สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ระดับการประเมินคุณภาพ

☐ ดีเยี่ยม ☑ ดีมาก

☐ ดี ☐ ปานกลาง

วิถีชีวิตคริสตชนกับเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา บ้านขุนแตะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ชาญชัย เต็มอรุณรุ้ง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2554

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

ชื่อเรื่อง

วิถีชีวิตคริสตชนกับเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา บ้านขุนแตะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

โดย

ชาญชัย เต็มอรุณรุ้ง

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บงกชมาศ เอกเอี่ยม)

วันที่ 25 เดือน กค พ.ศ. 54

กรรมการที่ปรึกษา .....

(อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์)

วันที่ 25 เดือน กค พ.ศ. 54

กรรมการที่ปรึกษา .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฏิภาณ สุทธิกุลบุตร)

วันที่ 27 เดือน กค พ.ศ. 54

ประธานกรรมการประจำหลักสูตร .....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปราโมช ศีตะโกเศศ)

วันที่ 26 เดือน กค พ.ศ. 54

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการรับรองแล้ว

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร ยศราช)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

วันที่ 2 เดือน ส.ค. พ.ศ. 2554

ชื่อเรื่อง วิถีชีวิตคริสตชนกับเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา บ้านขุนแตะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้เขียน นายชาญชัย เต็มอรุณรุ้ง

ชื่อปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

ประธานกรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บงกชมาศ เอกเอี่ยม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศึกษาวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของชุมชนบ้านขุนแตะ หมู่ 5 ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งความสอดคล้องของของวิถีชีวิตชุมชนบ้านขุนแตะกับ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวิธีการศึกษาข้อมูล คือ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง การสนทนาพูดคุยทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านสังคม พบว่า คริสตชนในบ้านขุนแตะ เป็นหมู่บ้านชาวไทยภูเขา เผ่ากะเหรี่ยง (สีกอร์) เข้ามาตั้งหมู่บ้านอดีตในเขตลุ่มน้ำขุนแตะเมื่อ 200 ปี สมาชิกภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อยู่ในระดับมากที่สุด มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน อยู่ในระดับมาก และเห็นความจำเป็นของการเข้าร่วมกลุ่ม วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจส่วนใหญ่ มีอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม มีอาชีพเสริม คือรับจ้าง ด้านวัฒนธรรมมีความเชื่อเรื่องพระเจ้าสร้างมนุษย์ขึ้นมาอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเชื่อเรื่องพระคัมภีร์ต่าง ๆ เรื่องการกลับฟื้นคืนชีพ เรื่องชีวิตนิรันดร เรื่องความรอดพ้น เชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ เชื่อเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า เชื่อเรื่องลิขิตที่พระเจ้ากำหนดไว้ เชื่อเรื่องพระเยซูและศาสดาต่าง ๆ เชื่อเรื่องทูตสวรรค์ ตลอดจนมีความเชื่อและปฏิบัติตามน้ำพระทัยของพระเจ้า

วิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมมีการทำปุ๋ยหมัก และปุ๋ยอินทรีย์น้ำเพื่อใช้ในการเกษตร ช่วยให้ดินและพืชมีความอุดมสมบรูณ์ อีกทั้งมีการนำพืชสมุนไพรมาผลิตสารไล่แมลง เพื่อทดแทนการใช้สารฆ่าแมลง ทำให้ลดมลภาวะและช่วยรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากที่สุด

ความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงค่าเฉลี่ยคะแนนความพอเพียงในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของคริสตชนในบ้านขุนแตะมีค่าเท่ากับ 4.09 ในภาพรวมวิถีชีวิตมีความสอดคล้อง

กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงระดับมากโดยค่าเฉลี่ยคะแนนความพอเพียงด้านเศรษฐกิจโดยรวมมีค่า 4.01 มีความพอเพียงด้านเศรษฐกิจระดับมาก ค่าเฉลี่ยคะแนนความพอเพียงด้านสังคมโดยรวมมีค่า 4.07 มีความพอเพียงด้านสังคม ระดับมาก ค่าเฉลี่ยคะแนนความพอเพียงด้านวัฒนธรรมโดยรวมมีค่า 4.16 มีความพอเพียงด้าน วัฒนธรรมระดับมาก ค่าเฉลี่ยคะแนนความพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อมโดยรวมมีค่า 4.12 มีความพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อมระดับมาก

Title	Lifestyle of Christian and Sufficiency Economy: A Case Study of Baan Khuntae, Chomthong District, Chiangmai Province
Author	Mr. Chanchai Temaroonrung
Degree of	Master of Science in Geosocial Based Sustainable Development
Advisory Committee Chairperson	Assistant Professor Dr. Bonkotmas Ek-Iem

ABSTRACT

The purpose of this research study was to explore the lifestyle of Christians people on the economic, social, cultural, and environmental aspects in Baan Khuntae, Moo 5, Doikaew sub-district, Chom Thong, district, Chiangmai. This included the consistency of community life in Baan Khuntae with the sufficiency economy concept. Data collection was done through participatory and non participatory observation, review of secondary data, in-depth interview, formal and informal conversation. The obtained data were analyzed quantitatively and qualitatively.

Findings showed that the Christians in Baan Khuntae were Karen (Skaw Karen). They established their village about 200 years ago. They had a high level of good relationships to each other and neighbors. Besides, they recognized the need of being part of the community. Their main occupation was farming and followed by being hired-workers.

Most of them believed in God and perceived that God created man. They also believed in the Holy Bible, eternal life, prophets, ghost, angels, the relationship between human and God and nature. Besides, they perceived the human must do everything to fulfill the will of God.

For the Environment, they made compost and liquid organic fertilizer to supplement soil fertility and plant growth. Besides they grew herbal plants used for insect elimination instead of chemical using. This helped decrease pollution at a highest level.

For conformity of their life style to the sufficiency economy based on economic, social, cultural, environmental aspects, an average mean score was found at 4.09. As a whole,

their life style had a high level of conformity to the sufficiency economy in terms of economic, social, cultural, and environmental aspects with an average mean score of 4.01, 4.07, 4.16, and 4.12, respectively.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีจากความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บงกชมาศ เอกเอี่ยม ประธานกรรมการที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฏิภาณ สุทธิกุลบุตรที่กรุณาได้แนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่ง จนงานนี้สำเร็จสมบรูณ์ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืนคณะผลิตกรรมการเกษตรมหาวิทยาลัยแม่โจ้ที่ประสิทธิ์ประศาสตร์วิชาให้ศิษย์ได้รู้และเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ชาญชัย เต็มอรุณรุ้ง

กรกฎาคม 2554

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
ขอบเขตการทำวิจัย	2
นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 ตรวจเอกสาร	7
วิถีชีวิตคริสตชน บ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม	7
วิถีชีวิตคริสตชน	25
แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	49
ความสอดคล้องของวิถีชีวิตคริสตชนกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	56
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	64
กรอบแนวคิดการวิจัย	78
สมมติฐานการวิจัย	79
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	80
สถานที่ดำเนินการวิจัย	80
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	80
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	80
การทดสอบเครื่องมือ	81
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	81
การตรวจสอบข้อมูล	83
วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	84

หน้า

บทที่ 4 ผลและวิจารณ์ผลการศึกษา 86
ผลการวิจัย 86
ตอนที่ 1 วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม 86
ตอนที่ 2 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 96
ตอนที่ 3 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้นำชุมชนและ ผู้นำศาสนาของคริสตชนในบ้านขุนแตะ 110
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ 115
สรุปผลการศึกษา 115
อภิปรายผลการศึกษา 124
ข้อเสนอแนะ 131
บรรณานุกรม 133
ภาคผนวก 137
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์ 138
ภาคผนวก ข ประวัติผู้วิจัย 156

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	ข้อมูลการเลี้ยงสัตว์ของบ้านขุนแตะ	8
2	สถิติจำนวนนักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนบ้านขุนแตะ	15
3	สถิติจำนวนเด็กและเยาวชนที่เรียนต่ออยู่ภายนอกชุมชน	15
4	จำนวนการจัดการพื้นที่ประเภทต่างๆ ของหมู่ที่ 5 ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	22
5	จำนวนและร้อยละ โครงสร้างพื้นฐานประชากรของผู้ให้สัมภาษณ์ในบ้านขุนแตะ	88
6	ค่าเฉลี่ยและระดับคะแนนความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชนของคริสตชน ในบ้านขุนแตะ	90
7	จำนวนและร้อยละการประกอบอาชีพของคริสตชนในบ้านขุนแตะ	91
8	จำนวนและร้อยละการผลิตและการบริโภคของคริสตชนในบ้านขุนแตะ	92
9	จำนวนและร้อยละ ระดับรายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สินของคริสตชน ในบ้านขุนแตะ	93
10	ค่าเฉลี่ยและระดับคะแนนวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะด้านวัฒนธรรม	95
11	ค่าเฉลี่ยและระดับคะแนนวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะด้านสิ่งแวดล้อม	96
12	ค่าเฉลี่ยคะแนนและระดับความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิเคราะห์ในองค์ประกอบของความพอประมาณ	97
13	ค่าเฉลี่ยคะแนนและระดับความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิเคราะห์ในองค์ประกอบของความมีเหตุผล	99
14	ค่าเฉลี่ยคะแนนและระดับความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิเคราะห์ในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกัน	101
15	ค่าเฉลี่ยคะแนนและระดับความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิเคราะห์ในเงื่อนไขของการมีความรู้	103
16	ค่าเฉลี่ยคะแนนและระดับความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิเคราะห์ในเงื่อนไขของการมีคุณธรรม	106
17	สรุปค่าเฉลี่ยคะแนนและระดับความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม	109

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
1	กรอบแนวความคิดในการวิจัย	78

บทที่ 1
บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

วิถีชีวิตของชาวไทยตั้งแต่สมัยอดีตมีความเรียบง่าย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นสังคมที่มีความไว้ใจกัน หลักศาสนา และคุณธรรมเป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวจิตใจ แม้ว่ารายละเอียดของคำสอนแต่ละศาสนามีความแตกต่างกัน อันนำไปสู่ การปฏิบัติตนในรูปแบบและวิธีการที่ไม่เหมือนกันของ ศาสนิกชน โดยศาสนาพุทธสอนให้คนเดินทางสายกลาง หมายถึงชีวิตที่ไม่เคร่งครัดจนเกินไปและไม่หย่อนเกินไป ศาสนาอิสลามสอนให้ใช้ชีวิตอย่างมัธยัสถ์ ดำรงตนในฐานะเป็น "ผู้ให้" และศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้า ขณะที่ศาสนาคริสต์สอนให้เผื่อแผ่ความรักให้กับเพื่อนมนุษย์ และมีความเชื่อในเรื่องพระเจ้าที่มีเพียงหนึ่งเดียว แต่อยู่ในสามพระบุคคล คือ พระบิดา พระบุตร และพระจิต (มัทธิว 28: 19) ซึ่งโดยสรุปแล้วหลักใหญ่ ๆ ของศาสนาทุกศาสนา คือ การดำเนินชีวิตอยู่ในความพอดี และไม่เบียดเบียนผู้อื่น ฉะนั้นหากชุมชนใดที่มีนำหลักการคำสอน ของศาสนา ที่ตนศรัทธาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตแล้ว ชุมชนนั้นก็จะมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็งมีการเกื้อกูลกัน และเกิดความสามัคคีในชุมชน เช่นเดียวกันในสภาพของสังคมปกาเกอะญอ สิ่งที่เห็นได้ชัดคือ การมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งระหว่างคนในหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์ในน้ำหนึ่งใจที่ดีต่อกันเสมอ ทุกคนในหมู่บ้านอยู่กันด้วยความเป็นพี่น้องกัน ปัญหาต่าง ๆ จึงไม่ค่อยเกิดขึ้น ทุกคนได้รับความสงบสุข แต่เมื่อวันเวลาผ่านไป ความเจริญทางด้านวัตถุเข้าไปในหมู่บ้านแล้วทำให้การดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านเปลี่ยนไป ความสัมพันธ์ที่เคยมีให้กันเริ่มลดน้อยลง และคนเปลี่ยนไปให้ความสำคัญกับวัตถุเงินทองต่าง ๆ มุ่งแสวงหาความสะดวกสบายให้กับตนเอง เมื่อมนุษย์ มีความต้องการทางด้านวัตถุมากขึ้น จิตใจก็เสื่อมตามไปด้วย จึงส่งผลให้เกิดปัญหามากมายในสังคม เช่น ปัญหาความยากจน ยาเสพติด การฆ่าฟันกัน มีการเอารัดเอาเปรียบกับผู้ด้อยโอกาสและอีกมากมายที่มีอยู่ในสังคมปัจจุบันนี้

ชาวบ้านในชุมชนบ้านขุนแตะก็เช่นเดียวกัน ที่ในอดีตมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในชุมชน มีการมองด้านคุณค่ามากกว่าที่จะมองเพียงด้านมูลค่าทำให้ครอบครัวอยู่ได้ด้วยการพึ่งตัวเอง ชุมชนมีการเกื้อกูลกันทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชนสามารถรวมตัวกันเพื่อสร้างวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง มีความศรัทธา และปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนาอย่างเคร่งครัด แต่เนื่องจากสภาพการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้สังคมเมือง

และรูปแบบของวัฒนธรรมตะวันตกได้แพร่เข้าในสังคมชนบทมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านขุนแตะเริ่มมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ต้องเพิ่งพิงปัจจัยในการดำเนินชีพจากภายนอกชุมชนมากขึ้น อาจทำให้เกิดความไม่ยั่งยืนในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต ดั้งนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาถึงชีวิตของชุมชนบ้านขุนแตะว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ เพื่อให้ชุมชนบ้านขุนแตะหาแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้เกิดความพัฒนาในชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตให้มีความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน โดยอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง ตลอดจนมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต (กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, 2546: 33)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของชุมชนบ้านขุนแตะ หมู่ 5 ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
2. ศึกษาความสอดคล้องของวิถีชีวิตชุมชนบ้านขุนแตะกับ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้นำชุมชนบ้านขุนแตะนำข้อมูลวิถีชีวิตของชาวบ้านขุนแตะที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มาหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตการทำวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ 4 ด้าน ดั้งนี้

ขอบเขตเชิงพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ขอบเขตของพื้นที่ที่ศึกษาในชุมชนบ้านขุนแตะ หมู่ 5 ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตเชิงเนื้อหา

ศึกษาวิถีชีวิต และความสอดคล้องของวิธีการดำเนินชีวิตกับแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านขุนแตะ หมู่ 5 ตำบลดอยแก้ว อำเภอ จอมทอง จังหวัด เชียงใหม่โดยการศึกษาวิถีชีวิตทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ ศึกษาถึง รายได้ รายจ่าย เงินออม หนี้สิน การประกอบอาชีพ การผลิตและการบริโภคของชุมชน
2. วิถีชีวิตด้านสังคม ศึกษาถึง ประวัติความเป็นมาโครงสร้างพื้นฐาน โครงสร้างประชากร สาธารณูปโภค ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และชุมชน และผู้นำหรือสถาบันที่สำคัญของสังคม
3. วิถีชีวิตด้านวัฒนธรรม ศึกษาถึง ความคิดความเชื่อเรื่องพระเจ้า ความเชื่อเรื่องการเกิดสรรพสิ่งทั้งหลาย และความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเอง หรือกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ โดยเฉพาะสิ่งที่นำไปใช้เป็นทรัพยากรในการดำเนินชีวิต
4. วิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษาถึง สภาพภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐานและสภาพทั่วไปของชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ และการจัดการขยะ

โดยมีแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 3 องค์ประกอบและ 2 เงื่อนไขได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม (ตามหลักศาสนาคริสต์) มาเป็นกรอบในการพิจารณา

ขอบเขตด้านประชากร

ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ เลือกชาวบ้านขุนแตะที่นับถือศาสนาคริสต์และพูดภาษาปกาเกอะญอได้ จำนวน 100 ครัวเรือน และเลือกบุคคลที่เป็นผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนาอีกจำนวน 5 คน

ขอบเขตระยะเวลา

การศึกษาครั้งนี้ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 ปี เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน 2549 ถึงเดือนมีนาคม 2550

นิยามศัพท์

คริสตชน หมายถึง ผู้ที่เป็นศิษย์ของพระเยซูเจ้า เป็นผู้ตัดสินแน่วแน่เด็ดขาด ที่จะภักดีต่อพระเยซูคริสตเจ้า เดินตามแบบฉบับของพระองค์ซึ่งเรียกว่า คริสตัง คริสเตียน หรือ คริสตชน รากเหง้าศัพท์ว่า "คริสต์" แปลว่า "ผู้รับเจิม ผู้รับอภิเษก" ซึ่งเป็นพระคริสตเจ้า คริสตชนเป็นผู้ที่ติดตามพระเยซูเจ้าในทุกด้านของชีวิต กล่าวคือ ปฏิบัติอย่างที่พระคริสตเจ้าทรงเคยปฏิบัติ การมีชีวิตร่วมสนิทกับพระองค์ผู้เป็นทั้งพระเชษฐาหรือพี่ชาย พระผู้กอบกู้ และพระประมุขของมนุษย์ และผู้มีจิตใจอย่างที่พระคริสตเจ้ามีนั่นเอง ในชุมชนบ้านขุนแตะผู้ที่สมัครเป็นคริสตชน มิได้หมายความว่าจะสละละทิ้งเอกลักษณ์ที่ดีและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เนื่องจาก เอกลักษณ์ที่ดีงามหลายอย่างของชนเผ่าตรงกับคุณธรรมและคำสอนของคริสต์ศาสนา เช่น นิสัยประนีประนอม ไม่ชอบความรุนแรง การเจริญชีวิตเรียบง่าย สมถะ ความรักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อคนในครอบครัวและคนในชุมชน ดุจเป็นญาติกัน อ่านพระวาจาและถือตามแบบฉบับของพระเยซู

พระศาสนจักร หมายถึง การชุมนุมกันของผู้ที่มีความเชื่อในพระเยซูคริสตเจ้า ซึ่งได้รับศิลล้างบาปแล้ว และมีความจงรักภักดีต่อพระสันตะปาปา "พระศาสนจักร" ปกครองโดยพระสันตะปาปา บรรดาพระสังฆราชและพระสงฆ์ พระสันตะปาปาเป็นผู้สืบทอดตำแหน่งจากนักบุญเปโตร พระสังฆราชเป็นผู้สืบทอดมาจากอัครสาวก พระสงฆ์เป็นผู้ช่วยงานศาสนบริการของพระสังฆราช พระศาสนจักรคาทอลิกแบ่งการปกครองออกเป็นสังฆมณฑลต่าง ๆ แต่ละสังฆมณฑลมีพระสังฆราชเป็นผู้ปกครอง ในสังฆมณฑลก็จะแบ่งออกเป็นวัดต่าง ๆ และแต่ละวัดก็จะมีพระสงฆ์เป็นผู้ปกครอง**แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง** หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิต และวิธีปฏิบัติตนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสแนะแนวทางแก่พสกนิกรชาวไทย และทรงเน้นย้ำแนวทางพัฒนา ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐาน ของการมีหลักคิด และหลักปฏิบัติในสามองค์ประกอบ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสความเปลี่ยนแปลง จากภายนอกชุมชน ในยุคโลกาภิวัตน์ โดยอาศัย 2 เงื่อนไข คือความรู้และคุณธรรมของชุมชนบ้านขุนแตะ ซึ่งนำไปสู่ความสมดุลของ 4 ด้าน คือด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ความมีเหตุผล หมายถึงการตัดสินใจ ในการกระทำในกิจกรรมต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเหตุ ปัจจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้องตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบของชุมชนบ้านขุนแตะ หมู่ที่ 5 ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ความพอประมาณ หมายถึงความพอดีความอยู่บนทางสายกลางที่ ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ไม่โลภไม่กอบโกย ชุมชนบ้านขุนแตะ หมู่ที่ 5 ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

การมีภูมิคุ้มกัน หมายถึงการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงใช้ในวิถีชีวิตของชุมชนบ้านขุนแตะ หมู่ที่ 5 ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ความรู้ หมายถึง มีความรู้ เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน โดยครอบคลุมเนื้อหาของ เรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ความมีสติ และรู้เท่าทันเหตุการณ์ ที่เปลี่ยนแปลง ความสามารถที่จะนำความรู้ และหลักวิชามาพิจารณา ให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ประกอบการวางแผนก่อนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับใช้ในชีวิต ของชุมชนบ้านขุนแตะ หมู่ที่ 5 ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

คุณธรรม หมายถึง การตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ ที่เหมาะสม มีความอดทน ความเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ รวมทั้งมีการนำหลักการของศาสนาคริสต์มาใช้ในวิถีชีวิตของคริสตชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

วิถีชีวิตคริสตชนบ้านขุนแตะ หมายถึง กิจวัติ และแนวทางในการดำเนินชีวิตของคริสตชนบ้านขุนแตะที่มีการนำหลักการของศสานาคริสตมาใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต ซึ่งประกอบไปด้วยวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ หมายถึง รายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สิน การประกอบอาชีพ การผลิตและ การบริโภค ของคริสตชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

วิถีชีวิตด้านสังคม หมายถึงประวัติความเป็นมาโครงสร้างพื้นฐานประชากรสาธารณูปโภค ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์ภายในชุมชน ความสัมพันธ์ ระหว่างเพื่อนบ้านและกลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่มอุปถัมภ์ กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มการเมือง กลุ่มอื่น ๆ ที่ ทางการเข้ามาจัดตั้ง เป็นต้น รวมทั้งการศึกษา ผู้นำ และสถาบันที่สำคัญของคริสตชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

วิถีชีวิตด้านวัฒนธรรม หมายถึง ความเชื่อเรื่องพระเจ้า ความเชื่อเรื่องการเกิดของสรรพสิ่งทั้งหลาย และความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเอง หรือกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ โดยเฉพาะสิ่งที่นำมาใช้เป็นทรัพยากรในการดำรงชีพ ของคริสตชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

วิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง สภาพภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐานและสภาพทั่วไปของชุมชน การจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ และการจัดการขยะของคริสตชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ความสอดคล้องในวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านขุนแตะกับแนวเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง วิถีชีวิตของชาวบ้านขุนแตะในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิพอเพียง ในองค์ประกอบของความพอประมาณ ความมีเหตุผลการมีภูมิคุ้มกัน โดยมีเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม (ตามหลักศาสนาคริสต์) มาเป็นกรอบในการพิจารณา

ความสอดคล้องในวิถีชีวิตของชาวบ้านขุนแตะด้านเศรษฐกิจกับแนวเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง รายได้ รายจ่าย เงินออม หนี้สิน การประกอบอาชีพการผลิตและการบริโภค ของชาวบ้านขุนแตะ ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิพอเพียง ในองค์ประกอบของความพอประมาณ ความมีเหตุผลการมีภูมิคุ้มกัน โดยมีเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม (ตามหลักศาสนาคริสต์) มาเป็นกรอบในการพิจารณา

ความสอดคล้องในวิถีชีวิตของชาวบ้านขุนแตะด้านสังคมกับแนวเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ประวัติความเป็นมาโครงสร้างพื้นฐาน โครงสร้างประชากร สาธารณูปโภค ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ภายในชุมชน และผู้นำหรือสถาบันที่สำคัญของชาวบ้านขุนแตะที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิพอเพียง ในองค์ประกอบของความพอประมาณ ความมีเหตุผลการมีภูมิคุ้มกัน โดยมีเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม (ตามหลักศาสนาคริสต์) มาเป็นกรอบในการพิจารณา

ความสอดคล้องในวิถีชีวิตของชาวบ้านขุนแตะด้านวัฒนธรรมกับแนวเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความคิดความเชื่อเรื่องพระเจ้า ความเชื่อเรื่องการเกิดสรรพสิ่งทั้งหลาย และความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเอง หรือกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ โดยเฉพาะสิ่งที่นำไปใช้เป็นทรัพยากรในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านขุนแตะ ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิพอเพียง ในองค์ประกอบของความพอประมาณ ความมีเหตุผลการมีภูมิคุ้มกัน โดยมีเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม (ตามหลักศาสนาคริสต์) มาเป็นกรอบในการพิจารณา

ความสอดคล้องในวิถีชีวิตของชาวบ้านขุนแตะด้านสิ่งแวดล้อมกับแนวเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง สภาพภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐานและสภาพทั่วไปของชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ และการจัดการขยะ ของชาวบ้านขุนแตะที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิพอเพียง ในองค์ประกอบของความพอประมาณ ความมีเหตุผลการมีภูมิคุ้มกัน โดยมีเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม (ตามหลักศาสนาคริสต์) มาเป็นกรอบในการพิจารณา

บทที่ 2

ตรวจเอกสาร

การศึกษาวิถีชีวิตของคริสตชนบ้านขุนแตะ เพื่อดูความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนคริสตชนบ้านขุนแตะ ซึ่งการตรวจเอกสารประกอบไปด้วยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คือ

1. วิถีชีวิตคริสตชนบ้านขุนแตะด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
2. วิถีชีวิตคริสตชน
3. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
4. ความสอดคล้องของวิถีชีวิตคริสตชนกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิถีชีวิตคริสตชน บ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

บ้านขุนแตะตั้งอยู่ในเขตการปกครองหมู่ที่ 5 ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากตัวอำเภอจอมทอง 28 กิโลเมตร ทางทิศตะวันตกของอำเภอ และห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ ประมาณ 88 กิโลเมตร ตั้งอยู่ในบริเวณไหล่เขาสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,229 เมตร มีป่าไม้และมีภูเขารอบหมู่บ้าน มีการแบ่งพื้นที่เป็นนาของชาวบ้าน ถัดจากนาเป็นหัวไร่ปลายนา ซึ่งเป็นพื้นที่ทำกิน ที่มีความชุ่มชื้นตลอดปีและมีแม่น้ำแม่แตะ "แมะแตะโกล๊ะ" เป็นสายหลักได้ไหลผ่านทางตะวันตกของชุมชนน้ำไหลตลอดปี ซึ่งรอบ ๆ หมู่บ้านมีทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพมีความอุดมสมบูรณ์ ชุมชนมีการพึ่งพาต่อกันสูงและชุมชนมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ดีตามจารีตประเพณี วัฒนธรรม อย่างดีตลอดมา

วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพของชาวบ้านเกือบทั้งหมดอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา, ทำไร่ ที่มีการเพาะปลูกเลี้ยงชีพในครอบครัวให้เพียงพอและได้มีการทำสวนสำหรับปลูกพืชบางชนิดไว้จำหน่าย สำหรับจุนเจือครอบครัว โดยแบ่งได้ดังนี้

1. ปลูกข้าวไร่ มีจำนวน 16 หลังคาเรือน เป็นการปลูกข้าวในไร่ ที่เป็นพื้นที่เก่าของการปลูกกะหล่ำปลีมาก่อน เพราะไม่สามารถบุกเบิกพื้นที่ในรูปแบบไร่หมุนเวียนได้อีก ได้ผลผลิตเพื่อในการบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น ผู้ที่ทำไร่จะเป็นกลุ่มที่ได้ผลผลิตข้าวไม่พอกินจากการทำนา

2. ทำนา จำนวน 120 หลังคาเรือน เป็นการทำนาขั้นบันไดที่ได้มีคนรุ่นปู่ ได้บุกเบิกเอาไว้ มีบางครอบครัวไม่ได้ผลผลิตข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภค ซึ่งขาดแคลนที่ประมาณ 5 เดือน โดยมีวิธีการแก้ไขปัญหาของคนเหล่านี้ออกไป คือ รับจ้างภายนอกและซื้อกินจากตลาดอำเภอจอมทอง แต่ยังมีพื้นที่ ๆ สามารถปรับเป็นที่นาที่มารวมกันแล้วจำนวนประมาณ 119 ไร่

3. ทำสวน จำนวน 130 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่จะหาพื้นที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกของพืชแต่ละชนิด พืชที่นิยมปลูกกันมากคือ กาแฟ, มะม่วง, พลับ, ขนุน, กล้วย ผลผลิตที่ได้ส่วนหนึ่งจะไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือนและอีกส่วนหนึ่งจะเอาจำหน่ายชุมชนมีการใช้สารเคมีในการเพาะปลูก ประเภทของสารเคมีที่ใช้ เช่น สารเคมีฆ่าแมลง, ปุ๋ยเคมี ซึ่งใช้กับพืชประเภท ข้าว, กะหล่ำปลี, หอมแดง และสารเคมีฆ่าหญ้า ใช้กับพืชประเภท ข้าวไร่ กะหล่ำปลี เป็นพืชเศรษฐกิจเพื่อขาย ที่มีอายุสั้น เพียง 3 เดือน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพืชที่ให้รายได้ไม่แน่นอนมากนักเนื่องจากอยู่ในภาวะความเสี่ยงต่อราคามาโดยตลอด

4. การเลี้ยงสัตว์ เป็นการเลี้ยงที่สืบทอดตามวัฒนธรรมที่จะต้องประกอบพิธีกรรม เช่น ไก่ หมู ส่วน วัว ควาย สำหรับขายเป็นรายได้กับครอบครัวในยามฉุกเฉิน

ตาราง 1 ข้อมูลการเลี้ยงสัตว์ของบ้านขุนแตะ

สัตว์เลี้ยง	จำนวน (ตัว)	จำนวนผู้เลี้ยง (ครัวเรือน)	วัตถุประสงค์ในการเลี้ยง
ไก่	1,890	126	ประกอบพิธีกรรม / บริโภค
หมู	630	110	ประกอบพิธีกรรม / บริโภค
วัว	121	10	ขาย / บริโภค
ควาย	75	11	ขาย / บริโภค
สุนัข	90	-	เพื่อใช้งาน / เพลิดเพลิน
เป็ด	25	5	บริโภค
รวม	**2,922**	**196**	

ในหมู่บ้านมีโรคระบาดของสัตว์เลี้ยงจะมีมากในบางปี เช่นโรคไก่ โรคหมู โรคดังกล่าวระบาดทำให้สัตว์ตายทั้งหมู่บ้าน แต่ โรคของวัว ควาย เช่นโรคปากและเท้าเปื่อย โรคคอบวม ระบาดในช่วงฤดูฝน แต่เมื่อโรคเกิดระบาด เกิดขึ้น สามารถขอรับยาที่ปศุสัตว์อำเภอได้ ทั้งยาวัคซีน และยารักษาโรค โดยมีอาสาสมัครปศุสัตว์ในหมู่บ้านที่ผ่านการฝึกอบรม สามารถฉีดยาได้

การเลี้ยงสัตว์ปัจจุบันจะมีปัญหาในด้านพื้นที่การเลี้ยงสัตว์มีน้อยลงเพราะการปลูกพืชผักของชาวบ้านโดยไม่ล้อมรั้ว ทำให้การเลี้ยงสัตว์เกิดปัญหาความขัดแย้งกันระหว่างเจ้าของสวนกับเจ้าของสัตว์เลี้ยง เจ้าของสัตว์จะต้องเลี้ยงแบบติดตาม และบางส่วนจะปล่อยทิ้งดอยผ้าขาวน้อย และพื้นที่ทางไปอำเภอจอมทอง นาน ๆ จะไปติดตาม การเลี้ยงสัตว์ถือเป็นอาชีพที่มั่นคง ที่ผู้เลี้ยงสามารถกำหนดราคาของตัวเองได้

5. การหาของป่า ชาวบ้านจะหาของป่า การหาของป่าของชาวบ้านมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในครัวเรือนเท่านั้น เช่น ใช้เป็น ยาสมุนไพร เครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตร ก่อสร้างอาคารบ้านเรือน และเป็นอาหารประจำวัน เช่น ผัก ผลไม้ป่า หน่อไม้ หอย ปู ปลา เขียด นก และหนูต่าง ๆ เป็นต้น

6. รายได้จากอื่น ๆ เช่น การขายของจัดตั้งร้านของชำในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นร้านค้าที่บริการสมาชิกในหมู่บ้าน การขายผลผลิตหัตถกรรมสิ่งทอ รายได้เช่นการเก็บ เห็ด หน่อ น้ำผึ้ง มีน้อยมาก

7. การรับจ้าง โดยมีการรับจ้างในโครงการตามพระราชดำริ โครงการฟาร์มตัวอย่างบ้านขุนแตะ ซึ่งตั้งขึ้นมาเมื่อ ปี 2540 เพื่อให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย และเรียนรู้การเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ ในชุมชนบ้านขุนแตะและหมู่บ้านใกล้เคียง โดยให้ชาวบ้านได้มาเรียนรู้งานและมีการจ่ายค่าแรงงาน วันละ 80 บาท ต่อมาชาวบ้านได้ทำงานในฟาร์มตัวอย่างทุกวัน จนกลายเป็นรายได้ของชาวบ้านอีกทางหนึ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน จะมีชาวบ้านส่วนหนึ่งที่จะไปรับจ้างในโครงการฟาร์มตัวอย่าง

หน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมในชุมชน

หน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมในชุมชนบ้านขุนแตะประกอบด้วยหน่วยงานที่มีศูนย์ปฏิบัติตั้งอยู่ในชุมชน หน่วยงานที่ไม่มีศูนย์ปฏิบัติการแต่มาติดตามงานในหมู่บ้านเป็นระยะ และองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่ชุมชนติดต่ออย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถอธิบายรายระเอียดได้ดังนี้ (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2551)

1. หน่วยงานที่มีศูนย์ปฏิบัติตั้งอยู่ในชุมชน

1.1 กรมประชาสงเคราะห์ จำนวนบุคลากร 7 คน ภารกิจ การส่งเสริมอาชีพ เข้ามาปี พ.ศ. 2518 ถึงปัจจุบัน

1.2 โครงการพัฒนาที่สูงแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ในปี พ.ศ. 2520-2524 เพื่อพัฒนาคุณภาพในชุมชนส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อการลดละเลิกการปลูกฝิ่น และสนับสนุนสาธารณูปโภคขั้นพื้น

1.3 โครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอรเวย์ ในปี พ.ศ. 2525-2530 เพื่อส่งเสริมปลูกพืชเศรษฐกิจสำหรับทดแทนการปลูกฝิ่น

1.4 กรมทหารพรานที่ 36 ในปี พ.ศ. 2530-2532 เพื่อจำกัดการลดและเลิกการปลูกฝิ่นในพื้นที่

1.5 โรงเรียนบ้านขุนแตะสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาที่ 5 จังหวัดเชียงใหม่ เปิดการสอนนักเรียนตั้งแต่ ชั้นประถมปีที่ 1 – 6

1.6 โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ จำนวนบุคลากร 12 คน เริ่มเข้ามาเมื่อปี พ.ศ.2540 ภารกิจหลัก คือ เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง

1.7 สมาคมศูนย์การศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย (IMPECT) ปี 2537-ปัจจุบัน เป็นที่ปรึกษาแก่องค์กรชาวบ้านด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม สนับสนุนองค์กรภาคประชาชน

1.8 วัดบ้านขุนแตะ (อาศรมพระธรรมจาริก) สังกัดโครงการพระธรรมจาริก มูลนิธิเผยแพร่พุทธศาสนาในถิ่นธุระกันดาร เพื่อยกระดับคุณธรรม และเผยแพร่พุทธศาสนาให้แก่ศาสนิกชน

1.9 โบสถ์ (สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทย) จัดศาสนพิธีที่สำคัญ

1.10 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สนับสนุนโดยกรมการพัฒนาชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบลดอยแก้ว

2. หน่วยงานที่ไม่มีศูนย์ปฏิบัติการแต่มาติดตามงานในหมู่บ้านเป็นระยะ

2.1 สาธารณสุข บริการตรวจรักษาโรคเคลื่อนที่เป็นระยะ ๆ

2.2 อำเภอเคลื่อนที่นำทีมงานในอำเภอรับบริการด้านการทะเบียนราษฎร และให้การปรึกษาด้านการปกครอง

2.3 ปศุสัตว์อำเภอ บริการยาในกรณีสัตว์เลี้ยงมีปัญหาด้านโรคภัยไข้เจ็บ

2.4 เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติออบหลวงตรวจพื้นที่ให้คำแนะนำด้านการใช้ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่

2.5 ประชาสงเคราะห์ ดูแลตรวจสอบให้คำแนะนำกองทุนชุมชนต่าง ๆ

3. องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่ชุมชนติดต่ออย่างต่อเนื่อง

3.1 กลุ่มอนุรักษ์บนพื้นที่สูงอำเภอจอมทอง

3.2 เครือข่ายเกษตรกรภาคเหนือ (คกน.)

3.3 เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (กวส.)

3.4 สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย (IMPECT)

ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาส่งเสริมชาวบ้านในชุมชนบ้านขุนแตะ มีเป้าหมายเพื่อให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมจากการดำเนินการฟาร์ม เป็นแหล่งอาหาร เป็นแหล่งข้อมูลในการถ่ายทอดกรรมวิธีของกิจกรรมที่ดำเนินการในฟาร์ม โดยให้ใช้วัสดุและอุปกรณ์ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้มากที่สุด ตลอดจนขยายพื้นที่ป่าไม้ในชุมชนบ้านขุนแตะ (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2551)

วิถีชีวิตด้านสังคม

วีถีชีวิตของชาวบ้านขุนแตะในด้านสังคม ประกอบไปด้วยประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน ประชากร การคมนาคมและการสื่อสาร การละเล่นพื้นบ้านที่นิยมอยู่ในปัจจุบัน การศึกษาและสาธารณสุข ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้ (รายละเอียดข้อมูลของสถานีที่ดำเนินการอยู่ตามหมู่บ้านเป้าหมาย, มปป.)

ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน

ความเป็นมาของชุมชนบ้านขุนแตะเป็นชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอ (กะเหรี่ยง) กลุ่มจอว์ จากคำบอกเล่าจากผู้เฒ่า ผู้อาวุโสของหมู่บ้านเล่าว่ามีการเข้ามาตั้งหมู่บ้านขุนแตะ ในเขตลุ่มน้ำแม่แตะนี้นานกว่า 200 ปี โดยย้ายมาจากแตลอโหน่ลอซิ (อยู่ในลุ่มน้ำแม่ยะ) ภายหลังส่วนหนึ่ง ย้ายจากแตลอพะโคะ (อยู่ใกล้หมู่บ้านป่าเกี๊ยะใน) เนื่องจากเป็นโรคฝีดาษระบาดอย่างหนักมีผู้คนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก และจากการบอกเล่ากันว่า สมัยนั้นมี นายปู่ก๊ะ (ปอซีโพ) ได้ไปขออนุญาตจากเจ้าเมืองเชียงใหม่ (เจ้าชีวิต) สำหรับจัดตั้งชุมชนและส่งสวยให้ ทางเจ้าเมืองเชียงใหม่เป็นระยะเวลาหนึ่ง มีข้อสันนิษฐานว่าเดิมทีลุ่มน้ำแม่แตะก็เคยมีชนเผ่า ลเวือะ (ลว้า) อาศัยอยู่มา

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
MAEJO UNIVERSITY

5. แคลอโหม่แคขาโกล๊ะ (ปี พ.ศ. 2493-2500) ผู้นำทางฮี่โข่คือและเป็นผู้ใหญ่บ้าน นายต่า ดิ เง

6. แคลอหว่ากลึโจ๊ะ (ปี พ.ศ. 2550-2505) ผู้นำฮี่โข่ คือ นายพาดา และผู้ใหญ่บ้าน คือ นายต่าแม

7. แคลอด่าทึกด่า / ต่าควะปู (ปี พ.ศ. 2505-2513) ผู้นำฮี่โข่คือนายปู่พาดา ผู้ใหญ่บ้าน คือ นายทอง ตั้งใจเจริญกุล (ปอนิคอย)

8. บ้านขุนแตะปัจจุบัน อาศัยอยู่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 ด้วยเหตุผลหมู่บ้านเดิมมีการเจ็บไข้ได้ป่วยด้วยโรคไข้หวัดเยอรมันมีชาวบ้านตายไปกว่า 20 ปี จึงมาตั้งถิ่นปัจจุบัน นายสม ถาวรไพรศาลกุล เป็นผู้นำพิธีกรรม (ไม่เชิงเป็นฮี่โข่เต็มรูปแบบเหมือนเดิม) และผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่นั้นมามีดังนี้

8.1 นายนุเย สันติอรุโณทัย (ปอสี่น้อย) นายทอง ตั้งใจเจริญกุล (ปอนิคอย)

8.2 นายพาผี ไพรวัลย์คีรี (ปอหมื่อคอย)

8.3 นายกุเย รัตนวิไลลักษณ์ (ปอสี่มอ)

8.4 นายจำปี สันติอรุโณทัย (ปอแยคา)

8.5 นายดวงดี ทองบือ (ปออินี) คนปัจจุบัน

ประชากร

ประชากรในหมู่บ้านมี ทั้งหมด 152 ครัวเรือน มีประชากร (2 หย่อม บ้านขุนแตะและบ้านป่าเกียะนอก) 602 คนเป็น เพศชาย 301 คน เพศหญิง 306 คน เชื้อสายของชาวบ้านมี 2 ตระกูล คือ 1. ตระกูลบิโข่ 2. ตระกูลปอเป๊ะ

การคมนาคมและการสื่อสาร

บ้านขุนแตะได้มีถนนรถยนต์ เข้าถึงเมื่อปี พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา ซึ่งมีสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (ร.พ.ช.) นำรถแทกเตอร์เบิกนำ ปัจจุบันได้มีการใช้สัญจรเข้าหมู่บ้านมีอยู่ 3 เส้นทาง คือ

1. จากจอมทอง ถึงบ้านขุนแตะ เป็น ระยะทาง 29 กิโลเมตร ลักษณะเส้นทางเป็นลูกรัง 14 กิโลเมตร ลาดยางระยะทาง 14 กิโลเมตร สภาพเส้นทางรถยนต์ที่เข้าชุมชนนั้นสามารถวิ่งได้ตลอดทั้งปี แต่ในฤดูฝนสภาพถนนจะลำบาก มากเป็นบางจุด ใช้สำหรับคมนาคมขนส่งและติดต่อกับทางราชการ

2. จากบ้านขุนยะ ถึงบ้านขุนแตะ ระยะทาง 6 กิโลเมตร เป็นดินลูกแดง 6 กิโลเมตร ใช้ได้ตลอดปี ฤดูฝนถ้าฝนตกติดต่อกันหลายวันจะลำบากในบางจุด ใช้สำหรับเพื่อการเดินทางไปทำไร่ ทำนา ทำสวน ไปมาหามาสู่กันระหว่างหมู่บ้าน

3. จากบ้านหินเหล็กไฟ ถึงบ้านขุนแตะ ระยะทาง 3 กิโลเมตร ลักษณะทางเป็นลูกรัง ระยะทาง 3 กิโลเมตร ใช้เพื่อไปทำไร่ ทำสวน เด็กนักเรียนเดินทางมาโรงเรียน และติดต่อระหว่างหมู่บ้าน และสามารถเชื่อมไปยังอำเภอแม่แจ่มได้

เครื่องมือ อุปกรณ์สื่อสารที่สามารถรับและติดต่อกับสังคมภายนอกได้ มีวิทยุจำนวนมากกว่า 100เครื่อง โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 2 เลขหมาย โทรทัศน์ หอกระจายข่าวมี 2 จุด รถยนต์ 15 คัน และมอเตอร์ไซด์ 70 คัน ปัจจุบันบางคนเริ่มใช้โทรศัพท์มือถือซึ่งรับคลื่นได้ในบริเวณฟาร์มตัวอย่างและจุดอื่น

การละเล่นพื้นบ้านที่นิยมอยู่ในปัจจุบัน มี

1. การรำดาบ ใช้แสดงในงานสำคัญต้อนรับแขก งานแต่งงาน
2. ฆ้อง ฉิ่ง กลอง ใช้ในพิธีกรรมงานแต่งงาน หรืองานขึ้นปีใหม่
3. การละเล่นของเด็กแบบพื้นบ้าน เช่น ข่าหยั่ง, ยิงลูกข่าง, ทอผ้า และอื่น ๆ

การศึกษา

ในชุมชนมีโรงเรียนบ้านขุนแตะ จำนวน 1 แห่ง ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2519 โดยมีนายดวงจันทร์ นิยมไพรเผ่าพันธุ์ เป็นเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่ ได้บุกเบิกและเป็นครูสอนคนแรกไปจนถึง ปี พ.ศ. 2530 โรงเรียนบ้านขุนแตะได้โอนไปสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (สปช.) สาขาของโรงเรียนบ้านห้วยส้มป่อย ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 ได้รับการยกสถานะเป็นโรงเรียนเอกเทศ เปิดการเรียนการสอนใช้หลักสูตรการประถมศึกษาแห่งชาติ ชั้นประถมปีที่ 1- 6 หลังจากนั้น เด็กจะเรียนต่อที่อื่น หมู่บ้านใกล้เคียง และสถานศึกษาในเมือง บางส่วนไม่เรียนต่ออีกต่อไป ปัจจุบัน มีจำนวนครูผู้สอนทั้งหมด 6 คน ชาย 4 คน หญิง 2 คน อัตราจ้างหญิง 1 คน นักการภารโรง 1 คน รวมทั้งหมด 8 คน

ตาราง 2 สถิติจำนวนนักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนบ้านขุนแตะ

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน (คน)		
	ชาย	หญิง	รวม
ป.1	14	8	22
ป.2	7	9	16
ป.3	11	10	21
ป.4	6	18	24
ป.5	11	6	17
ป.6	11	6	25
รวม	**59**	**66**	**125**

ตาราง 3 สถิติจำนวนเด็กและเยาวชนที่เรียนต่ออยู่ภายนอกชุมชน

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน (คน)		
	ชาย	หญิง	รวม
ประถมศึกษา	-	-	-
มัธยมต้น	10	26	36
มัธยมปลาย	9	15	24
ปวช.	-	-	-
ปวส./อนุปริญญา	3	1	4
ปริญญาตรี	4	2	6
ปริญญาโท	1	-	-
รวม	**27**	**44**	**70**

สาธารณสุข

เมื่อมีอาการเจ็บไข้ได้ป่วยของชาวบ้านในชุมชน ในเบื้องต้นแต่ละครอบครัวดูแลกัน โดยในบ้านขุนแตะมี อาสาสมัครสาธารณะสุขชุมชน (อสม.) ได้รับหน้าที่ดูแลแจกจ่ายยา และปฐมพยาบาลเบื้องต้น หากยังไม่หายจึงหาวิธีการต่าง ๆ ตามลำดับได้ดังนี้ 1) คลินิก 2) โรงพยาบาลของรัฐ 3) รักษาแบบดั้งเดิม 4) สถานีอนามัย และการรักษาแบบจารีตประเพณี ส่วนการคลอดบุตรปัจจุบันจะนิยมไปฝากครรภ์และคลอดบุตรที่โรงพยาบาล แต่ก็ยังมีบางรายที่ยังคลอดบุตรแบบพื้นบ้าน การวางแผนครอบครัวได้รับการยอมรับ จากชุมชนมาก หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือชาวบ้าน คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และโรงพยาบาล เช่น ทานยาคุมกำเนิด, ฉีดยาคุม และมีการทำหมันทั้งชายและหญิงบางส่วน บ้านขุนแตะไม่มีชื่อผู้ติดยาเสพติดมานานกว่า 10 ปี แต่มีการดื่มสุรามากขึ้นทั้งผู้ชายและผู้หญิง

ในหมู่บ้านเคยมีกองทุนยา ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2531 โดยโครงการพัฒนาที่สูงไทย – นอรเวย์ และกรมทหารพรานที่ 36 ต่อมาได้ยกเลิก และได้เริ่มต้นใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2544 โดยสถานีอนามัยตำบล โรคที่มักจะพบในฤดูกาลต่าง ๆ ฤดูร้อนไข้หวัด ท้องเสีย ฤดูฝนมีไข้หวัด ไข้เลือดออก ฤดูหนาวมีไข้หวัด และมีโรคที่ยากต่อการรักษาที่เป็นบางคนเป็นโรคผิดเดือน โรคกระเพาะ โรคนิ่ว มีจำนวนหนึ่ง

ในชุมชนมีห้องสุขา เป็นแบบส้วมซึมราดน้ำ ทุกหลังคาเรือนไม่มีการกำจัดขยะมูลฝอยภายในชุมชนอย่างมีระบบและมีที่บ้าน (แบบพื้นบ้าน) บางส่วน

วิถีชีวิตด้านวัฒนธรรม

บ้านขุนแตะ เป็นชนเผ่าปกาเกอะญอที่มีความเชื่อตามประเพณีวัฒนธรรมที่ถือปฏิบัติกันอยู่ ในอดีตยังมากอยู่ อย่างไรก็ตามสามารถแบ่งความเชื่อของคนในชุมชนออกมาเป็น 2 ประเภทหลัก ๆ คือ

1. นับถือแบบดั้งเดิม (โหม่ลึป่าหล่า) ความเชื่อที่มีการผสมผสานระหว่าง ความเชื่อดั้งเดิม และศาสนาพุทธ จำนวน 57 หลังคาเรือน ซึ่งมีความเชื่อที่เลี้ยงผีบรรพบุรุษ (เอาะแค) เหลืออยู่ 6 หลังคาเรือนเท่านั้น กับครอบครัวอื่นได้ตัดพิธีกรรมการเลี้ยงผีบรรพบุรุษโดยการสักว่าน (แชะเตอะสี่) ซึ่งเป็นวิธีการที่เข้ามาในชุมชนบ้านขุนแตะเมื่อ 20 ปี ทั้งพิธีกรรม “แชะเตอะสี่” และ “เอาะแค” สามารถประกอบพิธีกรรมด้านอื่น ๆ ได้ และเป็นกลุ่มที่สามารถเข้ากับศาสนาพุทธได้ การประกอบพิธีกรรมในบ้าน โดยมีสมาชิกทุกคนเข้าร่วมและมีการสืบสายตระกูลทางฝ่ายหญิงเป็นหลัก หรือถ้าเป็นพิธีกรรมด้านศาสนาพุทธจะประกอบพิธีวัดบ้านขุนแตะ

2. ศาสนาคริสต์ (บายวา) นิกายโรมันคาทอลิก จำนวน 68 หลังคาเรือน เป็นศาสนาที่เข้ามาในชุมชนเมื่อ ประมาณ 45 ปี จากระยะแรกมีผู้เข้าไปเป็นศาสนิกชนไม่กี่ครอบครัวและเพิ่มมากขึ้นเป็นระยะ ๆ ได้มีการประกอบพิธีกรรมในโบสถ์ ผู้นำศาสนาถูกคัดเลือกจากชาวบ้านที่นับถือคริสต์ ได้สับเปลี่ยนไปหลายคน ในปัจจุบันผู้นำพิธีกรรม คือนายประเสริฐ สงวนไพรวัลย์

อีกทั้งคริสตชนในบ้านขุนแตะมีการให้ความรักกันในบรรดาพี่น้อง เคารพพ่อแม่ญาติผู้ใหญ่ แบ่งปันให้กันคนรอบข้าง ยิ้มให้กัน และอนุรักษ์สิ่งที่ดีงามในหมู่บ้านที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติสืบทอดมา ซึ่งสอดคล้องกับชีวิตและหลักธรรมคำสอนคริสตชน ในพระวรสารที่พระเยซูเจ้าทรงสอนเราเช่น ความรักแก่เพื่อนพี่น้อง ไม่โต้ตอบ หรือขัดแย้งกันเองให้อภัยซึ่งกันและกัน สามารถปรับใช้ หรือ ประยุกต์เข้ากันได้ตามสภาพความเป็นอยู่ของตนในหมู่บ้าน โดยบรรพบุรุษได้สั่งสอน ให้คนรุ่นหลัง เชื่อฟัง มีความเชื่อที่สั่งสมกันมา มีกฎระเบียบ ความเชื่อให้ปฏิบัติ ดำเนินโดยสืบทอดกันรุ่นต่อรุ่น ไม่ให้วัฒนธรรมเสื่อเสีย หรือสูญหายไปในจิตใจ และการดำเนินชีวิต อีกทั้งวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่า มีความเชื่อ มีประเพณีที่หลากหลาย แต่คนในชุมชนก็ถือปฏิบัติเคารพวัฒนธรรมนั้น ไม่ลบลู่วัฒนธรรมดังกล่าว มีการอนุรักษ์และเผยแพร่ให้คนรุ่นหลังถือปฏิบัติตาม วัฒนธรรมเป็นการช่วยรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมให้อยู่ในวิถีการดำเนินชีวิต

นอกจากนี้จากการที่หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 32 สำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดตั้ง "ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรธรรมชาติ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ขึ้น เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหาวโรกาส ทรงมีพระชมนายุ 84 พรรษา ในปี 2554 นี้ เพื่อให้ประชาชน นักเรียน และส่วนราชการในพื้นที่ ได้ใช้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ แลกเปลี่ยนแนวคิด และนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ตามแนวคิดการเกษตรผสมผสานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพเกษตรกรรมที่พึ่งตนเองได้ บนพื้นฐานความพอเพียง จึงเป็นสาเหตุทำให้ชนเผ่าปกาเกอะญอและชาวบ้านขุนแตะได้รับความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากการเข้าไปศึกษาดูงานภายในศูนย์การเรียนรู้และได้นำความรู้ที่ได้ไปเป็นแบบอย่างปฏิบัติในการทำการเกษตรในพื้นที่ของตนเองอย่างเป็นกิจจะลักษณะ และทำอย่างต่อเนื่องมาตลอด (หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 32, ม.ป.ป.)

วิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม

วิถีชีวิตของชาวบ้านขุนแตะด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบไปด้วย ทำเลที่ตั้ง อาณาเขตติดต่อสภาพภูมิประเทศ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้ (กลุ่มศึกษาปัญหาสังคม สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ม.ป.ป.)

ทำเลที่ตั้ง

บ้านขุนแตะ หรือชื่อในภาษาปกาเกอะญอ(กะเหรี่ยง) "แหมะแตะคี" ซึ่งไม่มีความหมายและประวัติโดยเฉพาะ เข้าใจว่า เรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อของแม่น้ำแม่แตะ ทั้งลุ่มน้ำ มี 2 หย่อมบ้านคือบ้านขุนแตะ (แหมะแตะคี) และบ้านป่าเกี๊ยะนอก (ต่าเบาะถ่า) ซึ่งห่างกันโดยทางเดินระยะประมาณ 7 กิโลเมตร ซึ่งถือว่าเป็นหมู่บ้านเดียวกัน ตั้งอยู่ในเขตการปกครองหมู่ที่ 5 ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากตัวอำเภอจอมทอง 28 กิโลเมตร ทางทิศตะวันตกของอำเภอ และห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ ประมาณ 88 กิโลเมตร บ้านขุนแตะมีลักษณะที่ตั้งชุมชน ตั้งอยู่ตามไหล่เขาที่มีความลาดชันไม่มากนัก รอบ ๆ หมู่บ้านเป็นป่าและพื้นที่ทำกินบางส่วน ชุมชนตั้งอยู่ในเขตพื้นที่คุ้มครองของรัฐ ประเภทป่าสงวนแห่งชาติและป่าอุทยานแห่งชาติออบหลวง จังหวัดเชียงใหม่ บ้านขุนแตะมีเนื้อที่ที่ชาวบ้านดูแลจัดการทั้งหมด 26.96 ตารางกิโลเมตร หรือ16,852.74 ไร่

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	เขตลุ่มน้ำแม่ยะ หมู่ 19, 23 ตำบลบ้านหลวง
ทิศใต้	ติดต่อ	เขตลุ่มน้ำแม่เตี๊ยะ หมู่ 4,8 ตำบลดอยแก้ว
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	เขตบ้านอทุยานออบหลวง
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	เขตอำเภอแม่แจ่ม

สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะทางภูมิศาสตร์การตั้งถิ่นฐานบ้านขุนแตะตั้งอยู่ในบริเวณไหล่เขาสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,229 เมตร ซึ่งเป็น "เก่อเนอหมือ" (ป่าดงดิบ) มีป่าไม้และมีภูเขารอบ ๆ หมู่บ้าน ที่เด่นสง่ามาก คือ " ดอยสองเมีย" ตั้งอยู่ทางตะวันออกของหมู่บ้าน และ"ดอยผ้าขาวน้อย" อยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน ภูมิอากาศเย็นสบาย และหนาวจัดในฤดูหนาว รอบ ๆ หมู่บ้านเป็นนาของชาวบ้าน ถัดจากนาเป็นหัวไร่ปลายนา ซึ่งเป็นพื้นที่ทำกิน ที่มีความชุ่มชื้นตลอดปีและมีแม่น้ำแม่แตะ "แมะแตะโกล๊ะ" เป็นสายหลัก ได้ไหลผ่านทางตะวันตกของชุมชนน้ำไหลตลอดปี และ ในอาณาเขตรอบ ๆ หมู่บ้านมีทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพมีความอุดมสมบูรณ์ ชุมชนมีการพึ่งพาต่อกันสูงและชุมชนมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ดีตามจารีตประเพณี วัฒนธรรมอย่างดีตลอดมา

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในบ้านขุนแตะถือว่าเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีการจัดการทรัพยากรธรรมในชุมชนที่ดีมาก มีการผสมผสานทั้งแบบดั้งเดิมและรูปแบบใหม่ซึ่งจะง่ายต่อการอธิบายให้คนภายนอกได้เกิดความเข้าใจง่ายดังนี้

1. ไม้ที่สำคัญที่และสามารถบริโภคได้
   - 1.1 ไม้มะก่อขาว (เส่วา)
   - 1.2 ไม้มะก่อแดง (เส่โพ)
   - 1.3 มะขามป้อม (เส่ยาส่า)
   - 1.4 ส่าเมะขวะ
   - 1.5 เส่ลอแอ๊ะ
   - 1.6 เส่มี
   - 1.7 เส่คะโพ
   - 1.8 มะไพ
   - 1.9 เส่โก๋หมู
   - 1.10 เส่ช๋อย๊า
   - 1.11 เส่ดีซ้า
2. ประเภทไม้ที่ใช้ประโยชน์เกี่ยวกับการก่อสร้าง
   - 2.1 ไม้จำปีเล็ก (แชชโพ)
   - 2.2 ไม้จำปา(พอหน่อเตอ)
   - 2.3 เสบะบอ
   - 2.4 ธี
   - 2.5 เส่กว้าโต
   - 2.6 เส่มีกอ
   - 2.7 เส่ตาซู
   - 2.8 เส่หมอกโมบอ
   - 2.9 มะแงมี
   - 2.10 ทึกพะโคะ
   - 2.11 ทึกโพ
   - 2.12 โกะ
   - 2.13 เส่โพ
   - 2.14 เส่กึซะ
   - 2.15 เต๊อะซิซุ๊ย
   - 2.16 เบ๊าะ
   - 2.17 หล่าคลึ่งหลุ่
   - 2.18 ส่าลิโป่
3. ประเภทพืชผักที่กินได้
   - 3.1 กล้วยป่า
   - 3.2 หอเส่นาค้อะ
   - 3.3 มะลอด
   - 3.4 ดอกตั้ง (กิ๊ลอส่า)
   - 3.5 ดอกกุ๊ (พอะส่า)
   - 3.6 ห่อทีหล่า
   - 3.7 ผักกุด
   - 3.8 เต้าดึ
   - 3.9 ตาชีโปล่
   - 3.10 ชอเชดึ
   - 3.11 มะม่วงป่า
4. ประเภทป่าคงคิบที่กินไม่ได้
   - 4.1 เส่พะโคะ
   - 4.2 เส่มีวา
   - 4.3 เส่ตี
   - 4.4 เส่เคลอ

4.5 เคลอหมี
4.6 เคลอแคะ
4.7 เส่พ้อหมีปก่า
4.8 ตาสีส่อ
4.9 เส่เพอมอย
4.10 เส่ชุม
4.11 เส่โคะส่า

5. ประเภทป่าแพะ

5.1 ชุด
5.2 หอเนอ
5.3 ไม้จำป่าใหญ่
5.4 ไม้ประดู
5.5 ไม้ประแตง
5.6 เส่ดูหอ
5.7 หล่านำ
5.8 หล่าเบาะ
5.9 หล่าเทอ
5.10 โชกอ
5.11 โชซู
5.12 เคาะ
5.13 เส่กอ
5.14 เส่มี
5.15 เส่กอะ
5.16 ชู
5.17 มะนะสา
5.18 หว่าซึก
5.19 หว่ามี
5.20 เส่ยาส่า
5.21 เคล่อหมือ
5.22 เคล่อแคะ
5.23 เสอภีร่า
5.24 เส่เคาะคึ
5.25 เป่อคอ
5.26 ซูเกอะ

6. ป่าตามความเชื่อ

6.1 เคะหมือเบอ มี 4 แห่ง ได้แก่

1) ต่าเคโพ
2) เคาะเก่อตีโกล๊ะ
3) เคาะมะแหว่คว๊ะค
4) หว่ามีโพโกล๊ะ

6.2 นาอุ๊หรู่ มี 2 แห่ง แห่งละ 4 ไร่ ได้แก่

1) ผ้าขาวน้อยข้าวคี
2) เคะหล่าคลือกั้ว

6.3 ต่าหวี่โหคะ มี 2 แห่ง ได้แก่

1) โหม่เคะอู่โกล๊ะ ควะคี
2) ทีแซโข

6.4 ทีโข่เม มี 6 แห่ง ได้แก่

1) ผาขาวน้อย 2 ห้วย
2) เคาะเก่อตีโกล๊ะ
3) ขุนแม่แตะ 4 ห้วย
4) โหลหล่าแออะเค 2 ห้วย
5) เบอะแค๊เลอะโกล๊ะ
6) ฉ่อกอเล

7) หว่าโป่เลโกล๊ะ

6.5 ป่าช้า มี2 แห่ง

1) ป่าช้าพุทธ 2) ป่าช้าคริสต์

6.6 ป่าพิธีกรรม (หลือปก่า) มีพื้นที่ 2,000 ไร่

7. พื้นที่ใช้ประโยชน์

7.1 พื้นที่เลี้ยงสัตว์ พื้นที่ที่ชาวบ้านนิยมเลี้ยงสัตว์มาก

1) เบ๊าะเด 3) เตาะเกอะตีคี

2) ผ้าขาวน้อย 4) ป่าเกี๊ยะนอก

7.2 พื้นที่ล่าสัตว์ พื้นที่ล่าสัตว์สามารถล่าสัตว์ป่าได้มี 5 แห่ง

1) พอฆะโจ๊ะ 4) ป่าเกี๊ยะนอก ลงไป

2) เส มี เด 5) เบาะเด

3) เป่อแดะเล

7.3 พื้นที่ปลูกป่าเสริมของชุมชน มี 3 แห่ง

1) ดอยสองเมีย 3) เลข่อที

2) พอทูหลู่

7.4 พื้นที่เพื่อใช้สอย (ใช้สร้างบ้าน, เชื้อเพลิง) ที่ไม่ใช่ป่าอนุรักษ์

7.5 พื้นที่ปลูกป่าเสริมทางราชการและองค์กรต่าง ๆ

- พลีโจ๊ะ (ไม้สามใบ, สนสองใบ, สนจีน)

8. พื้นที่ป่าอนุรักษ์ ซึ่งเป็นพื้นที่มีกฎระเบียบข้อบังคับได้มาควบคุมอย่างชัดเจน

9. แหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชน

9.1 แม่น้ำแม่แตะ ใช้บริโภค และทำการเกษตร มีน้ำไหลตลอดปี

9.2 ผ้าขาวน้อยโกล๊ะ ใช้บริโภคและทำการเกษตร มีน้ำไหลตลอดปี

9.3 เบาะเดโกล๊ะ ทำการเกษตร มีน้ำไหลตลอดปี

9.4 ต่าเจ๊ะเขาะโกล๊ะ ทำการเกษตร มีน้ำไหลตลอดปี

9.5 เป่อแดะเลโกล๊ะ ทำการเกษตร มีน้ำไหลตลอดปี

โดยสามารถแสดงขนาดพื้นที่แต่ละประเภทของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและที่ดินของหมู่ที่ 5 (บ้านขุนแตะและบ้านป่าเกี๊ยะนอก) ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จากการสำรวจและคำนวณโดยระบบ GIS ปี 2548 ดังตาราง 4

ตาราง 4 จำนวนการจัดการพื้นที่ประเภทต่าง ๆ ของหมู่ที่ 5 ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชน	ที่ดินหลัก	การใช้	พื้นที่ (ตร.กม)	พื้นที่ (ไร่)
หมู่ที่ 5	พื้นที่ทำกิน	ที่เบิกนา	0.191	119.55
บ้านขุนแตะ		นา	1.273	795.83
		ไร่ถาวร	1.652	1,032.66
		ไร่หมุนเวียน	1.498	935.99
		สวน	0.526	328.53
		หัวไร่ปลายนา	1.047	654.58
	พื้นที่ชุมชน	ที่อยู่อาศัย	0.286	178.67
		วัด	0.061	37.82
		สนามบิน	0.010	5.96
		ฟาร์มตัวอย่าง	0.211	132.02
		โรงเรียน	0.013	8.11
		สวนสมุนไพร	0.002	1.31
	ป่าต้นน้ำ	ป่าต้นน้ำ	4.164	2,602.51
	ป่าตามความเชื่อ	ป่าดูต่าเออ	0.084	52.41
		ป่าเดะหมื่อเบอ	0.020	12.52
		ป่านาอุ๊หรู	0.006	3.95
	ป่าพิธีกรรม	ป่าช้า	0.475	296.85
		ป่าบวช	2.077	1,297.93
	ป่าอนุรักษ์	ป่าอนุรักษ์	1.542	963.83
	ป่าใช้สอย	ป่าใช้สอย	11.455	7,159.56
	พื้นที่ปลูกป่าทางราชการ	พื้นที่ปลูกป่าทางราชการ	0.371	232.16
	รวม		**26.96**	**16,852.74**

ที่มา: สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) (2548: ระบบออนไลน์)

ทรัพยากรที่เป็นของส่วนรวมในชุมชนบ้านขุนแตะ

1. โรงเรียน 1 แห่ง
2. วิทยุเสียงตามสาย 1 แห่ง
3. วัด 1 แห่ง
4. เต้นและเครื่องครัว 1 แห่ง
5. โบสถ์ 1 แห่ง
6. โกดังเก็บของ 1 แห่ง
7. น้ำประปา 1 แห่ง
8. ธนาคารข้าว 2 แห่ง
9. โซล่าเซลล์ส่วนรวมใหญ่ 2 แห่ง
10. ที่ตั้งกลุ่มอนุรักษ์บนพื้นที่สูงอำเภอจอมทอง 1 แห่ง
11. หอประชุม 1 แห่ง

กฎระเบียบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของบ้านขุนแตะ

1. กฎระเบียบทั่วไป

1.1 ทุกครอบครัวต้องร่วมกันทำแนวกั้นไฟทุกปี ภายในเดือน กุมภาพันธ์ – เมษายน (ยกเว้นคนป่วยและไม่อยู่บ้าน) ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท

1.2 เมื่อเกิดไฟป่าต้องช่วยกันไปดับไฟ เพราะถือเป็นภาระของทุกคนและถ้าไฟป่าเกิดขึ้นจากความประมาทผู้ใดปรับ 500 บาท

1.3 ห้ามทำไม้ขายแก่บุคคลภายนอก ฝ่าฝืนปรับ 2 เท่าของราคาไม้พร้อมยึดของกลาง

1.4 ต้องกำหนดพื้นที่ป่าให้ชัดเจนพร้อมติดป้ายบอก

1.5 ถ้าต้องการเก็บของป่าจากต้นไม้หรือใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุดทิ้งโดยเปล่าประโยชน์ให้น้อยที่สุด

2. กฎระเบียบป่าอนุรักษ์

2.1 ป่าอนุรักษ์แบบพิธีกรรม “หลื่อปก่า” เป็นเขตป่าอนุรักษ์ที่ห้ามตัดไม้ เผาป่าหรือล่าสัตว์ป่าใด ๆ ในพื้นที่ แต่มีข้อยกเว้นดังนี้

2.1.1 อนุญาตให้หายาสมุนไพรรักษาตัวได้ เก็บใบตองมุงหลังคาได้ เก็บผลไม้ที่ร่วงหล่นเองได้ เก็บปลีกล้วยได้ แต่ต้องสอยเอา

2.2 ป่าอนุรักษ์ธรรมชาติ ห้ามตัดไม้มาทำประโยชน์หรือทำการเกษตรใด ๆ แต่ใช้เช่นอนุญาตตามข้อ 2.1 ได้และล่าสัตว์ป่าได้

2.2.1 ผู้ใดฝ่าฝืนกฎระเบียบข้อ 2.1 ใช้ความเชื่อพิธีกรรม "หลื่อปก่า" เป็นหลัก

2.2.2 ผู้ฝ่าฝืนระเบียบข้อ 2.2 จะถูกปรับไม่เกิน 1,000 บาทพร้อมยึดของกลาง

3. กฎระเบียบป่าชุมชนประเภทป่าใช้สอยชุมชน

4. ห้ามทำการเกษตร

5. ถ้านำไม้ใหญ่ตั้งแต่ทำเสาบ้านได้ จะต้องแจ้งคณะกรรมการหมู่บ้านได้รับทราบเพื่อลงบันทึกเห็นชอบไว้เป็นหลักฐาน

กฎระเบียบพื้นที่ทำกิน (นา, สวน, ไร่)

1. จำนวนพื้นที่แต่ละครอบครัวจะต้องแสดงความจำนวนการใช้ที่ดินต่อสาธารณชนทราบ

2. ถ้าต้องการขายพื้นที่ทำการเกษตรเพิ่มจะต้องให้คณะกรรมการหมู่บ้านเห็นชอบร่วม ฝ่าฝืนจะถูกปรับยึดคืนพื้นที่เป็นป่า

3. ห้ามบุคคลภายนอก (นายทุน) เช่าพื้นที่ในหมู่บ้าน ฝ่าฝืนจะถูกยึดพื้นที่คืนหรือปรับ 500 บาท

กฎระเบียบข้อบังคับการปกครองของหมู่บ้านขุนแตะ

1. ผู้ที่จะเข้ามาเก็บ ค้นหา หรือศึกษาข้อมูล ภายในหมู่บ้านจะต้องแจ้งเรื่องต่อคณะกรรมการหมู่บ้านรับทราบก่อน

2. ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของหมู่บ้าน

3. ห้ามนำยาเสพติดเข้ามาเสพ-ขาย ในหมู่บ้าน หากฝ่าฝืนจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

4. ห้ามก่อเรื่องทะเลาะวิวาทหรือทำร้ายร่างกายให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ หากฝ่าฝืนปรับ 500 บาทขึ้นไป

5. ห้ามกระทำอนาจารและละเมิดสิทธิเด็กและผู้หญิง ฝ่าฝืนปรับ 3,000 บาท

6. ห้ามยิงปืนในหมู่บ้านโดยไม่จำเป็น ฝ่าฝืน ปรับนัดละ 500 บาท

7. ห้ามไส่โซ่รถยนต์ขับเคลื่อนล้อ (ยกเว้นมีเหตุจำเป็น) ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท

8. ถ้าผู้ใดให้นายทุนเข้ามาทำกินหรือรับเงินเชื่อจากนายทุนเพื่อลงทุนทางการเกษตรในหมู่บ้าน ฝ่าฝืนปรับ 500 บาทหรือยึดพื้นที่นั้น

9. ผู้ใดทำให้เกิดไฟไหม้ป่าโดยเจตนา ฝ่าฝืนปรับ 500 บาทขึ้นไป หรือส่งดำเนินคดีตามกฎหมาย

10. ห้ามเล่นการพนันใด ๆ ในหมู่บ้าน ฝ่าฝืนปรับ 1000 บาทขึ้นไป

11. ห้ามปล่อยหมูเพ่นพ่านในหมู่บ้าน ฝ่าฝืนปรับ 1000 บาทขึ้นไป

ซึ่งทุกคนต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับและจารีตประเพณีวัฒนธรรมของหมู่บ้านโดยเคร่งครัด

วิถีชีวิตคริสตชน

วิถีชีวิตคริสตชนด้านวัฒนธรรม และด้านสังคม ที่กล่าวไว้ในพระคัมภีร์และหลักคำสอนของศาสนาคริสต์ มีรายละเอียดดังนี้

วิถีชีวิตคริสตชนด้านวัฒนธรรม

คริสตชนปฏิบัติตามน้ำพระทัยของพระเป็นเจ้า

พระเยซูคริสตเจ้าทรงเป็นผู้กระตุ้นปลุกชีวิตและความเป็นแบบฉบับของคริสตชนในทุก ๆ เหตุการณ์ของชีวิต ไม่ว่าเวลายืนดีหรือเศร้าโศก ไม่ว่าเวลาทำงาน หรือหยุดผักผ่อน รวมทั้งเวลาเสี่ยงภัยและผจญภัยตลอดจนเวลาใกล้จะตาย คริสตชนสามารถมองดูพระเยซูเจ้าผู้เสด็จมาก่อนและได้ทรงสอนว่าต้องไปหาพระเจ้าอย่างไร เมื่อคริสตชนอ่านพระวรสารบ่อย ๆ จะคุ้นเคย และเมื่อได้พิจารณาก็จะพบพระวาจาและพระฉบับของพระคริสตเจ้า ที่ช่วยแนะนำให้ประพฤติอย่างถูกต้องในสภาวะและเหตุการณ์ต่าง ๆ ของชีวิต

การถือตามพระฉบับของพระคริสตเจ้าทุกเวลานั้นมิใช่การถือตามแบบอย่างภายนอกในเรื่องปลีกย่อย ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ แต่คริสตชนถือตามแบบอย่างด้วยการมีจิตใจอย่างที่พระคริสตเจ้าได้ทรงสำแดงให้เห็นประจักษ์ในพระชนชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการรับทรามานและสิ้นพระชนม์ของพระองค์ โดยทรงเชื่อฟังและอ่อนน้อมอย่างดีที่สุดตามน้ำพระทัยของพระบิดา และโดยทรงแสดงความรักเมตตาต่อมนุษย์ด้วยพระทัยกว้างขวางตามที่พระองค์ได้ตรัสว่า “เราไม่ได้มาเพื่อให้คนอื่นรับใช้เรา แต่เรามาเพื่อรับใช้ผู้อื่นและอุทิศชีวิตของเราเป็นค่าไถ่มนุษย์”

ความพยายามของคริสตชนที่จะสนิทสัมพันธ์กับพระคริสตเจ้านั้น ว่าพระจิตเจ้าเป็นผู้โปรดให้เกิดขึ้นและทรงบำรุงให้คงอยู่ พระจิตเป็นผู้ปฏิรูปเปลี่ยนจิตใจของคริสตชนและทรงตลใจให้เขามีจิตใจและเจตจำนงเหมือนพระคริสตเจ้า คือให้มีความจงรักภักดีต่อพระบิดาเยี่ยงพระบุตรและให้มีน้ำใจดีต่อมนุษย์ทั้งหลาย คริสตชนที่มีพระจิตนำทางชีวิตก็สามารถเดินตามรอยพระยุคลบาทของพระคริสตเจ้าได้อย่างผู้มีใจอิสระ คริสตชนบางท่านผู้ได้เป็นแบบอย่างที่ดี สำหรับผู้อื่นเมื่อตายแล้วพระศาสนจักรประกาศแต่งตั้งให้เป็นนักบุญ เพื่อเป็นแบบฉบับจูงใจในการติดตามพระเยซูและเพื่อขอให้ท่านช่วยอ้อนวอนพระผู้เป็นเจ้าช่วยเหลือเรา

พระบัญญัติกับจริยธรรม

พระบัญญัติของพระผู้เป็นเจ้า "**ศีล**"ของคริสตชน (ตามความหมายของพระพุทธศาสนา) พระบัญญัติของคริสตชนไม่ต่างกับจริยธรรมทั่วไป ที่มุ่งส่งเสริมความเป็นมนุษย์ให้ดีขึ้น แต่สำหรับคริสตชนจริยธรรมที่สมบูรณ์แบบคือ การปฏิบัติตามพระเยซูผู้เป็นแบบฉบับพระเยซูเจ้าทรงสอนมนุษย์ให้พยายามเป็นอิสระ แต่ก่อนที่เขาจะหลุดพ้นจากสิ่งที่เป็นอุปสรรคในความเป็นมนุษย์ผู้มีอิสรภาพนั้น เขาต้องใช้เวลาในการอบรมตนเองอยู่ช้านาน เพราะเหตุนี้หลักประการแรกของจริยธรรมเป็น"**หลักแห่งการก้าวหน้า**" เราจะไม่เป็นคนดีพร้อมในวันเดียวแต่ต้องใช้เวลานานในการอบรมตน"**จนกว่าเราจะโตเป็นผู้ใหญ่เต็มที่ คือ ถึงขนาดความไพบูรณ์แบบพระคริสต์**"

พระเยซูเจ้าทรงปรับปรุงบทบัญญัติจากบรรพบุรุษให้สมบูรณ์ขึ้น แทนที่จะมุ่งแต่บทบัญญัติตามตัวอักษรซึ่งเป็นเครื่องหมายภายนอก พระองค์ทรงหันมาเน้นถึงจิตตารมณ์และมุ่งถึงความรักเป็นเอก ที่จริงตั้งแต่แรกพระคัมภีร์ระบุไว้ว่าการถือตามบัญญัติคือ การถือตามบัญญัติของพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งคณะสงฆ์บันทึกพระวาจาดังนี้ว่า **จงเป็นผู้บริสุทธิ์เหมือนอย่างพระผู้เป็นเจ้าทรงเป็นผู้บริสุทธิ์** แต่คนสมัยหลังมักเข้าใจบทบัญญัติอย่างผิวเผิน พระเยซูเจ้าจึงไม่ได้มาลบล้างบทบัญญัติเก่า เพียงแต่ทรงชำระความเข้าใจในบทบัญญัตินั้นให้ถูกต้อง ฉะนั้นเราจะศึกษาบทบัญญัติตามทัศนะของพระเยซูเจ้า

การประกาศพระบัญญัติในพระคัมภีร์เริ่มต้นด้วยการแนะนำตัวของพระเยซูเจ้า "**เราเป็นพระเจ้าของเจ้า ผู้ที่นำเจ้าออกจากประเทศอียิปต์ คือจากแดนทาส**"ตามพระคัมภีร์พระผู้เป็นเจ้าทรงเป็นผู้กอบกู้ชนชาติอิสราเอล พระผู้เป็นเจ้าทรงเป็นฝ่ายริเริ่มและได้ทรงรักมนุษย์ก่อนที่เขาจะรักพระองค์ พระองค์ทรงต้องการใช้ชีวิตร่วมกับมนุษย์ จึงทรงเสนอและทำพันธสัญญากับเขา พระองค์ทรงต้องการให้มนุษย์อยู่ในฐานะเป็นบุตรของพระองค์ ไม่ใช่ทาสตามค่านิยมเดิมสำหรับพระเยซู แดนทาสที่ร้ายกว่าการตกเป็นทาสในอียิปต์คือ ชีวิตในบาป

1. จงนมัสการพระผู้เป็นเจ้า พระเจ้าผู้เดียวของเจ้า

การนมัสการพระผู้เป็นเจ้า คือ การรักพระองค์โดยทำให้ใจสว่าง ไม่นึกถึงสิ่งใดนอกจากพระองค์ผู้เดียว ความเลื่อมใสศรัทธาของเราในฐานะที่เป็นบุตรของพระองค์ แสดงออกมาด้วยการสรรเสริญพระองค์ และวอนขอสิ่งที่เราต้องการจากพระองค์ ผู้ที่นมัสการที่แท้จริงได้แก่พระเยซูเจ้า ทุกวันนี้การอธิษฐานและภาวนาเป็นการร่วมใจกับพระเยซูเจ้าผู้ทรงนมัสการพระบิดา ที่จริงอาศัยการคลใจ และความช่วยเหลือจากพระจิต ที่ตลอดทั้งชีวิตเป็นการนมัสการพระผู้เป็นเจ้าได้ แต่เราสงวนบางเวลาไว้เป็นการนมัสการ โดยเฉพาะคือ เวลาอธิษฐานภาวนาวิปัสสนา ร่วมพิธีกรรมทางศาสนา คริสตชนภาวนาอย่างน้อย เวลาเช้า และเวลาเย็นของทุกวัน และภาวนาพิเศษในวันพระ การนมัสการเช่นนี้เป็นการสรุป ชีวิตของเราเฉพาะพระพักตร์พระผู้เป็นเจ้า

เรานมัสการพระผู้เป็นเจ้า หมายถึงเราอยู่เฉพาะพระพักตร์พระผู้เป็นเจ้าทรงรักเรา เราจึงมีใจรักเดียว เรารักพระผู้เป็นเจ้า ในฐานะที่ทรงเป็นผู้ให้กำเนิดเราและเป็นเจ้านายของเรา เรานมัสการพระเจ้าแต่เพียงผู้เดียว คือ เราจะสละทิ้งทุกสิ่งที่ไม่ใช่พระเยซูเจ้าออกจากจิตวิญญาณของเรา ใจของเราว่างเปล่า คือ ไม่มีที่สำหรับคนอื่นที่ไม่ใช่พระผู้เป็นเจ้า เราจะไม่มีเจ้านายอื่นเพื่อคารวะ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เราเกรงกลัว ไม่ว่าจะเป็นคนที่ครอบครองจิตใจของเรา ไม่ว่าจะเป็นอุดมการณ์อื่น ๆ เช่น ความเห็นแก่ตัว ความจองหอง ความดื้อกระด้าง ความอวดตัว ความมักได้ หรือการมุ่งแต่ความสำเร็จของตน พระเยซูเจ้าได้ตรัสว่า "ไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าบ่าวสองนายได้ เพราะจะชังนายข้างหนึ่งและรักนายอีกข้างหนึ่ง หรืออาจจะนับถือนายฝ่ายหนึ่งและดูหมิ่นอีกฝ่ายหนึ่ง ท่านจะปฏิบัติพระเป็นเจ้า และจะปฏิบัติเงินทองพร้อมกันไม่ได้" (ดู มธ.6:24)

2. อย่าออกพระนามพระเป็นเจ้าโดยไม่สมเหตุ

นาม หมายถึง ตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของนาม การที่เรารู้จักนามของคนอื่น ทำให้เรารู้จักทักทายเขาง่ายขึ้น การเรียกชื่อของใครเป็นการแสดงอำนาจเหนือเขา หรือเป็นการแสดงความสนิทต่อกัน พระผู้เป็นเจ้าได้ทรงกรุณาเปิดเผยพระนามของพระองค์ เพราะความรักของพระองค์เราจึงสามารถเรียกหาพระองค์ได้ เรารู้จักพระนามของพระเอกบุตรของพระองค์ด้วย คือ พระเยซูเจ้า พระบัญญัติประการนี้ห้ามไม่ให้เราใช้พระนามของพระผู้เป็นเจ้าอย่างไม่สมควร ถือว่าเป็นการขาดความเคารพต่อพระองค์ คริสตชนยังอ้างต่อพระนามของพระองค์บางกรณี เช่น ในการสาบาน เราสาบานเพื่อให้คนอื่นไม่สงสัยต่อความสัตย์จริงในสิ่งที่เรายืนยัน ดังนั้น เราสาบานโดยเอาพระนามของพระผู้เป็นเจ้าเป็นข้ออ้าง เป็นความผิดหนัก ถ้าเป็นการสาบานเท็จก็เท่ากับเอาพระผู้เป็นเจ้าเป็นพยานในการโกหกของเรา

การสาบานมีสองประเภทคือ

1. คำสาบานที่เกี่ยวกับอดีต คือ ยืนยันว่าคำพูดที่กล่าว กิจกรรมที่ได้กระทำ หรือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นความจริง พระเยซูเจ้าทรงบอกว่าคำสาบานกรณีนี้ไม่ควรมี เราพูดความจริงก็พอแล้ว และเราควรจะเชื่อกันได้ (ดู มธ.5: 33)

2. การสาบานอย่างที่สองเกี่ยวกับอนาคต คือคำสัญญา เราสัญญาโดยเอาพระนามของพระผู้เป็นเจ้าเป็นพยาน เพื่อคำสาบานของเราสง่าขึ้น จะแน่นอนกว่า จะเชื่อถือได้ ทั้งเป็นการขอพระพรของพระผู้เป็นเจ้า คำสาบานแบบนี้เราทำได้เมื่อเหตุผลพอสมควร การปฏิญาณตนการบนบานเป็นการสัญญาต่อหน้าพระผู้เป็นเจ้าโดยผูกมัดตัวว่าถ้าไม่ถือตามจะยอมรับว่าตัวเองผิด

สิ่งที่พระบัญญัติประการนี้ห้ามคือ การไม่เคารพต่อพระผู้เป็นเจ้าในทุกรูปแบบ จึงเป็นการกล่าวคำผรุสวาท ในเรื่องนี้เราควรจะถือตามหลักที่ว่า“**ปากไม่ควรจะออกพระนามของพระผู้เป็นเจ้า ถ้าใจไม่เคารพพระนามของพระองค์ก่อน**”ดังนั้นพระบัญญัติประการนี้ห้ามการละเมิดความเคารพต่อพระผู้เป็นเจ้า ต่อคริสตชนผู้ศักดิ์สิทธิ์ที่ล่วงลับไปแล้ว (คริสตชนเรียกว่านักบุญ) ต่อรูปพระและเครื่องหมายของศาสนา

พระเยซูเจ้าได้ทรงสอนสานุศิษย์ของพระองค์ให้ภาวนาว่า “**พระนามของพระองค์ จงเป็นที่สักการะ**”คือ จงได้รับความเคารพ และทรงได้รับประกาศว่าทรงเป็นผู้บริสุทธิ์ เพื่อให้มนุษย์ทุกคนยอมรับพระองค์อย่างที่พระองค์ทรงเป็นอยู่ คือ เป็นองค์ความรัก เราภาวนาขอให้พระบิดาทรงสำแดงความรักและความเมตตาอันพิศวงของพระองค์ แต่ต้องมีส่วนส่งเสริมให้พระผู้เป็นเจ้าได้รับเกียรติในท่ามกลางมนุษย์ด้วยกิจการที่ดีของเรา(มธ:14-16)มนุษย์เป็นฉายาลักษณ์ของพระองค์ เมื่อเขาสัตย์ซื่อ ใจผูกพันในทรัพย์สมบัติของโลก ใจกว้างขวาง เป็นผู้ปราศจากมลทิน มีชีวิตสนิทกับพระองค์ รักสันติและร่าเริงยินดี มนุษย์ประเภทนี้แหละเป็นเกียรติแก่พระผู้เป็นเจ้า

3. วันพระเจ้าอย่าลืมฉลองเป็นวันศักดิ์สิทธิ์

ครั้งแรก “**วันพระเจ้า**” เป็นวันพักผ่อนของคนไทย(เสรีชน) ที่ถูกบังคับให้ทำงานอย่างทาส ฉะนั้น วันพระเจ้าเป็นวันระลึกถึงการไถ่กู้จากพระผู้เป็นเจ้า ผู้ได้ทรงนำคนจากชนชาติอิสราเอล ออกจากแดนทาส นอกจากนั้น ยังเป็นวันระลึกถึงการไถ่เราครั้งแรกในวันที่พระเจ้าทรงโปรดให้โลกเกิดมา การพักผ่อนจะเป็นการถือตามแบบพระผู้เป็นเจ้า ที่ได้ทรงพักจากงาน “**เนรมิตสร้างโลก**”เดิมวันพระเจ้าตรงกับวันเสาร์ที่ชนอิสราเอล เรียกว่า“**วันสับปาโต**”ตั้งแต่สมัยอัครสาวก วันพระเจ้าได้เลื่อนมาเป็นวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันระลึกถึงการกลับคืนชีพของพระเยซูเจ้า ผู้ทรงไถ่บาปมนุษย์

ความมุ่งหมายสำคัญของการถือ **"วันพระเจ้า" (ปัจจุบันวันอาทิตย์)** และวันฉลอง คือ การส่งเสริมให้ถวายคาราวะแด่พระผู้เป็นเจ้า โดยร่วมพิธีกรรมทางศาสนาโดยเฉพาะพิธีบูชามิสซา นอกนั้นเป็นกรส่งเสริมชีวิตครอบครัว เพราะสมาชิกที่พักจากงานร่วมกันได้ และยังเป็นโอกาสพัฒนาจิตใจของตน โดยมีเวลาศึกษาในด้านศาสนาและด้านอื่น ๆ

พระบัญญัติประการนี้ ห้ามการทำงานที่เป็นอุปสรรคต่อเป้าหมายดังกล่าวนี้ งานที่ห้ามทำคือ งานอาชีพ แต่งานที่เป็นการหย่อนใจ หรือเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่คิดผลประโยชน์อย่างใดก็ย่อมทำได้

4. จงเคารพนับถือบิดามารดา

พระผู้เป็นเจ้าได้ทรงบันดาลให้มนุษย์อุบัติขึ้นมาจากความว่างเปล่าด้วยความรักของพระองค์ พระโปรดให้เป็นชายและหญิง โดยส่งสั่งให้เขาสืบชาติพันธุ์บังเกิดบุตร ดังนั้นพระผู้เป็นเจ้าทรงแบ่งปันพระอนุภาพการประสาทชีวิตและความรักมนุษย์ คือ ทรงบันดาลให้มนุษย์เป็นบิดาและมารดาตามแผนการของพระองค์ ปราศจากบิดามารดาจะไม่มีบุตรและจะมีประชากรของพระผู้เป็นเจ้า เพราะเหตุนี้ในขณะที่เราไหว้นมัสการพระผู้เป็นเจ้าผู้ทรงบันดาลชีวิต เรายังต้องเคารพนับถือบิดามารดาผู้ร่วมมือกับพระองค์ในการประสานชีวิตกับพระองค์ด้วย

การเคารพนับถือบิดามารดา คือ การให้ความสำคัญแก่บิดามารดา และแสดงความกตัญญูรู้คุณที่ท่านได้ให้ชีวิตและเลี้ยงดูเรา เราเคารพนับถือบิดามารดาด้วยเหตุผล 3 ประการดังนี้ คือ

1) ในฐานะที่ท่านเป็นมนุษย์ ที่เป็นฉายาลักษณ์ของพระผู้เป็นเจ้า

2) ในฐานะที่ท่านร่วมชีวิตกันเป็นคู่ ซึ่งเป็นพระฉายาลักษณ์ของพระตรีเอกภาพในสภาพที่ท่านอุทิศความรักแก่กันและกัน

3) ในฐานะที่ท่านร่วมประสานชีวิต ท่านมีส่วนร่วมในสิริมงคลในพระผู้เป็นเจ้าผู้ทรงบันดาลชีวิต

นับถืออะไร?

ในที่นี้คำว่า **"เคารพนับถือ"**กินความหมายมากกว่าคำว่า **"รัก"** บุตรนั้นต้องเคารพบิดามารดา แม้ว่าท่านอาจประพฤติไม่สมศักดิ์ศรีที่ท่านเป็นบิดาหรือท่านเป็นผู้ด้อยการศึกษา แต่ท่านก็ได้ประสานชีวิตบุตร และชีวิตนั้นเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ บุตรต้องอยู่ในอำนาจของบิดามารดาสักระยะหนึ่ง ขณะที่ยังเด็กอยู่ แต่อำนาจของบิดามารดาเป็นส่วนแห่งพระปัญญาของพระผู้เป็นเจ้าเพื่อช่วยพัฒนาบุตร อำนาจของบิดามารดาเป็นความรักอย่างหนึ่ง คือ เป็นการรับใช้บุตร ที่จริงเป็นหน้าที่มากกว่าเป็นสิทธิ อำนาจปกครองจะลดลงพร้อมกับการที่บุตรฝึกตัวให้ใช้อิสรภาพและเติบโตขึ้นตามลำดับ

เมื่อการมีอำนาจเป็นการแสดงความรักอย่างหนึ่งแล้ว ความนอบน้อมเชื่อฟังของบุตรต้องเป็นความนอบน้อมเชื่อฟังด้วยความรัก เพราะบุตรย่อมแลเห็นอำนาจของพระผู้เป็นเจ้าในอำนาจของบิดามารดา ความนอบน้อมเชื่อฟังของบุตรมีวันจะหมดไป แต่ความรักจะคงอยู่จนความตายของบิดามารดา หมายความว่า บุตรต้องช่วยบิดามารดา ปฏิบัติต่อท่าน เลี้ยงดูท่าน เยี่ยมเยียนท่าน ถ้าท่านไม่อยู่บ้านของบุตร สรุปแล้ว บุตรต้องทำให้บิดามารดามีความสุข และปิดบังความบกพร่องหรือความเสื่ยงลงของท่านในวัยชรา เราควรระลึกถึงพระวาจาของพระเยซูเจ้าที่ตรัสเตือนให้เราทำกับคนอื่นอย่างที่เราอยากให้คนอื่นทำแก่เรา โดยเฉพาะเมื่อเราชราด้วย

อิสรภาพ

บิดามารดาบางท่านแสดงตัวเป็นเผด็จการต่อบุตร ทำให้บุตรกลายเป็นทาส บุตรต้องฝึกการเป็นอิสรภาพของตน และเจริญล้ำหน้าบิดามารดาของตนด้วยซ้ำ บิดามารดาเป็นตัวแทนของพระผู้เป็นเจ้าสำหรับบุตรของตนก็จริง แต่ท่านควรพิจารณาอยู่เสมอว่า ท่านกำลังแสดงภาพพจน์ของพระผู้เป็นเจ้าในลักษณะใด เพราะพระผู้เป็นเจ้าได้เป็นเผด็จการ บิดามารดาต้องอบรมบุตรให้เขาค่อย ๆ มีอิสรภาพากขึ้น บิดามารดามีอำนาจเพื่อรับใช้อิสรภาพของบุตร

การนอบน้อมเชื่อฟังต่อผู้มีความรับผิดชอบในสังคม

สังคมประกอบด้วย มนุษย์เกิดในครอบครัวหนึ่งและในสังคมหนึ่ง บิดามารดาจึงจำเป็นต้องแบ่งอำนาจหลายฝ่าย เช่นอำนาจฝ่ายศาสนา อำนาจฝ่ายบ้านเมือง เราต้องนอบน้อมเชื่อฟังผู้มีอำนาจทางศาสนาและบ้านเมือง เหมือนเรานอบน้อมเชื่อฟังบิดามารดา ทุกสังคมต้องมีหัวหน้าที่คนในสังคมนั้น ๆ ต้องยอมรับและเชื่อฟัง ที่ต้องมีหัวหน้าก็เพราะ

1) มนุษย์ลำพังคนเดียว จะไม่รู้ว่าควรปฏิบัติอย่างไร เพื่อจะรักษาและพัฒนาสังคมที่ตนสังกัดอยู่ให้ดำรงอยู่ตลอดไป

2) มนุษย์เราไม่มีความเสียสละอย่างเพียงพอ เพื่อไม่ให้เห็นแก่ตัวฝ่ายเดียว จึงสมัครอุตสาห์ทำงานเพื่อความสุขของคนส่วนรวม

3) เราไม่รู้จักผลประโยชน์ของคนส่วนรวมอย่างดี จึงจำเป็นต้องการผู้ที่มีอำนาจในสังคมเป็นผู้นำ

เราไม่ชอบนอบน้อมเชื่อฟัง

บางคนคิดว่า ศักดิ์ศรีของมนุษย์อยู่ที่ตนมีอิสรภาพ อยากทำอะไรก็ได้ ไม่ต้องขึ้นกับใคร เมื่อเขาเข้าใจอย่างนี้ ความนอบน้อมเชื่อฟังจึงดูเหมือนเป็นการยอมรับแพ้ต่อผู้อื่น ความอ่อนแอของตน แท้จริง ความนอบน้อมเชื่อฟังเป็นการ **"เงี่ยหู ตั้งใจฟังผู้อื่นพูด"**ดังนั้นเป็นการออกจากตัวเองเพื่อเปิดจิตใจสำหรับผู้อื่น คนที่นบนอบเชื่อฟังเป็นคนที่ออกจากความโดดเดี่ยวในชีวิตของตน เป็นการเลิกแสวงหาสิ่งที่ต้องการด้วยตัวเอง บางทีเป็นการออกจากความผิดหลงของตน

ความนบนอบเชื่อฟังเป็นความจำเป็นด้านจริยธรรมสำหรับทุกคน มิใช่เป็นเพราะการปฏิบัติตามน้ำพระทัยของพระเยซูเจ้าอย่างเดียว แต่เป็นศักดิ์ศรีของตนและนำความอิ่มเอิบมาสู่ใจตนเอง

จะต้องนบน้อมเชื่อฟังเสมอไปหรือ?

ไม่ ในบางกรณี เรามีสิทธิ์(และหน้าที่) โต้แย้งคัดค้าน เพียงแต่จะโต้แย้งคัดค้านด้วยจิตใจที่ถ่อมตนและด้วยความเสียสละ ยังมีเงื่อนไขอื่นอีกเช่น การคัดค้านไม่ต้องก่อเหตุร้าย และไม่ควรมีบ่อยนัก

การประท้วงคัดค้านเป็นเครื่องหมายแสดงว่า โครงสร้างของสังคมที่อยู่ในสังคม และผู้รับผิดชอบไม่รู้จักสังเกตความต้องการของผู้ที่อยู่ในอำนาจของตน ผู้ใหญ่ที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และความมั่นคงย่อมไม่กลัวการประท้วง เมื่อผู้รับผิดชอบไม่ยอมรับฟังการคัดค้าน ผู้ประท้วงมีทางเดียวคือ นบน้อมเชื่อฟังด้วยใจสันติ แต่ในกรณีที่เรานบน้อมเชื่อฟังไม่ได้เช่น เมื่อกฎหมายขัดแย้งกับผลประโยชน์ของส่วนรวมหรือผิดหลักจริยธรรม เช่น ตำรวจทรมานผู้ที่ถูกกล่าวหา ให้เขาสารภาพผิด การถูกบังคับให้โกหก การล้างแค้น กฎหมายที่อนุญาตให้ทำแท้ง ทุกสมัยได้มีคริสตชนจำนวนมากที่สมัครใจเสียชีวิต เพราะไม่ยอมเชื่อฟังผู้ปกครอง หรือไม่ยอมปฏิบัติตามกฎหมายที่อยุติธรรม

5. อย่าฆ่าคน

คำว่าชีวิต"**ชีวิต**"นั้นเรากำจัดความยาก แต่ทุกคนที่มีประสบการณ์ในเรื่องของชีวิตและใคร ๆ ก็อยากรักษาชีวิตของตนไว้ คนโบราณบางชาติจึงคิดอยากมีชีวิตอมตะด้วยการดื่มยาจากต้นโสมบางศาสนาถือว่าทุกชีวิตเป็นสิ่งประเสริฐ จึงห้ามฆ่าสัตว์เพื่อกินเนื้อ แต่ถ้าปฏิบัติตามหลักนี้อย่างแท้จริงแล้ว มิใช่แต่จะต้องกินเนื้อสัตว์แต่จะต้องไม่กินกินผักผลไม้ จุลินทรีย์ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิต แต่ชีวิตของมนุษย์เป็นสิ่งประเสริฐยิ่ง เพราะมนุษย์เป็นฉายาลักษณ์ของพระเจ้า คือ เขามีสติ ปัญญา มีอิสรภาพ รู้จักรัก และพระผู้เป็นเจ้าได้ทรงแต่งตั้งเขาให้เป็นตัวแทนของพระองค์ในการปกครองโลก

การฆ่าคน

คำว่า **ฆ่าคน** ในที่นี้หายถึงการทำลายชีวิตของผู้อื่น โดยไม่มีการพิพากษาของศาลยุติธรรมอันถูกต้องตามกฎหมาย บทบัญญัตินี้ไม่มุ่งจะกล่าวถึงการยิงกันในสนามรบเวลาสงคราม หรือการประหารชีวิตของนักโทษ ตามคำตัดสินของศาล สิ่งที่บัญญัติข้อนี้ห้ามคือ การฆ่าคนที่โทสะ หรือด้วยความเกลียดชัง หรือเพื่อการแก้แค้น

ทำไมจึงห้ามฆ่าคน?

ที่ห้ามฆ่าคนมีเหตุผลดังนี้

1. ตามจริยธรรมโดยทั่วไป

1.1 เพราะการมีชีวิตเป็นสิทธิ์เบื้องต้นของมนุษย์ เป็นทรัพย์สมบัติมูลฐานของแต่ละคน เพื่อสามารถทำกิจกรรมใด ๆ และเข้าสมาคมกับผู้อื่นได้

1.2 เพราะโดยทั่วไปถือกันว่า มนุษย์ทุกคนเท่าเสมอกัน มีใครจะอ้างสิทธิ์เหนือชีวิตของผู้อื่นได้

1.3 เพราะทุกคนพยายามรักษาชีวิตของตนไว้ ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะมีชีวิตและได้รับความปลอดภัย

2. ตามจริยธรรมต่อผู้ที่มีความเชื่อต่อพระเจ้าสูงสุด

2.1 พระเจ้าแต่พระองค์เดียวเป็นเจ้าเหนือชีวิต มนุษย์ทุกคนมาจากพระเจ้าและจะกลับไปหาพระเจ้า

2.2 มนุษย์ทุกคนเป็นฉายาลักษณ์ของพระเจ้า ฉะนั้น การฆ่าคนหนึ่งเป็นการปองร้ายต่อพระผู้เป็นเจ้าผ่านมนุษย์

3. ตามคำสอนของคริสตศาสนา

3.1 ตั้งแต่เวลาที่พระเยซูเจ้าประสูติในโลกเป็นมนุษย์คนหนึ่ง โลหิตของมนุษย์ไหลในพระวรกายของพระเยซูเจ้า พระเยซูเจ้าได้ตรัสว่า"ท่านได้กระทำสิ่งใดต่อคนหนึ่งในพวกพี่น้องเพื่อนมนุษย์ แม้จะต่ำต้อยเพียงใด ก็เหมือนได้กระทำแก่เราด้วย" (มธ.25:40)

การฆ่าผู้ไร้ความผิด เป็นกิจการที่เลวร้ายเสมอ ไม่มีใครมีสิทธิ์ที่จะอนุญาตให้ฆ่าผู้ที่ไร้ความผิด แม้แต่โดยการหวังผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่นการออกกฎหมายอนุญาตทำแท้ง

พระเยซูเจ้าทรงอธิบายพระบัญญัติเกี่ยวกับการฆ่าคน

สมัยก่อนพระเยซูเจ้า พระบัญญัติที่โมเสสรับนั้น ห้ามการฆ่าคน คือ ไม่มีใครมีสิทธิ์ที่จะพิพากษาตัดสินคดี ของตนด้วยตัวเอง มิฉะนั้นแล้ว การแก้แค้นจะกำเริบขยายไปเรื่อย ๆ โดยไม่มีสิ้นสุด แต่พระเยซูเจ้ามาปรับปรุงบทบัญญัติข้อดังกล่าวนี้ว่า "*ท่านทั้งหลายคงได้ยินคำซึ่งกล่าวไว้แก่คนโบราณว่า อย่าฆ่าคน ถ้าผู้ใดฆ่าคนผู้นั้นจะต้องถูกพิพากษาลงโทษ ถ้าผู้ใดด่าผู้อื่น อ้ายโง่ ผู้นั้นจะต้องนำไปที่ศาลสูงให้พิพากษาลงโทษ และผู้ใดด่าว่า อ้ายบ้า ผู้นั้นจะมีโทษถึงนรก* "(มธ.5:21-22)ด้วยพระวาจานี้พระเยซูเจ้าทรงสอนว่าต้องถอนถึงรากแก้วของการฆ่ากัน คือการทะเลาะถกเถียงกัน การฆ่ากันมักจะเริ่มต้นด้วยการทะเลาะเบาะแว้ง กันในเรื่องเล็กน้อย ให้เราสังเกตว่า เราฆ่าคนมิได้เพียงแต่ด้วยการหลั่งเลือดเท่านั้น แต่ด้วยการทำลายชื่อเสียง หรือไม่ได้ช่วยเหลือได้เขาเดือดร้อน ขาดแคลน พระเยซูเจ้าทรงสอนเราอีกว่า คนที่ไม่ช่วยเพื่อนมนุษย์ที่ตกทุกข์ได้ยากเท่ากับว่า เขาใจร้ายต่อพระเยซูเจ้าเอง เพราะพระองค์ทรงชีวิตเป็นหนึ่งเดียวกับมนุษย์

ทุกคน (มธ.25:42-45) ดังนั้น เราต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ เมื่อเกิดความขาดแคลนอาหาร หรือความยุติธรรมขึ้น ณ ที่ใด ๆ ในโลก

การฆ่าตัวตาย

การยอมตาย บางครั้งเป็นกิจกรรมที่น่ายกย่อง เช่น ยอมตายเพื่อความเชื่อ เพื่อรักษาอิสรภาพ หรือ พรหมจรรย์ พระเยซูเจ้าได้ตรัสว่า "ไม่มีใครที่มีความรักอันยิ่งใหญ่กว่านี้**คือการที่ผู้หนึ่งได้สละชีวิตของตนเพื่อมิตรสหาย"** (ยน.15:13)

แต่การหนีชีวิต หรือ ฆ่าตัวเองตาย ย่อมเป็นความขลาดเขลาที่ควรได้รับการประณาม พระผู้เป็นเจ้าองค์เดียวที่ทรงมีอำนาจเหนือชีวิต ฉะนั้น เราควรจะหวังในความรักและพระเมตตาของพระองค์ ทั้งในด้านความรัก ความยุติธรรม พระผู้เป็นเจ้าองค์เดียวมีสิทธิ์ตัดสิน จะต่อชีวิตของเรา หรือจะเรียกเรากลับไปหาพระองค์ การทำแท้ง เป็นการฆ่าคน และเป็นความผิดหนักอย่างหนึ่งด้วย

สงคราม

ข้อพิพาทระหว่างประเทศชาติ ควรจะยุติลงด้วยสันติวิธี เพราะสงครามเป็นสิ่งเลวร้ายมากที่สุด ต้องหลีกเลี่ยงเท่าที่จะทำได้ ก่อนที่ชาติหนึ่งจะจับอาวุธรบกับอีกชาติหนึ่งเพราะข้อขัดแย้งกัน เขาต้องพิจารณาเหตุผลดังต่อไปนี้

1. ชนชาตินั้นได้รับความยุติธรรมในข้อหนัก และแน่นอนพอเป็นเหตุที่จะต้องรบกัน
2. เขาได้ใช้ทุกวิถีทางเพื่อเจรจาสันติภาพแล้ว
3. ความเสียหายที่จะได้รับจากสงคราม จะไม่หนักกว่าความยุติธรรมที่กำลังทนอยู่
4. อาศัยสงครามมีหวังจะได้บรรลุสันติภาพอันแท้จริงหรือไม่
5. เขาพร้อมที่จะรบกันด้วยความเคารพสิทธิของพลเรือนหรือไม่

เอกสารของสังคายนาวาติกันที่ 2 ระบุว่า "เราต้องพยายามอย่างเต็มสติกำลังเพื่อเตรียมเวลาที่ทุก ๆ ชาติจะยินยอมพร้อมใจ ห้ามมิให้มีสงครามใด ๆ อย่างเด็ดขาด" (พระธรรมนูญว่าด้วยพระศาสนจักรในโลกปัจจุบันข้อ 82) ตลอดเวลาที่ยังไม่สามารถตกลงกันได้ ประเทศใดประเทศหนึ่งมีสิทธิ์ที่จะสะสมอาวุธไว้ป้องกันตัว เพื่อยับยั้งประเทศอื่นมิให้กล้ามาโจมตีตน

สิ่งที่ร้ายกว่ากันที่คนจำนวนมากตายในสงครามก็คือ การทำลายอิสรภาพในการนับถือศาสนา การทำให้ประชาชนกลายเป็นทาสของรัฐตามนโยบายของสิทธิ เมื่อสันติภาพเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา เราควรเริ่มสร้างสันติภาพที่บ้านของเราเสียก่อน โดยการอบรมลูกหลานให้

เคารพความเป็นจริง ความยุติธรรมร่วมรับผิดชอบต่ออิสรภาพของผู้อื่นความไว้วางใจกัน การถือตามสัญญาสนับสนุนระบบครอบครัวที่มั่นคงโดยสมาชิกร่วมเป็นหนึ่งเดียวกัน

คนขับรถที่เป็นฆาตกร

ผู้ที่ประมาทในการขับรถมีความผิด เพราะเขาเป็นต้นเหตุอันตรายต่อชีวิตของผู้อื่น รวมทั้งคนที่มีรถซึ่งอยู่สภาพที่ไม่ปลอดภัย คนขับรถไม่ชำนาญเพียงพอ คนที่เมาสุราและขับรถเร็วเกินไปหรือไม่ถือตามกฎจราจร คนที่ขับรถกลางคืนโดยที่ไม่มีไฟ ช่างซ่อมรถที่ทำงานโดยไม่รับผิดชอบเป็นต้นเหตุให้อุบัติเหตุเกิดขึ้นได้ สมัยนี้คนที่ตายหรือพิการตลอดชีวิตเพราะอุบัติเหตุบนถนนมักมีจำนวนมากกว่าคนตายในสนามรบ เหตุว่า หลายคนเป็นฆาตกร เพราะความไม่รอบคอบคนที่ปล่อยฝูงสัตว์เดินไปตามถนนเป็นเหตุของอุบัติเหตุก็มีความผิดเช่นกัน

คริสตชนฆ่าสัตว์ได้ไหม?

เป็นคำถามจากชาวพุทธที่ทุกคนเคยได้ยิน ก่อนจะตอบขอเปิดพระคัมภีร์ คริสตศาสนาอ่านดูตำนานธรรมบอกว่า แรกเริ่มเดิมที ก่อนที่มนุษย์ได้ทำบาปเขาไม่ได้กินเนื้อสัตว์ เขากินแต่ผัก พระผู้เป็นเจ้าตรัสกับมนุษย์แรกว่า “เราให้พืชเขียวทั้งปวงเป็นอาหาร” (ปฐก.2: 30) ตำนานเดียวกัน หลังน้ำมหาวินาศที่เป็นการลงโทษคนบาปทั้งหลาย พระผู้เป็นเจ้าตรัสกับโนอาห์ว่า “เรามอบสัตว์ทั้งปวงไว้ในมือของพวกเจ้า ทุกสิ่งที่มีชีวิตเคลื่อนไหวไปมาจะเป็นอาหารของเจ้า เราจะยกทุกอย่างให้แก่เจ้า ดังที่เรายกผักสีเขียวสดให้แก่เจ้าแล้ว” (ปฐก.9: 2-3) ท่านประกาศกอิสยามีคำสอนที่สอดคล้องกับคำสอนของปฐมกาล กล่าวถึงบรมสุขของมนุษย์ในอนาคตของโลก โดยบรรยายว่า ในยุคพระเมสสิยาห์นั้น คนกับสัตว์จะไม่เป็นศัตรูกันอีกต่อไป แม้แต่สัตว์ด้วยกันก็จะไม่กัดกินกัน (อสย.11: 1-9)

จากพระคัมภีร์ เราเข้าใจว่า การที่มนุษย์ฆ่าสัตว์กินหรือเพื่อป้องกันตัวนั้นแสดงสภาพปัจจุบันนั้นของมนุษย์ที่ยังไม่ดีพร้อม เพราะว่าการฆ่าสัตว์เพื่อกินหรือเพราะเหตุใดก็ตามเป็นการแสดงว่ามนุษย์ยังมีความดุร้ายอยู่ และขาดความเมตตาสงสาร ตามพระคัมภีร์นั้น เมื่อใจมนุษย์มีความบกพร่องเช่นนี้ พระผู้เป็นเจ้าทรงอนุโลม ให้เขากินเนื้อสัตว์ได้ ฉะนั้น ตามหลักจริยธรรม คริสตชน การฆ่าคนหรือสัตว์ที่เป็นอันตรายแก่คน เป็นการป้องกันรักษาชีวิตของตน จึงไม่โทษคนนั้นว่าได้ทำผิด ผู้ที่ฆ่าสัตว์เพื่อเลี้ยงชีวิต เพราะมีความจำเป็นที่ต้องทำดังนั้นจึงไม่ไปโทษคนนั้นว่าได้ทำผิด แต่ไม่ถือเป็นการสนับสนุนให้ทำ เพียงแต่อนุโลมให้ทำเพื่อเห็นแก่ความจำเป็น คริสตชนไม่สนับสนุนให้ทำลายชีวิต เพราะเราควรรักษาทุกสิ่งที่มีอยู่ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต เพราะเราไม่ได้เป็นเจ้าของ พระผู้เป็นเจ้าผู้ทรงเป็นบ่อเกิดของทุกสิ่ง ทรงเป็นเจ้าของแต่ผู้เดียวและพระองค์มิได้ทรงโปรดให้มีขึ้นเพื่อให้เราทำลาย โดยไม่มีเหตุผลที่สมควร

6. อย่าทำอุลามก

พระคัมภีร์พันธสัญญาเดิม ห้ามว่า"อย่าล่วงประเวณีผิดผัวเมียเขา" (อพย.20: 14) ตามพระบัญญัติเดิมของโมเสส พระบัญญัติประการนี้ มุ่งจะป้องกันชีวิตครอบครัว ให้ราบรื่นตามแผนการของพระผู้เป็นเจ้า ในตอนอื่นของพระคัมภีร์กล่าวถึงความผิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทางเพศด้วย ฉะนั้น พระบัญญัติที่ว่า"อย่าทำอุลามก"ย่อมครอบคลุมข้อห้ามต่าง ๆ อันเกี่ยวเรื่องเพศและกินความกว้างกว่าความหมายเดิม

การมีคู่สมรสคนเดียวตลอดชีวิต

พระผู้เป็นเจ้าทรงปรารถนาที่จะให้ชายและหญิง ต่างอุทิศตัวแก่กันและกันด้วยความรักตลอดชีวิต และให้เขายินดีรับเกียรติและพระคุณอันสูงส่ง คือ การเป็นเอกภาพหมายถึงความสนิทสัมพันธ์ ที่พระคริสตเจ้ามีต่อพระศาสนาจักร และทรงปรารถนาให้เขายินดีเป็นเครื่องหมาย หรือ "ศีล" ที่ปรากฏแก่ตาของความสนิทสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ การสมรสต้องมั่นคงถาวรไม่มีวันเลิกร้าง กันเพราะเหตุผลสองประการคือ

1) สำหรับผู้ที่ไม่เป็นคริสตชน ความสนิทสัมพันธ์กันของการสมรสเป็นภาพที่หมายถึงความสนิทสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับมวลมนุษย์

2) สำหรับคริสตชนยังเป็น **ศีลศักดิ์สิทธิ์** ที่จะกล่าวถึงในภายหลัง เราทราบว่าเป็นไปได้ที่พระคริสต์จะปฏิเสธ การบังเกิดเป็นมนุษย์ของพระองค์หรือปฏิเสธความสนิทสัมพันธ์ของพระองค์กับศาสนาจักร เพราะเหตุนั้นเอง คู่สมรสคริสตชนจะเลิกร้างกันไม่ได้ คริสตชน ผู้ซื่อสัตย์ต่อชีวิตของตน ย่อมเป็นรูปแบบของคริสตเจ้าบนไม้กางเขน เขาถือว่าความซื่อสัตย์มีคุณค่าสูงส่งกว่าประโยชน์ส่วนตัวหรือความสุขประสามนุษย์แท้จริง ความรักเรียกร้องให้คู่สมรส อยู่ด้วยการตลอดชีวิต แต่ประสบการณ์ทางชีวิตบอกเราว่า เป็นอุดมการณ์ที่สูงส่ง และยากที่จะถือตามได้ เพราะว่า คนมักแต่งงานโดยไม่เตรียมตัว และเขาไม่รู้จักกันอย่างแท้จริงมาก่อน ฉะนั้น การแต่งงานส่วนมากเป็นการเอาความเห็นแก่ตัวของคนสองคนมาบวกกัน เขาไม่เข้าใจว่าความรักมิใช่ทุนทรัพย์ที่จะเกิดตอกออกผลกินไปตลอดชีวิตพระเยซูเจ้าได้ทรงประกาศว่า แม้สิ่งที่เรารู้สึกว่าเป็นไปไม่ได้ พระองค์จะทรงกระทำให้เป็นไปได้ พระองค์ได้ทรงสอนให้เรารัก อย่างที่พระองค์ทรงรัก ให้อภัยอย่างที่พระองค์ได้ทรงให้อภัยให้เมตตาเยี่ยงพระบิดาทรงพระเมตตาลูก (ลก. 6: 36) ให้เรารักคู่สมรสอย่างที่พระคริสตเจ้าทรงรักพระศาสนาจักร เราอาจจะได้สังเกตว่า เวลาที่พระเยซูเจ้าตรัสถึงการสมรส และการสมัครถือความยากจน พระองค์ทรงยืนยัน ว่าบางสิ่งเป็นไปไม่ได้สำหรับมนุษย์แต่สำหรับพระผู้เป็นเจ้าเป็นไปได้

พระคริสตเจ้าพระองค์เดียวทรงสมารถให้สามีภรรยาครองรักกันได้ตลอดชีวิต เพราะในตัวมนุษย์มีความเห็นแก่ตัว ความจองหองและกิเลสต่าง ๆ จึงมักประสบความล้มเหลว แต่อาศัยพระองค์

ตามพระวรสารตามนักบุญมัทธิว พระเยซูได้ทรงมีคำสอนชัดเจน สำหรับการสมรสดังนี้ "พระผู้ทรงสร้างมนุษย์แต่เมื่อได้ทรงสร้างให้เป็นหญิงและชาย และตรัสว่า....เพราะเหตุนั้นบุรุษจึงต้องละบิดามารดาของตน ไปผูกพันอยู่กินกับภรรยาของตนและเขาทั้งสองจะเป็นดุจเลือดเนื้อเดียวกัน จึงไม่เป็นสองอีกต่อไป เหตุฉะนั้น พระเจ้าได้ทรงผูกพันไว้แล้ว อย่าให้มนุษย์ทำให้พรากจากกันเลย..... ฝ่ายเราบอกท่านทั้งหลายว่า ใครที่เลิกกับภรรยา และไม่มีภรรยาใหม่ก็ทำผิดประเวณี" (มธ.19:4-9)

เป็นที่น่าสังเกตว่า พระเยซูเจ้าไม่ได้ทรงเคร่งครัดแต่ในเรื่องการแต่งงานเท่านั้น แต่ตามพระวรสารของมัทธิว(มธ.5:17-18) พระองค์บรรยายถึงอุดมการณ์ของผู้ที่เป็นศิษย์ของพระองค์เราพอสรุปได้ดังต่อไปนี้ เรามิได้มาลบล้างบทบัญญัติของชาวยิว แต่มาปรับปรุงให้ถึงขั้นสมบูรณ์ ฉะนั้น

1) ไม่เพียงแต่ต้องไม่ฆ่าคน แต่ต้องไม่โกรธเกลียดเขาด้วย

2) ไม่เพียงแต่ต้องไม่ล่วงประเวณีกับเขา แต่ต้องไม่ปรารถนาทางใจ ที่จะล่วงประเวณีอีกด้วย

3) ไม่เพียงแต่หย่าร้างได้ตามกฎหมาย ของโมเสสเท่านั้น แต่ต้องไม่หย่าร้างกันเลย

4) ไม่เพียงแต่สาบานเท็จแต่ต้องไม่สาบานเลย

5) ไม่เพียงแต่ต้องไม่แก้แค้นเกินขนาด แต่ต้องไม่แก้แค้นพยาบาทเขาเลย

6) ไม่เพียงแต่รักเพื่อนบ้าน แต่ต้องรักแม้ศตรูอีกด้วย

ดังนั้น การแต่งงานแบบคริสตชน ไม่มีวันหย่าร้างนั้น ไม่ได้เป็นส่วนเดียวของอุดมการณ์คริสตชน ความยุติธรรม สันติภาพ การซื่อสัตย์ต่อคำมั่นสัญญา การพูดความจริงเป็นส่วนอื่น ที่มีความสำคัญเท่านั้น

ตามคำสั่งสอนของพระเยซูเจ้า การแต่งงานต้องเป็นชายหนึ่งหญิงเดียว ที่ถือว่าต่างเท่าเสมอกัน และเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เมื่อแต่งงานแล้วจะหย่าร้างกันไม่ได้เป็นอันขาดจนกว่าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะตายไป การหย่าร้างเป็นความผิดหนัก

ในทางปฏิบัติ ผู้ที่หย่าร้างกันแล้วแต่ไม่ได้แต่งงานอีกในบางกรณี เช่น เป็นฝ่ายที่ไม่ได้ขอหย่า หรือ เมื่อหย่าแล้วรู้สึกสำนึกตัวในความผิด เขาจะรับศีลอภัยบาป และศีลมหาสนิทได้ (จะกล่าวถึงศีลศักดิ์สิทธิ์ในภายหลัง) แต่คนที่เมื่อหย่ากันแล้วไปมีคู่สมรสใหม่คนนั้นไม่มี

อนุญาตเข้าพิธีสมรส ในโบสถ์ ละรับศีลอภัยบาป และรับศีลมหาสนิท ไม่ได้ เพราะเขาได้ไปอยู่กับคู่ใหม่ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้รับศีลสมรส ต่อหน้าพระศาสนาจักรในกรณีนี้การรับศีลคือการโกหก

การคุมกำเนิด

ชายหญิงผู้สมัครใจอยู่ร่วมกันด้วยความรัก เป็นสามีและภรรยา และให้บางเกิดบุตร การช่วยเหลือกันด้วยความรัก และการบังเกิดบุตรเป็นหน้าที่ 2 ประการของครอบครัวที่ไม่ควรจะแยกกันเว้นแต่มีเหตุผลสำคัญ เพราะความรักย่อมสร้างผลของมัน ตามพระคัมภีร์พระผู้เป็นเจ้าทรงมีพระประสงค์ให้ครอบครัวมีบุตร ฉะนั้น บิดามารดาจึงเลี้ยงดูบุตรให้การอบรมด้วยใจกว้างและรอบคอบ สามีภรรยาเป็นฝ่ายตัดสิน มิใช่รัฐบาลเป็นผู้กำหนดว่าควรจะมีบุตรได้กี่คน แต่คนที่ต้องจำกัดจำนวนบุตรควรจะทำอย่างไร ตามหลักโดยทั่วไปควรใช้วิธีที่ไม่ฝืนธรรมชาติ ส่วนผู้ที่ต้องการความรู้ในเรื่องนี้ให้ติดต่อไปที่ศูนย์ส่งเสริมชีวิตครอบครัวประจำสังฆมณฑลของตนที่นั่นมีเจ้าหน้าที่ที่ยินดีให้คำปรึกษา

พระคัมภีร์ไม่กล่าวถึงปัญหาการคุมกำเนิด คริสตศาสนาอาศัยหลักคำสอนที่อยู่ในพระคัมภีร์ และประสบการณ์ของตริสตชนตลอดมา บอกเราว่า เพศสัมพันธ์มิได้มุ่งแต่การบังเกิดบุตรแต่เป็นการช่วยหล่อเลี้ยงความรักด้วย พระศาสนาจักรเตือนเราว่า ให้ระลึกถึงศักดิ์ศรีของคู่สมรสที่รักกันด้วยการอุทิศแก่กันและกัน ฉะนั้นการทำหมัน การใช้ยา หรือเครื่องมือเพื่อคุมกำเนิด มักเป็นการแสดงความเห็นแก่ตัว ไม่เป็นการเคารพ ต่อผู้สมรสและในที่สุด อาจเป็นการทำลายความรักต่อกัน

เพศสัมพันธ์นอกขอบข่ายของศีลสมรส

การที่จะมีเพศสัมพันธ์กับผู้อื่นนอกขอบข่ายกับศีลสมรส เป็นความผิดหนัก เพราะการมีเพศสัมพันธ์ เป็นการแสดงความรักอย่างถาวร ด้วยความซื่อสัตย์ ต่อคู่แต่งงานของผู้เดียว และย่อมบังเกิดบุตรได้ ดังนั้นไม่อนุญาติให้ใครหาความสุขทางเพศสำหรับตัวเองกับผู้อื่นแม้เขาสมัครใจ เพราะเขาเป็นบุตรคนที่มีเกียรติและต้องเคารพ การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง

เป็นการหาความสุขทางเพศ กับร่างกายของตน พระคัมภีร์ไม่ได้กล่าวถึงความผิดชนิดนี้โดยตรง ตามที่จริงแล้วเมื่อท่านนักบุญกล่าวถึงความอุลามก โดยทั่วไป ก็หมายถึงความผิดนี้ด้วย “ท่านไม่รู้หรือว่าร่างกายของท่าน เป็นวิหารของพระจิตเจ้า ผู้สถิตอยู่ในท่านซึ่งท่านได้รับจากพระเจ้า ท่านไม่ใช่เจ้าตัวของท่านเอง พระเจ้าได้ทรงซื้อท่านไว้แล้ว ด้วยราคาสูงเหตุฉะนั้น ท่านจงถวายเกียรติแด่พระเจ้า ด้วยร่างกายของตนเถิด (คร.6: 19-20)

การสำเร็จความใคร่ ด้วยตนอง

เป็นความผิดก็เพราะ เพศมีไว้แสดงความรักต่อผู้อื่น และเพื่อสืบชีวิต ฉะนั้นการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองเป็นการทำผิดเป็นการกระทำที่เห็นแก่ตัว เช่นเดียวกันกับความผิดต่อ

ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ หรือความรัก ความผิดในเรื่องเพศเป็นความผิดหนัก แต่ความรับผิดชอบในความผิดนั้นขึ้นอยู่กับความรู้ที่เรามีในเรื่องนี้ และอิสรภาพทางใจ ในทางปฏิบัติเราต้องรักษาสายกลาง คือไม่เห็นอะไรเป็นบาปไปหมดและไม่ถือว่าเป็นบาปเลย อยากทำอะไรก็ทำได้ เมื่อข้องใจในเรื่องไหนควรจะปรึกษากับพระสงฆ์ โดยเฉพาะพระสงฆ์ผู้ฟังแก้บาป

เราต้องหลีกเลี่ยงทุกสิ่งที่ยั่วยุไปทางกามรมณ์ เช่น ภาพยนต์ที่ไม่ดี หนังสือ วีดีโอ เพลง หรือสถานเริงรมย์ที่ส่อเคล้าไปในทางกามรมณ์ การที่เราได้อ่านได้ฟัง ได้ดู หรือร่วมอยู่ในที่นั่นก็เท่ากับว่าเรายอมตามการยั่วยวนนั้นเราจึงมีความผิดแล้ว

ผู้ที่มีความใคร่ต่อคนเพศเดียวกัน

ความสนใจแต่ในคนเพศเดียวกัน เป็นการวิปริตหรือโรคชนิดหนึ่งที่บางคนมีความรู้สึก เช่นนั้น เขาส่วนมากไม่มีความรับผิดชอบในสภาพเช่นนี้ ฉะนั้น เราต้องพยายามเข้าใจคนเหล่านั้น แต่ต้องไม่ยอมรับความผิดชนิดนี้ เพราะเป็นการฝืนธรรมชาติมนุษย์ ฉะนั้น เราต้องพยายามสุดความสามารถในการช่วยเขาให้หันมายังรักอันสูงส่ง ทั้งนี้อาศัยพระหรรษทานของพระผู้เป็นเจ้าช่วย

เราพูดได้ว่าร่างกายมนุษย์ไม่ต่างกับสัตว์ คือ เราเกิดเติบโตขึ้นเลี้ยงสืบพันธุ์และตายเหมือนสัตว์ทั้งหลาย แต่ในด้านจิตวิญญาณของมนุษย์นั้นคล้ายคลึงกับพระผู้เป็นเจ้าที่ไม่เป็นวัตถุและมุ่งไปหาพระองค์ ถ้าเราปล่อยตัวไปตามความรู้สึกฝ่ายกายเราก็จะเหมือนสัตว์ ฉะนั้น บัญญัติประการนี้มุ่งช่วยเราให้ออกจากความเป็นสัตว์ เพื่อเป็นคนที่มีทั้งกายและวิญญาณ ซึ่งมีเจตจำนง อิสรภาพและความรัก ที่สมกับที่เป็นฉายาลักษณ์ของพระผู้เป็นเจ้าและเป็นที่ประทับของพระองค์

7. อย่าลักขโมย

พระบัญญัติประการนี้ มุ่งจะป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนในอีกแง่หนึ่ง เพราะสิ่งของที่เขามีอยู่และเป็นเจ้าของ เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิตและอิสรภาพ

ทาส

ความหมายเดิมของพระบัญญัติประการนี้ คือ อย่าลักคนมาเป็นทาส คือ ห้ามละเมิดอิสรภาพของผู้อื่นการมีอิสรภาพเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เมื่อคนหนึ่งไม่มีอิสรภาพเขาจะตัดสินเลือกทำอะไรไม่ได้ ฉะนั้น เขาจะไม่มีความรับผิดชอบและเมื่อไม่มีอิสรภาพแล้วก็จะไม่มีความสุข

พระผู้เป็นเจ้า ทรงบันดาลให้มนุษย์เกิดขึ้นตามพระฉายาลักษณ์ของพระองค์ คือให้อิสรภาพเยี่ยงของพระองค์ ฉะนั้น พระบัญญัติประการนี้มีไว้เพื่อรักษาอิสรภาพทุกด้านของมนุษย์ที่จริงตั้งแต่รัชกาลที่ 5 เมืองไทยได้เลิกร บบการใช้ทาส แต่ยังมีทาสผิดกฎหมาย เช่น เด็ก

หรือเยาวชน ที่ถูกกักตัวในโรงงานหรือในไร่ โสเภณีที่อยู่ในอำนาจของชายแมงดาที่เกาะหญิงเป็นทางหากิน

ในสมัยนี้ ระบบทาสมักจะปรากฏในรูปแบบของการตัดอิสรภาพในทางความคิดมากกว่าชนบางกลุ่มใช้อิทธิพลด้วยการกระทำให้ผู้ที่อยู่ในอำนาจไม่มีอิสรภาพในการหาข้อมูลเพื่อตัดสินเรื่องชีวิตของตนเอง เป็นการทำลายอิสรภาพของคนอย่างหนึ่ง การคุมอำนาจเช่นนี้ปรากฏในหลายรูปแบบ ตั้งแต่การโฆษณาสินค้า สร้างความต้องการหรือค่านิยมที่เป็นโทษแก่คน จนถึงรัฐบาลที่คุมสื่อมวลชนสงวน เอกสิทธิ์ทั้งหมดในการแพร่ข่าว ความคิดเห็นและนโยบายของรัฐแต่ฝ่ายเดียว ทำให้ทั้งชาติเป็นทาสของกลุ่มที่ยึดอำนาจของรัฐบาล ประชาชนไม่มีอิสรภาพในการแสดงความคิดเห็น และไม่มีส่วนในการบริหารประเทศ

การขโมย

คริสตศาสนากล่าวถึงการขโมยด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การขยายที่ดินของตนโดยย้ายหลักโฉนดอย่างลับ ๆ การมีตราชั่งหรือเครื่องวัดที่ไม่ตรง การโกงคุณภาพน้ำหนัก ปริมาณของสิ่งของการกดค่าจ้างแรงงานโดยถือโอกาสที่คนว่างงานมาก การไม่จ่ายค่าจ้างตามกำหนดเวลา การไม่ชำระหนี้ การไม่ซื่อสัตย์ในงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำ ทั้งหมดนี้เป็นการขโมยอย่างหนึ่ง และบางครั้งเป็นการฆ่าคนผ่อนส่ง การให้ยืมเงินแก่คนจนโดยคิดดอกเบี้ยสูง ซึ่งเท่ากับเป็นการปล้นคนจนแน่นอนการขโมย การจี้ปล้น การรับของโจร การเก็บของหายไว้โดยไม่หาเจ้าของ การทำลายหรือไม่รักษาสาธารณสมบัติ เป็นความผิดทั้งสิ้น

หลักสำคัญที่เราต้องเคารพสิทธิของผู้อื่น ในการที่เขาจะมีสิ่งของเป็นของตนเองได้นั้น อยู่ในการที่แผ่นดินเป็นของพระเจ้าที่ได้ทรงมอบโลกให้เราดูแลและจัดการ ฉะนั้นการแบ่งปันทรัพย์สินแผ่นดินโลกร่วมกัน

การเคารพสิทธิของผู้อื่นในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่เขารับผิดชอบอยู่นั้นเป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงการไม่มักได้และไม่มีใจผูกพัน ในทรัพยสมบัติ คือ เรามีใจรักความยากจนซึ่งเป็นวิธีเดียวเพื่อรักษาใจให้เป็นอิสระเสรี

8. อย่าใส่ความนินทา

พระบัญญัตินี้ พระคัมภีร์พันธสัญญาเดิม ตราไว้อย่างนี้ว่า "อย่าเป็นพยานเท็จใส่ร้ายเพื่อนบ้าน" (อพย.20: 16) ดังนั้น พระบัญญัติประการนี้ แนะนำให้พูดความจริง ในการเป็นพยานที่ศาล สมัยนั้น กฎหมายมีแต่บัญญัติของโมเสธ ที่ระบุโทษ สำหรับความผิดต่าง ๆ ผู้เป็นพยาน จึงมีความรับผิดชอบมาก เพราะการให้การณ์มีน้ำหนักมาก ในการตัดสินลงโทษ ซึ่งบ่อยครั้งเป็นคดีมีโทษ ถึงประหารชีวิต ฉะนั้น คำพูดเท็จอาจเป็นเหตุให้คนตายก็ได้ เราจึงเน้นว่า พระบัญญัติประการนี้มีความสำคัญมากในการพิพากษาคน

ต่อมา พระคัมภีร์ได้ขยายความถึงการพูดความจริงในทุกกรณี คือ ห้ามการโกหก คำพูดและใจต้องตรงใจเสมอ ฉะนั้น พระบัญญัติประการนี้สอนเกี่ยวกับเรื่องความจริงและการโกหก

พระบัญญัติประการนี้ ประณามการพูด และท่าทางทุกอย่างที่ไม่ตรงกับความจริง เพราะมนุษย์ต้องการดำรงชีวิตในสังคม เพราะการพูดอีกอย่างหนึ่งและการกระทำอีกอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ลดเกียรติของตนเอง ทำตัวไม่เป็นที่นับถือ เพราะการพูดในสิ่งที่เป็นความจริง เป็นการใช้ลิ้น และร่างกายของตน อย่างไม่ถูกต้อง เหตุว่าเรามีร่างกาย เพื่อเข้าสังคมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข เพราะการพูดปด เป็นการหลอกลวงเพื่อนบ้าน และอาจโยงไปถึงการเป็นพยานเท็จ สำหรับคริสตชน การโกหกเป็นการปฏิบัติตรงกันข้ามกับการปฏิบัติของพระผู้เป็นเจ้า ที่ทรงเป็นองค์ความสัตย์จริง และสัตย์ซื่อ การเป็นพยานเท็จเป็นการโกหก และร้ายแรงที่สุด พระบัญญัตินี้ยังประณามการบิดเบียน คำพูดทุกรูปแบบ

พระคัมภีร์สอนว่าพระเจ้าได้ทรงกระทำพันธสัญญากับมนุษย์ เป็นองค์ความรักและองค์ความสัตย์ซื่อ พระองค์ไม่ลวงมนุษย์ พระองค์ทรงเกลียดชังการโกหก เหตุว่า จะเป็นการทำลายสัมพันธ์ของพระองค์ เพราะว่าคนที่โกหกต่อเพื่อนมนุษย์ก็โกหกต่อพระเจ้าด้วย ฉะนั้น การโกหกย่อมเป็นความผิดหนัก

พระเยซูเจ้าได้ทรงแสดงทัศนะของพระองค์เกี่ยวกับการพูดความจริง พระองค์ตรัสดังนี้ว่า "ท่านทั้งหลายได้ยินคำกล่าวไว้แก่คนโบราณว่า อย่าเสียคำสัตย์สาบาน คำสัตย์สาบานที่ถวายต่อพระองค์นั้น ต้องรักษาไว้ให้มั่น ฝ่ายเราบอกความจริงแก่ท่านทั้งหลายว่า อย่าสาบานโดยอ้างถึงสวรรค์ จริงก็ว่าจริง ไม่ก็ว่าไม่ พูดแต่เพียงแค่นี้ก็พอ คำพูดเกินนี้มาจากความชั่ว" (มธ.5:33-37)

การใส่ความและการนินทา

ชีวิตไม่ใช่ศาลพิพากษาก็จริงแต่ชีวิตก็เปรียบด้วยการดำเนินคดีแทบไม่ขาดวัน เช่น ในการติดต่อสนทนากับผู้อื่น เรามักจะพูดเข้าข้างตนเองและโทษคนอื่น แม้การไม่ปริปาก ไม่พูดก็มีคนตีความหมายไปอย่างใดอย่างหนึ่ง

พระบัญญัติประการนี้ ต้องการป้องกันเพื่อนบ้าน "อย่าเป็นพยานเท็จต่อเพื่อนบ้านโดยใส่ร้ายเขา" ขั้นแรกพระบัญญัตินี้ชวนให้รักษาชื่อเสียงและเกียรติ ของเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นสมบัติประเสริฐกว่าเงินทอง เพระเหตุนี้เอง ที่เราเห็นบางคนฆ่าตัวตาย เพื่อจะได้ไม่ขายหน้า ไม่มีอะไรที่เสียง่ายยิ่งไปกว่า ความนับถือ จากผู้อื่น ที่ทำให้เรามีชีวิตที่ราบรื่นในสังคม เราผิดต่อเพื่อนบ้าน เมื่อเราใส่ความเขา คือ กล่าวถึงความผิดต่อผู้อื่นที่ไม่เป็นความจริง และเมื่อเรานินทาเขา คือเราเปิดเผยความผิดจริงของเขาโดยไม่จำเป็น เราทุกคน สังเกตเห็นความผิด บกพร่องของคนอื่นได้ง่าย

แต่ไม่ใช่หน้าที่ของเรา ที่จะพิพากษาเขา ในไม่กี่ชั่วโมงเผาเต้นไม้ทั้งป่าได้ แต่ 50 ปี อาจไม่พอเพื่อปลูกป่าให้เป็นป่าอย่างเดิม ในทำนองเดียวกันคำพูดไม่กี่คำ ทำลายชื่อเสียงของคนอื่นได้ แต่เมื่อทำลายแล้วจะต้องใช้เวลานานเท่าไหร่ เพื่อสร้างชื่อเสียงเหมือนเดิม เมื่อคิดจะพิพากษาเพื่อนบ้านเราควรจะพิพากษาตัวเราเองเสียก่อน (ยน.8:1-11)

9. อย่าปองใจในความอุลามก อย่ามักได้ทรัพย์ของเขา

การเทศน์บนภูเขาตามหนังสือพระวรสารของท่านมัทธิว พระเยซูตรัสว่า "ท่านทั้งหลายคงได้ยินคำกล่าวที่ว่าอย่าประเวณีต่อผัวเมียเขา ฝ่ายเราบอกท่านทั้งหลายว่า ผู้ใดมองดูหญิงด้วยใจกำหนัด ผู้นั้นก็ได้ล่วงประเวณีในใจกับผู้หญิงนั้น" (มธ.5:27)

เมื่อเราอยากเข้าใจพระบัญญัติประการนี้ อย่างชัดแจ้งตามหลักจริยธรรมเราต้องแยกแยะความคิดซึ่งเป็นความปรารถนาธรรมดา ที่เกิดขึ้นในความคิดของเราจากความอยากหรือตัณหาที่ออกมาเป็นการกระทำ

พระเจ้าทรงเล็งดูที่ใจก็จริง แต่เป็นใจที่มีผล ที่ออกมาจากการกระทำ พระเยซูเจ้าเคยตรัสว่าไม่ใช่คนที่ร้องหา "พระเจ้าข้า พระเจ้าข้า" ที่พระองค์จะทรงสนพระทัย แต่ที่กระทำตามน้ำพระทัยของพระบิดา ฉะนั้น กิจกรรมที่เป็นผลซึ่งออกมาจากใจนั้นเองที่พระจ้าทรงเพ่งเล็งดู

ตัณหา

ตัณหา มิใช่ความคิดเฉย ๆ หรือความปรารถนาเฉย ๆ แต่เป็นความปรารถนาที่มีการเริ่ม ปฏิบัติเพื่อจะได้สมตามความปรารถนานั้น หรือเป็นความปรารถนา ที่มีความสุขล่วงหน้าในผลของความปรารถนาดังกล่าว เช่น ผู้ที่ครุ่นคิดจะล่วงประเวณีกับผู้หญิงความอยากหรือตัณหาไม่เพียงแต่ หมายถึง ความปรารถนาธรรมดาเท่านั้น แต่หมายถึงการหาทางจะบรรลุผลสำเร็จตามที่ตนอยากได้นั้น

บัญญัติของโมเสสระบุว่า "อย่าโลภภรรยาของเพื่อนบ้าน อย่าอยากได้ของเพื่อนบ้าน คือ ไร่นา ทาส ภาษี วัว ลา หรอสิ่งใด ๆ ซึ่งเป็นของเพื่อนบ้าน" (ฉธบ.5:21)

สำหรับพระเจ้า การคิดเป็นการกระทำ การปรารถนาเป็นการปฏิบัติกัน ระลึกถึง เป็นการรื้อฟื้น พระหรรษทานมาในอดีต

พระบัญญัติข้อนี้ก็เช่นเดียวกัน ดังนั้น ไม่เพียงแต่หมายถึง ความคิดอันไม่ดีที่บังเกิดขึ้นในสมองหรือความปรารถนาที่ร้ายผล แต่หมายถึงความปรารถนาชนิดที่มีการตัดสินใจที่กระทำตามคือ ความปรารถนาที่จะตกลงใจหรือทำตาม หรือกำลังหาอุบายเพื่อจะได้สิ่งที่ตนต้องการการแยกแยะความปรารถนา 2 ชนิดนี้สำคัญมากมิฉะนั้นแล้ว เราจะเห็นอะไรเป็นบาปไปหมด

ในการมีทรัพย์สินเป็นกรรมสิทธ์ ส่วนตัว พอสรุปคำสอนคริสตชนได้ดังต่อไปนี้

1) มนุษย์ทุกคน มีสิทธ์เป็นเจ้าของของตน

2) เจ้าของไม่มีสิทธ์ขัดใจ สิ่งที่ตนเป็นเจ้าของในกรณีจำเป็นสังคม หรือผู้อื่นมีสิทธ์ จะรับประโยชน์จากสิ่งของที่อยู่ในกรรมสิทธ์ของคนใดคนหนึ่ง

3) ในกรณีขัดสนมากที่สุด ไม่มีทางอื่นเพื่อประทานชีวิต คนจนมีสิทธ์ เอาของของคนที่ มั่งมี เท่าที่จำเป็นโดยไม่มีความผิด

กรรมสิทธ์เบื้องต้น คือกรรมสิทธ์ในแรงงานแห่งตน ก่อนอื่น ทั้งหมดมนุษย์มีสิทธ์เป็นเจ้าของ ของแรงงานและผลแห่งแรงงานแห่งตน ผู้ที่เช่าที่ดินเพื่อทำมาหากิน เมื่อไม่เสียค่าเช่าอันสมควรแล้ว เขามีสิทธ์ในผลงานของตนเองลี้ยงครอบครัว กรรมกรที่ขายแรงงานของตนในโรงงาน มีสิทธ์รับค่าจ้างเพียงพอเพื่อเลี้ยงครอบครัว มีสิทธ์ที่จะรับส่วนแบ่งของกำไร เช่นเดียวกับผู้ที่ถือหุ้นส่วนหรือผู้จัดการและยังมีสิทธ์ที่แสดงความคิดเห็นในการบริหารโรงงานด้วย

10. การโกหก (การพูดปด)

ตามพระคริสตธรรมคัมภีร์ การพูดปดเป็นความผิดหนัก พันธสัญญาใหม่ เล่าเรื่องของสามีภรรยา ที่ไปโกหกต่อท่านเปโตรและได้รับโทษถึงตายทั้งคู่ (กจ.5:1-10) ความร้ายแรงของการพูดปดมาจากการพูดปดเป็นเหตุทำลายชีวิตสันติสุขของผู้อื่น ดังนั้น การพูดปด ย่อมเป็นความผิดหนัก เพราะ

1) เป็นการลดเกียรติของเราในสังคมเหตุว่าคนต้องมีความสัมพันธ์กันตามความจริง

2) เป็นการไม่เคารพศักดิ์ศรีผู้ที่แสวงหาความจริง

3) สมาชิกของสังคมต้องไว้วางใจกันได้

4) เป็นการอาศัยความซื่อสัตย์ของผู้อื่นที่พร้อมจะเชื่อเรา เมื่อหลอกลวงเขาจึงเป็นปฏิบัติกันที่น่าเกลียด

การพูดแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ

1) การพูดปดที่เป็นการพูดเล่น คงไม่ใช่ความผิดหนักแต่ไม่หน้าส่งเสริม เพราะเราสังเกตได้ว่า คนที่ชอบพูดตลกพูดเล่นไม่ได้เป็นที่ไว้วางใจของผู้อื่น

2) การพูดปดเพื่อเป็นประโยชน์ส่วนตัว เช่น การโฆษณาสินค้าที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงมักจะเป็นความผิด เพราะก่อให้เกิดความเสียหายให้แก่ผู้อื่น

3) การพูดเพื่อทำลายผู้อื่น อันนี้เป็นความผิดที่ร้ายแรงมาก ในการอบรมเด็กควรจะเคร่งครัดในการสอนให้เขาพูดแต่ความจริง แต่ผู้ใหญ่ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีเสียก่อน

เป็นไปไม่ได้ที่บางกรณีเราไม่พูดตรงกับความจริงเพราะตัวเราเอง ไม่รู้จักตีความจริง ในกรณีเช่นนี้ ไม่ถือว่าเราทำผิด สิ่งที่พระบัญญัตินี้ห้ามเด็ดขาด การหลอกลวงผู้อื่นโดยรู้ตัวและพูดปดด้วยเจตนา เราควรถือหลักปฏิบัติว่า จงบอกความจริงตามความจริง คนที่ปฏิบัติได้เช่นนี้เป็นคนซื่อสัตย์

อนึ่ง เราต้องบอกความจริงด้วยมนุษยธรรม หมายความว่า เราต้องบอกความจริงด้วยความรักและความเคารพ บางครั้งมีความจริงที่ไม่ควรจะประกาศให้ทุกคนทราบ เพราะอาจทำให้บางคนเสียใจโดยไม่จำเป็น

กรณีพิเศษ

ในเวลาสงคราม ข้าศึกไม่ได้เป็นผู้มีส่วนในชีวิตกลุ่มของเรา จึงเป็นการไม่ควรและอาจเป็นอันตรายที่เขารู้จักความจริงที่เกี่ยวกับประเทศชาติของเรา โจรผู้ร้ายก็อาจรับเนื่องอยู่ในพวกของศัตรูคนสอดรู้บางครั้งไม่มีสิทธิที่จะรู้ความจริง ฉะนั้น การปิดบังความจริงแก่คนประเทศนี้ไม่ถือว่าเป็นความผิด

ส่วนคนป่วย เขาเป็นเจ้าของโรคประจำตัวของเรา เพราะเขามีสิทธิรู้ความจริงเกี่ยวกับอาการป่วยของเขา เมื่อควรแก่เวลา ทุกคนมีสิทธิตายโดยรู้ตัวล่วงหน้า การไม่รู้ตัวก่อนตายมีอันตรายกับชีวิตนิรันดรของเขา

บทภาวนาที่ควรท่องให้ขึ้นใจ

พระบัญญัติของพระเจ้า เราเป็นพระเป็นเจ้าพระเจ้าของเจ้า

1) จงนมัสการพระเป็นเจ้าพระเจ้าผู้เดียวของเจ้า
2) อย่าออกนามพระเป็นเจ้าพระเจ้าโดยไม่สมเหตุ
3) วันพระเจ้าอย่าลืมฉลองเป็นวันศักดิ์สิทธิ์
4) จงนับถือบิดามารดา
5) อย่าฆ่าคน
6) อย่าทำอุลามก
7) อย่าลักขโมย
8) อย่าใส่ความนินทา
9) อย่าปลงใจในความอุลามก
10) อย่ามักได้ทรัพย์ของเขา

พระเยซูเจ้าทรงสรุปพระบัญญัตินี้ว่า “จงรักพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าสุดดวงใจ สุดวิญญาณ และสุดสติปัญญาของเจ้า นี่แหละคือพระบัญญัติเอกประการแรก พระบัญญัติประการที่ 2

คล้ายประการแรก คือ จงรักผู้อื่นเหมือนรักตนเอง บทบัญญัติ และคำสอนของประกาสกต่าง ๆ ก็สรุปลงใน 2 ประการนี้"

พระบัญญัติของพระเยซูเจ้า "เรามอบบัญญัตินี้แก่ท่านคือ จงรักกันและกันเหมือนอย่างที่เรารักท่าน คนทั้งหลายจะรู้จักว่าท่านเป็นสิทธ์ของเราก็คือ ท่านมีความรักกันและกันนั่นเอง"

วิถีชีวิตคริสตชนด้านสังคม

บุคคลกับสังคม

1. มนุษย์ต้องอยู่รวมกันเป็นสังคม

คริสตศาสนาสอนว่า เป้าหมายสุดท้ายของชีวิตคริสตชนทุกคนคือ พระผู้เป็นเจ้า ซึ่งเป็นสามรวมเป็นหนึ่งเดียวเรียกว่า พระตรีเอกภาพ มนุษย์จึงต้องเป็นหนึ่งเดียวกัน(ภราดรภาพ) มีความสนิทสัมพันธ์ของพระตรีเอกภาพ

บุคคลแต่ละคนต้องการดำเนินชีวิตรวมกันเป็นสังคม เพื่อการพัฒนาตัวเอง แต่ละสังคมหรือแต่ละสถาบัน แม้เล็กน้อยที่สุดเช่น ครอบครัว จะต้องตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์อย่างขาดไม่ได้

บุคคลในสังคมหรือในสถาบัน มิใช่มีอยู่เพื่อเป็นทาสของสังคมหรือสถาบันนั้น ๆ "บุคคลมนุษย์... ย่อมเป็นและต้องเป็นหัวใจของและจุดหมายของสถาบันสังคมหรือสถาบันสังคมทุกอย่าง..."(สังคายนาวาติกันที่ 2 พระธรรมนูญว่าด้วยพระศาสนาจักรในโลกสมัยนี้ ข้อ 25 วรรค 1)

แต่ละสังคมหรือสถาบันมีลำดับขั้นของการปกครอง แต่ละระดับขั้นนั้น ต้องมีความเคารพในความคิดริเริ่ม และหน้าที่รับผิดชอบตามขอบข่ายงานของกันและกันกล่าวคือ บุคคลในแต่ละระดับนั้นมีอิสระในความคิดริเริ่มในขอบข่ายความรับผิดชอบของตน ซึ่งบุคคลอื่นโดยเฉพาะผู้อยู่ในระดับเหนือกว่าต้องให้ความเคารพ

เพื่อพัฒนาสังคมที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นนั้นเราต้องหันเหความประพฤติให้ดีงามทุกคนในสังคมต้องช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อกัน โดยเฉพาะด้านความประพฤติ การปฏิบัติ โดยยึดคุณธรรมเป็นหลัก และต้องร่วมกันขจัดอุปสรรคที่อาจทำให้คุณธรรมเสื่อมเสีย ทำนองเดียวกันบุคคลจะต้องรู้จักแยกแยะคุณธรรมเพื่อจรรโลงสังคมได้อย่างถูกต้อง โดยถือคุณธรรมฝ่ายจิตวิญญาณสำคัญกว่าฝ่ายวัตถุ

บาปทำให้สังคมเสื่อม จึงจำเป็นที่บุคคลในสังคมต้องกลัวใจ และพึ่งพระหรรษทานของพระผู้เป็นเจ้า จึงจะสามารถเปลี่ยนหรือพัฒนาสังคมได้ สิ่งที่เร้าใจให้เสริมสร้างความยุติธรรมในสังคมให้มีมากขึ้น คือ ความรัก ปราศจากความรักเราไม่สามารถปฏิรูปสังคมได้ และปราศจากจากพระวรสารก็มาสามารถแก้ไขปัญหาสังคมให้ดีขึ้นได้เช่นกัน

การมีส่วนร่วมในชีวิตสังคม

1. อำนาจ

ไม่มีอำนาจใดที่ไม่ได้มาจากพระผู้เป็นเจ้า ส่วนผู้ที่มีอำนาจนั้นพระผู้เป็นเจ้าทรงแต่งตั้งขึ้น (รม.13:1) มนุษย์ในทุกสังคมและสถาบัน ต้องมีผู้มีอำนาจ ปกครองเพื่อความเป็นเอกภาพและความเจริญก้าวหน้า "ประชาคม การเมือง และอำนาจในบ้านเมืองนั้น ตั้งรากฐานอยู่บนธรรมชาติมนุษย์ ดังนั้นจึงมาจากระเบียบที่พระผู้เป็นเจ้าทรงกำหนดไว้แล้ว" (เรื่องเดียวกัน ข้อ 74 วรรค 3) ฉะนั้น สมาชิกในสังคมต้องเคารพเชื่อฟังผู้ได้รับอำนาจอย่างชอบธรรม (เทียบ รม.13:1-3)

การปกครองที่เหมาะสมกับมนุษย์นั้น เป็นการปกครองที่ให้โอกาสแก่ทุกคนมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสิน และการรับผิดชอบ ผู้ที่มีอำนาจในการปกครองบ้านเมืองนั้น เป็นผู้รับใช้และต้องยึดถือคุณธรรม ซึ่งสอนว่า ประชาชนพลเมืองเป็นลูกของพระเจ้า ฉะนั้น จะปกครองมนุษย์ ด้วยกันแบบเผด็จการไม่ได้ จะต้องมีการให้เกียรติ เคารพในศักดิ์ศรี และในอิสรภาพของกันและกัน ไม่ข่มเหงรังแกกัน

2. ประโยชน์ส่วนรวม

ประโยชน์ส่วนรวมหมายถึง "สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ทั้งหมด ซึ่งอำนวยให้หมู่คณะตลอดจนสมาชิกแต่ละคนบรรลุถึงขอดความปรารถนาได้อย่างสมบูรณ์ และง่ายขึ้น" (เรื่องเดียวกัน ข้อ 26 วรรค 1)

ประโยชน์ส่วนรวมยังหมายถึงลักษณะ 3 อย่างต่อไปนี้

ก. การเคารพและส่งเสริมให้มนุษย์ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานจากผู้ปกครอง กล่าวคือ "ได้รับสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการเพื่อดำรงชีวิตที่เหมาะสมแก่สภาพของมนุษย์อย่างแท้จริง เช่น อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย สิทธิที่จะเลือกอาชีพอย่างอิสระ และตั้งครอบครัว สิทธิในการอบรม ในการทำงาน ในชื่อเสียง ในความนับถือ ในการหาความรู้ตามสมควร สิทธิที่จะปฏิบัติตามมโนธรรมของตน สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองชีวิตส่วนตัวและมีเสรีภาพอันชอบธรรมเฉพาะอย่างยิ่งในการถือศาสนา" (เรื่องเดียวกัน ข้อ 26 วรรค2)

ข. ความเจริญรุ่งเรืองหรือการพัฒนาคุณประโยชน์ ทั้งฝ่ายจิตวิญญาณและฝ่ายวัตถุครอบครัวมนุษย์ในโลกนี้ มีสิทธิที่จะทำมาหากิน (ด้านเศรษฐกิจ) เพราะว่าพระผู้เป็นเจ้า

ทรงสร้างสรรพสิ่งมา เพื่อลูกของพระองค์จะได้ไม่อดอยาก การเกี่ยวข้องทางเศรษฐกิจของมนุษย์นั้นต้องยึดมั่นในศีลธรรม ต้องไม่ทำมาหากินเพื่อตนเองหรือเพราะครอบครัวของตนเองเท่านั้นแต่ต้องคำนึงถึงคนอื่นด้วย

การกินดีอยู่ดีนี้ เกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรีของมนุษย์ที่เป็นลูกของพระเจ้า ทรัพยากรที่พระเจ้าให้แก่เรานั้น พระองค์ให้สำหรับมนุษย์ทุกคนด้วย นั้นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาตินั้น เราไม่ควรใช้อย่างสุรุ่ยสุร่ายเหมือนในสมัยปัจจุบัน เราต้องช่วยกันบำรุงรักษา เพื่อสำหรับทุก ๆ คน ทั้งในปัจจุบันละอนาคต

ค. สันติสุขและความปลอดภัยของแต่ละบุคคล และแต่ละสังคม

3. การร่วมรับผิดชอบ

ศักดิ์ศรีของมนุษย์ ผลักดันให้มนุษย์แสวงหาประโยชน์ส่วนรวมของสังคม แต่ละคนต้องสำนึกและหาทางสนับสนุนและช่วยเหลือ สถาบันต้องปกป้องและส่งเสริมประโยชน์ส่วนรวมของสังคม ของมนุษย์ชาติทั่วโลก และเรียกร้องให้มีองค์กรระดับนานาชาติ

ความยุติธรรมในสังคม

1. การเคารพบุคคลของมนุษย์

1.1 ทำไมต้องเคารพศักดิ์สิทธิ์ของมนุษย์ ?

1.1.1 เพราะมนุษย์ขึ้นอยู่กับพระเป็นเจ้า ผู้ทรงสร้างมนุษย์ตามพระฉายาลักษณ์ของพระองค์

1.1.2 มนุษย์ได้รับการไถ่กู้จากพระเยซูคริสตเจ้า

1.1.3 พระผู้เป็นเจ้าทรงเป็นพระบิดา และทรงรักมนุษย์

1.1.4 เป้าหมายชีวิตของมนุษย์ คือพระผู้เป็นเจ้า กล่าวคือ รักและชื่นชมพระองค์ตลอดนิรันดร

1.1.5 โลกนี้มีอยู่เพื่อมนุษย์

1.1.6 ศักดิ์ศรีของสตรีเท่าเทียมกับบุรุษ เพราะสังคมครอบครัวจะมีขึ้นไม่ได้ถ้าขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

1.1.7 หน้าที่ตามธรรมชาติของสตรี คือ การเป็นมารดาสังคมจะต้องจัดระเบียบให้สตรีสามารถปฏิบัติหน้าที่มารดาได้อย่างสมบูรณ์

1.2 ภราดรภาพ

คริสตศาสนาสอนเรื่องความรัก และความเป็นหนึ่งเดียวกันในพระกายทิพย์ของพระเยซูคริสตเจ้า และรับพระหรรษทานเดียวกัน (เทียบ รม.12:5; 1คร. 10:17) ดังนั้น เมื่อ

เรารักมนุษย์ก็แสดงว่าเราปรารถนาให้เขารับคุณสมบัติที่ดีที่สุดคือคุณสมบัติฝ่ายจิตและดำเนินชีวิตตามความหมายของความรักแท้ คือ ความเสียสละตามรูปแบบความรักของพระผู้เป็นเจ้าที่มีต่อมนุษย์ ผ่านทางพระเยซูคริสตเจ้า มนุษย์จึงเป็นหนึ่งเดียวทั้งกับพระเจ้าและกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

1.3 ชีวิตครอบครัว

คาทอลิกถือว่า ครอบครัวเป็นสถาบันศักดิ์สิทธิ์ เพราะตั้งอยู่บนพื้นฐานศีลศักดิ์สิทธ์ คือ ศีลสมรส สถาบันครอบครัวมีบทบาทและความสำคัญยิ่งในสังคมบ้านเมือง เพราะครอบครัวดีสังคมบ้านเมืองก็จะดี ฉะนั้น เพื่อจะสร้างครอบครัวต้องมีปัจจัยในทุกด้านอย่างเพียงพอและเหมาะสมเพื่อพัฒนาตนให้ก้าวหน้าในชีวิต และการให้กำเนิด และอบรมเลี้ยงดูบุตร สังคมต้องมีกฎเกณฑ์ที่จะเอื้ออำนวยให้ครอบครัวปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างถูกต้อง

1.4 เกียรติและความสำคัญของการงาน

เป้าหมายของการทำงานของมนุษย์มิใช่สร้างความเจริญด้านวัตถุแต่อย่างเดียว แต่ต้องให้ฝ่ายจิตวิญญาณของมนุษย์เจริญเติบโตควบคู่ไปด้วยกัน ดังเช่นในการวางแผนหรือจัดระบบการทำงานของมนุษย์ นอกจากจะกำจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่นำภัยต่อความเจริญแล้ว ยังต้องทุ่มเทและสนับสนุนให้มนุษย์เจริญยิ่งขึ้นในด้านจริยธรรมและวิญญาณ

2. รักผู้อื่นเหมือนรักตนเอง

สังคมมนุษย์ต้องยึดและปฏิบัติให้มีความยุติธรรมในสังคมการยึดถือปฏิบัติดังกล่าว จำเป็นต้องมีสถาบัน สมาคมองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ เป็นตัวประสานและต้องคำนึงถึงสิทธิของแต่ละบุคคลที่พึงได้รับ

เพื่อจะรักคนอื่นนั้นต้องสำนึกเสมอว่า เขาเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีสิทธ์และศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับเรา สิ่งนี้คือ พื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม

ความเสมอภาคและความแตกต่างของบุคคล

มนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกัน ในด้านสุขภาพ ศักยภาพ บุคลิกภาพ บุคลิกลักษณะ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ฯลฯ แต่มีสิ่งหนึ่งที่ไม่แตกต่าง หรือมีความเสมอภาคกัน คือ การมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันทุกคน

ในส่วนที่แตกต่างกันนั้น ถือเป็นแผนการของพระเป็นเจ้าที่ทรงต้องการให้มนุษย์พึ่งพาอาศัยกัน และแสดงเมตตาจิตต่อกัน

ศักดิ์ศรีที่มนุษย์เสมอภาคกัน เป็นสิ่งที่ผลักดันให้มนุษย์พยายามลดความแตกต่างกันให้น้อยลงให้มากที่สุด มนุษย์ต้องร่วมกันขจัดความแตกต่างที่สร้างความยุติธรรม โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและสังคม

มนุษย์กับการอบรมมโนธรรม และสื่อสารมวลชน

มนุษย์เมื่ออยู่ร่วมกันแล้วก็ต้องมีโลกทัศน์ ความคิดที่ถูกต้องรู้ว่ามนุษย์และสร้างต่าง ๆ นั้นมีไว้สำหรับอะไร ซึ่งความคิดนี้จะมีอิทธิพลเหนือวิถีชีวิตที่เรียกว่า "วัฒนธรรม" ต้องมีความคิดที่ถูกต้องกับศีลธรรม เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วเราก็ต้องมีค่านิยมที่ถูกต้อง และเราจะได้รู้ว่าค่านิยมของเรานั้นถูกต้องได้ก็ต่อเมื่อ ค่านิยมนั้นไม่ขัดกับคุณธรรมสูงสุดที่พระเจ้าได้สอนไว้ เมื่อทุกอย่างมีความสัมพันธ์กันอย่างดีแล้ว คือ มนุษย์มีความสัมพันธ์กับพระเจ้า (สิ่งสูงสุด) โดยยึดถือศีลธรรมและคุณธรรมอย่างถูกต้องแล้ว ก็จัดวิเคราะห์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมืองเป็นอย่างดี การพัฒนาทางด้านวัฒนธรรมก็จะดีตามมาด้วย ทำไมมนุษย์มีค่านิยมที่ดีและถูกต้องตรงกับคุณค่าถาวร อันเป็นคุณค่าที่ดีงาม บริสุทธิ์สูงสุด

ปัจจุบันนี้เป็นสมัยของข้อมูลข่าวสารมวลชนเป็นตัวนำที่เหมือนกับดาบสองคมที่มีประโยชน์มาก แต่ในเวลาเดียวกันก็มีโทษมหันต์ด้วย เพราะว่าสื่อสารมวลชนเป็นเครื่องมือที่แพร่หลายในเรื่องโลกทัศน์ (ความคิดเห็น) หรือ ทัศนคติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นต่อคน ต่อสิ่งของ หรือต่อโลก สื่อสารมวลชนจะเป็นตัวการใหญ่ ที่จะนำเอาความคิดอ่านออกไปเผยแพร่สู่มนุษย์ในวงกว้าง และมีความรวดเร็วมาก มีอำนาจเหนือความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีอำนาจเหนือวัฒนธรรม สื่อมวลชนทำให้มนุษย์มีค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง หรือถูกต้องก็ได้แล้วแต่บุคคลที่มีอำนาจในสังคมจะกำหนดไว้

พระศาสนาจักรสอนว่า ให้เราระวังในเรื่องนี้ เพราะปัจจุบันสังคมกำลังตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสื่อมวลชน ซึ่งเป็นผลของผู้มีอำนาจในสังคม (โดยเฉพาะอำนาจด้านบ้านเมือง) และผู้ที่มีอำนาจในสังคมส่วนมากจะมีความเอนเอียงไปในทางโลกมาก ได้บังคับให้สื่อมวลชนแพร่หลายในด้านความคิดที่เป็นค่านิยมที่ว่า เมื่อชีวิตอยู่ในโลกนี้ต้องพยายามกอบโกยให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ต้องเที่ยวเตร่หาความสนุกสนานให้เต็มที่ เพราะว่าเมื่อตายไปแล้ว ก็จะไม่สามารถเอาไปได้ และการที่เขาบอกว่าตายไปแล้วเอาไปไม่ได้นั้น ก็เท่ากับเป็นการปฏิเสธชีวิตในโลกหน้า เขาเชื่อว่าชีวิตมีอยู่เพราะเวลาโลกนี้เท่านั้น ไม่มีอะไรเหลือแม้กระทั่งชีวิตฝ่ายวิญญาณ ความคิดหรือ ค่านิยมแบบนี้เรียกว่า วัตถุนิยม ซึ่งกำลังมอมเมามนุษย์ในสังคมอยู่ในเวลานี้ เห็นได้ชัดจากการโฆษณาที่เห็นกันอยู่ในทุกวันนี้

เมื่อผู้มีอำนาจทางการปกครอง และผู้มีอำนาจเงินได้พยายามมอมเมาประชาชนพลเมืองมอมเมาความคิดหรือค่านิยมทางด้านวัตถุนิยม และบริโภคนิยม (ความฟุ่มเฟือย) สิ่งเหล่านี้ก็เป็นบาปที่ซ่อนอยู่ในสังคมเวลานี้ เราจะต้องระวัง นี่เป็นคำสอนของพระสันตะปาปา ที่พระองค์ได้ทรงสอนเราเรื่องบาป ซึ่งบาปนั้นไม่ได้อยู่ในรูปแบบที่เวลาเราไปสารภาพบาปกับพระสงฆ์ว่าไม่ได้แก้บาปรับศีล ไม่ได้ไปวัดวันอาทิตย์ ได้นินทาคนอื่น ไม่ได้ถือตามพระบัญญัติ ฯลฯ แต่บาป

ได้ซ่อนอยู่ในรูปแบบค่านิยมที่ผิด ๆ อีกด้วย อยู่ในโครงสร้างของสังคม โครงสร้างการปกครองประเทศ อยู่ในการพัฒนาทางวิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ

ดังนั้น การแสดงความรักต่อมนุษย์ในโลกปัจจุบันนี้ จะต้องมีวิวัฒนาการ เพราะว่าบาปของมนุษย์เองก็มีวิวัฒนาการด้วย ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือมนุษย์นั้นสลับซับซ้อนมาก พระสันตะปาปาจึงได้บอกว่า ถึงเวลาแล้วที่คริสตชนจะต้องหันเข้ามาสู่สังคม เพื่อจะได้ประกาศข่าวดี โดยการแพร่พระวรสารต่อสังคมเพื่อให้สังคมนั้นถือคุณธรรมสูงสุด ซึ่งพระเป็นเจ้าได้ทรงสั่งสอนไว้

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตน ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อพร้อมรับต่อความเสี่ยง บนพื้นฐานของความรอบรู้ความรอบคอบ ระมัดระวัง และคุณธรรม การใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาการ ควบคู่ไปกับการกระทำไม่เบียดเบียนกัน การแบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความร่วมมือปรองดองกันในสังคม เชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์พลังในทางบวก นำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุล และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ก: 5-18)

ปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับ ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จำต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง

ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ก:6-7)

หลักการและวิชาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความพอเพียง(sufficiency) หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกัน ในตัวที่ดีพอสมควร ในการรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันตัวที่ดี กล่าวคือกิจกรรมใด ๆ ที่ขาดคุณลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ไปก็จะไม่สามารถเรียกได้ว่า เป็นความพอเพียง ซึ่งคุณลักษณะทั้ง 3 ประกอบด้วย

1. ความพอประมาณ (moderation) หมายถึงความพอดี (dynamic optimum) ที่ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไปในมิติต่าง ๆ ของการกระทำ ตัวอย่างเช่น กิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การผลิตและการบริโภค ที่อยู่ในระดับพอประมาณ เพื่อนำไปสู่ความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลง

2. ความมีเหตุผล (reasonableness) หมายถึง การตัดสินใจที่เกี่ยวกับระดับของความพอประมาณ ในมิติต่าง ๆ นั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุ ปัจจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้องตลอดจนผลที่คาดว่า จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ (expected results) อย่างรอบคอบ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีพอสมควร (self-immunity) เพื่อเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่มองโลก เชิงระบบที่มีลักษณะพลวัตรดังได้กล่าวแล้วข้างต้น การกระทำที่จะสามารถเรียกได้ว่า พอเพียง (systematic and dynamic optimum) นั้น จึงมิใช่แต่จะคำนึงถึงเหตุการณ์ และผลในปัจจุบันเท่านั้น แต่จำเป็นที่จะต้องคำนึงความเป็นไปได้ ของสถานการณ์ต่าง ๆ (scenario) ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตภายใต้ข้อจำกัดของความรู้ที่มีอยู่ (bounded rationality) และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้พอเพียงที่จะสามารถพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ระดับของความพอประมาณต้องคลอบคลุมมิติการจัดการความเสี่ยง (risk management) เชิงพลวัตร (dynamic)

จึงจะนับได้ว่าเป็นระดับพอเพียงที่สมบูรณ์ (คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเศรษฐศาสตร์, 2546: 39-40)

โดยเงื่อนไข (condition of sufficiency actions) ของความพอเพียง ต้องอาศัยความรอบรู้ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

1. เงื่อนไขกรอบความรู้ (set of knowledge) ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับพอเพียง ต้องอาศัย

1.1 ความรู้ คือ มีความรู้ (stock of all relevant knowledge) ในวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน โดยครอบคลุมเนื้อหาของเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปใช้ในโอกาสและเวลาต่าง ๆ

1.2 ความรอบคอบ คือ ความสามารถที่จะนำ ความรู้และหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยง สัมพันธ์กัน (connectivity of all acquired knowledge) ประกอบการวางแผนก่อนที่จะนำไปประยุกต์ ใช้ในการปฏิบัติทุกขั้นตอน

1.3 ความระมัดระวัง คือ ความมีสติ ในการนำแผนปฏิบัติ ที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้น ไปใช้ในทางปฏิบัติ (utilization of knowledge at any point of time with carefulness and attentiveness) เพราะในความเป็นจริงแล้ว สถานการณ์ เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น การนำความรู้และความรอบคอบมาใช้ จึงต้อง อาศัยความระมัดระวัง ให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

2. เงื่อนไขคุณธรรม (ethical qualifications) ที่จะต้องเสริมสร้างใน 2 ด้าน ได้แก่

1.2 ด้านจิตใจ และปัญญา โดยเน้นการมีความรู้คู่คุณธรรม กล่าวคือ ตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม

1.3 ด้านการกระทำ หรือแนวทางการดำเนินชีวิต โดยเน้นความอดทน ความเพียรสติ ปัญญา และความรอบคอบ ทั้งนี้ มีกลุ่มเป้าหมายที่เน้นเป็นพิเศษในการเสริมสร้างเงื่อนไข 2 ด้านข้างต้น คือ เจ้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ เนื่องจากการกระทำใด ๆ ของคน กลุ่มนี้ สามารถก่อให้เกิดผลกระทบในสังคมวงกว้างได้ (คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเศรษฐศาสตร์, 2546: 41-42)

หลักการปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักการปฏิบัติของเศรษฐกิจตาม 3 องค์ประกอบ และ 2 เงื่อนไข มีดังนี้

องค์ประกอบความมีเหตุผล (rationality) คือ การมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ไร่นาหรือหน่วยงานมีการผลิตที่ใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมตามสภาพภูมิศาสตร์หรือสภาพตลาดทำให้เกิดต้นทุนที่แท้จริงลดต่ำลงและสามารถดำเนินการผลิตต่อไปได้อย่างดี

2. บุคคลมีการเรียนรู้และประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีอยู่จึงสามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่ ซึ่งนักวิจัยอาจใช้คำถามเกี่ยวกับหลักความมีเหตุผล ดังนี้

2.1 ทำไมเราจึงทำในสิ่งที่เรากำลังทำอยู่

2.2 สิ่งที่เรากำลังทำอยู่นั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้วใช่ไหม

2.3 ทำไมเราจึงไม่ทำในสิ่งอื่นนอกจากนี้

2.4 สิ่งที่เราเลือกนั้นปืนสิ่งที่ดีที่สุดแล้วใช่ไหม

องค์ประกอบความพอประมาณ (moderation) คือการมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. บุคคลมีการจัดสรรรายได้อย่างเหมาะสมเพื่อใช้จ่ายในปัจจุบันและอนาคตระหว่างการบริโภค การออม การลงทุน

2. ไร่นาหรือหน่วยงานมีขนาดการผลิตที่สมดุลกับทรัพยากรที่ก่อให้เกิดต้นทุนต่อขนาดที่ต่ำลง และมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงต่อเนื่อง ไม่ก้าวกระโดดแบบแปรปรวนอยู่เสมอซึ่งนักวิจัยอาจใช้คำถามเกี่ยวกับหลักความพอประมาณ ดังนี้

2.1 สิ่งที่ทำอยู่นั้นทำอย่างไร

2.2 มีขนาดเล็กเกินไปหรือใหญ่เกินไปไหม

2.3 มีการขยายกิจการที่เร็วเกินไปหรือช้าเกินไปหรือไม่

2.4 เราสามารถที่จะก้าวกระโดดการเจริญเติบโตได้หรือไม่

2.5 อัตราการเจริญที่สูงนั้นเป็นทางที่ดีแล้วใช่ไหม

องค์ประกอบการมีภูมิคุ้มกัน (self- immunity) คือ การมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. บุคคลมีทัศนคติที่ดีต่อการดำรงชีวิต ยึดมั่นในศีลธรรม วัฒนธรรมที่ดี มีเพื่อนที่คอยช่วยเหลือเกื้อกูลและมีระบบประกันสุขภาพองค์การที่ชีวิตในยามไม่มีรายได้หรือเจ็บป่วย

2. ไร่นาองค์การที่หน่วยงานมีความหลากหลายในการผลิตเพื่อลดความเสี่ยงภัยทางธรรมชาติและทางเศรษฐกิจ มีการกระจายตลาดลูกค้า และการลงทุน รวมทั้งมีระบบประกันราคาผลผลิต และการซื้อขายล่วงหน้า ซึ่งนักวิจัยอาจใช้คำถามเกี่ยวกับหลักภูมิคุ้มกัน ดังนี้

2.1 สิ่งที่ทำอยู่มีอะไรที่เป็นปัจจัยเสี่ยง

2.2 สิ่งที่ทำอยู่มีความเหมาะสมอย่างไรที่จะลดความเสี่ยง และ ความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น

2.3 ทำอย่างไรที่จะควบคุมและลดปัจจัยเสี่ยงให้ลดน้อยลง

2.4 มีระบบประกันความเสี่ยงที่เกิดในอนาคตหรือไม่

2.5 เราพยายามดีที่สุดแล้วกับความพอประมาณ และความมีเหตุผล แต่ยังไม่ใช่สิ่งดีที่สุดเพราะเงื่อนไขความรู้ คือ การมีลักษณะดังต่อไปนี้

1) มีทัศนคติที่ดี เชื่อในกรรม เชื่อในเหตุผล
2) เข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง
3) วิเคราะห์ เข้าใจและใช้ประโยชน์กระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้น
4) ขวนขวายหาความรู้ข้อมูล แลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เสมอ
5) ใช้สติคุมให้เกิดภูมิปัญญา ในการตัดสินใจใด ๆ

เงื่อนไขคุณธรรม คือ การมีลักษณะดังต่อไปนี้

1) อดทน อดกลั้น ต่อปัญหาที่มี หรือความสำเร็จที่ยังมาไม่ถึง
2) ไม่โลภจนเกินเหตุ
3) มีความเพียรต่อสิ่งที่กระทำ
4) มั่วเมาในการแสวงหาทรัพย์หรือหาความสุข
5) ไม่แสวงหากำไรสูงสุดของตนเองบนพื้นฐานการเอาเปรียบคนอื่น

(ธันวา จิตต์สงวน,2547)

หลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนนั้น มีกิจกรรม 3 กลุ่มหลักคือ

1. กิจกรรมการผลิต

โดยเฉพาะในภาคการเกษตร ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แต่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่า ด้วยการหมุนเวียนทุนธรรมชาติภายในพื้นที่ และด้วยวิธีการทำเกษตรที่เน้นปลูกเพื่อกินเองก่อน ที่ผ่านมาชุมชนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมการทำปุ๋ยชีวภาพ การปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษ การทำสวนสมุนไพรของชุมชน การค้นสารสมุนไพรไล่แมลง การทำถ่านชีวภาพ การรวมกลุ่มขยายพันธ์ปลา การแปรรูปผลผลิต และ การทำการเกษตรผสมผสาน เป็นต้น

2. การรวมกลุ่มกัน

เพื่อทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในชุมชนด้วยทุนทางสังคมที่มีอยู่ ชุมชนได้รวมตัวกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากความรักและความเอื้ออาทรของสมาชิกในชุมชน เช่นกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด การนมัสการพระให้มาช่วยสอนจริยธรรมและศีลธรรมใน

โรงเรียนของชุมชน กิจกรรมการรวมกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านศูนย์การเรียนรู้หรือโรงเรียนเกษตรกรในหมู่บ้าน การร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในชุมชนทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัด การจัดตั้งร้านค้าที่เป็นชุมชน การจัดทำแผนแม่บทชุมชน การจัดกลุ่มออมทรัพย์ การจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการ การรวมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพย์กรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมการผลิตของกลุ่มต่าง ๆ เช่นการรวมกลุ่มทำขนมของแม่บ้าน หรือรวมกลุ่มเพื่อปลูกพืชผักสวนครัว การจัดตั้งกองทุนข้าวสารร่วมกับชุมชนอื่น ๆ ในต่างภูมิภาค เพื่อค้าขายหรือผลิตระหว่างกัน รวมทั้งเพื่อการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และขยายผลการพัฒนาไปยังเครือชุมชนอื่น ๆ

3. กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จิตสำนึกท้องถิ่น

ส่งเสริมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนได้ริเริ่มกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังจริยธรรมความดีงาม และจิตสำนึกรักท้องถิ่นให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกของชุมชน เช่นกิจกรรมที่ปลูกฝังสมาชิกในชุมชนให้มีความเอื้ออาทรต่อกันมากกว่าคำนึงถึงตัวเงินหรือวัตถุเป็นพื้นฐานความสัมพันธ์ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนทำบัญชีอย่างโปร่งใสและสุจริต กิจกรรมการพัฒนาครูในชุมชนให้มีคุณธรรมและมีจิตผูกพันกับท้องถิ่นเป็นสำคัญ รวมทั้งกิจกรรมที่ส่งเสริมให้สมาชิก ในชุมชนพึ่งตนเองก่อนที่จะพึ่งหรือขอความช่วยเหลือจากคนอื่น (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ก: 8-11)

การดำรงชีวิตได้ตามหลักการพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จำเป็นต้องเข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วตามอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ควบคู่ไปกับการพยายามหาหนทางหรือวิธีการที่ดำรงชีวิตตามหลักพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ให้ดำเนินไปอย่างสมดุลและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในยุคโลกาภิวัตน์ โดยอาศัยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวสร้างภูมิคุ้มกัน ต่อผลกระทบที่ชุมชนอาจรับจากกระแสโลกาภิวัตน์ไม่ให้กระแสเหล่านั้นเข้าทำลายเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนจนชุมชนต้องล่มสลาย ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องเข้าไปปฏิสัมพันธ์ระหว่างกระแสโลกาภิวัตน์กับเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเมื่อทบทวนหรือมองย้อน กลับไปถึงวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2540 อันเป็นเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่สังคมไปรับจากเปิดรับกระแสโลกาภิวัตน์มากเกินไปโดยไม่เตรียมความพร้อมของคนและระบบในสังคมจึงมีส่วนผลักดัน ให้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ก: 17-25)

แนวทางในการพัฒนาเกษตรในชุมชนชนบทเน้นให้มีความพอเพียง พอกินพอใช้ และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองก่อน เพื่อเป็นทางเลือกในการดำรงชีวิตของเกษตรกร แทนการมุ่งทำการเกษตรเพื่อการค้าแต่เพียงอย่างเดี่ยว ซึ่งจะทำให้เกิดความเสี่ยงมาจากความผันผวนของปัจจัยภายนอกต่าง ๆ อย่างไรก็ดีการพัฒนาตามขั้นตอน บนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง นั้น

หลังจากที่แต่ละครอบครัวและชุมชนสามารถพึ่งตนเองและอยู่อย่างพอเพียงพอกินพอใช้ได้แล้ว ก็พร้อมที่จะพัฒนาในขั้นต่อไป คือ การผลิตเพื่อการค้า การรวมกลุ่มกันเพื่อประกอบกิจกรรมอื่น ๆ บนพื้นฐานของการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามลำพังและความสามารถของตน ซึ่งจะทำให้ชุมชนโดยรวมเกิดความพอเพียงในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง(คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ข: 25-26)และหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น คือ การพัฒนาที่สร้างความสมดุลใน 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ไปพร้อม ๆ กัน มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้แล้วยังเป็นเรื่องของมิติเวลา คือการพัฒนาต่อเนื่องข้ามเวลาจากปีหนึ่งสู่ปีต่อไป หรือจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นหลังเรื่อย ๆ อย่างไรก็ดี การพัฒนาบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายกว้างกว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนในความหมายที่ใช้การอยู่ทั่วไป กล่าวคือ หลักเศรษฐกิจพอเพียงกำหนดเงื่อนไขในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยให้วิธีการสำคัญกับวิธีการให้ความรู้อย่างรอบคอบและระมัดระวังตลอดจนคำนึงคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความไม่โลภความรู้จักพอ ความขยันหมั่นเพียร การไม่เบียดเบียนกันรู้จักแบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งระบบคุณค่านี้เป็นพื้นฐานของวิถีปฏิบัติที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ก่อให้เกิดสังคมแห่งความพอเพียง จะมุ่งสร้างจิตสำนึกและความรู้ให้สมาชิกรู้จักใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างยั่งยืน สนับสนุนการรวมกลุ่มกันโดยอาศัยทุนทางสังคม และวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน สร้างองค์กรหรือเครือข่ายที่เข้มแข็งในรับชุมชน ระดับเครือข่ายธุรกิจเอกชน เพื่อให้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด พร้อมกับสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ให้แก่ทุกคน(คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง,2547ข: 53-54)

สำหรับการพัฒนานั้น การศึกษาถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนา เมื่อการพัฒนากำหนดทิศทางไปสู่สังคมแห่งความพอเพียง ระบบการศึกษาจึงมีหน้าที่จะต้องนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม ระบบการศึกษาบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องสอนให้นักเรียนนักศึกษาคำนึงถึง ความพอประมาณในการดำเนินชีวิต ไม่โลภไม่ฟุ้งเฟ้อ มีการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลไม่ใช้อารมณ์ ฝึกให้มีการมองไปข้างหน้า และเตรียมตัวให้พร้อมกับความผันผวนของเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างรู้ทัน รวมถึงการแสวงหาความรู้ เพื่อให้เกิดความรอบรู้ในด้านต่าง ๆ ฝึกฝนตนเองให้มีความรอบคอบและระมัดระวัง โดยใช้สติปัญญาในการทำงานและดำเนินชีวิต และที่สำคัญเศรษฐกิจพอเพียงยังเน้น ให้นักเรียนนักศึกษามีคุณธรรม มีความอดทน ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต เนื่องจากความรู้ต่าง ๆ จะไม่สามารถ ก่อประโยชน์ให้กับตนเองและผู้อื่นได้อย่างเต็มที่และถูกต้องหากผู้นำไปใช้ ขาดคุณธรรมนอกจากนี้แล้ว การพัฒนาระบบการศึกษาไทยบนพื้นฐาน เศรษฐกิจพอเพียง ควรมุ่งไปสู่

การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่มีการบูรณาการความรู้ ทั้งเนื้อหา วิธีการ แหล่งเรียนรู้ และผู้รู้อย่างกว้างขวาง ซึ่งไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่เฉพาะในระบบโรงเรียนมีแต่ควรพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและต่อเนื่องตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นเป็นการศึกษาตามศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งก็คือการเรียนแบบมีเหตุผล หรือความพอประมาณ ไม่บังคับให้เรียนในสิ่งที่ผู้เรียน ไม่มีศักยภาพ รวมทั้งการปลูกฝังระบบคุณค่าต่าง ๆ ดังเช่นที่กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดสติปัญญายา ความรอบรู้ และศีลธรรม อันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็งและพอเพียงภายใต้กระแสของโลกาภิวัตน์(คณะอนุกรรมขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547 ข: 71-72)

ความสอดคล้องของวิถีชีวิตคริสตชนกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ชีวิตคริสตชนกับคำสอนของพระศาสนาจักร แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละองค์ประกอบและเงื่อนไขดังนี้

ความมีเหตุผล

คริสตศาสนาสอนว่า เป้าหมายสุดท้ายของชีวิตคริสตชนทุกคนคือ พระผู้เป็นเจ้าซึ่งเป็นสามรวมเป็นหนึ่งเดียวเรียกว่า พระตรีเอกภาพ มนุษย์จึงต้องเป็นหนึ่งเดียวกัน(ภราดรภาพ) มีความสนิทสัมพันธ์ของพระตรีเอกภาพ

บุคคลแต่ละคนต้องการดำเนินชีวิตรวมกันเป็นสังคม เพื่อการพัฒนาตัวเอง แต่ละสังคมหรือแต่ละสถาบัน แม้เล็กน้อยที่สุดเช่น ครอบครัว จะต้องตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์อย่างขาดไม่ได้

วิถีชีวิตดังกล่าวมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความมีเหตุผล โดยแก่นแท้ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ หลักคิดเพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งการที่เราจะมีชีวิตอยู่บนโลกนี้ได้ เราต้องมีหลักคิดว่าเราจะดำรงชีวิตอย่างไร เพื่ออะไร และสุดท้ายเป้าหมายของชีวิตคืออะไร (ปรียานุช พิบูลสราวุธ, 2549: ระบบออนไลน์)

ความพอประมาณ

จากชีวิตคริสตชนกับคำสอนของพระศาสนาจักร กล่าวไว้ว่า บุคคลในสังคมหรือในสถาบัน มิใช่มีอยู่เพื่อเป็นทาสของสังคมหรือสถาบันนั้น ๆ "บุคคลมนุษย์... ย่อมเป็นและต้องเป็นหัวใจของและจุดหมายของสถาบันสังคมหรือสถาบันสังคมทุกอย่าง..." (สังคายนาวาติกันที่ 2

พระธรรมนูญว่าด้วยพระศาสนาจักรในโลกสมัยนี้ ข้อ 25 วรรค 1) และคำสอนที่กล่าวว่า "ได้รับสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการเพื่อดำรงชีวิตที่เหมาะสมแก่สภาพของมนุษย์อย่างแท้จริง เช่น อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย สิทธิที่จะเลือกอาชีพอย่างอิสระ และตั้งครอบครัว สิทธิในการอบรม ในการทำงาน ในชื่อเสียง ในความนับถือ ในการหาความรู้ตามสมควร สิทธิที่จะปฏิบัติตามมโนธรรมของตน สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองชีวิตส่วนตัวและมีเสรีภาพอันชอบธรรมเฉพาะอย่างยิ่งในการถือศาสนา" (เรื่องเดียวกัน ข้อ 26 วรรค2)

วิถีชีวิตดังกล่าวมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณ คือ การเดินทางสายกลาง และความพอมี พอกิน พอใช้ ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ความว่า "การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้น หมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง" (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ค: 92)

นอกจากนี้ ยังมีคำสอนของศาสนจักร ที่กล่าวว่า "สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ทั้งหมด ซึ่งอำนวยให้หมู่คณะตลอดจนสมาชิกแต่ละคนบรรลุถึงยอดความปรารถนาได้อย่างสมบูรณ์ และง่ายขึ้น" (เรื่องเดียวกัน ข้อ 26 วรรค 1) ความเจริญรุ่งเรืองหรือการพัฒนาคุณประโยชน์ทั้งฝ่ายจิตวิญญาณและฝ่ายวัตถุครอบครัวมนุษย์ในโลกนี้ มีสิทธิที่จะทำมาหากิน (ด้านเศรษฐกิจ) เพราะว่าพระผู้เป็นเจ้าทรงสร้างสรรพสิ่งมา เพื่อลูกของพระองค์จะได้ไม่อดอยาก การเกี่ยวข้องทางเศรษฐกิจของมนุษย์นั้นต้องยึดมั่นในศีลธรรม ต้องไม่ทำมาหากินเพื่อตนเองหรือเพราะครอบครัวของตนเองเท่านั้นแต่ต้องคำนึงถึงคนอื่นด้วย การกินดีอยู่ดีนี้ เกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรีของมนุษย์ที่เป็นลูกของพระเจ้า ทรัพยากรที่พระเจ้าให้แก่เรานั้น พระองค์ให้สำหรับมนุษย์ทุกคนด้วย นั้นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ นั้น เราไม่ควรใช้อย่างสุรุ่ยสุสร่ายเหมือนในสมัยปัจจุบัน เราต้องช่วยกันบำรุงรักษา เพื่อสำหรับทุก ๆ คน ทั้งในปัจจุบันละอนาคต

วิถีชีวิตดังกล่าวมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณ คือ ไม่โลบและไม่กอบโกย นึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2500 ความว่า "...กล่าวโดยทั่วไปมนุษย์เราย่อมปรารถนาจะประสบแต่สิ่งที่ดีงามเจริญตาเจริญใจ จึงควรจะได้มีอุดมคติด้วยกันทั้งนั้น แต่หากควรเป็นไปในทางไม่ก่อความเบียดเบียนแก่ผู้อื่น โดยเพ่งเล็งถึงประโยชน์สุขของผู้อื่นหรือส่วนรวมด้วย..." (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ค: 134)

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี

ปัจจุบันนี้เป็นสมัยของข้อมูลข่าวสารมวลชนเป็นตัวนำที่เหมือนกับดาบสองคมที่มีประโยชน์มาก แต่ในเวลาเดียวกันก็มีโทษมหันต์ด้วย

พระศาสนาจักรสอนว่า ให้เราระวังในเรื่องนี้ เพราะปัจจุบันสังคมกำลังตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสื่อมวลชน ซึ่งเป็นผลของผู้มีอำนาจในสังคม (โดยเฉพาะอำนาจด้านบ้านเมือง) และผู้ที่มีอำนาจในสังคมส่วนมากจะมีความเอนเอียงไปในทางโลกมาก ได้บังคับให้สื่อมวลชนแพร่หลายในด้านความคิดที่เป็นค่านิยมที่ว่า เมื่อชีวิตอยู่ในโลกนี้ต้องพยายามกอบโกยให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ต้องเที่ยวเตร่หาความสนุกสนานให้เต็มที่ เพราะว่าเมื่อตายไปแล้ว ก็จะไม่สามารถเอาไปได้ และการที่เขาบอกว่าตายไปแล้วเอาไปไม่ได้นั้น ก็เท่ากับเป็นการปฏิเสธชีวิตในโลกหน้า เขาเชื่อว่าชีวิตมีอยู่เพราะเวลาโลกนี้เท่านั้น ไม่มีอะไรเหลือแม้กระทั่งชีวิตฝ่ายวิญญาณ ความคิดหรือ ค่านิยมแบบนี้เรียกว่า วัตถุนิยม ซึ่งกำลังมอมเมามนุษย์ในสังคมอยู่ในเวลานี้ เห็นได้ชัดจากการโฆษณาที่เห็นกันอยู่ในทุกวันนี้

วิถีชีวิตดังกล่าวมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ เตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ซึ่งการกระทำที่จะสามารถเรียกได้ว่า พอเพียงนั้น จึงมิใช่แต่จะคำนึงถึงเหตุการณ์และผลในปัจจุบันเท่านั้น แต่จำเป็นที่จะต้องคำนึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตภายใต้ข้อจำกัดของความรู้ที่มีอยู่ และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้พอเพียงที่จะสามารถพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ระดับของความพอประมาณต้องครอบคลุมมิติการจัดการความเสี่ยงเชิงพลวัต จึงจะนับได้ว่าเป็นระดับพอเพียงที่สมบูรณ์ (อำพล เสนาณรงค์, 2546: 39-40)

นอกจากนี้ยังมีคำสอนที่กล่าวถึงสถาบันครอบครัว ซึ่งถือเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีอันดับแรกของสังคม ที่จะสามารถปกป้องคุ้มครองสมาชิกในครอบครัวให้มีมโนทัศน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น และเมื่อมีครอบครัวเป็นเกราะคุ้มครองที่ดี การใช้ชีวิตอย่างไม่ถูกต้องก็ไม่เกิดขึ้นและไม่มีการละเมิดต่อผู้อื่นด้วย คำสอนในศาสนจักร กล่าวว่า “คาทอลิกถือว่า ครอบครัวเป็นสถาบันศักดิ์สิทธิ์ เพราะตั้งอยู่บนพื้นฐานศีลศักดิ์สิทธิ์ คือ ศีลสมรส สถาบันครอบครัวมีบทบาทและความสำคัญยิ่งในสังคมบ้านเมือง เพราะครอบครัวดีสังคมบ้านเมืองก็จะดี ฉะนั้น เพื่อจะสร้างครอบครัวต้องมีปัจจัยในทุกด้านอย่างเพียงพอ และเหมาะสมเพื่อพัฒนาตนให้ก้าวหน้าในชีวิต และการให้กำเนิด และอบรมเลี้ยงดูบุตร สังคมต้องมีกฎเกณฑ์ที่จะเอื้ออำนวยให้ครอบครัวปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างถูกต้อง”

การมีความรู้

คำสอนของศาสนจักร กล่าวว่า "เป้าหมายของการทำงานของมนุษย์มิใช่สร้างความเจริญด้านวัตถุแต่อย่างเดียว แต่ต้องให้ฝ่ายจิตวิญญาณของมนุษย์เจริญเติบโตควบคู่ไปด้วยกัน ดังเช่นในการวางแผนหรือจัดระบบการทำงานของมนุษย์ นอกจากจะกำจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่นำภัยต่อความเจริญแล้ว ยังต้องทุ่มเทและสนับสนุนให้มนุษย์เจริญยิ่งขึ้นในด้านจริยธรรมและวิญญาณ" หรือในคำสอนที่กล่าวว่า "ประชาคม การเมือง และอำนาจในบ้านเมืองนั้น ตั้งรากฐานอยู่บนธรรมชาติมนุษย์ ดังนั้นจึงมาจากระเบียบที่พระผู้เป็นเจ้าทรงกำหนดไว้แล้ว" (เรื่องเดียวกัน ข้อ 74 วรรค 3) ฉะนั้น สมาชิกในสังคมต้องเคารพเชื่อฟังผู้ได้รับอำนาจอย่างชอบธรรม (เทียบ รม.13:1-3)

วิถีชีวิตดังกล่าวมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีทัศนคติที่ดี เชื่อในกรรม เชื่อในเหตุและผล เข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิเคราะห์เข้าใจ และใช้ประโยชน์กระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้น ขวนขวายหาความรู้ ข้อมูล แลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เสมอ และใช้สติคุมจิตให้เกิดภูมิปัญญาในการตัดสินใจใด ๆ (ธันวา จิตต์สงวน, 2547) และควรมีความรู้ในวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ครอบคลุมเนื้อหาของเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปใช้ในโอกาสและเวลาต่าง ๆ อีกทั้งมีความสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้น มาพิจารณาให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน และมีสติ ในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้นไปใช้ในทางปฏิบัติ เพราะในความเป็นจริงแล้ว สถานการณ์เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นการนำความรู้และความรอบคอบมาใช้ จึงต้องอาศัยความระมัดระวังให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย (อำพล เสนาณรงค์, 2546: 39-40)

การมีคุณธรรม

ในพระบัญญัติของพระผู้เป็นเจ้า "ศีล"ของคริสตชน (ตามความหมายของพระพุทธศาสนา) พระบัญญัติของคริสตชนไม่ต่างกับจริยธรรมทั่วไป ที่มุ่งส่งเสริมความเป็นมนุษย์ให้ดีขึ้น แต่สำหรับคริสตชนจริยธรรมที่สมบูรณ์แบบคือ การปฏิบัติตามพระเยซูผู้เป็นแบบฉบับ พระเยซูเจ้าทรงสอนมนุษย์ให้พยายามเป็นอิสระ แต่ก่อนที่เขาจะหลุดพ้นจากสิ่งที่เป็นอุปสรรคในความเป็นมนุษย์ผู้มีอิสรภาพนั้น เขาต้องใช้เวลาในการอบรมตนเองอยู่ช้านาน เพราะเหตุนี้หลักประการแรกของจริยธรรมเป็น"หลักแห่งการก้าวหน้า" เราจะไม่เป็นคนดีพร้อมในวันเดียวแต่ต้องใช้เวลานานในการอบรมตน"จนกว่าเราจะโตเป็นผู้ใหญ่เต็มที่ คือ ถึงขนาดความไพบูรณ์แบบพระ

คริสต์" แสดงให้เห็นถึงการมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิตของคริสตชนตามหลักคำสอนของพระผู้เป็นเจ้าและศาสนจักร ดังจะเห็นในหัวข้อต่อไปนี้

1. ความพากเพียร

เอกสารของสังคายนาวาติกันที่ 2 ระบุว่า "เราต้องพยายามอย่างเต็มสติกำลังเพื่อเตรียมเวลาที่ทุก ๆ ชาติจะยินยอมพร้อมใจ ห้ามมิให้มีสงครามใด ๆ อย่างเด็ดขาด" (พระธรรมนูญว่าด้วยพระศาสนจักรในโลกปัจจุบันข้อ 82)

พระเยซูเจ้าได้ทรงแสดงทัศนะของพระองค์เกี่ยวกับการพูดความจริง พระองค์ตรัสดังนี้ว่า "ท่านทั้งหลายได้ยินคำกล่าวไว้แก่คนโบราณว่า อย่าเสียคำสัตย์สาบาน คำสัตย์สาบานที่ถวายต่อพระองค์นั้น ต้องรักษาไว้ให้มั่น ฝ่ายเราบอกความจริงแก่ท่านทั้งหลายว่า อย่าสาบานโดยอ้างถึงสวรรค์ จริงก็ว่าจริง ไม่ก็ว่าไม่ พูดแต่เพียงแค่นี้ก็พอ คำพูดเกินนี้มาจากความชั่ว" (มธ.5:33-37)

วิถีชีวิตดังกล่าวมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของความมีคุณธรรมด้านความพากเพียร ที่ต้องอาศัยความตั้งใจ และเพียรพยายามจึงจะสามารถทำงานต่าง ๆ ได้สำเร็จ โดยตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ในการดำเนินชีวิต โดยเน้นความอดทน ความเพียร (กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, 2546: 41-42) ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2506 ความว่า

> "ความจริงงานทุกอย่างถ้าทำด้วยน้ำใจรัก ย่อมมีทางสำเร็จได้ผลดี เมื่อพบอุปสรรคใด ๆ อย่าท้อแท้จะหมดกำลังใจง่าย ๆ จงตั้งใจทำให้ดี คิดหาทางที่จะแก้ไขผ่อนคลายอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยเหตุผลและหลักวิชาไตร่ตรองด้วยความสุขุมรอบคอบและเยือกเย็น งานจะลุล่วงไปด้วยดี การทำงานด้วยน้ำใจรักต้องหวังผลงานนั้นเป็นสำคัญ" (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ค: 1)

2. ประหยัด มัธยัสถ์ ไม่สุรุ่ยสุร่ายเกินความจำเป็น

คำสอนของศาสนจักร กล่าวว่า "การกินดีอยู่ดีนี้ เกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรีของมนุษย์ที่เป็นลูกของพระเจ้า ทรัพยากรที่พระเจ้าให้แก่เรานั้น พระองค์ให้สำหรับมนุษย์ทุกคนด้วยนั้นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ นั้น เราไม่ควรใช้อย่างสุรุ่ยสุร่ายเหมือนในสมัยปัจจุบัน เราต้องช่วยกันบำรุงรักษา เพื่อสำหรับทุก ๆ คน ทั้งในปัจจุบันละอนาคต"

3. พอเพียง และเกื้อกูลผู้อื่น

ศาสนจักรให้คำสอนไว้ว่า "ศักดิ์ศรีของสตรีเท่าเทียมกับบุรุษ เพราะสังคมครอบครัวจะมีขึ้นไม่ได้ถ้าขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง" "ในส่วนที่แตกต่างกันนั้น ถือเป็นแผนการของพระเป็นเจ้าที่ทรงต้องการให้มนุษย์พึ่งพาอาศัยกัน และแสดงเมตตาจิตต่อกัน"

เพื่อจะรักคนอื่นนั้นต้องสำนึกเสมอว่า เขาเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีสิทธิ์และศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับเรา สิ่งนี้คือ พื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม มนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านสุขภาพ ศักยภาพ บุคลิกภาพ บุคลิกลักษณะ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ฯลฯ แต่มีสิ่งหนึ่งที่ไม่แตกต่าง หรือมีความเสมอภาคกัน คือ การมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันทุกคน หรือคำสอนที่กล่าวว่า "การให้ยืมเงินแก่คนจนโดยคิดดอกเบี้ยสูง ซึ่งเท่ากับเป็นการปล้น คนจนแน่นอนการขโมย การจี้ปล้น การรับของโจร การเก็บของหายไว้โดยไม่หาเจ้าของ การทำลายหรือไม่รักษาสาธารณสมบัติ เป็นความผิดทั้งสิ้น" แสดงให้เห็นถึงการให้คริสตชนดำรงตนด้วยความรัก ให้เกียรติเคารพสิทธิ ศักดิ์ศรีของผู้อื่น เอื้อเฟื้อต่อผู้ด้อยโอกาส แม้การให้ยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยแพงก็ถือเป็นความผิด เพื่อเป็นการเตือนให้มีความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นโดยไม่ควรหวังผลตอบแทน

4. ความสามัคคี

คริสตศาสนาสอนเรื่องความรัก และความเป็นหนึ่งเดียวกันในพระกายทิพย์ของพระเยซูคริสตเจ้า และรับพระหรรษทานเดียวกัน (เทียบ รม.12:5; 1คร. 10:17) ดังนั้น เมื่อเรารักมนุษย์ก็แสดงว่าเราปรารถนาให้เขารับคุณสมบัติที่ดีที่สุดคือคุณสมบัติฝ่ายจิตและดำเนินชีวิตตามความหมายของความรักแท้ คือ ความเสียสละตามรูปแบบความรักของพระผู้เป็นเจ้าที่มีต่อมนุษย์ผ่านทางพระเยซูคริสตเจ้า มนุษย์จึงเป็นหนึ่งเดียวทั้งกับพระเจ้าและกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ความรักผู้อื่นดุจรักตัวเองนั้น ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การให้ความช่วยเหลือ และความร่วมมือกัน ดังนั้นชุมชนคริสชนที่มีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญตามความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของชุมชนซึ่งสรุปและแบ่งแยกความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็น 3 ระดับดังนี้ คือ

4.1 ระดับจิตสำนึก

เกิดขึ้นจากการที่สมาชิกในชุมชนแต่ละคนตระหนักถึงความสุขและความพอใจในการใช้ชีวิตอย่างพอดี (ความสันโดษ) และรู้สึกถึงความพอเพียง คือ ดำเนินชีวิตอย่างสมถะ ประกอบสัมมาอาชีพหาเลี้ยงตนเองได้อย่างถูกต้อง ไม่ให้อดอยาก ไม่โลภแล้วตักตวงจนเบียดเบียนผู้อื่น แต่คิดเผื่อแผ่แบ่งปันไปยังสมาชิกคนอื่น ๆ ในชุมชนด้วย อย่างไรก็ตามแม้ว่าระดับ

ความพอเพียงของสมาชิกแต่ละคนจะไม่เท่าเทียมกัน แต่สมาชิกทุกคนที่ดำเนินชีวิตตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงเห็นสอดคล้องกันในการยึดมั่นหลักการ 3 ประการ คือ

4.1.1 การใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง รู้จักพัฒนาตนเองด้วยการพยายามทำจิตใจให้ผ่องใส รวมทั้งมีความเจริญ และมีความเย็นในจิตใจอยู่เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง

4.1.2 การคิดพึ่งตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ คือเมื่อมีปัญหาจากการดำเนินชีวิต ก็ให้ใช้สติปัญญาไตร่ตรองหาสาเหตุของปัญหาและแก้ไขไปตามเหตุและปัจจัย ด้วยความสามารถและศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ ก่อนที่จะคิดพึ่งผู้อื่น และมีการปรึกษาหารือ ถ้อยทีถ้อยอาศัย ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน เป็นต้น

4.1.3 การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง รู้จักลดกิเลส และลดความต้องการของตน เพื่อให้เหลือแรงและเวลาในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากขึ้น

4.2 ระดับปฏิบัติ

แนวทางการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับปฏิบัติแบ่งได้เป็น 4 ขั้น คือ

4.2.1 พึ่งตนเองได้ คือ พยายามพึ่งตนเองให้ได้ในระดับครอบครัวก่อน ให้แต่ละครอบครัวมีการบริหารจัดการอย่างพอดี ประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย โดยสมาชิกแต่ละคนต้องรู้จักตนเอง เช่น รู้ข้อมูลรายรับและรายจ่ายในครอบครัวของตนเอง และสามารถรักษาระดับการใช้จ่ายของตนเองไม่ให้เป็นหนี้ และสมาชิกจะต้องรู้จักดึงศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ที่สุด โดยเฉพาะควรสามารถพึ่งตนเองในเรื่องของปัจจัย 4 ให้ได้ระดับหนึ่ง

4.2.2 อยู่ได้อย่างพอเพียง หลังจากสมาชิกพึ่งตนเองในด้านปัจจัยสี่ได้แล้ว สมาชิกทุกคนควรพัฒนาตนเองให้สามารถ “อยู่ได้อย่างพอเพียง” คือ ดำเนินชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ให้ตนเองอยู่ได้อย่างสมดุล คือมีความสุขที่แท้โดยไม่ให้รู้สึกขาดแคลนจนต้องเบียดเบียนตนเอง หรือดำเนินชีวิตอย่างเกินพอดีจนต้องเบียดเบียนผู้อื่น หรือเบียดเบียนสิ่งแวดล้อม แต่ให้ดำเนินชีวิตด้วยการทำเกษตรแบบ “แกงโฮะ” คือ ให้มุ่งทำเกษตรแบบผสมผสานและมีชีวิตอยู่อย่างพออยู่พอกิน คือ ปลูกไว้กินเองก่อน เหลือจึงขาย และขยายพันธุ์ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการลงแขกเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกแทนการใช้เครื่องจักรเพื่อทุ่นแรง

4.2.3 อยู่รวมกันอย่างเอื้ออาทร คือ มีความคิดที่จะแจกจ่ายแบ่งปันไปให้ผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ได้เพื่อนและเกิดเป็นวัฒนธรรมที่ดี ที่จะช่วยลดความเห็นแก่ตัว และสร้างความ

พอเพียงให้เกิดขึ้นในจิตใจ เช่น ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ สมาชิกที่อาศัยอยู่บริเวณป่าจะมุ่งเก็บผลผลิตจากป่า เพื่อมาใช้ในการยังชีพให้พออยู่พอกิน พอเหลือจึงค่อยแจกจ่ายออกไปด้วยวิธีให้ไม่ใช่ด้วยวิธีขาย ซึ่งเมื่อทำได้ดังนี้ก็จะทำให้สมาชิกมีทรัพยากรใช้หมุนเวียนได้ตลอดทั้งปีอย่างพอเพียง เพราะเก็บไปเพื่อกิน ไม่ได้เก็บไปขายเพื่อเร่งหาเงิน ซึ่งการมีจิตใจที่แบ่งปันกันนี้ จะเป็นพื้นฐานทำให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคม สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกต่อไป

4.2.4 อยู่ดียิ่งขึ้นด้วยการเรียนรู้ คือ ต้องรู้จักพัฒนาตนเองโดยการเรียนรู้จากธรรมชาติและประสบการณ์ในโลกกว้างด้วยตนเองหรือจากการแลกเปลี่ยนร่วมกับผู้อื่น ให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ทุกคนช่วยกันพัฒนาชีวิตตนเองและผู้อื่นร่วมกัน มีการสืบทอดและเรียนรู้เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาให้เป็นสังคมที่มั่นคงและยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้คุณธรรมและวัฒนธรรมเป็นตัวนำ ไม่ใช่ใช้เงินเป็นตัวตั้ง

4.3 ระดับปฏิเวธ

คือผลที่เกิดจากการปฏิบัติของสมาชิกในแต่ละชุมชนได้พัฒนาชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น โดยเริ่มจากการพัฒนาจิตใจ ให้เกิดความพอเพียงในทุกระดับของการดำเนินชีวิต ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และขยายไปถึงในระดับสังคม ดังนี้

4.3.1 ความพอเพียงในระดับครอบครัว คือ การที่สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ในลักษณะที่พึ่งพาตนเองได้อย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ สามารถดำเนินชีวิตได้โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งไม่เป็นหนี้หรือมีภาระด้านหนี้สินของตนเองและครอบครัว แต่สามารถหาปัจจัย 4 มาเลี้ยงตนเองได้โดยที่ยังมีเหลือเป็นส่วนออมของครอบครัวด้วย

4.3.2 ความพอเพียงในระดับชุมชน เกิดขึ้นจากการที่สมาชิกจากแต่ละครอบครัวในชุมชนมีความพอเพียงในระดับครอบครัว ก่อนที่จะรู้จักรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น บริหารจัดการปัจจัยต่าง ๆ เช่น ทรัพยากร ภูมิปัญญา หรือศักยภาพของสมาชิกในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้สามารถนำไปใช้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและสมดุล เพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่พอเพียงของชุมชนโดยรวมในที่สุด

4.3.3 ความพอเพียงในระดับสังคม เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของชุมชนหลาย ๆ แห่งที่มีความพอเพียง มาร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญา และร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ก: 11-16)

ชุมชนคริสตชนมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการเป็นชุมชนเข้มแข็ง ตามที่แนวทางพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547ข: 21-22) กล่าวว่าชุมชนจะต้องมีจิตสำนึกสาธารณะ มีความเอื้ออารี มีผู้นำที่ดี มี

คุณธรรม เมตตาธรรม รู้จักวิเคราะห์ข้อมูลของตนเอง มีกระบวนการเรียนรู้ พัฒนากิจกรรมบนพื้นฐานของศักยภาพชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุล และมีกระบวนการพัฒนาและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นชุมชนที่เข้มแข็งจึงเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งด้านความคิดที่อยู่บนพื้นฐานของการคิดที่จะพึ่งตนเองให้ได้ก่อนในเบื้องต้น คิดที่จะแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน ตลอดจนตั้งอยู่บนเหตุผล และความสมดุลของแต่ละชุมชน

จากลักษณะที่กล่าวมาจะเห็นว่าแนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับครอบครัวและชุมชนนั้น ส่งเสริมการดำเนินชีวิตของครอบครัวและชุมชนที่พอกินพอใช้เป็นพื้นฐาน โดย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ขณะเดียวกันผู้ที่ฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองได้แล้วนั้น ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชุมชนและสังคมได้ บนพื้นฐานของการแบ่งปัน ร่วมมือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งท้ายที่สุดแล้วก็จะนำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแก่นของแนวความคิดในการสร้างเศรษฐกิจชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 คือ การรวมกลุ่ม และขั้นที่ 3 ที่มีการขยายผลเป็นเครือข่ายที่กว้างขวางขึ้นในสังคม นอกจากนี้แล้ว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยังเน้นการสร้างรากฐานของประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมให้เกิดความเข้มแข็งและมีความสมดุล ซึ่งทำได้ด้วยการพัฒนาคน สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน สร้างองค์ความรู้ภายในเครือข่าย และพัฒนาระบบองค์การที่ส่งเสริมการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดี ทั้งหมดนี้สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาชุมชนเข้มแข็งทั้งสิ้น (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ข: 21-22)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กนก คติการ และ ไพฑูรย์ อรุณพันธ์ (2541) ทำการวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้แบบจำลอง การลดความเสี่ยงของครัวเรือนเกษตร: กรณีศึกษาในอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นพื้นที่ดำเนินโครงการสระน้ำเพื่อการเกษตร ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อทดสอบสมมุติฐานว่าเกษตรกรในพื้นที่ประกอบอาชีพการเกษตรในลักษณะที่ต้องการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงทางการเกษตร เพื่อวิเคราะห์ระบบการผลิตของเกษตรกร รายได้ ความเสี่ยงของเกษตรกรผู้ยากไร้ และเพื่อศึกษาถึงบทบาทของรัฐในการช่วยลดความเสี่ยงให้เกษตรกรโดยนำทฤษฎีของ Bowmel มาประยุกต์ใช้ในแบบจำลองโปรแกรมมิ่ง

จากการพัฒนาทรัพยากรในไร่นาของเกษตรกร โดยการสนับสนุนสระน้ำเพื่อการเกษตร และการจัดระบบการเกษตร ตามแนวพระราชดำรัส

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะทำการเกษตรเพื่อเป็นอาหารและขายแรงงานนอกภาคเกษตร เป็นผู้หลีกเลี่ยงความเสี่ยงอันเกิดจากรายได้ทางการเกษตรอย่างสิ้นเชิง จึงหารายได้นอกภาคเกษตรแทนผลการเปรียบเทียบระดับความเสี่ยงก่อนและหลังมีโครงการขุดสระน้ำเพื่อการเกษตรนั้น พบว่าการประกอบอาชีพเกษตรเดิมมีเฉพาะการปลูกข้าว จึงมีความเสี่ยงอันเกิดจากรายได้ที่ผันผวนหรือแปรปรวนระดับหนึ่ง เมื่อมีการขุดสระส่งเสริมการเลี้ยงปลา ปลูกพืชสวนครัว ปลูกผลไม้ และเลี้ยงไก่พื้นเมือง แล้วความเสี่ยงลดลงได้ และโครงการขุดสระน้ำ ได้สร้างหลักประกัน ได้สร้างหลักประกันการมีอาหารบริโภคให้เกษตรกรเพียงพอตลอดปี ทั้งด้านคุณค่าและปริมาณ สามารถเก็บข้าวไว้บริโภคตลอดปี ซึ่งการศึกษานี้ได้เสนอแนะให้เกษตรกรลดความเสี่ยงด้านการกระจายการผลิตและปรับปรุงทรัพยากรในไร่นา จะทำให้เกษตรกรและผู้เยาว์ในครัวเรือนมีอาหารเพียงพอทั้งในช่วงเปิด-ปิดภาคเรียน เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชนบทให้ดีขึ้น แต่ต้องคำนึงถึงการเพิ่มโอกาสทางด้านการตลาดซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสด้านรายได้ให้กับเกษตรกร ทั้งด้านการให้ข้อมูลข่าวสารการใช้ระบบสหกรณ์ เพื่อให้เกิดอำนาจต่อรองราคา จะมีส่วนลดความเสี่ยงด้านราคาลง ซึ่งการลดความเสี่ยงทั้งด้านการผลิตและการตลาด ในระดับพื้นที่ จะทำให้เกษตรกรมีรายได้ ความเป็นอยู่ดีขึ้น

กังสดาล อยู่เย็น (2544) ได้ศึกษาพลวัตชุมชนบ้านเปร็ดในภาคใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อศึกษาพัฒนาการชุมชนด้านเศรษฐกิจ ศึกษาลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงที่มีในชุมชน และปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านป่าเกร็ดใน อ.เมือง จ.ตราด ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน เริ่มต้นจากการมีเศรษฐกิจเป็นระบบการผลิตแบบดั้งเดิม คือเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน มีชีวิตเรียบง่าย ปลูกข้าวไร่กินเอง หารายได้จากแหล่งธรรมชาติ หนองน้ำ และป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ มีการพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จากนั้นเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและรูปแบบการผลิต จากการรับการเปลี่ยนแปลงจากกระแสตะวันตกเข้ามา เริ่มปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ยางพารา เงาะ ทุเรียน แบบการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ทำให้วิถีชีวิตแบบพึ่งพาตนเองหมดไป กลายเป็นต้องพึ่งพาทรัพยากรจากภายนอกชุมชนทั้งสิ้น นอกจากนี้การเข้ามาของนายทุน ได้เปลี่ยนป่าไม้และนาข้าวเป็นนากุ้ง เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรแหล่งอาหารและระบบความสัมพันธ์ทางสังคม ของชุมชน ค่อย ๆ ล่มสลายไปพร้อมกับความเติบโตของค่านิยมทันสมัย จนกระทั่งชาวบ้านได้ตระหนักและหาหนทางแก้ไขปัญหาได้ระดับหนึ่ง และชาวบ้านส่วนหนึ่งเห็นผลเสียของการพัฒนาที่ผ่านมา มีความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการ

ดำรงชีวิตและรูปแบบการผลิตให้ดำเนินรายตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ รูปแบบการผลิตที่นำแนวทางเกษตรทางเลือกมาใช้ หรือแนวทางการปฏิบัติที่ใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าและอย่างระมัดระวัง การบริโภคที่มีความเรียบง่าย ประหยัด ใส่ใจกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ผู้ผลิตกับพ่อค้ารู้ทันข่าวสารในการต่อรองราคาสินค้า รวมถึงการมีจิตใจไม่โลภ เกิดการซื้อขายที่ทั้งสองฝ่ายได้ประโยชน์เท่าเทียมกัน ในการจัดสรรผลผลิตให้แก่ญาติพี่น้องและชุมชน ทั้งในรูปแบบของวัตถุดิบ แรงงานและทรัพย์สิน อาชีพที่เห็นได้ชัดเจนในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือการทำสวนผลไม้ การทำนากุ้งธรรมชาติ และประมงพื้นบ้าน ทั้งนี้พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ผู้นำชุมชน กระบวนการเรียนรู้ กลุ่ม ชมรม และการมีส่วนร่วมของประชาชน สังคมวัฒนธรรม ภูมิปัญญา เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภาวะหนี้สิน หน่วยงานนอกชุมชน นอกจากนี้ มีข้อเสนอให้พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน และหน่วยงานในชุมชน ให้มีความรู้ วิสัยทัศน์ แนวคิดด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ชัดเจน เพื่อให้การทำงานชุมชนมีประสิทธิภาพเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยมุ่งสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และคำนึงถึงฐานทรัพยากรและศักยภาพของชุมชนเป็นสำคัญ

ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์ (2545) ได้ศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนและชุมชนด้วยโครงงานอาชีพ เพื่อศึกษาผลการใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาและติดตามการสร้างเสริมค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนทำโครงงานอาชีพที่ชุมชนมีส่วนร่วมและศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและชุมชนในการดำเนินโครงงานอาชีพที่ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนแม่เจดีย์วิทยาคม อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จำนวน 54 คน เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา ผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้วิจัย นักเรียน ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตพื้นที่บริการทางการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ แบบเรียงความ แบบบันทึกการสังเกต แบบสอบถามความคิดเห็น แบบบันทึกการเรียนของนักเรียน แบบสอบถามเมื่อจบบทเรียนและแบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ร้อยละจากการวิเคราะห์เนื้อหาตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัยพบว่า ในการทำโครงงานอาชีพของนักเรียนนั้นยังมีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ใช้วัสดุอุปกรณ์ไม่คุ้มค่า ไม่ประหยัดและใช้อย่างสิ้นเปลืองรวมทั้งยังไม่มีการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เครื่องมือและความรู้ต่าง ๆ แก่กัน หลังจากที่นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องแนวคิด

เศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ได้นำไปประยุกต์ใช้ในโครงงานปรากฏว่า นักเรียนมีการใช้จ่ายในโรงเรียนอย่างประหยัด มีการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า มีการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และความรู้ต่าง ๆ นำเศษสิ่งเหลือใช้ในโครงงานมาใช้ประโยชน์ ปรึกษากับคนในครอบครัวและภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น โดยทุกคนในครอบครัวให้ความร่วมมือสนับสนุน ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนและครูผู้สอนเป็นไปในทางบวกและความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการทำโครงงานอาชีพของนักเรียนก็เป็นทางบวกเช่นเดียวกัน

บุญเสริม บุญเจริญผล (2543) ได้ศึกษาเรื่อง แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษา พบว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่รู้จักกันมากในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 นักเศรษฐศาสตร์ไทยแม้ได้รับความรู้แบบตะวันตกซึ่งไม่ค่อยสนใจเรื่องนี้ ก็เริ่มตระหนักว่าการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงก็เป็นทางเลือกสำหรับผู้ต้องการความมั่นคงทางเศรษฐกิจยิ่งกว่าความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วแบบเสี่ยงภัย และเป็นแนวทางแห่งความสุขที่ยั่งยืน

ลักษณะสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงมี 4 ประการคือ 1. ต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด 2. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลคุ้มค่าที่สุด 3. ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง แสวงหาความพอเหมาะพอดีได้ดุลยภาพ 4. ต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันและกัน ไม่ต่างคนต่างอยู่โดยไม่เหลียวแลกัน

พิกุลทอง เกษมสันต์ และคณะ (2546) ได้ศึกษาทัศนะของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เฉพาะกรณีที่เกษตรกรได้รับการสนับสนุนจากกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ในโครงการรวมน้ำ+ใจ ถวายในหลวง จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาทัศนะของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการรวมน้ำ+ใจ ถวายในหลวง ซึ่งเป็นเกษตรกรฐานนะยากจนและบางส่วนเป็นผู้ถูกเลิกจ้างจากภาวะเศรษฐกิจถดถอย ในเรื่องเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต่อการสร้างความมั่นคงทางรายได้ของครอบครัว โดยทำการศึกษาทัศนะต่อปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้อง คือ ความรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และการปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีผลต่อการสรางความมั่นคงทางรายได้ของครอบครัว โดยมีประชากรที่ศึกษา จำนวน 197 ราย ในเขตพื้นที่ 5 จังหวัด คือ แพร่ เชียงราย ขอนแก่น หนองบัวภู และกาฬสินธุ์

ผลจากการวิจัยปรากฏว่า เกษตรกรรมในโครงการรวมน้ำ+ใจ ถวายในหลวง ที่ศึกษาข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 72.60 มีระดับความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากคือ มีความรู้ตามแนวคิดนี้ 6 ประการ ที่มีหลักสำคัญให้เกษตรกรมีความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้ในระดับชีวิตที่ประหยัดก่อน โดยมีอาหารเพียงพอต่อการบริโภคตลอดปีโดยไม่ต้องซื้อ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีสุขภาพอนามัยดี มีรายได้พอซื้อสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิด มีความพึงพอใจในชีวิตและอยู่แบบ พออยู่พอกิน และมีความสามัคคีในชุมชน ในด้านการปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิด

เศรษฐกิจพอเพียง 7 ประการ อันได้แก่ การแสวงหาทรัพยากรการผลิตอย่างเพียงพอ ทำการเกษตรแบบผสมผสาน จัดพื้นที่ดินให้มีแหล่งน้ำเพียงพอตลอดทั้งปี การรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินและระบบนิเวศวิทยา โดยวิธีธรรมชาติ การลดต้นทุนการผลิต การแสวงหาความรู้ในการประกอบอาชีพการเกษตร และมีการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ ในภาพรวมของเกษตรกรที่ศึกษาข้อมูลพบว่าระดับการปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 2.78 ซึ่งถือเป็นการปฏิบัติในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีการปฏิบัติกิจกรรมทางการเกษตรในการประกอบอาชีพในระดับที่ไม่สูงนัก จำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมสนับสนุนอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น ส่วนในด้านทัศนะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความมั่นคงทางรายได้ของครอบครัว พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ศึกษาข้อมูลเชื่อว่า การประกอบอาชีพตามแนวคิดนี้ สามารถสร้างความมั่นคงทางรายได้ให้เห็นแก่ครอบครัวของตนเองได้ โดยมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ 2.77 ซึ่งเป็นระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยในระดับมาก และจากการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความสามารถทำการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต่อไปได้หรือไม่ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.20 สามารถทำการเกษตรกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต่อไปได้ ทั้งนี้เพราะไม่มีหนี้สิน มีอาชีพมั่นคง มีรายได้เพียงพอซื้อสิ่งจำเป็นในการครองชีพ ครอบครัวอบอุ่น มีอาหารบริโภคตลอดปี ความเป็นอยู่ดี มั่นคงขึ้น เป็นต้น

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ค่าสถิติ Chi-Square พบว่าระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับทัศนะในการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และความรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับทัศนะในการประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รวมทั้งการปฏิบัติตามกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์กับทัศนะในการประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และความรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความมั่นคงทางรายได้ของครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ในการวิจัยได้เสนอแนะให้ส่วนราชการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรส่งเสริมสนับสนุนการเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่เกี่ยวกับความรู้และการปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่เกษตรกรรมมากยิ่งขึ้น ขอความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้การสนับสนุนแก่เกษตรกรแบบครบวงจร โดยเฉพาะในระยะเริ่มแรกที่เกษตรกรแต่ละรายเริ่มเข้ามาประกอบอาชีพนี้ ทำการติดตาม สำรวจผลการประกอบอาชีพของเกษตรกรเพื่อการสร้างและเพิ่มขยายผลผลิต รวมทั้งการประสานให้เกิดการช่วยเหลือเงินทุนใน

การประกอบอาชีพการเกษตรแก่เกษตรกรในโครงการรวมน้ำ+ใจ ถวายในหลวง อันจะเป็นการส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดหลักประกันต่อการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการสร้างความมั่นคงทางรายได้ของครอบครัวให้แก่เกษตรกรต่อไป

ภาคินวัฒนช์ สุทธิผุย (2549: (3)-(4)) ได้ศึกษา เศรษฐกิจพอเพียงกับวิถีชีวิตของมุสลิมในบ้านหัวฝาย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ของมุสลิมในบ้านหัวฝาย รวมทั้งความสอดคล้องวิถีชีวิตของมุสลิมบ้านในหัวฝายกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวิธีการศึกษาข้อมูล คือ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ การสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง การสนทนาพูดคุยทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาวิถีชีวิตด้านสังคม พบว่า มุสลิมในบ้านหัวฝายอพยพมาจากมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2495 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 48 มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง และศูนย์ฟื้นฟูคุณภาพชีวิต มีความสัมพันธ์ที่ดีทั้งภายในครอบครัว ภายในชุมชน และเพื่อนบ้าน คณะกรรมการมัสยิดอัสอาดะฮ์มีการบริหารงานเป็นอย่างดีโดยใช้คุณธรรม มีศาสนสถานที่สำคัญ คือ มัสยิด มีโรงเรียนบ้านหัวฝาย โรงเรียนสอนภาษาจีน โรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม และโรงเรียนสอนท่องจำคัมภีร์อัลกุรอาน ทำให้มุสลิมในบ้านหัวฝายมีการเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการร้อยละ 84.31 เรียนภาษาจีนร้อยละ 68.00 และเรียนศาสนาอิสลามร้อยละ 41.18 ด้านวัฒนธรรม พบว่า มุสลิมในบ้านหัวฝายมีความเชื่อว่าพระองค์อัลลอฮ์ (ซ.บ.) เป็นผู้สร้างจักรวาลและสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ขึ้นมา โดยมนุษย์ทั้งหมดในโลกนี้เกิดมาจากมนุษย์คู่แรกของโลก คือ อาดัมกับอีวา ซึ่งทุกคนมาในโลกนี้เพื่อมาทดสอบความภักดี และบริหารจัดการโลกนี้ให้เจริญก้าวหน้าและรักษาสภาพแวดล้อมให้มีความสมดุลทางนิเวศวิทยาตลอดไป โดยต้องแสวงหาปัจจัยยังชีพในโลกนี้เพื่อครอบครัว โดยไม่ละทิ้งการปฏิบัติตนในด้านศาสนา ต้องมีความซื่อสัตย์ อดทน พยายาม พากเพียร พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ พอเพียง และเอื้อเฟื้อ ด้านเศรษฐกิจ พบว่า มุสลิมในบ้านหัวฝายไม่มีเงินออมร้อยละ 68.00 มีปัญหาหนี้สินร้อยละ 36.00 เนื่องจากมีการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน และจากธนาคาร ซึ่งดอกเบี้ยสูง ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า บ้านหัวฝายมีไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์สาธารณะ มีถนนลาดยาง มีสถานีอนามัย มีโรงพยาบาล มีแม่น้ำมาวไหลผ่านชุมชน มุสลิมในบ้านหัวฝายมีการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณพื้นที่ราบและพื้นที่ราบตามเชิงเขา เพื่อทำเกษตรและตั้งถิ่นฐาน แต่มีการใช้สารเคมีปริมาณมากถึงร้อยละ 56.00 ก่อให้เกิดอันตรายในด้านคุณภาพชีวิต และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาความสอดคล้องวิถีชีวิตของมุสลิมในบ้านหัวฝ่ายกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เฉลี่ยโดยรวมแล้วมุสลิมบ้านหัวฝ่าย มีหลักหลักคิด และหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง เฉลี่ยร้อยละ 79.47 โดยวิถีชีวิตด้านสังคม และวัฒนธรรมสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับมากร้อยละ 85.57 และ 86.22 ตามลำดับ วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับปานกลางร้อยละ 66.33 และวิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับน้อยร้อยละ 49.60 ซึ่งวิถีชีวิตโดยเฉลี่ยรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่ามีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับปานกลางร้อยละ 77.67

สิน พันธุ์พินิจ (2545) ได้ศึกษากลยุทธ์การส่งเสริมการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกรรายย่อย ภาคตะวันตกของประเทศไทย เพื่อศึกษาสภาพสังคม เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ กลยุทธ์การส่งเสริมการเกษตร ความพอเพียงของเกษตรกร ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสนอองค์ประกอบที่เหมาะสมของระบบการเกษตรแบบต่าง ๆ สำหรับเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรในเขตส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันตก มีสภาพสังคมและเศรษฐกิจบางอย่าง เช่น เพศ อายุ อาชีพหลัก รายได้ การถือครองที่ดิน ประสบการณ์การประกอบอาชีพ เหมือนกับเกษตรภาคกลางที่ สิน พันธุ์พินิจ และบำเพ็ญ เขียวหวาน (2542: 50) ศึกษาไว้ มีการใช้แรงงานในครอบครัวและจ้างแรงงานบางส่วน เหมือนกับเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเกษตรทฤษฎีใหม่ และเกษตรผสมผสานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จริยา วงศ์ประสิทธิ์, 2544: 102) แม้ว่าตามแนวคิดและปรัชญาการเกษตรทั้งสองระบบ จะเน้นความพอเพียง สามารถพึ่งตนเองโดยไม่ต้องการจ้างแรงงานจากภายนอก และไม่กู้ยืมเงินจากผู้อื่น แต่ตามสภาพจริงนั้นเกษตรกรรายย่อยบางคนก็ยังพึ่งตนเองไม่ได้ทั้งหมด เพราะการเกษตรพอเพียงของเกษตรกรรายย่อย สำหรับเกษตรกรที่มีประสบการณ์การประกอบอาชีพยาวนาน (เฉลี่ย 26.30 ปี) นั้น เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากประกอบอาชีพการเกษตรสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ สาเหตุที่เกษตรกรส่วนมากมีรายได้จากการเกษตรน้อยกว่ารายจ่าย อาจเนื่องจากผลผลิตต่ำ สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย ปัจจัยการผลิต คือ ปุ๋ย สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชราคาแพง ต้นทุนการผลิตสูง แต่ราคาผลิตผลต่ำ

จากการสังเกตข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่ามีนักธุรกิจ ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจที่ปลดเกษียณแล้ว ประกอบอาชีพเกษตร จึงอาจเป็นได้ว่าในอนาคตภาคเกษตรยังจะมีเกษตรกรสูงอายุ หรือ “เกษตรกรวัยทอง” เพิ่มขึ้น และอาจขาดเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีร่างกายแข็งแรง มีความรู้ประสบการณ์ มาทดแทนเกษตรกรรุ่นเก่า สำหรับเกษตรกรบางส่วนที่เกษตรกรกลุ่มหัวไวใจสู้ หรือผู้นำการเปลี่ยนแปลง (innovator) แหล่งความรู้ที่สำคัญของเกษตรกรภาคตะวันตก 3 อันดับแรก คือ พ่อ แม่ หรือบรรพบุรุษ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และเพื่อนบ้าน

ระบบการเกษตรของเกษตรกร เกษตรกรประกอบอาชีพการเกษตรแบบผสมผสานมากกว่าการเกษตรทฤษฎีใหม่ อาจเป็นเพราะกรมส่งเสริมการเกษตรได้ส่งเสริมการเกษตรแบบผสมผสานมานานแล้ว ส่วนประเภทและชนิดของพืช ปศุสัตว์ และสัตว์น้ำที่เกษตรกรปลูก-เลี้ยง เกษตรกรปลูกพืชมากกว่าเลี้ยงปศุสัตว์และเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื่องจากภูมิหลังของประสบการณ์ และความรู้รวมทั้งสภาพพื้นที่ การส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรแสวงหาความรู้เองควบคู่ไปกับการรับการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เพราะในท้องถิ่นมีแปลงสาธิต ฟาร์มที่ประสบผลสำเร็จ และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี เกษตรกรได้ศึกษาเรียนรู้ เอาอย่าง และปฏิบัติตาม

ความพอเพียงของเกษตรกรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากการสังเกตครอบครัว และสภาพการประกอบอาชีพของเกษตรกร พบว่า การดำรงชีพของครอบครัวเกษตรกรได้เปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจแตกต่างจากเมื่อ 40 ปีก่อน กล่าวคือ ชนบทได้เปลี่ยนแปลงเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น ยั่วยุเกษตรกรให้มีความต้องการ "การบริโภคนิยม" สูง การเป็นอยู่ ทัศนคติ ค่านิยม และการใช้เทคโนโลยีของเกษตรกรจึงเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกษตรกรต้องดิ้นรนหาเงินมาจุนเจือครอบครัวมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับส่งบุตรหลานเรียนหนังสือ ค่าไฟฟ้า ค่าแก๊สหุงต้ม ค่าน้ำประปา สิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันต่าง ๆ อาทิ พัดลม วิทยุโทรทัศน์ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง รวมทั้งต้องซื้อยานพาหนะใช้ในครอบครัว เกษตรกรจึงต้องผลิตเพื่อขายก่อน ซึ่งแตกต่างจากการดำรงชีวิตแบบพอเพียงหรือเพื่อการยังชีพในอดีต ที่เคยใช้เตาถ่านหุงต้ม ทำการเกษตรเพื่อบริโภคในครัวเรือน เก็บหาของป่าจับสัตว์เป็นอาหาร ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้เป็นเสมือนซูเปอร์มาร์เก็ต ไม่ต้องดิ้นรนแข่งขันแย่งชิงกันมาก แต่ในปัจจุบัน แม้ว่าเกษตรกรพยายามต่อสู้ด้วยตัวเองมาก และยังมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ธุรกิจเอกชน ตลอดจนองค์กรพัฒนาเอกชนให้ความช่วยเหลือ แต่มีความพอเพียงด้านเทคโนโลยีการเกษตรระดับน้อยอาจเป็นเพราะต้องพึ่งพาหรือขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก เช่น เทคโนโลยี ตลาด ราคาผลิตผลสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การสร้างรายได้ ตลอดจนสารสนเทศประกอบการตัดสินใจจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และจากแหล่งอื่น ๆ ที่เกษตรกรเข้าไม่ถึง

ส่วนความพอเพียงที่เกี่ยวข้องกับตัวเกษตรกรเอง คือ ความพอเพียงด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ที่เกษตรกรสามารถปรับปรุงและพัฒนาได้เองมีความพอเพียงระดับมาก จากการสังเกตเห็นว่าเกษตรกรส่วนมากมีความเป็นอยู่ดี สภาพบ้านเรือนมั่นคงแข็งแรง เกษตรกรกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงและมีฐานะทางเศรษฐกิจดี ใช้แผ่นพลาสติกคลุมแปลงพืช หรือห่อผลไม้ ใช้ระบบการให้น้ำแบบฝนโปรย (Sprinkler) สามารถลดค่าใช้จ่ายด้านแรงงานในระยะยาวได้ และยังสะดวก รวดเร็วด้วย นอกจากนี้ ยังมีเกษตรกรบางส่วนได้ใช้ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ

เพื่อลดต้นทุนการผลิต และทำให้มีความปลอดภัยกับชีวิตและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งสร้างความสมดุลระบบนิเวศในไร่นา

ปัญหาการประกอบอาชีพของเกษตรกร เกษตรกรที่ประกอบอาชีพเกษตรทฤษฎีใหม่ และเกษตรแบบผสมผสาน มีปัญหาต่าง ๆ คล้ายคลึงกัน และคล้ายกับปัญหาของเกษตรกรภาคกลาง เช่น ราคาผลผลิตตกต่ำ ปัญหาเงินทุนประกอบอาชีพ การขาดแคลนแหล่งน้ำ ศัตรูพืชมาก และปัญหาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมออกส่งเสริมน้อย โดยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ คือ การพัฒนาและการใช้นโยบาย ควรพัฒนานโยบายส่งเสริมการเกษตร ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ชัดเจน ควรพัฒนาทรัพยากรบุคคลใดระดับพื้นที่ให้มีศักยภาพ โดยการสร้างคุณธรรม จริยธรรม เปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความคิด กระบวนทัศน์ วิสัยทัศน์ และทักษะ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรรุ่นเก่า เกษตรกรรุ่นใหม่ และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร การพัฒนาระบบการส่งเสริมการเกษตร ให้มีประสิทธิภาพ ควรเน้นการพัฒนาโครงสร้างการบริหารงานส่งเสริมการเกษตร และโครงสร้างเครือข่ายระบบการเกษตร พัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรไทย

สุภลักษณ์ เรือนชมภู (2551) ได้ศึกษาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับวิถีชีวิตชนเผ่าปะหล่องบ้านนอแล อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ของชนเผ่าปะหล่องบ้านนอแล รวมทั้งความสอดคล้องของวิถีชีวิตชนเผ่าปะหล่องบ้านนอแลกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวิธีการศึกษาข้อมูล คือ การสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน การสนทนาพูดคุย และการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ

ผลการศึกษาพบว่า ด้านสังคมปะหล่องบ้านนอแล มีรูปแบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัว มีลักษณะเป็นเครือญาติกัน มีความใกล้ชิด ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี ตลอดจนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานรัฐ องค์กร และหมู่บ้านอื่น ๆ มีผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ ที่ได้รับการเลือกสรรเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ด้านวัฒนธรรม ปะหล่องบ้านนอแลมีความคิดและความเชื่อถ่ายทอดออกมาในรูปแบบวัฒนธรรมและประเพณีชนเผ่า มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ในลักษณะเกื้อกูลกันโดยให้ความหมายของธรรมชาติในด้านจิตใจ สังคมและวัฒนธรรม ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ ความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ แสดงออกมาในรูปแบบวัฒนธรรมประเพณี การนับถือศาสนาพุทธควบคู่กับความเชื่อเรื่องผี ก่อให้เกิดกรอบการประพฤติปฏิบัติตนของคนในชุมชนให้ตั้งอยู่ในความดี มีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ เพื่อเป็นสัญลักษณ์การระลึกถึงบรรพบุรุษของตน ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ปะหล่องบ้านนอแล มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบพันธะสัญญากับสถานีเกษตรหลวงอ่างขาง เป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 74.5 มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคและพิธีกรรม ร้อยละ 94.5 มีรายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ย 30,314 บาทต่อปี มีรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย

29,586 บาท ทรัพยากรการผลิตของปะหล่องบ้านนอแลส่วนใหญ่ เป็นทรัพยากรที่หาได้ภายในชุมชน ลักษณะการแลกเปลี่ยนแรงงานภายในชุมชน โดยวิธีการเอามื้อเอาวันกันเป็นส่วนใหญ่ ข้าวที่บริโภคมาจากการนำรายได้ส่วนอื่นไปซื้อข้าวจากตัวอำเภอฝาง และวิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า บ้านนอแลมี มีการทำการเกษตรบนพื้นที่ดินที่ได้รับการก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำแบบขั้นบันไดดิน และมีการปลูกหญ้าแฝกเพื่อเป็นแนวป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน มีทรัพยากรน้ำเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตร มาจากการอ่างเก็บน้ำ

ผลการศึกษาความสอดคล้องวิถีชีวิตของชนเผ่าปะหล่องบ้านนอแลกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ปะหล่องบ้านนอแล มีวิถีชีวิตด้านสังคมและด้านวัฒนธรรมสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับมาก คือ ร้อยละ 81.42 และร้อยละ 96.28 ตามลำดับ มีวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจและด้านสิ่งแวดล้อม ที่มีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 73.69 และ ร้อยละ 67.69 ตามลำดับ

อมรา อารีย์ (2550) ได้ศึกษาเรื่องวิถีชีวิตมุสลิมกับเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านปิงหลวง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของมุสลิมในบ้านปิงหลวง รวมถึงความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนาพูดคุย โดยเป็นการศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่าวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจของมุสลิมบ้านปิงหลวงมีอาชีพหลักเป็นการค้าขายและรับจ้าง ประมาณครึ่งหนึ่งมีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาท ต่อครัวเรือนต่อเดือน แต่ทั้งหมดมีรายจ่ายไม่เกิน 10,000 บาท ต่อเดือน จำนวน 78.30% มีเงินออมสะสมต่ำกว่า 10,000 บาท และ 50% ไม่มีหนี้สินในครัวเรือนเลย วิถีชีวิตด้านสังคมพบว่า มุสลิมผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน มีการศึกษาชั้นประถมและมัธยม มีความสัมพันธ์ที่ดีทั้งภายในครอบครัว ภายในชุมชนและเพื่อนบ้าน มีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันทั้งในกลุ่มมุสลิมด้วยกันและชาวไทยพุทธที่อยู่หัวและท้ายหมู่บ้านด้วย วิถีชีวิตด้านวัฒนธรรมพบว่า มุสลิมบ้านปิงหลวงมีความเชื่อว่า อัลลอฮ์ (ซ.บ.) เป็นพระเจ้า และสร้างมนุษย์มาเพื่อทดสอบความภักดีต่อพระองค์ อีกทั้งมีความเชื่อว่าไม่ควรแบ่งชนชั้นกัน รวมทั้งมีความเชื่อว่ามนุษย์ถูกสร้างมาเพื่อเป็นตัวแทนของอัลลอฮ์ (ซ.บ.) ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนโลกนี้ และวิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมพบว่า บ้านปิงหลวง มีสภาพพื้นที่เป็นลุ่มน้ำท่วมขังในฤดูฝน อีกทั้งเป็นบริเวณแอ่งกระทะของจังหวัดเชียงใหม่ มีแม่น้ำสาขาของแม่น้ำปิงเรียกว่า “ปิงน้อย” ไหลผ่านหมู่บ้าน มีลำเหมืองเพื่อใช้ในการเกษตร โดยมุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีการตั้งถิ่นฐานในชุมชนมาตั้งแต่เกิด มีลักษณะบ้านเรือนเป็นแบบถาวรในที่ดินที่มีเอกสาร

สิทธิ์เป็นโฉนดที่ดินของตนเอง มีขนาดน้อยกว่า 100 ตารางวา และมีการจัดการขยะโดยการแยกเพื่อนำส่วนที่ยังมีประโยชน์ไปใช้ใหม่ และเผาส่วนที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้แล้ว

โดยภาพรวมวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูง โดยมีความพอเพียงในด้านสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในระดับสูง แต่มีความพอเพียงในด้านเศรษฐกิจในระดับกลาง ดังนั้นงานวิจัยนี้ค้นพบว่า ในการดำเนินชีวิตหากปฏิบัติตามวิถีชีวิตมุสลิมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์สุข ปฏิบัติแล้วมีความสุข

อภิชัย พันธเสน และคณะ (2545) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์หลักที่จะแสดงให้เห็นว่าพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงพระราชทานเมื่อ วันที่ 4 ธันวาคม 2540 ณ ศาลาดุสิดาลัยนั้น เป็นกรอบแนวคิด ที่สามารถนำมาประยุกต์ได้จริงในฐานะที่เป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติของพุทธเศรษฐศาสตร์ จึงต้องการจะชี้ให้เห็นว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสามารถประยุกต์ใช้ได้กับเศรษฐกิจทุกสาขา โดยในกรณีนี้จะแสดงให้เห็นถึงการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรม

ผลการศึกษาปรากฏว่าในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจอุตสาหกรรมทุกขนาดและทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นโดยภาพรวมหรือมีการจำแนกตามขนาดและจำแนกตามขนาดและจำแนกเป็นรายอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมทุกขนาดและทุกประเภทได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดี (B) ตามหลักเกณฑ์ของเศรษฐกิจพอเพียง แต่ภายหลังจากผ่านพ้นวิกฤติเศรษฐกิจไปแล้ว อุตสาหกรรมทุกขนาด ทุกประเภท จะมีค่าเฉลี่ยของดัชนีเศรษฐกิจพอเพียงลดลงคือ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าพอใช้เล็กน้อย (C+) ยกเว้นอุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง ที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคือเพียงในระดับพอใช้ (C) สาเหตุของความแตกต่างที่สำคัญระหว่างช่วงวิกฤติและภายหลังก็คือในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะเน้นการปรับขนาดการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ โดยได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย (B+ ถึง A-) เน้นความซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค ไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงานและลูกค้า ตลอดจนไม่เอารัดเอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ โดยได้คะแนนเฉลี่ย B+ เนื่องจากต้องการเน้นความอยู่รอดร่วมกันของทุกฝ่าย ส่วนประเด็นที่มีความสำคัญในลำดับสามก็คือ เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อหนี้จนเกินขีดความสามารถในการบริหารจัดการ

หลังวิกฤติทางเศรษฐกิจแล้ว คะแนนโดยเฉลี่ยลดลงเป็น C+ เนื่องจากอุตสาหกรรมลดการเน้นเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้บริโภคไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงานและลูกค้าตลอดจนไม่ เอารัดเอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ โดยเน้นการทำกำไรเพื่อการสะสมทุนหรือขยายตัว ลดหลักการในเรื่องปรับขนาดการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการโดยการ

ขยาย การผลิต เพื่อลดต้นทุนต่อหน่วย แต่หลักการที่เน้นในระดับเดิมจนกลายเป็นหลักการที่เด่นที่สุด (คะแนน B) ก็คือ การบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเน้นการใช้ทุนภายในเป็นหลัก จึงทำให้อาจจะสรุปได้ว่าหลักการสำคัญที่ช่วยให้อุตสาหกรรมเหล่านี้รอดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจได้ก็เพราะการเน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำนั่นเอง ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการศึกษาของธุรกิจที่ได้กลายเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ส่วนใหญ่เกิดจากการใช้ทุนจากภายนอกมากเกินไป เป็นทุนระยะสั้นดอกเบี้ยสูง นอกจากนั้นยังใช้ทุนดังกล่าวไปในทางที่ผิดวัตถุประสงค์ เช่น นำไปซื้อทรัพย์สินเพื่อเก็งกำไร หรือเอาไปซื้อหรือขยายที่อยู่อาศัย

ประเด็นสำคัญที่ควรตั้งเป็นข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ อุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออกหรือมีสัดส่วนของตลาดต่างประเทศสูงจะมีคะแนนตามเกณฑ์ของเศรษฐกิจพอเพียงต่ำลง ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า หลักการเศรษฐกิจพอเพียงอาจจะประยุกต์ใช้ได้ไม่ดีนักกับนักอุตสาหกรรม ที่เน้นการส่งออกเป็นสำคัญ อย่างเช่นอุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง เป็นต้น

ข้อสังเกตที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เศรษฐกิจพอเพียงนั้น ได้ครอบคลุมหลักการของ บรรษัทภิบาล (good corporate governance) ที่เน้นในเรื่องความเป็นธรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย (equality) ความโปร่งใสในการบริหารจัดการ (transparency) และความรับผิดชอบอย่างมีคุณธรรม (accountability) แต่เศรษฐกิจพอเพียงนั้นได้ก้าวไปไกลกว่าที่เน้นการบริหารจัดการอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด และเน้นความไม่โลภพร้อมกันด้วย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของอุตสาหกรรมและของประเทศโดยส่วนรวม ดังนั้น ในกรณีของประเทศไทยจึงควรเน้นการดำเนินธุรกิจในแนวเศรษฐกิจพอเพียงแทนที่จะตามแนวคิดบรรษัทภิบาล ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีรากฐานจากอารยธรรมตะวันตก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยที่ควรจะทำต่อไปก็คือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้อุตสาหกรรม ที่เน้นการส่งออก มีวิธีการปรับตัวได้มากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องเสียหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างเช่นข้อเสนอของสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) ที่เสนอให้มีการจัดตั้งบริษัทลูกโดยร่วมมือทุนกับต่างประเทศ (venture eapital) หรือหาพันธมิตรในทางยุทธศาสตร์ (strategic Partner) เพื่อสามารถ แข่งขันกับธุรกิจข้ามชาติได้โดยไม่จำเป็นต้องเสียหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอที่สำคัญอีกข้อหนึ่งก็คือ ทำอย่างไรจึงจะนำเอาการประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่ร่วมกับการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในภาคอุตสาหกรรมเพื่อนำไปกำหนดเป็นนโยบายและทิศทางในการพัฒนาประเทศ ตามที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9

(2545-2549) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่จะตามมาต่อไป เพื่อปรับทิศทางการพัฒนาประเทศของไทยให้เป็นไปตามแนวทางพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง

อรสุดา เจริญรัถ (2546) ได้ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์การเกิดขึ้น การดำรงอยู่ และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียงว่า ภายใต้บริบททางสังคมที่เปลี่ยนผ่านจากสังคมประเพณีมาสู่สังคมทันสมัยนั้น เศรษฐกิจพอเพียงสามารถดำรงอยู่และปรับตัวไปโดยมีเงื่อนไข ปัจจัยและกระบวนการอย่างไร โดยได้กำหนดนิยามและขอบเขตของเศรษฐกิจพอเพียงว่าประกอบด้วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจ 4 ประการ คือ การผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยนและการจัดสรรผลผลิต

ผลจากการศึกษาพบว่า เงื่อนไขสำคัญที่สุดของการเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ การที่ชุมชนหรือหมู่บ้านยังคงมีอำนาจในการควบคุมดูแลจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ของตนเอง อำนาจดังกล่าวนับเป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่การสร้างและพัฒนาระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการดำรงชีวิตด้านต่าง ๆ ในรูประบบบรรทัดฐานของหมู่บ้านที่ปรากฏอยู่ในจารีตประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ หรือพิธีกรรม ซึ่งเป็นผลเชื่อมโยงจากอิทธิพลของโลกทัศน์และระบบคุณค่าของชุมชน ปัจจัยดังกล่าวนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจพอเพียงสามารถปรับตัวไปตามบริบทสังคมที่เปลี่ยนผ่านจากสังคมประเพณีเข้าสู่สังคมทันสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อมูลจากการศึกษาพบว่า เมื่อหมู่บ้านต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงจากความทันสมัยต่าง ๆ เช่น การที่มีถนนตัดผ่านเข้ามา การมีสาธารณูปโภคที่สะดวกสบาย หรือการเข้ามาแทรกแซงของอำนาจรัฐ รวมทั้งระบบทุนนิยมการค้า ที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมหลายด้าน ทำให้อำนาจในการจัดการทรัพยากรต้องถูกกระทบกระเทือน ผลที่เกิดขึ้นก็คือบรรทัดฐานที่เคยมีบทบาทในการกำหนดและควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจเหล่านี้ไว้ จำเป็นต้องปรับตัวไปภายใต้การจัดระเบียบสังคมใหม่ ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม เป็นต้นว่า การสร้างบรรทัดฐานแบบพึ่งพาอาศัย (norm of reciprocal) และการสร้างเครือข่ายที่ทำให้บุคคลมาสัมพันธ์กันในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน (networks of civic engagement) ขึ้นมา เพื่อสนับสนุนและทดแทนความสัมพันธ์แบบพึ่งพาในระบบเครือญาติที่มีบทบาทน้อยลงเมื่อเทียบกับในอดีต ดังนั้น จึงพบว่าภายในหมู่บ้านได้เกิดการรวมกลุ่มกันในรูปแบบต่าง ๆ ทั้ง คณะกรรมการป่าชุมชน กลุ่มเกษตรนิเวศ กลุ่มทอผ้า กลุ่มธนาคารข้าว รวมทั้งกลุ่มออมทรัพย์ ภายใต้ระบบการจัดการรูปแบบใหม่ที่เกิดจากความร่วมมือทั้งกับหน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชนหรือแม้กระทั่งองค์กรระหว่างประเทศเพื่อสร้างศักยภาพในการปรับตัวโดยระดมความหลากหลายทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ทุน เทคโนโลยี ฯลฯ จากแหล่งต่าง ๆ นำมาสร้างกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ร่วมกันของชุมชน

ที่มิได้ตัดตอนจากภูมิปัญญาเดิม แต่กลับได้นำความรู้สมัยใหม่มาบูรณาการกันได้อย่างเหมาะสม ปัจจัยเหล่านี้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจพอเพียงยังคงสามารถดำรงอยู่ในชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของบริบทแวดล้อมได้อย่างยั่งยืนตลอดมา

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากระบวนการปรับตัวเพื่อดำรงอยู่ของเศรษฐกิจพอเพียง จะมิได้อยู่บนเส้นทางที่ราบรื่นปราศจากอุปสรรคและปัญหาใด ๆ ตรงกันข้ามกลับพบว่ายังคมมีอุปสรรคและปัญหานานัปการที่ชาวบ้านจะต้องร่วมกันเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิธีการต่อสูและเอาชนะปัญหาเหล่านี้ต่อไป รัฐในฐานะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชนเหล่านี้สามารถส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพดังกล่าวได้โดยการกำหนดนโยบายที่เอื้อต่อการกระจายอำนาจจากส่วนกลางให้มากขึ้น พร้อม ๆ ไปกับการช่วยเหลือและสนับสนุนให้ชุมชนสามารถพัฒนาความเข้มแข็งของตนเองด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายร่วมกัน ตามแต่สภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวนี้มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นบนความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของทุนทางสังคม (social capital) ของชุมชนนั้นเอง

ดังนั้นจากการตรวจเอกสารและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า ในการศึกษาความสอดคล้องในวิถีชีวิตของคริสตชนในชุมชนบ้านขุนแตะกับเศรษฐกิจพอเพียง ต้องศึกษาถึงวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

โดยด้านเศรษฐกิจ มีตัวแปรที่ต้องศึกษา คือ รายได้รายจ่าย เงินออม หนี้สิน การประกอบอาชีพ การผลิตและการบริโภค

ด้านสังคม มีตัวแปรที่ต้องศึกษา คือ ประวัติความเป็นมา โครงสร้างพื้นฐานประชากร สาธารณูปโภค ความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชน เพื่อนบ้านและกลุ่มอื่นในชุมชนตลอดจนผู้นำและสถาบันที่สำคัญ

ด้านวัฒนธรรม มีตัวแปรที่ต้องศึกษา คือ ความเชื่อเรื่องพระเจ้าของ การเกิดของสิ่งต่าง ๆ และชีวิตหลังความตาย รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ

ด้านสิ่งแวดล้อม มีตัวแปรที่ต้องศึกษา คือ สภาพภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐานและสภาพทั่วไปของชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติดิน น้ำ และการจัดการขยะ

จากนั้นนำข้อมูลวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ที่ได้มาวิเคราะห์และตีความถึงความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกัน โดยมีเงื่อนไขของ ความรู้ และคุณธรรม แล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์เพื่อแก้ไขและพัฒนาเพื่อให้เกิดความพัฒนาในชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป ซึ่งสามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังภาพ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

คริสตชนบ้านขุนแตะมีวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีความ สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

บทที่ 3
วิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่องวิถีชีวิตคริสตชนกับเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านขุนแตะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดวิธีการวิจัยดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

หมู่บ้านขุนแตะ หมู่ที่ 5 ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อ	เขตลุ่มน้ำแม่ยะ หมู่ 19 และ 23 ตำบลบ้านหลวง
ทิศใต้	ติดต่อ	เขตลุ่มน้ำแม่เตี๊ยะ หมู่ 4 และ 8 ตำบลดอยแก้ว
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	เขตบ้านอทุยานออบหลวง
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	เขตอำเภอแม่แจ่ม

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ เลือกชาวบ้านขุนแตะที่นับถือศาสนาคริสต์และพูดภาษาปกาเกอะญอได้ จำนวน 100 ครัวเรือน และเลือกบุคคลที่เป็นผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนาอีกจำนวน 5 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือใช้ในการศึกษาเชิงสังคม

1. แบบสัมภาษณ์ สำรวจ หัวหน้าครัวเรือน อยู่ในชุมชน ว่ามีถีชีวิต ที่สอดคล้องกับหลักการของศาสนาคริสต์ หรือไม่ และมีชุมชนมีการนำหลักการของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต มากน้อยเพียงใด โดยศึกษาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ข้อมูลสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เครื่องมือที่ใช้ในครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ลงพื้นที่ไปสำรวจพื้นที่เป้าหมาย เพื่อสังเกตข้อมูลต่าง ๆ

1.3 ศึกษารูปแบบและเทคนิควิธีการสัมภาษณ์

1.4 ประมวลรายละเอียดจากเอกสาร งานวิจัย และสำรวจพื้นที่เป้าหมาย

1.5 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

1.6 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ

1.7 แล้วนำเสนอแนะที่ได้ไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขและทดสอบใช้ในพื้นที่

1.8 ทำการปรับแก้ไข แบบสัมภาษณ์ อีกครั้ง ให้เหมาะสมกับพื้นที่

1.9 นำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้วมาใช้ในการสัมภาษณ์ ต่อไป

2. การสนทนากลุ่ม (focus group) โดยมีการประชุมกลุ่มกับผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนาในชุมชน จำนวน 3 ครั้ง ครั้งละ 5 คน เพื่อศึกษาภาพรวมของชุมชนว่าชุมชนมีวิถีชีวิตที่มีความสอดคล้องกับหลักการของศาสนาคริสต์มากน้อยเพียงใด โดยศึกษาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

การทดสอบเครื่องมือ

เพื่อให้แบบสัมภาษณ์สร้างขึ้น ใช้งานวิจัยครั้งนี้ สามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัดและมีความแม่นยำ ในการวัด ผู้วิจัยจะดำเนินการทดสอบ เครื่องมือ คือ การทดสอบความเที่ยงตรง (validity) โดยสร้างแบบสัมภาษณ์แล้วนำไปปรึกษากรรมการที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของคำถาม ทั้งในส่วนของโครงสร้าง เนื้อหา และภาษาที่ใช้ ในแบบสัมภาษณ์ รวมถึงความคลอบคลุมวัตถุประสงค์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

หัวข้อการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมขอมูลเพื่อเข้าใจในสภาวะและวิถีชีวิต การดำเนินชีวิตของชุมชน มาเก็บข้อมูลในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

1.1 รายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สิน

1.2 การประกอบอาชีพ

1.3 การผลิตและการบริโภค

2. ข้อมูลด้านสังคม

2.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

2.2 โครง สร้างพื้นฐานของประชากร

2.3 สาธารณูปโภคของชุมชน

2.4 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และความสัมพันธ์ภายในชุมชน

2.5 ผู้นำและสถานบันที่สำคัญของสังคม

3. ข้อมูลด้านวัฒนธรรม

3.1 ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิดของสรรพสิ่งทั้งหลาย สิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ (พระเจ้า) และชีวิตหลังความตาย

3.2 ความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นทรัพยากรที่นำไปใช้ในการดำรงชีวิต

4. ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม

4.1 สภาพภูมิประเทศ

4.2 การตั้งถิ่นฐานและสภาพทั่งไปของชุมชน

4.3 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการขยะ

วิธีเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

1. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม จากผู้วิจัย ว่าในชุมชน มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักการ ของศาสนาคริสต์หรือไม่ และชุมชนมีการนำหลักการ ของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตมากน้อยเพียงใด โดยทำการศึกษาในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารทางวิชาการหนังสือ บทความ ตำรา เอกสาร ต่าง ๆ รวมทั้ง งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับวิถีชีวิต ของชุมชน

3. ศึกษาข้อมูลจากผู้นำศาสนา โดยมีการประชุมกลุ่มกับผู้นำศาสนาในชุมชนจำนวน 3 ครั้ง ครั้งละ 5 คน เพื่อศึกษาภาพรวมของชุมชนว่าชุมชนมีวิถีชีวิตที่มีความสอดคล้องกับหลักการของศาสนาคริสต์มากน้อยเพียงใด โดยศึกษาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

4. จัดทำ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) คือ ชาวบ้านขุนแตะที่นับถือศาสนาคริสต์และพูดภาษาปกาเกอะญอได้ จำนวน 100 ครัวเรือน อีกทั้งผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนาอีกจำนวน 5 คน ว่ามีวิถีชีวิต ที่สอดคล้อง กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ และชาวบ้านในชุมชนมีการนำหลักการของศาสนาคริสต์ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตเพียงใด โดยศึกษาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

5. สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนาของคริสตชนในบ้านขุนแตะ 5 คน ในเรื่องวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม อีกทั้งความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลทำตามลำดับขั้นดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ และเข้าไปเก็บข้อมูล เพิ่มเติม ในกรณีที่ข้อมูลขาดความสมบูรณ์

2. รวบรวมข้อ มูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่ถูกต้องและสมบูรณ์แล้ว มาใช้ประกอบในการวิเคราะห์ต่อไป

3. ประมวลภาพต่าง ในวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ในด้านต่างๆ เพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

การศึกษาเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ได้นำตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและบรรณาธิการ แล้วจึงนำไปประมวลผล ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม excel ในการคำนวณและวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน คือ ร้อยละ (percentage)เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างจากการสัมภาษณ์ทุกครัวเรือน ในชุมชนบ้านขุนแตะ ว่ามีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักการของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ และชุมชนบ้านขุนแตะมีการนำหลักการ ของศาสนาคริสตไปใช้ในการดำเนินชีวิตมากเพียงใด โดยศึกษาในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

การศึกษาเชิงคุณภาพ

1. ศึกษาวิจัยเอกสาร (documentary research) คือ ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารทางวิชาการหนังสือ บทความ ตำรา เอกสารต่าง ๆ รวมทั้ง งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับวิถีชีวิตของชุมชน

2. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participation observation) โดย เข้าร่วมกิจกรรมกับชาวบ้าน ในงาน พัฒนาหรืองานพิธีต่าง ๆ หรือการผลิต และมีการสนทนากลุ่ม (focus group) การสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน และผู้นำแต่ละครอบครัว ตลอดจนสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนาของคริสตชนในบ้านขุนแตะ 5 คน เพื่อมาประกอบการวิเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

2.1 วิถีชีวิตของคริสตชนบ้านขุนแตะ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยวิถีชีวิตด้าน สังคมนั้น ประกอบด้วยประวัติความเป็นมา โครงสร้างพื้นฐานประชากร สาธารณูปโภค ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์ในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน และกลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มอุปถัมภ์ กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มการเมืองกลุ่มอื่น ๆ ที่ทางการเข้ามาจัดตั้งเป็นต้น รวมทั้งการศึกษาถึงผู้นำ และสถาบันที่สำคัญของสังคมวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย รายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สิน การประกอบอาชีพการผลิตการบริโภค ในด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วยความเชื่อเรื่องพระเจ้า ความเชื่อเรื่องการเกิดของสรรพสิ่ง ทั้งหลาย และความเชื่อเรื่องชีวิต หลังความตาย รวมทั้งความสัมพันธ์มนุษย์กับมนุษย์ หรือ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งมีชีวิตอื่น โดยเฉพาะสิ่งที่นำไปใช้เป็นทรัพยากรในการดำรงชีวิต และด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยสภาพภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐาน และสภาพทั่วไป ของชุมชน การจัดการทรัพยากรดิน น้ำ และการจัดการขยะ

2.2 ความสอดคล้องของวิถีการดำเนินชีวิตของคริสตชนในหมู่บ้านขุนแตะ กับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

จากหลักเกณฑ์การวัดทัศนคติของลิเกร์ต (สิน พันธุ์พินิจ, 2547) ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัย โดยกำหนดเป็นเกณฑ์การให้คะแนน ในแบบวัดความสอดคล้องของวิถีการดำเนินชีวิตของคริสตชนในหมู่บ้านขุนแตะ กับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4 หมายถึง เห็นด้วย

3 หมายถึง ไม่แน่ใจ

2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

1 หมายถึง น้อยที่สุด

จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยแล้วกำหนดเป็นเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

1.00 – 1.50 = มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

1.51 – 2.50 = มีความสอดคล้องน้อย

2.51 – 3.50 = มีความสอดคล้องปานกลาง

3.51 – 4.50 = มีความสอดคล้องสูง

4.51 – 5.00 = มีความสอดคล้องสูงสุด

บทที่ 4
ผลการวิจัยและวิจารณ์

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่องวิถีชีวิตของคริสตชนกับเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านขุนแตะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 2 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 3 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนาของคริสตชนในบ้านขุนแตะ

โดยสามารถอธิบายรายละเอียดผลการศึกษาแต่ละตอนได้ดังนี้

ตอนที่ 1วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

จากการสนทนากลุ่ม (focus group) กับผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนาในชุมชนบ้านขุนแตะ ในเรื่องประวัติความเป็นมา โครงสร้างพื้นฐานของประชากร สาธารณูปโภค ความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชน สามารถอธิบายวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านสังคมได้ดังนี้

1. วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านสังคม

1.1 ประวัติความเป็นมา

บ้านขุนแตะ หมู่ที่ 5 ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านชาวไทยภูเขา เผ่ากะเหรี่ยง (สีกอร์) เข้ามาตั้งหมู่บ้านอดีตในเขตลุ่มน้ำขุนแตะนานกว่า 200 ปีแล้ว โดยย้ายมาจาก (แคลอโหน่ลอซิ) ลุ่มน้ำขุนยะ ส่วนหนึ่งย้ายมาจากบ้านป่าเกี๊ยะใน (แคลอพะโคะ) ลุ่มน้ำแม่เตี๊ยะ เนื่องจากเกิดโรคฝีดาษระบาดอย่างหนัก มีคนตายเป็นจำนวนมาก ขณะนั้นโดยมีนายปู่กะ (ปอจือโพ) เป็นผู้นำหมู่บ้านได้ไปทำสัญญาขออนุญาตตั้งหมู่บ้านจากเจ้าเมืองเชียงใหม่

จากอดีตถึงปัจจุบันได้มีการย้ายที่ตั้งหมู่บ้าน อยู่เป็นประจำ ดังเห็นจากหลักฐาน ที่ตั้งหมู่บ้านเก่า หรือแดลอในอดีตมากกว่า 15 จุด ทั้งนี้ เนื่องจากประเพณีวิถีชีวิตการดำรงชีพตามความเชื่อของชุมชน และผู้นำชุมชน (ฮี่โข่) ในสมัยนั้น ได้มีการย้ายครั้งสุดท้าย (แดลอต่า ควะปู) เพราะเกิดโรคหัดเยอรมันระบาดอย่างหนัก และคนตายเป็นจำนวนมาก จึงมีชุมชนกลุ่มหนึ่งย้ายไปตั้งหมู่บ้านป่าเกี๊ยะนอก และอีกกลุ่มหนึ่งที่เหลือขึ้นมาตั้งหมู่บ้านขุนแตะ โดยปัจจุบันพื้นที่หมู่บ้านขุนแตะมีสุสานล๊วะ (เต๊อะหว่าโล) มากกว่า 20 ชุด ได้สันนิฐานว่าในอดีตนั้นก็เคยมีคน (ล๊วะ) ได้เข้ามาอาศัยสมัยหนึ่ง

1.2 โครงสร้างพื้นฐานของประชากร

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านขุนแตะที่นับถือศาสนาคริสต์และพูดภาษาปกาเกอะญอได้ จำนวน 100 ครัวเรือน ในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานของประชากร พบว่า คริสตชนในบ้านขุนแตะร้อยละ 56.00 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 43.00 มีอายุอยู่ระหว่าง 16 ถึง 30 ปี โดยร้อยละ 33.00 มีการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการในระดับประถมศึกษา อีกร้อยละ 30 ไม่ได้รับการศึกษา อีกทั้งส่วนใหญ่ร้อยละ 89.00 มีสถานภาพสมรส โดยร้อยละ 65.00 ไม่ใช่หัวหน้าครัวเรือน โดยร้อยละ 67.15 มีสมาชิกในครัวเรือน เป็นวัยแรงงานมีอายุ 16-60 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 74.00 อาศัยอยู่ภูมิลำเนาเดิม โดยร้อยละ 92.00 มีการสร้างบ้านเรือนเป็นบ้านลักษณะกึ่งถาวร อีกทั้งส่วนใหญ่ร้อยละ 80.00 เป็นเจ้าของที่ดินที่มีขนาดการถือครอง น้อยกว่า 10 ไร่ ซึ่งร้อยละ 98.00 เป็นที่จับจองไม่มีเอกสารสิทธิ์ ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 จำนวนและร้อยละโครงสร้างพื้นฐานประชากรของคริสตชนในบ้านขุนแตะ

	โครงสร้างพื้นฐานประชากร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	เพศชาย	44	44.00
	เพศหญิง	56	56.00
	รวม	100	100.00
อายุ	0-15	0	0.00
	16-30	43	43.00
	31-45	31	31.00
	46-60	20	20.00
	60 ขึ้นไป	6	6.00
	รวม	100	100.00
การศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ	ไม่ได้รับการศึกษา	30	30.00
	ประถมศึกษา	33	33.00
	มัธยมศึกษาตอนต้น	14	14.00
	มัธยมศึกษาตอนปลาย/อุดมศึกษา	15	15.00
	อนุปริญญา/ปวส.	5	5.00
	ปริญญาตรี	3	3.00
	รวม	100	100.00
สถานภาพการสมรส	โสด	8	8.00
	สมรสแล้ว	89	89.00
	หม้าย/หย่าร้าง	3	3.00
	รวม	100	100.00
สถานภาพในครัวเรือน	หัวหน้าครัวเรือน	35	35.00
	ไม่ใช่หัวหน้าครัวเรือน	65	65.00
	รวม	100	100.00
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี	140	29.11
	วัยแรงงานอายุ 16-60 ปี	323	67.15
	ผู้สูงวัย อายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป	18	3.74
	รวม	481	100.00
การตั้งถิ่นฐาน	อาศัยอยู่ภูมิลำเนาเดิม	74	74.00
	ย้ายมาจากที่อื่น	26	26.00
	รวม	100	100.00

ตาราง 5 (ต่อ)

โครงสร้างพื้นฐานประชากร		จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะบ้านเรือน	ชั่วคราว	1	1.00
	กึ่งถาวร	92	92.00
	ถาวร	7	7.00
	รวม	100	100.00
ขนาดการถือครองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน	ไม่ได้ใช้ประโยชน์ที่ดิน	8	8.00
	เป็นเจ้าของที่ดินที่มีขนาดการถือครอง น้อยกว่า 10 ไร่	80	80.00
	เป็นเจ้าของที่ดินมีขนาดการถือครอง ระหว่าง 10-20 ไร่	11	11.00
	เช่าที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์	1	1.00
	รวม	100	100.00
เอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่ถือครอง	น.ส.3/น.ส.3ก	1	1.00
	ที่จับจองไม่มีเอกสารสิทธิ์	98	98.00
	เช่าที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์	1	1.00
	รวม	100	100.00

1.3 สาธารณูปโภค

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านขุนแตะที่นับถือศาสนาคริสต์และพูดภาษา ปกาเกอะญอได้ จำนวน 100 ครัวเรือน ในเรื่องสาธารณูปโภค พบว่า บ้านขุนแตะ หมู่ที่ 5 ตำบลตอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีสาธารณูปโภค ได้แก่ โรงเรียน 1 แห่ง วัด 1 แห่ง ประปา 1 แห่ง โทรศัพท์สาธารณะ 2 แห่ง และมีไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ (โซล่าเซล)

1.4 ความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชน

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านขุนแตะที่นับถือศาสนาคริสต์และพูดภาษา ปกาเกอะญอได้ จำนวน 100 ครัวเรือน ในเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชน พบว่า สมาชิกภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับญาติพี่น้อง มีการให้บุตรหลานเรียนรู้ด้านศาสนาคริสต์ และมีการไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากสมาชิกภายในครอบครัวของคริสตชนในบ้านขุนแตะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ มีการให้บุตรหลานเรียนรู้ด้านศาสนาคริสต์ และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับญาติพี่น้อง โดยมีคะแนนค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 4.61, 4.63, 4.59 และ 4.51ตามลำดับ

อีกทั้งมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน เห็นความจำเป็นของการเข้าร่วมกลุ่ม เห็นความจำเป็นในการให้บุตรหลานเข้าเรียนในเรียนโรงเรียน และในครอบครัวมีส่วนช่วยผลักดันให้เยาวชนเป็นคนดี อยู่ในระดับมาก เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะเห็นความจำเป็นในการให้บุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนที่สอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โดยครอบครัวมีส่วนช่วยผลักดันให้เยาวชนเป็นคนดีได้ รวมทั้งมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน และเห็นความจำเป็นของการเข้าร่วมกลุ่ม โดยมีคะแนนค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 4.46, 4.44, 4.43 และ 4.34 ตามลำดับ ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและระดับคะแนนความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชนของคริสตชนในบ้านขุนแตะ

เรื่อง	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ระดับ
สมาชิกภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน	4.61	มากที่สุด
สมาชิกในครอบครัวครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีกับญาติพี่น้อง	4.51	มากที่สุด
สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน	4.43	มาก
เห็นความจำเป็นของการเข้าร่วมกลุ่ม	4.34	มาก
มีการไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์	4.63	มากที่สุด
มีการให้บุตรหลานเรียนรู้ด้านศาสนาคริสต์	4.59	มากที่สุด
เห็นความจำเป็นในการให้บุตรหลานเข้าเรียนในเรียนโรงเรียน	4.46	มาก
ในครอบครัวมีส่วนช่วยผลักดันให้เยาวชนเป็นคนดี	4.46	มาก

2. วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจ

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนครัวเรือนของคริสตชนในบ้านขุนแตะ จำนวน 100 ครัวเรือน ในเรื่องการประกอบอาชีพ การผลิตและการบริโภค รายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สินในครัวเรือน สามารถอธิบายวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจได้ดังนี้

2.1 การประกอบอาชีพ

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านขุนแตะที่นับถือศาสนาคริสต์และพูดภาษาปกาเกอะญอได้ จำนวน 100 ครัวเรือน ในเรื่องการประกอบอาชีพ พบว่า คริสตชนในบ้านขุนแตะส่วนใหญ่ มีอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 77.00 เนื่องจากมีการปลูกข้าวไว้เพื่อบริโภค

ในครัวเรือน และปลูกกะหล่ำปลี ถั่วลิสง หอมแดง เพื่อจำหน่าย อีกทั้งส่วนใหญ่มีการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการต่ำกว่าในระดับชั้นอนุปริญญาหรือ ปวส. จึงไม่มีวุฒิการศึกษาในการไปสมัครงาน และมีอาชีพเสริม คือ รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 64.00 เนื่องจากส่วนใหญ่มีรายจ่ายสูงกว่ารายได้ จึงต้องรับจ้างเพื่อให้มีรายได้เพียงพอมาใช้จ่ายในครอบครัว ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 จำนวนและร้อยละการประกอบอาชีพของคริสตชนในบ้านขุนแตะ

รายการ	การประกอบอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพหลัก	เกษตรกรรม	77	77.00
	ภิกษุ/สามเณร/นักบวช	1	1.00
	รับราชการ	2	2.00
	พนักงานรัฐวิสาหกิจ/บริษัทเอกชน	1	1.00
	ค้าขาย	3	3.00
	รับจ้างทั่วไป	14	14.00
	นักเรียน/นักศึกษา	2	2.00
	รวม	100	100.00
อาชีพเสริม	ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริม	10	10.00
	เกษตรกร	24	24.00
	รับจ้างทั่วไป	64	64.00
	ค้าขาย	2	2.00
	รวม	100	100.00

2.2 การผลิตและการบริโภค

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านขุนแตะที่นับถือศาสนาคริสต์และพูดภาษาปกาเกอะญอได้ จำนวน 100 ครัวเรือน ในเรื่องการผลิตและการบริโภค พบว่า คริสตชนในบ้านขุนแตะ ส่วนใหญ่ร้อยละ 72.00 มีปลูกข้าว และร้อยละ 15.00 มีการปลูกกะหล่ำปลี ถั่วลิสง หอมแดง เพื่อบริโภคในครัวเรือนและเพื่อจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 45.00 อีกทั้งส่วนใหญ่ร้อยละ 66.00 มีการเลี้ยง หมู และไก่ เพื่อบริโภคในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 77.00 เนื่องจากมีรายได้น้อยจึงต้องลด

รายจ่ายด้วยการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในครัวเรือน เมื่อเหลือจากการบริโภคแล้วจึงขาย เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 จำนวนและร้อยละการผลิตและการบริโภคของคริสตชนในบ้านขุนแตะ

รายการ	การผลิตและการบริโภค	จำนวน	ร้อยละ
พืชที่ปลูก	ไม่ได้ปลูกพืช	6	6.00
	ข้าว	72	72.00
	กะหล่ำปลี ถั่วลิสง และหอมแดง	15	15.00
	ผักสวนครัว และผลไม้ (พลับ กล้วย ลำไย)	7	7.00
	รวม	100	100.00
การใช้ประโยชน์จากพืชที่ปลูก	ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากพืชที่ปลูก	9	9.00
	บริโภคในครัวเรือน	39	39.00
	จำหน่าย	7	7.00
	บริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย	45	45.00
	รวม	100	100.00
การเลี้ยงสัตว์	ไม่ได้เลี้ยงสัตว์	15	15.00
	หมู และ ไก่	66	66.00
	ปลา	7	7.00
	โค กระบือ	12	12.00
	รวม	100	100.00
การใช้ประโยชน์จากการเลี้ยงสัตว์	ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากการเลี้ยงสัตว์	15	15.00
	บริโภคในครัวเรือน	77	77.00
	จำหน่าย	1	1.00
	เพื่อใช้งาน	2	2.00
	บริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย	5	5.00
	รวม	100	100.00

2.3 รายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สิน

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านขุนแตะที่นับถือศาสนาคริสต์และพูดภาษาปกาเกอะญอได้ จำนวน 100 ครัวเรือน ในเรื่อง รายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สิน ในครัวเรือน พบว่า คริสตชนในบ้านขุนแตะส่วนใหญ่ร้อยละ 58.00 มีรายได้ต่อครัวเรือนต่อปี 500 ถึง 30,000 บาท เนื่องจากส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม อีกทั้งร้อยละ 47.00 มีรายจ่ายต่อครัวเรือนต่อปี 10,001 ถึง 50,000 บาท เนื่องจากต้องชำระค่าต่างๆ ในครัวเรือน ได้แก่ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าจ้างแรงงาน ค่าอาหาร ค่าการศึกษาบุตร ค่าเครื่องนุ่งห่ม และค่าผ่อนชำระหนี้สิน จึงทำให้ร้อยละ 16.00 มีเงินออมต่ำกว่า 10,000 บาท และร้อยละ 34.00 มีหนี้สินต่ำกว่า 10,000 เพื่อผ่อนชำระทรัพย์สินต่างๆ ในครัวเรือน ได้แก่ รถจักยานยนต์ รถยนต์ รถแทกเตอร์ เครื่องตัดหญ้า โทรทัศน์ เครื่องเล่น VCD ดังแสดงในตาราง 9

ตาราง 9 จำนวนและร้อยละ ระดับรายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สินของคริสตชนในบ้านขุนแตะ

รายการ	ระดับ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้	0 ถึง 10,000 บาท	12	12.00
	10,001 ถึง 30,000 บาท	46	46.00
	30,001 ถึง 50,000 บาท	11	11.00
	50,001 ถึง 100,000 บาท	14	14.00
	มากกว่า 100,001 บาท	17	17.00
	รวม	100	100.00
รายจ่าย	500 ถึง 5,000 บาท	19	19.00
	5001 ถึง 10,000 บาท	23	23.00
	10,001 ถึง 50,000 บาท	47	47.00
	สูงกว่า 50,001 บาท	11	11.00
	รวม	100	100.00
เงินออม	ไม่มีเงินออม	72	72.00
	ต่ำกว่า 10,000 บาท	16	16.00
	ระหว่าง 10,001 ถึง 50,000 บาท	11	11.00
	สูงกว่า 50,001 บาท	1	1.00
	รวม	100	100.00

ตาราง 9 (ต่อ)

รายการ	ระดับ	จำนวน	ร้อยละ
หนี้สิน	ไม่มีหนี้สิน	33	33.00
	ต่ำกว่า 10,000 บาท	34	34.00
	ระหว่าง 10,001 ถึง 20,000 บาท	19	19.00
	ระหว่าง 20,001 ถึง 30,000 บาท	9	9.00
	ระหว่าง 30,001 ถึง 50,000 บาท	5	5.00
	รวม	100	100.00

3. วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะด้านวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านขุนแตะที่นับถือศาสนาคริสต์และพูดภาษาปกาเกอะญอได้ จำนวน 100 ครัวเรือน ในเรื่องวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะด้านวัฒนธรรม พบว่า คริสตชนในบ้านขุนแตะมีความเชื่อเรื่องพระเจ้าสร้างมนุษย์ขึ้นมาอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีคะแนนค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 4.97 เนื่องจากความเชื่อนี้เป็นสิ่งที่ระบุไว้ในพระคัมภีร์และทำให้ตนเองยึดมั่นในการปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา ส่วนความเชื่อด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ได้แก่ มีความเชื่อเรื่องพระเจ้า มีความเชื่อเรื่องพระคัมภีร์ต่าง ๆ มีความเชื่อเรื่องการกลับฟื้นคืนชีพ มีความเชื่อเรื่องชีวิตนิรันดร มีความเชื่อเรื่องความรอดพ้น มีความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ มีความเชื่อเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับกระเจ้า มีความเชื่อเรื่องลิขิตที่พระเจ้ากำหนดไว้ มีความเชื่อเรื่องพระเยซูและศาสดาต่าง ๆ มีความเชื่อเรื่องทูตสวรรค์ ตลอดจนมีความเชื่อและปฏิบัติตามน้ำพระทัยของ พระเจ้า โดยมีคะแนนค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 4.65, 4.64, 4.63, 4.63, 4.63, 4.62, 4.60, 4.56, 4.55, 4.55 และ 4.52 ตามลำดับ ดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและระดับคะแนนวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะด้านวัฒนธรรม

เรื่อง	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ระดับ
มีความเชื่อเรื่องพระเจ้า	4.65	มากที่สุด
มีความเชื่อเรื่องพระเจ้าสร้างมนุษย์ขึ้นมา	4.97	มากที่สุด
มีความเชื่อเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับกระเจ้า	4.60	มากที่สุด
มีความเชื่อเรื่องลิขิตที่พระเจ้ากำหนดไว้	4.56	มากที่สุด
มีความเชื่อและปฏิบัติตามน้ำพระทัยของพระเจ้า	4.52	มากที่สุด
มีความเชื่อเรื่องพระเยซูและศาสดาต่าง ๆ	4.55	มากที่สุด
มีความเชื่อเรื่องพระคัมภีร์ต่าง ๆ	4.64	มากที่สุด
มีความเชื่อเรื่องทูตสวรรค์	4.55	มากที่สุด
มีความเชื่อเรื่องการกลับฟื้นคืนชีพ	4.63	มากที่สุด
มีความเชื่อเรื่องชีวิตนิรันดร	4.63	มากที่สุด
มีความเชื่อเรื่องความรอดพ้น	4.63	มากที่สุด
มีความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กับมนุษย์	4.62	มากที่สุด

4. วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะด้านสิ่งแวดล้อม

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านขุนแตะที่นับถือศาสนาคริสต์และพูดภาษาปกาเกอะญอได้ จำนวน 100 ครัวเรือน ในเรื่องวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า คริสตชนในบ้านขุนแตะมีการทำปุ๋ยหมัก และปุ๋ยอินทรีย์น้ำเพื่อใช้ในการเกษตร ช่วยให้ดินและพืชมีความอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งมีการนำพืชสมุนไพรมาผลิตสารไล่แมลง เพื่อทดแทนการใช้สารฆ่าแมลง ทำให้ลดมลภาวะและช่วยรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีคะแนนค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 4.57 และ 4.53 ตามลำดับ เนื่องจากมีความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ จึงต้องรักษาสมดุลของสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ ดังนั้นคริสตชนในบ้านขุนตึงมีการจัดการขยะโดยไม่ใช้การเผาทำให้ลดภาวะอีกทั้งทำให้บ้านขุนแตะมีทรัพยากรน้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรดินที่อุดมสมบูรณ์มีสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต มีคะแนนค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 4.30, 4.38, 4.18 และ4.37 ตามลำดับ ดังแสดงในตาราง 11

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและระดับคะแนนวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะด้านสิ่งแวดล้อม

เรื่อง	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ระดับ
มีสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต	4.37	มาก
มีทรัพยากรดินที่อุดมสมบูรณ์	4.18	มาก
มีทรัพยากรน้ำที่อุดมสมบูรณ์	4.38	มาก
มีการจัดการขยะโดยไม่ใช้การเผาทำให้ลดภาวะ	4.30	มาก
มีการทำปุ๋ยหมัก และปุ๋ยอินทรีย์น้ำเพื่อใช้ในการเกษตรช่วยให้ดินและพืชมีความอุดมสมบูรณ์	4.57	มากที่สุด
มีการนำพืชสมุนไพรมาผลิตสารไล่แมลง เพ่อทนแทนการใช้สารฆ่าแมลง ทำให้ลดมลภาวะและช่วยรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม	4.53	มากที่สุด

ตอนที่ 2 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านขุนแตะที่นับถือศาสนาคริสต์และพูดภาษา ปกาเกอะญอได้ จำนวน 100 ครัวเรือน ในเรื่องความสอดคล้องของวิถีชีวิดของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ใน 3 องค์ประกอบ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน รวมทั้งใน 2 เงื่อนไข คือ การมีความรู้ และการมีคุณธรรม สามารถอธิบาย ได้ดังนี้

1. ความพอประมาณ

ผลการศึกษาความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณ พบว่า ภาพรวมของความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.02 ดังนั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณระดับมาก โดยในด้านวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด คือ 4.14 เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะมีความพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ของตนในปัจจุบัน และเมื่อพบเห็นคนที่ยากจนกว่าตนจะรู้สึกสงสารแล้วนำมาเป็นกำลังใจให้ไม่ท้อแท้ในการดำเนินชีวิต

รองมา คือ ภาพรวมของความพอประมาณในด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 4.13 เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะใช้วิธีการปลูกพืชโดยไม่เน้นการเพาะปลูก

พืชเพื่อให้ได้ผลผลิตมาก ๆ แต่คำนึงถึงดินและสภาพแวดล้อม อีกทั้งใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นที่หลากหลายอย่างพอประมาณ สร้างความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังแสดงในตาราง 12

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยคะแนนและระดับความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิเคราะห์ในองค์ประกอบของความพอประมาณ

ความพอประมาณ	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ระดับความสอดคล้อง
ด้านเศรษฐกิจ		
มีความเข้าใจพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงให้ประชาชนคนไทย ยึดปรัชญา "เศรษฐกิจพอเพียง" ในการดำรงชีวิต	4.29	มาก
ประกอบอาชีพแล้วมีเวลาผักผ่อน และมีเวลาให้กับครอบครัว	4.08	มาก
สมาชิกในครัวเรือนออกไปทำงานนอกพื้นที่น้อยลงกว่าในอดีต	3.96	มาก
ไม่ต้องการขยายที่พักเพิ่มเติม	3.80	มาก
มีการหาปัจจัยยังชีพด้วยกำลังแรงงานของตนเอง	3.96	มาก
เห็นว่าควรมีความซื่อสัตย์ในการประกอบอาชีพถึงแม้จะได้ผลตอบแทนน้อย มากกว่าที่จะไปคดโกงเพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูง	4.21	มาก
มีรายจ่ายครัวเรือนที่เพียงพอกับรายรับที่ได้มา	3.69	มาก
ไม่ต้องการซื้อรถชนิดใดเพิ่ม	3.00	ปานกลาง
มีการชำระหนี้สินต่างๆได้สะดวก	3.33	ปานกลาง
เห็นว่าความพอประมาณ คือ การมีปริมาณการผลิตและการบริโภคที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบรัว	4.01	มาก
เห็นว่าความพอประมาณด้านการผลิต คือ แม้จะไม่ทำให้ร่ำรวยแต่หากผลิตให้เพียงพอก็อยู่ได้ ไม่เดือดร้อน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น	4.11	มาก
มีการสร้างความพอประมาณในครอบครัวจากการเรียนรู้รายรับและรายจ่ายของครัวเรือนโดยจัดทำบัญชีครัวเรือน	3.99	มาก
เฉลี่ยความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ	**3.79**	**มาก**

ตาราง 12 (ต่อ)

ความพอประมาณ	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ระดับความสอดคล้อง
ด้านสังคม		
เห็นว่าความพอเพียง คือ การไม่ฟุ่มเฟือย	4.04	มาก
เห็นว่าการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต สามารถมีของหรูหรา หรือ มีมากได้แต่ต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น	4.04	มาก
มีการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต มีความยุติธรรม ไม่เอาเปรียบกัน	4.13	มาก
มีความพอเพียงโดยการพอประมาณเหมาะแก่กาละและโอกาส	3.92	มาก
เฉลี่ยความพอประมาณด้านสังคม	**4.03**	**มาก**
ด้านวัฒนธรรม		
มีความพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ของตนในปัจจุบัน	4.02	มาก
เมื่อพบเห็นผู้ยากจนจะรู้สึกสงสารและยิ่งเป็นกำลังใจให้ไม่ท้อแท้ในการดำเนินชีวิต	4.25	มาก
เฉลี่ยความพอประมาณด้านวัฒนธรรม	**4.14**	**มาก**
ด้านสิ่งแวดล้อม		
ใช้วิธีการปลูกพืช โดยไม่เน้นการเพาะปลูกพืชเพื่อให้ได้ผลผลิตมากๆ แต่คำนึงถึงดินและสภาพแวดล้อม	4.07	มาก
ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นที่หลากหลายอย่างพอประมาณ สร้างความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	4.19	มาก
เฉลี่ยความพอประมาณด้านสิ่งแวดล้อม	**4.13**	**มาก**
เฉลี่ยความพอประมาณทั้งสี่ด้าน	**4.02**	**มาก**

2. ความมีเหตุผล

ผลการศึกษาความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความมีเหตุผล พบว่า ภาพรวมของความมีเหตุผลด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.11 ดังนั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความมีเหตุผลระดับมาก โดยในด้านวัฒนธรรมมี

ค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด คือ 4.21 เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะ มีสำนึกว่าพระเจ้ามองเห็นการกระทำของตนเองทุกเรื่องจึงไม่กล้าทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อีกทั้งเห็นว่าการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้ปฏิบัติต้องมีความศรัทธาและเชื่อว่าจะประสบความสำเร็จในชีวิตก่อนจึงจะนำไปปฏิบัติ

รองมา คือ ภาพรวมของความมีเหตุผลในด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.13 เนื่องจาก คริสตชนในบ้านขุนแตะ เห็นว่าทรัพยากรดินและทรัพยากรน้ำมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะกับการทำเกษตรกรรม อีกทั้งมีการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าของสิ่งที่มีอยู่ ดังแสดงในตาราง 13

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยคะแนนและระดับความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิเคราะห์ในองค์ประกอบของความมีเหตุผล

ความมีเหตุผล	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ระดับความสอดคล้อง
ด้านเศรษฐกิจ		
มีความพึงพอใจอาชีพที่ทำอยู่	4.09	มาก
สมาชิกในครัวเรือนเห็นว่าไม่ควรเปลี่ยนอาชีพเพื่อให้ได้เงินมากขึ้น	3.96	มาก
เห็นว่าไม่ควรออกไปทำงานนอกพื้นที่เพราะการอยู่ในชุมชนถึงแม้ได้เงินน้อยแต่ได้ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว	4.18	มาก
มีการเรียนรู้ที่ทำให้ตนเป็นที่พึ่งของตนเองไม่ต้องต้องไปพึ่งพาผู้อื่น	4.17	มาก
ทำอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ใช้ภูมิปัญญา และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม	4.14	มาก
ภายในชุมชนมีการรวมกลุ่มผลิต การจัดการตลาด	4.11	มาก
เฉลี่ยความมีเหตุผลด้านเศรษฐกิจ	**4.01**	**มาก**
ด้านสังคม		
นอกจากจะให้บุตรหลานเรียนโรงเรียนสามัญแล้วในครอบครัวมีการส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ อีก	4.01	มาก
เป็นผู้ที่ยินดีดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4.16	มาก
เฉลี่ยความมีเหตุผลด้านสังคม	**4.09**	**มาก**

ตาราง 13 (ต่อ)

ความมีเหตุผล	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ระดับความสอดคล้อง
ด้านวัฒนธรรม		
มีสำนึกว่าพระเจ้ามองเห็นการกระทำของตนเองทุกเรื่องจึงไม่กล้าทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง	4.22	มาก
เห็นว่าการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้ปฏิบัติต้องมีความศรัทธาและเชื่อว่าจะประสบความสำเร็จในชีวิตก่อนจึงจะนำไปปฏิบัติ	4.19	มาก
เฉลี่ยความมีเหตุผลด้านวัฒนธรรม	**4.21**	**มาก**
ด้านสิ่งแวดล้อม		
เห็นว่าทรัพยากรดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะกับการทำเกษตรกรรม	4.03	มาก
เห็นว่าทรัพยากรน้ำมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะกับการทำเกษตรกรรม	4.22	มาก
มีการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าของสิ่งที่มีอยู่	4.13	มาก
เฉลี่ยความมีเหตุผลด้านสิ่งแวดล้อม	**4.13**	**มาก**
เฉลี่ยความมีเหตุผลทั้งสี่ด้าน	**4.11**	**มาก**

3. การมีภูมิคุ้มกัน

ผลการศึกษาความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกัน พบว่า ภาพรวมของการมีภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.12 ดังนั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันระดับมาก โดยการมีภูมิคุ้มกันในด้านวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด คือ 4.27 เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะเห็นว่าความมั่นคงในวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมที่แข็งแรง อีกทั้งมีการเข้าร่วมการสรรเสริญพระเจ้าทุกวันอาทิตย์ รวมทั้งการเข้าร่วมปฏิบัติพันธกิจของศาสนจักรอยู่เสมอ ตลอดจนมีการปฏิบัติตามวาจาของพระเจ้า

รองมา คือ ภาพรวมของการมีภูมิคุ้มกันในด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.24 เนื่องจาก คริสตชนในบ้านขุนแตะมีน้ำมีเพียงพอในการทำเกษตรกรรม มีน้ำเพียงพอในการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน และมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดังแสดงในตาราง 14

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ยคะแนนและระดับความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิเคราะห์ในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกัน

การมีภูมิคุ้มกัน	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ระดับความสอดคล้อง
ด้านเศรษฐกิจ		
มีข้าวเก็บไว้พอรับประทานในครัวเรือน	4.03	มาก
มีการปลูกผักหรือผลไม้ไว้บริโภคเมื่อเหลือก็สามารถขายได้	3.94	มาก
มีการวางแผนระยะยาวที่เตรียมพร้อมรับกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด ถือว่าเป็นภูมิคุ้มกันตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	4.03	มาก
มีการมุ่งเน้นผลิตพืชเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นลำดับแรก เมื่อเหลือแล้วจึงขายและพัฒนาเพื่อการค้า	4.11	มาก
สมาชิกในครัวเรือนมีบัตรประกันสุขภาพเมื่อเจ็บป่วย ช่วยให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล	4.09	มาก
มีความเชื่อว่าเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำให้สามารถหลุดพ้นจากความยากจนและพึ่งพาตนเองได้	4.09	มาก
เฉลี่ยการมีภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจ	**4.01**	**มาก**
ด้านสังคม		
เห็นว่าการสร้างครอบครัวให้อบอุ่นเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันเบื้องต้นในชุมชน	4.20	มาก
ภายในชุมชนมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อรวบรวมเงินไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม	3.96	มาก
ในชุมชนไม่มีปัญหายาเสพติด อบายมุข สิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้น	3.48	ปานกลาง
ในชุมชนไม่มีเรื่องขัดแย้งกัน	3.30	ปานกลาง
ในชุมชนมีกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันในการไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้น	3.99	มาก

ตาราง 14 (ต่อ)

การมีภูมิคุ้มกัน	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ระดับความสอดคล้อง
ในชุมชนมีความเสมอภาคกัน	4.14	มาก
มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชน	4.10	มาก
มีการช่วยเหลือกันภายในชุมชนและชุมชนอื่นๆ	4.17	มาก
มีความสัมพันธ์ดี ในครอบครัว ในชุมชน และชุมชนอื่น ๆ	4.30	มาก
เฉลี่ยการมีภูมิคุ้มกันด้านสังคม	**3.96**	**มาก**
ด้านวัฒนธรรม		
เห็นว่าความมั่นคงในวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม	4.30	มาก
มีการเข้าร่วมการสรรเสริญพระเจ้าทุกวันอาทิตย์	4.23	มาก
มีการเข้าร่วมปฏิบัติพันธกิจของศาสนจักรอยู่เสมอ	4.31	มาก
มีการปฏิบัติตามวาจาของพระเจ้า	4.22	มาก
เฉลี่ยการมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม	**4.27**	**มาก**
ด้านสิ่งแวดล้อม		
มีน้ำมีเพียงพอในการทำเกษตรกรรม	4.34	มาก
มีน้ำเพียงพอในการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน	4.16	มาก
มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	4.32	มาก
เฉลี่ยการมีภูมิคุ้มกันด้านสิ่งแวดล้อม	**4.24**	**มาก**
เฉลี่ยการมีภูมิคุ้มกันทั้งสี่ด้าน	**4.12**	**มาก**

4. การมีความรู้

ผลการศึกษาความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเงื่อนไขของการมีความรู้ พบว่า ภาพรวมของการมีความรู้ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.08 ดังนั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีความรู้ระดับมาก โดยมีความรู้ในด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด คือ 4.16 เนื่องจาก คริสตชนในบ้านขุนแตะมีความรู้ด้านหลักการศาสนาคริสต์อยู่ในระดับดีแล้ว มีการรับความรู้หรือหาความรู้เพิ่มเติมเรื่องศาสนาได้เสมอ คณะกรรมการคริสตจักรมี

การใช้เหตุผลหรือใช้เสียงส่วนมากในการตัดสินใจดำเนินงาน มีหลักเกณฑ์ที่ดีในการเลือกคณะกรรมการ มีการเคารพการตัดสินใจจากคณะกรรมการชุมชนเป็นสิ่งที่ดีแล้ว มีความเคารพการตัดสินใจจากคณะกรรมการชุมชนในการจัดกิจกรรมหรือดำเนินงานต่างๆ ซึ่งมีการพิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดี มีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงบ้าง อีกทั้งเห็นว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม รวมทั้งเห็นว่าในชุมชนมีบุคคลหรือหน่วยงานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนเห็นว่าการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้องปฏิบัติเป็นขั้นเป็นตอนไม่ควรก้าวกระโดด โดยเริ่มจากรับรู้ เข้าใจ คิดวิเคราะห์ เรียนรู้ นำไปปฏิบัติ และทบทวนแก้ไข

รองมา คือ ภาพรวมของมีความรู้ในด้านวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 4.27 เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะมีความรู้สึกเสียใจในสิ่งที่กระทำผิดและขออภัยโทษกับพระเจ้าโดยไม่คิดจะทำสิ่งนั้นอีก และมีการสร้างงานที่มุ่งใช้แรงงานในท้องถิ่นเป็นหลัก ไม่ใช่ใช้เทคโนโลยีแทนแรงงานอย่างเต็มที่ ดังแสดงในตาราง 15

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ยคะแนนและระดับความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิเคราะห์ในเงื่อนไขของการมีความรู้

การมีความรู้	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ระดับความสอดคล้อง
ด้านเศรษฐกิจ		
มีความรู้ในการปลูกพืชที่ท่านปลูกอยู่	4.07	มาก
มีการเพิ่มพูนความรู้ให้ตนเอง โดยการติดตามข่าวสาร ทำให้สามารถมีความรู้เท่าทันสถานการณ์ในการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมของตนเอง	4.08	มาก
มีการเปิดรับข้อมูล เรียนรู้ และทดลองปฏิบัติอาชีพจริง ให้เหมาะสมกับตนเอง	3.97	มาก
เห็นว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาเศรษฐกิจได้	4.07	มาก
เฉลี่ยการมีความรู้ด้านเศรษฐกิจ	**4.05**	**มาก**

ตาราง 15 (ต่อ)

การมีความรู้	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ระดับความสอดคล้อง
ด้านสังคม		
สมาชิกในครัวเรือนมีความรู้ด้านหลักการศาสนาคริสต์อยู่ในระดับ	4.20	มาก
สมาชิกในครัวเรือนมีการรับความรู้หรือหาความรู้เพิ่มเติมเรื่อง	4.21	มาก
เห็นว่าคณะกรรมการคริสตจักรมีการใช้เหตุผลหรือใช้เสียงส่วนมากในการตัดสินใจ	4.22	มาก
ชุมชนมีหลักเกณฑ์ที่ดีในการเลือกคณะกรรมการ	4.24	มาก
เห็นว่าการเคารพการตัดสินใจจากคณะกรรมการชุมชนเป็นสิ่งที่ดี	4.07	มาก
มีความเคารพการตัดสินใจจากคณะกรรมการชุมชนในการจัด	4.09	มาก
มีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงบ้าง	4.08	มาก
เห็นว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม	4.25	มาก
เห็นว่าในชุมชนมีบุคคลหรือหน่วยงานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4.01	มาก
เห็นว่าการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้องปฏิบัติเป็นขั้นเป็นตอนไม่ควรก้าวกระโดด โดยเริ่มจากรับรู้ เข้าใจ คิดวิเคราะห์ เรียนรู้ นำไปปฏิบัติ และทบทวนแก้ไข	4.19	มาก
เฉลี่ยการมีความรู้ด้านสังคม	**4.16**	**มาก**
ด้านวัฒนธรรม		
มีความรู้สึกเสียใจในสิ่งที่กระทำผิดและขออภัยโทษกับพระเจ้าโดยไม่คิดจะทำสิ่งนั้นอีก	4.11	มาก
มีการสร้างงานที่มุ่งใช้แรงงานในท้องถิ่นเป็นหลัก ไม่ใช่ใช้เทคโนโลยีแทนแรงงานเต็มที่	4.08	มาก
เฉลี่ยการมีความรู้ด้านวัฒนธรรม	**4.10**	**มาก**

ตาราง 15 (ต่อ)

การมีความรู้	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ระดับความสอดคล้อง
ด้านสิ่งแวดล้อม		
มีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารฆ่าแมลงอย่าง รอบรู้รอบคอบ และระมัดระวังสำหรับผู้ที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม	4.03	มาก
มีความรู้เรื่องสมุนไพร	3.91	มาก
มีการใช้เทคโนโลยีและกระบวนการผลิตที่ไม่เป็นอันตรายต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่	3.94	มาก
มีการแสวงหาแนวทางในการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างคุ้มค่าและประหยัดเกิดประสิทธิผลสูงสุด	4.11	มาก
เฉลี่ยการมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม	**4.00**	**มาก**
เฉลี่ยการมีความรู้ทั้งสี่ด้าน	**4.08**	**มาก**

5. การมีคุณธรรม

ผลการศึกษาความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเงื่อนไขของการมีคุณธรรม พบว่า ภาพรวมของการมีคุณธรรม ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.12 ดังนั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมระดับมาก โดยการมีคุณธรรมในด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด คือ 4.19 เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะเห็นว่าในชุมชนไม่มีผู้ที่ให้คนในชุมชนกู้เงินแล้วคิดดอกเบี้ยทำให้ผู้ที่ไปกู้เงินมีหนี้สินเพิ่มขึ้น อีกทั้งเห็นว่าควรพัฒนาความคิดที่ถูกต้องเที่ยงธรรม มั่นคงอยู่ในเหตุผล และพัฒนาองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยไม่ต้องเอาเปรียบผู้อื่น ตลอดจนเห็นว่านอกจากการใช้ความรู้ในด้านต่างๆ แล้ว ยังต้องมีความซื่อสัตย์ในการประกอบอาชีพด้วย

รองมา คือ ภาพรวมของการมีคุณธรรมในด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยคะแนน คือ 4.12 เนื่องจากในชุมชนของคริสตชนในบ้านขุนแตะมีผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานแล้วให้ความช่วยเหลือผู้อื่นที่มีฐานะด้อยกว่า และมีการกำหนดคุณค่าของมนุษย์ด้วยคุณความดี ไม่ใช่ทรัพย์สินเงินทอง ดังแสดงในตาราง 16

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ยคะแนนและระดับความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิเคราะห์ในเงื่อนไขของการมีคุณธรรม

การมีคุณธรรม	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ระดับความสอดคล้อง
ด้านเศรษฐกิจ		
ในชุมชนไม่มีผู้ที่ให้คนในชุมชนกู้เงินแล้วคิดดอกเบี้ยทำให้ผู้ที่ไปกู้เงินมีหนี้สินเพิ่มขึ้น	4.21	มาก
เห็นว่าควรพัฒนาความคิดที่ถูกต้องเที่ยงธรรม มั่นคงอยู่ในเหตุผลและพัฒนาองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยไม่ต้องเอาเปรียบผู้อื่น	4.20	มาก
เห็นว่านอกจากการใช้ความรู้ในด้านต่างๆ ต้องมีความซื่อสัตย์ในการประกอบอาชีพด้วย	4.16	มาก
เฉลี่ยการมีคุณธรรมด้านเศรษฐกิจ	**4.19**	**มาก**
ด้านสังคม		
ในชุมชนมีผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานแล้วช่วยเหลือผู้อื่นที่มีฐานะด้อยกว่า	4.03	มาก
มีการกำหนดคุณค่าของมนุษย์ด้วยคุณความดี ไม่ใช่ทรัพย์สินเงินทอง	4.20	มาก
เฉลี่ยการมีคุณธรรมด้านสังคม	**4.12**	**มาก**
ด้านวัฒนธรรม		
มีการเพิ่มพูนคุณธรรมในครัวเรือน โดยหัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกถือปฏิบัติตามหลักการของศาสนาคริสต์และสืบทอดประเพณีอันดีงามในชุมชน	4.17	มาก
มีการภาวนา โดยกล่าวว่า “พระนามของพระองค์จงเป็นที่สักการะ”	4.32	มาก
มีการปฏิบัติศาสนกิจ วันพระเจ้าและวันฉลองทุวันอาทิตย์	4.18	มาก
มีการบริจาคประจำสัปดาห์	4.04	มาก
มีสัจจะ	4.06	มาก
มีความอดทน	4.15	มาก
มีความบริสุทธิ์ใจไม่ว่าจะช่วยเหลือใครก็ตาม	4.23	มาก
มีความอ่อนน้อมถ่อมตน	3.99	มาก
มีการให้อภัยผู้อื่น	4.05	มาก

ตาราง 16 (ต่อ)

การมีคุณธรรม	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ระดับความสอดคล้อง
มีความปรองดอง จึงไม่มีเรื่องขัดแย้งกับใคร	4.04	มาก
มีความเชื่อเรื่องความเสมอภาคและความแตกต่างของบุคคล	4.03	มาก
มีการดำรงตนอยู่ในแนวทางที่ศาสนากำหนด	4.09	มาก
มีการปฏิบัติตัวเพื่อสังคมส่วนรวมเสมอ	4.06	มาก
มีความยุติธรรมในการชั่ง ตวง วัด	3.85	มาก
เฉลี่ยการมีคุณธรรมด้านวัฒนธรรม	**4.09**	**มาก**
ด้านสิ่งแวดล้อม		
มีการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยไม่ทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำของชุมชน	4.08	มาก
มีการแยกขยะ เศษอาหาร ขยะมีพิษ และวัสดุที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้	3.99	มาก
เห็นว่าการจัดการขยะโดยไม่ใช้วิธีการเผา เป็นการลดมลภาวะทางอากาศ	4.05	มาก
เห็นว่าการทำปุ๋ยหมัก และปุ๋ยอินทรีย์น้ำ เพื่อใช้ในการเกษตร ทำให้ดินและพืชมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น และช่วยรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม	4.17	มาก
เห็นว่าการนำพืชสมุนไพรมาผลิตสารไล่แมลง เพื่อทดแทนการใช้สารฆ่าแมลง ทำให้ลดมลภาวะทางอากาศ ดิน และแหล่งน้ำ ตลอดจนช่วยรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม	4.12	มาก
เฉลี่ยการมีคุณธรรมด้านสิ่งแวดล้อม	**4.08**	**มาก**
เฉลี่ยการมีความรู้ทั้งสี่ด้าน	**4.12**	**มาก**

ความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงใน ภาพรวม

ผลการศึกษาความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความพอเพียงในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของคริสตชนในบ้านขุนแตะมีค่าเท่ากับ 4.09 ดังนั้นในภาพรวมวิถีชีวิตมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะมีความพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ของตนในปัจจุบัน เมื่อพบเห็นคนที่ยากจนกว่าตนจะรู้สึกสงสารแล้วนำมาเป็นกำลังใจให้ไม่ท้อแท้ในการดำเนินชีวิต มีสำนึกว่าพระเจ้ามองเห็นการกระทำของตนเองทุกเรื่องจึงไม่กล้าทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เห็นว่าการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้ปฏิบัติต้องมีความศรัทธาและเชื่อว่าจะประสบความสำเร็จในชีวิตก่อนจึงจะนำไปปฏิบัติ เห็นว่าความมั่นคงในวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมที่แข็งแรง มีการเข้าร่วมการสรรเสริญพระเจ้าทุกวันอาทิตย์ รวมทั้งการเข้าร่วมปฏิบัติพันธกิจของศาสนจักรอยู่เสมอ มีการปฏิบัติตามวาจาของพระเจ้า มีความรู้ด้านหลักการศาสนาคริสต์อยู่ในระดับดีแล้ว มีการรับความรู้หรือหาความรู้เพิ่มเติมเรื่องศาสนาได้เสมอจากการสอบถามคณะกรรมการคริสตจักรที่มีการใช้เหตุผลหรือใช้เสียงส่วนมากในการตัดสินใจดำเนินงานประกอบกับชาวบ้านมีหลักเกณฑ์ที่ดีในการเลือกคณะกรรมการ มีความเคารพการตัดสินใจจากคณะกรรมการชุมชนในการจัดกิจกรรมหรือดำเนินงานต่าง ๆ ซึ่งมีการพิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดี มีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งมีบุคคลหรือหน่วยงานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นขั้นเป็นตอนไม่ก้าวกระโดด โดยเริ่มจากรับรู้ เข้าใจ คิดวิเคราะห์ เรียนรู้ นำไปปฏิบัติ และทบทวนแก้ไข ประกอบกับมีการพัฒนาความคิดและองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ มั่นคงอยู่ในเหตุผลและคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ในการประกอบอาชีพและไม่เอาเปรียบผู้อื่น ดังแสดงในตาราง 17

ตาราง 17 สรุปค่าเฉลี่ยคะแนนและระดับความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง		ค่าเฉลี่ยคะแนน	ระดับความสอดคล้อง
ความพอประมาณ	ด้านเศรษฐกิจ	3.79	ระดับมาก
ความมีเหตุผล	ด้านเศรษฐกิจ	4.01	ระดับมาก
การมีภูมิคุ้มกัน	ด้านเศรษฐกิจ	4.01	ระดับมาก
การมีความรู้	ด้านเศรษฐกิจ	4.05	ระดับมาก
การมีคุณธรรม	ด้านเศรษฐกิจ	4.19	ระดับมาก
ความพอเพียงด้านเศรษฐกิจโดยรวม		**4.01**	**ระดับมาก**
ความพอประมาณ	ด้านสังคม	4.03	ระดับมาก
ความมีเหตุผล	ด้านสังคม	4.09	ระดับมาก
การมีภูมิคุ้มกัน	ด้านสังคม	3.96	ระดับมาก
การมีความรู้	ด้านสังคม	4.16	ระดับมาก
การมีคุณธรรม	ด้านสังคม	4.12	ระดับมาก
ความพอเพียงด้านสังคมโดยรวม		**4.07**	**ระดับมาก**
ความพอประมาณ	ด้านวัฒนธรรม	4.14	ระดับมาก
ความมีเหตุผล	ด้านวัฒนธรรม	4.21	ระดับมาก
การมีภูมิคุ้มกัน	ด้านวัฒนธรรม	4.27	ระดับมาก
การมีความรู้	ด้านวัฒนธรรม	4.10	ระดับมาก
การมีคุณธรรม	ด้านวัฒนธรรม	4.09	ระดับมาก
ความพอเพียงด้านวัฒนธรรมโดยรวม		**4.16**	**ระดับมาก**
ความพอประมาณ	ด้านสิ่งแวดล้อม	4.13	ระดับมาก
ความมีเหตุผล	ด้านสิ่งแวดล้อม	4.13	ระดับมาก
การมีภูมิคุ้มกัน	ด้านสิ่งแวดล้อม	4.24	ระดับมาก
การมีความรู้	ด้านสิ่งแวดล้อม	4.00	ระดับมาก
การมีคุณธรรม	ด้านสิ่งแวดล้อม	4.08	ระดับมาก
ความพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อมโดยรวม		**4.12**	**ระดับมาก**
ความพอเพียงสี่ด้านโดยภาพรวม		**4.09**	**ระดับมาก**

ตอนที่ 3 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนาของคริสตชนในบ้านขุนแตะ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนาของคริสตชนในบ้านขุนแตะ 5 คน ในเรื่องวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม อีกทั้งความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

1.1 วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจ

คริสตชนในบ้านขุนแตะมีการพึ่งตนเอง ทำอาชีพที่เหมาะสม กับความเป็นอยู่ของแต่ละคนตามความเป็นจริง แต่ละคน ช่วยเหลือ แบ่งปันเกื้อกูลกัน (ประเสริฐ สงวนไพรวัลย์, 2553: สัมภาษณ์) อีกทั้งไม่คดโกง ไม่โลภ ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ (ทองบูรณ์ พิทักษ์ดำรงสุข, 2553: สัมภาษณ์)

1.2 วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านสังคม

คริสตชนในบ้านขุนแตะมีหลักความเชื่อที่ ยึดเหนี่ยวจิตใจให้ผู้คนอยู่อย่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรักปรองดองกัน ดังที่ได้พระเยซูกล่าวไว้ว่า “จงรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตนเอง” และที่สำคัญผู้ใหญ่ควรเป็นแบบอย่างให้คนรุ่นหลัง ให้ปฏิบัติที่เหมาะสม อยู่ในสังคมภายนอกที่กว้างไกลปฏิบัติตนอย่างไรให้ถูกต้องเหมาะสม วางตัวในสังคมให้มีความสุข มีศีลธรรม จริยธรรมล่อหลอม เลี้ยงชีวิตคริสตชน (จงดี วงศ์จอมพร, 2553: สัมภาษณ์) และถึงแม้ว่าจะนับถือศาสนาต่างกันก็ไม่เลือกปฏิบัติเฉพาะคริสตชนเท่านั้น (พงษ์ชัย ชุลีกรเมตตา, 2553: สัมภาษณ์) ดังเห็นได้จากการไม่เบียดเบียนคนในสังคมเดียวกัน ช่วยเหลือ แบ่งปันผู้อื่นที่ขัดสนกว่า ให้อภัยซึ่งกันละกัน ไม่ฟุ่มเฟือย แนะนำสิ่งที่ดีให้กับคนในสังคมเดียวกัน ไม่เอาเปรียบหรือดูถูกคนในสังคมเดียวกัน รับผิดชอบร่วมกันในงานของส่วนรวม และมีน้ำใจเกื้อกูลกัน (ประเสริฐ สงวนไพรวัลย์, 2553: สัมภาษณ์) รวมถึงการรับฟังผู้อื่น รู้จักให้อภัยผู้อื่น มีน้ำใจ และเสียสละ มีการวางตัวที่เหมาะสม ปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น (ทองบูรณ์ พิทักษ์ดำรงสุข, 2553: สัมภาษณ์)

1.3 วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านวัฒนธรรม

คริสตชนในบ้านขุนแตะมีการให้ความรักกันในบรรดาพี่น้อง เคารพพ่อแม่ญาติผู้ใหญ่ แบ่งปันให้กันคนรอบข้าง ยิ้มให้กัน และอนุรักษ์สิ่งที่ดีงามในหมู่บ้านที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติสืบทอดมา ซึ่งสอดคล้องกับชีวิตและหลักธรรมคำสอนคริสตชน ในพระวรสารที่พระเยซู

เจ้าทรงสอนเราเช่น ความรักแก่เพื่อนพี่น้อง ไม่โต้ตอบ หรือขัดแย้งกันเองให้อภัยซึ่งกันและกัน สามารถปรับใช้ ประยุกต์เข้ากันได้ตาม สภาพความเป็นอยู่ของตนในหมู่บ้าน (ประเสริฐ สงวนไพรวัลย์, 2553: สัมภาษณ์) โดยบรรพบุรุษได้ส่งสอน ให้คนรุ่นหลัง เชื่อฟัง มีความเชื่อที่สั่งสมกันมา มีกฎระเบียบ ความเชื่อให้ปฏิบัติ ดำเนินโดยสืบทอดกันรุ่นต่อรุ่น ไม่ให้วัฒนธรรมเสื่อเสีย หรือสูญหายไปในจิตใจ และการดำเนินชีวิต (จงดี วงศ์จอมพร, 2553: สัมภาษณ์) อีกทั้งวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่า มีความเชื่อ มีประเพณีที่หลากหลาย แต่คนในชุมชนก็ถือปฏิบัติ เคารพวัฒนธรรมนั้น ไม่ลบลู่วัฒนธรรมดังกล่าว มีการอนุรักษ์และเผยแพร่ให้คนรุ่นหลังถือปฏิบัติตาม (พงษ์ชัย ชุลีกรเมตตา, 2553: สัมภาษณ์) และการปฏิบัติตามวัฒนธรรมเป็นการช่วยรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมให้อยู่ในวิถีการดำเนินชีวิต (ทองบูรณ์ พิทักษ์ดำรงสุข, 2553: สัมภาษณ์)

1.4 วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านสิ่งแวดล้อม

คริสตชนในบ้านขุนแตะมีความเชื่อว่าพระเจ้ายังสร้างธรรมชาติที่สวยงามให้อยู่บนโลกนี้ สร้างสิ่งแวดล้อม เป็นระบบนิเวศน์ ในวิถีชีวิตคริสตชนจึงต้องอาศัยพึงพาสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ ในการดำเนินชีวิตเพื่อความอยู่รอด ในสิ่งแวดล้อมนั้นมีต้นไม้ ป่าเขา สัตว์ สิ่งเหล่านั้นเป็นระบบนิเวศน์ และยังบอกถึงคนในครอบครัวแต่ละครอบครัว ชุมชน โลก และจักรวาล ย่อมมีความสัมพันธ์กันเกิดขึ้น เพื่อมนุษย์จะได้ใช้สิ่งแวดล้อมในการทำมาหากิน ใช้ธรรมชาติในการทำเกษตรกรรม และในการดำเนินชีวิต แต่มนุษย์ต้องมีจิตใต้สำนึก ในการดูแลรักษาธรรมชาติ ไม่ทำลายระบบนิเวศน์ที่สวยงาม (จงดี วงศ์จอมพร, 2553: สัมภาษณ์) อีกทั้งมีความเชื่อว่าพระเจ้าให้ธรรมชาติมา แต่เราต้องช่วยกันรักษาด้วยไม่ใช่เอาแต่ใช้ แต่ต้องดูแลรักษา และรู้จักใช้ให้ถูกกาลเทศะ ใช้ให้เกิดประโยชน์ และรู้จักที่จะเอามาแปรรูปหรือพัฒนาเป็นสิ่งของเครื่องใช้ (ประเสริฐ สงวนไพรวัลย์, 2553: สัมภาษณ์) รวมทั้งเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเหมือนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (พงษ์ชัย ชุลีกรเมตตา, 2553: สัมภาษณ์)

2. ความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 ความพอประมาณ

ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่โลภ พอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ใช้ชีวิตอย่างปกติสุขมีเท่าไหร่ ก็เท่านั้น ขยันหมั่นเพียร รู้จักแบ่งปันกับเพื่อนพี่น้อง ดังเช่น คำสอนที่ว่า "รักพี่น้องเหมือนรักตนเอง" (ประเสริฐ สงวนไพรวัลย์, 2553: สัมภาษณ์) อีกทั้งช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส แม่ม้าย คนยากจนขัดสน เท่าที่เราสามารถช่วยได้ (พงษ์ชัย ชุลีกรเมตตา, 2553: สัมภาษณ์)

2.2 ความมีเหตุผล

วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงผูกพันกับสิ่งศักดิ์ เชื่อว่าชีวิตนี้ไม่ใช่ของตน แต่ชีวิตนี้คือของประทานมาจากสิ่งสูงสุดมาให้บิดา มารดา ของตน และให้ตนเกิดมาร่วมชีวิตกับครอบครัวนี้ (ประวิทย์ นิกรอวยชัย, 2553: สัมภาษณ์) และคริสตชนในบ้านขุนแตะมีความเชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างทุกอย่างในโลก สร้างให้ธรรมชาติมา (ประเสริฐ สงวนไพรวัลย์) และสร้างมนุษมาให้รักษาสิ่งที่พระเจ้าสร้างให้คงอยู่ตลอดไป (ทองบูรณ์ พิทักษ์ดำรงสุข, 2553: สัมภาษณ์)

อีกทั้งคริสตชนในบ้านขุนแตะมีการฟังความคิดเห็นของกันและกัน ถ้าไม่เหมาะ ไม่ใช้กำลัง หรืออารมณ์ แต่ใช้เหตุผลที่เหมาะสมอธิบายใช้กันและกันฟังอย่างรอบคอบ และถูกต้องตามข้อเท็จจริง และเป็นกลางมากที่สุด (ประเสริฐ สงวนไพรวัลย์, 2553: สัมภาษณ์)

2.3 การมีภูมิคุ้มกัน

คริสตชนในบ้านขุนแตะมีความเชื่อว่าพระเจ้าให้ธรรมชาติมา แต่เราต้องช่วยกันรักษาด้วยไม่ใช่เอาแต่ใช้ แต่ต้องดูแลรักษา และรู้จักใช้ให้ถูกกาลเทศะ ใช้ให้เกิดประโยชน์ และรู้จักที่จะเอามาแปรรูปหรือพัฒนาเป็นสิ่งของเครื่องใช้ (ประเสริฐ สงวนไพรวัลย์, 2553: สัมภาษณ์) รวมทั้งเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเหมือนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (พงษ์ชัย ชูลีกรเมตตา, 2553: สัมภาษณ์) และรักษาสิ่งที่พระเจ้าสร้างให้คงอยู่ตลอดไป (ทองบูรณ์ พิทักษ์ดำรงสุข, 2553: สัมภาษณ์)

2.4 การมีความรู้

คริสตชนในบ้านขุนแตะส่วนใหญ่จะพยายามยึดคำสอนที่ได้รับหรือได้เรียนรู้มา เพื่อประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตทุกวัน (ประเสริฐ สงวนไพรวัลย์, 2550: สัมภาษณ์) อีกทั้งมีการวางแผนในการดำเนินชีวิต รู้จักอุปโภค บริโภค ของที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ (ทองบูรณ์ พิทักษ์ดำรงสุข, 2553: สัมภาษณ์)

2.5 การมีคุณธรรม

คริสตชนในบ้านขุนแตะมีการดำเนินชีวิตโดยปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน ของพระเจ้า จึงแสดงออกทางพิธีกรรม ยึดตามแนวทางของพระเยซูเจ้า ตามพระคัมภีร์ที่กล่าวไว้ใน มัทธิว บทที่ 5 ข้อที่ 1-12 คือ มหาบุญลาภ 8 ประการ คือ “ผู้ใดมีจิตใจยากจนก็เป็นสุข เพราะเมืองสวรรค์เป็นของเขา” “ผู้ใดทุกข์ระทมใจก็เป็นสุข เพราะเขาจะได้รับการปลอบโยน” “ผู้ใดอ่อนโยนก็เป็นสุข เพราะเขาจะได้รับแผ่นดินเป็นมรดก” “ผู้ใดหิวความยุติธรรมก็เป็นสุข เพราะเขาจะอิ่มหนำ” “ผู้ใดสำแดงความเมตตาต่อผู้อื่นก็เป็นสุข เพราะเขาจะได้รับความเมตตา” “ผู้ใดมีใจบริสุทธิ์ก็เป็นสุข เพราะเขาจะได้เห็นพระเจ้า” “ผู้ใดพยายามสร้างสันติก็เป็นสุข เพราะเขาจะได้ชื่อเป็นบุตรพระเป็นเจ้า” และ “ผู้ใดถูกเบียดเบียน ข่มเหง เพราะความชอบธรรมก็เป็นสุข

เพราะเมืองสวรรค์เป็นของเขา" (จงดี วงศ์จอมพร, 2553: สัมภาษณ์) อีกทั้งไม่คดโกง ไม่โลภ ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ (ทองบูรณ์ พิทักษ์ดำรงสุข, 2553: สัมภาษณ์)

ดังนั้นจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนาของคริสตชนในบ้านขุนแตะ 5 คน สามารถสรุปได้ว่า คริสตชนในบ้านขุนแตะมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีเหตุผลในด้านวัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงผูกพันกับสิ่งศักดิ์ เชื่อว่าชีวิตนี้ไม่ใช่ของตน แต่ชีวิตนี้คือของประทานมาจากสิ่งสูงสุดมาให้บิดา มารดา ของตน และให้ตนเกิดมาร่วมชีวิตในครอบครัวเดียวกัน และคริสตชนในบ้านขุนแตะมีความเชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างทุกอย่างในโลก และสร้างมนุษมาให้รักษาสิ่งที่พระเจ้าสร้างให้คงอยู่ตลอดไป จึงทำให้มีการให้ความรักกันในบรรดาพี่น้อง เคารพพ่อแม่ญาติผู้ใหญ่ แบ่งปันให้กันคนรอบข้าง มีการฟังความคิดเห็นของกันและกัน และอนุรักษ์สิ่งที่ดีงามในหมู่บ้านที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติสืบทอดมา ซึ่งสอดคล้องกับชีวิตและหลักธรรมคำสอนคริสตชน ในพระวรสารที่พระเยซูเจ้าทรงสอนเราเช่น ความรักแก่เพื่อนพี่น้อง ไม่โต้ตอบ หรือขัดแย้งกันเองให้อภัยซึ่งกันและกัน สามารถปรับใช้ หรือ ประยุกต์เข้ากันได้ตามสภาพความเป็นอยู่ของตนในหมู่บ้าน โดยบรรพบุรุษได้สั่งสอน ให้คนรุ่นหลัง เชื่อฟัง มีความเชื่อที่สั่งสมกันมา มีกฎระเบียบ ความเชื่อให้ปฏิบัติ ดำเนินโดยสืบทอดกันรุ่นต่อรุ่น ไม่ให้วัฒนธรรมเสื่อเสีย หรือสูญหายไปในจิตใจ และการดำเนินชีวิต อีกทั้งวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่า มีความเชื่อ มีประเพณีที่หลากหลาย แต่คนในชุมชนก็ถือปฏิบัติเคารพวัฒนธรรมนั้น ไม่ลบลู่วัฒนธรรมดังกล่าว มีการอนุรักษ์และเผยแพร่ให้คนรุ่นหลังถือปฏิบัติตาม วัฒนธรรมเป็นการช่วยรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมให้อยู่ในวิถีการดำเนินชีวิด

รวมถึงมีความพอประมาณในด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่โลภ พอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ใช้ชีวิตอย่างปกติสุขมีเท่าไหร่ก็เท่านั้น ขยันหมั่นเพียร รู้จักแบ่งปันกับเพื่อนพี่น้อง ดังเช่น คำสอนที่ว่า "รักพี่น้องเหมือนรักตนเอง" อีกทั้งช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส คนยากจนขัดสน รวมทั้งมีความเชื่อว่าพระเจ้ายังสร้างธรรมชาติที่สวยงามให้อยู่บนโลกนี้ สร้างสิ่งแวดล้อม เป็นระบบนิเวศน์ เพื่อมนุษย์จะได้ใช้สิ่งแวดล้อมในการทำมาหากิน ใช้ธรรมชาติในการทำเกษตรกรรม และในการดำเนินชีวิด แต่มนุษย์ต้องมีจิตใต้สำนึก ในการดูแลรักษาธรรมชาติ ไม่ทำลายระบบนิเวศน์ที่สวยงาม ต้องดูแลรักษา และใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเหมือนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

รวมทั้งภูมิคุ้มกันที่ดี ในด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม คือ มีการพึ่งตนเอง ทำอาชีพที่เหมาะสม กับความเป็นอยู่ของแต่ละคนตามความเป็นจริง แต่ละคน ช่วยเหลือ แบ่งปันเกื้อกูลกัน อีกทั้งไม่คดโกง ไม่โลภ ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ อีกทั้งมีความเชื่อว่าพระเจ้าให้ธรรมชาติมา และต้องช่วยกันรักษาสิ่งที่พระเจ้าสร้างให้คงอยู่ตลอดไป

อีกทั้งมีความรู้ในด้านสังคมและวัฒนธรรม คือ คริสตชนในบ้านขุนแตะส่วนใหญ่จะพยายามยึดคำสอนที่ได้รับหรือได้เรียนรู้มา เพื่อประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต อีกทั้งมีการวางแผนในการดำเนินชีวิต รู้จักอุปโภค บริโภค ของที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์

ตลอดจนมีคุณธรรมทางด้านสังคม โดยมีการดำเนินชีวิตโดยปฏิบัติตามหลักธรรม คำสอน ของพระเจ้า ซึ่งแสดงออกทางพิธีกรรม อีกทั้งไม่คดโกง ไม่โลภ ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ จึงทำให้ผู้คนอยู่อย่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรักปรองดองกัน ดังที่ได้พระเยซูกล่าวไว้ว่า “จงรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตนเอง” และที่สำคัญผู้ใหญ่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม ให้คนรุ่นหลัง ให้มีศีลธรรม จริยธรรม และถึงแม้ว่าจะนับถือศาสนาต่างกันก็ไม่เลือกปฏิบัติเฉพาะคริสตชนเท่านั้น ดังเห็นได้จากการไม่เบียดเบียนคนในสังคมเดียวกัน ช่วยเหลือ แบ่งปันผู้อื่นที่ขัดสนกว่า ให้อภัยซึ่งกันละกัน ไม่ฟุ่มเฟือย แนะนำสิ่งที่ดีให้กับคนในสังคมเดียวกัน ไม่เอาเปรียบหรือดูถูกคนในสังคมเดียวกัน รับผิดชอบร่วมกันในงานของส่วนรวม และมีน้ำใจเกื้อกูลกันรวมถึงการรับฟังผู้อื่น รู้จักให้อภัยผู้อื่น มีน้ำใจ และเสียสละ มีการวางตัวที่เหมาะสม ปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องวิถีชีวิตคริสตชนกับเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านขุนแตะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศึกษาวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของชุมชนบ้านขุนแตะ หมู่ 5 ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งความสอดคล้องของของวิถีชีวิตชุมชนบ้านขุนแตะกับ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา และมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยเพื่อพัฒนาคริสตชนในบ้านขุนแตะ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

1. วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านสังคม

1.1 ประวัติความเป็นมา

บ้านขุนแตะ หมู่ที่ 5 ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านชาวไทยภูเขา เผ่ากะเหรี่ยง (สีกอร์) เข้ามาตั้งหมู่บ้านอดีตในเขตลุ่มน้ำขุนแตะเมื่อ 200 ปีก่อนแล้ว

1.2 โครงสร้างพื้นฐานของประชากร

คริสตชนในบ้านขุนแตะร้อยละ 56.00 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 43.00 มีอายุอยู่ระหว่าง 15 ถึง 60 ปี โดยร้อยละ 33.00 มีการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการในระดับประถมศึกษา อีกร้อยละ 30 ไม่ได้รับการศึกษา อีกทั้งส่วนใหญ่ร้อยละ 89.00 มีสถานภาพสมรส โดยร้อยละ 65.00 ไม่ได้เป็นหัวหน้าครัวเรือน และร้อยละ 35.00 มีสถานภาพในครอบครัวเป็นคู่สมรส โดยร้อยละ 67.15 มีสมาชิกในครัวเรือน เป็นวัยแรงงานมีอายุ 16-60 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 74.00 อาศัยอยู่ภูมิลำเนาเดิม โดยร้อยละ 92.00 มีการสร้างบ้านเรือนเป็นบ้านลักษณะกึ่งถาวร อีกทั้งส่วนใหญ่ร้อยละ 80.00 เป็นเจ้าของที่ดินที่มีขนาดการถือครอง น้อยกว่า 10 ไร่ ซึ่งร้อยละ 98.00 เป็นที่จับจองไม่มีเอกสารสิทธิ์

1.3 สาธารณูปโภค

บ้านขุนแตะ มีสาธารณูปโภค ได้แก่ โรงเรียน 1 แห่ง วัด 1 แห่ง ประปา 1 แห่ง โทรศัพท์สาธารณะ 2 แห่ง และมีไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ (โซล่าเซล)

1.4 ความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชน

มีความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากสมาชิกภายในครอบครัวของคริสตชนในบ้านขุนแตะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ มีการให้บุตรหลานเรียนรู้ด้านศาสนาคริสต์ และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับญาติพี่น้อง โดยมีคะแนนค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 4.61, 4.63, 4.59 และ 4.51ตามลำดับ

อีกทั้งมีความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชนอยู่ในระดับมาก เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะเห็นความจำเป็นในการให้บุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนที่สอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โดยครอบครัวมีส่วนช่วยผลักดันให้เยาวชนเป็นคนดีได้ รวมทั้งมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน และเห็นความจำเป็นของการเข้าร่วมกลุ่ม โดยมีคะแนนค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 4.46, 4.44, 4.43 และ 4.34 ตามลำดับ

1.5 ผู้นำหรือสถาบันที่สำคัญของสังคม

บ้านขุนแตะเป็นลักษณะหมู่บ้านทางการประเภท หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องตนเอง (อพป.) ปัจจุบัน มีนายดวงดี ทองบือ เป็นผู้ใหญ่บ้าน มีผู้นำทางประเพณีที่เป็นที่ยอมรับและให้คำปรึกษาทางประเพณีวัฒนธรรมชุมชนแก่ลูกบ้านได้ คือนายสม ถาวรไพรศาลกุล อายุ 78 ปี และนายโทดี คำเงินใจกล้า อายุ 78 ปี

2. วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจ

2.1 การประกอบอาชีพ

คริสตชนในบ้านขุนแตะ ส่วนใหญ่ มีอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 77.00 เนื่องจากมีการปลูกข้าวไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน และปลูกกะหล่ำปลี ถั่วลิสง หอมแดง เพื่อจำหน่าย อีกทั้งส่วนใหญ่มีการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการต่ำกว่าในระดับชั้นอนุปริญญาหรือ ปวส. จึงไม่มีวุฒิการศึกษาในการไปสมัครงาน และมีอาชีพเสริม คือ รับจ้างทั่วไป เช่น ปลูกข้าว ปลูกถั่ว ปลูกหอม และปลูกกะหล่ำปลี และรับจ้างในโครงการตามพระราชดำริ โครงการฟาร์มตัวอย่างบ้านขุนแตะ คิดเป็นร้อยละ64.00 เนื่องจากส่วนใหญ่มีรายจ่ายสูงกว่ารายได้ จึงต้องรับจ้างเพื่อให้มีรายได้เพียงพอมาใช้จ่ายในครอบครัว

2.2 การผลิตและการบริโภค

คริสตชนในบ้านขุนแตะ ส่วนใหญ่ร้อยละ 72.00 มีปลูกข้าว และร้อยละ 15.00 มีการปลูกกะหล่ำปลี ถั่วลิสง หอมแดง เพื่อบริโภคในครัวเรือนและเพื่อจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 45.00 อีกทั้งส่วนใหญ่ร้อยละ 66.00 มีการเลี้ยง หมู และไก่ เพื่อบริโภคในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 77.00 เนื่องจากมีรายได้น้อยจึงต้องลดรายจ่ายด้วยการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในครัวเรือน เมื่อเหลือจากการบริโภคแล้วจึงขายเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

2.3 รายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สิน

คริสตชนในบ้านขุนแตะส่วนใหญ่ร้อยละ 28.00 มีรายได้ต่อครัวเรือนต่อปี 10,001 ถึง 20,000 บาท เนื่องจากส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม อีกทั้งร้อยละ 28.00 มีรายจ่ายต่อครัวเรือนต่อปี 10,001 ถึง 20,000 บาท เนื่องจากต้องชำระค่าต่างๆ ในครัวเรือน ได้แก่ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าจ้างแรงงาน ค่าอาหาร ค่าการศึกษาบุตร ค่าเครื่องนุ่งห่ม และค่าผ่อนชำระหนี้สิน จึงทำให้ร้อยละ 16.00 มีเงินออมต่ำกว่า 10,000 บาท และร้อยละ 34.00 มีหนี้สินต่ำกว่า 10,000 เพื่อผ่อนชำระทรัพย์สินต่าง ๆ ในครัวเรือน ได้แก่ รถจักยานยนต์ รถยนต์ รถแทกเตอร์ เครื่องตัดหญ้า โทรทัศน์ เครื่องเล่น VCD

3. วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะด้านวัฒนธรรม

คริสตชนในบ้านขุนแตะมีความเชื่อเรื่องพระเจ้าสร้างมนุษย์ขึ้นมาอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีคะแนนค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 4.97 เนื่องจากความเชื่อนี้เป็นสิ่งที่ระบุไว้ในพระคัมภีร์และทำให้ตนเองยึดมั่นในการปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา ส่วนความเชื่อด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ได้แก่ มีความเชื่อเรื่องพระเจ้า มีความเชื่อเรื่องพระคัมภีร์ต่าง ๆ มีความเชื่อเรื่องการกลับฟื้นคืนชีพ มีความเชื่อเรื่องชีวิตนิรันดร มีความเชื่อเรื่องความรอดพ้น มีความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ มีความเชื่อเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับกระเจ้า มีความเชื่อเรื่องลิขิตที่พระเจ้ากำหนดไว้ มีความเชื่อเรื่องพระเยซูและศาสดาต่าง ๆ มีความเชื่อเรื่องทูตสวรรค์ ตลอดจนมีความเชื่อและปฏิบัติตามน้ำพระทัยของ พระเจ้า โดยมีคะแนนค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 4.65, 4.64, 4.63, 4.63, 4.63, 4.62, 4.60, 4.56, 4.55, 4.55 และ 4.52 ตามลำดับ

4. วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะด้านสิ่งแวดล้อม

คริสตชนในบ้านขุนแตะมีการทำปุ๋ยหมัก และปุ๋ยอินทรีย์น้ำเพื่อใช้ในการเกษตร ช่วยให้ดินและพืชมีความอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งมีการนำพืชสมุนไพรมาผลิตสารไล่แมลง เพื่อทดแทนการใช้สารฆ่าแมลง ทำให้ลดมลภาวะและช่วยรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากที่สุด

โดยมีคะแนนค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 4.57 และ 4.53 ตามลำดับ เนื่องจากมีความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ จึงต้องรักษาสมดุลของสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ ดังนั้นคริสตชนในบ้านขุนแตะมีการจัดการขยะโดยไม่ใช้การเผาทำให้ลดภาวะอีกทั้งทำให้บ้านขุนแตะมีทรัพยากรน้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรดินที่อุดมสมบูรณ์มีสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต โดยมีคะแนนค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 4.30, 4.38, 4.18 และ4.37 ตามลำดับ

ความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอประมาณ

ภาพรวมของความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.02 ดังนั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณระดับมาก โดยในด้านวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด คือ 4.14 เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะมีความพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ของตนในปัจจุบัน และเมื่อพบเห็นคนที่ยากจนกว่าตนจะรู้สึกสงสารแล้วนำมาเป็นกำลังใจให้ไม่ท้อแท้ในการดำเนินชีวิต

รองมา คือ ภาพรวมของความพอประมาณในด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 4.13 เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะใช้วิธีการปลูกพืชโดยไม่เน้นการเพาะปลูกพืชเพื่อให้ได้ผลผลิตมาก ๆ แต่คำนึงถึงดินและสภาพแวดล้อม อีกทั้งใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นที่หลากหลายอย่างพอประมาณ สร้างความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

รองมา คือ ภาพรวมของความพอประมาณในด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.03 เนื่องจาก คริสตชนในบ้านขุนแตะเห็นว่าความพอเพียง คือ การไม่ฟุ่มเฟือย มีการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต มีความยุติธรรม ไม่เอาเปรียบกัน เห็นว่าการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต สามารถมีของหรูหรา หรือ มีมากได้แต่ต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น และมีความพอเพียงโดยการพอประมาณเหมาะแก่กาละและโอกาส

รองมา คือ ภาพรวมของความพอประมาณในด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 3.79 เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะมีความเข้าใจพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงให้ประชาชนคนไทย ยึดปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง" ในการดำรงชีวิต ประกอบอาชีพแล้วมีเวลาผักผ่อน และมีเวลาให้กับครอบครัว สมาชิกในครัวเรือนออกไปทำงานนอกพื้นที่น้อยลงกว่าในอดีต ไม่ต้องการขยายที่พักเพิ่มเติม มีการหาปัจจัยยังชีพด้วยกำลังแรงงานของตนเอง เห็นว่าควรมีความซื่อสัตย์ในการประกอบอาชีพถึงแม้จะได้ผลตอบแทนน้อย มากกว่าที่จะไป

คดโกงเพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูง มีรายจ่ายครัวเรือนที่เพียงพอกับรายรับที่ได้มา ไม่ต้องการซื้อรถชนิดใดเพิ่ม มีการชำระหนี้สินต่างๆได้สะดวก ไม่มีผู้ที่ฟุ่มเฟือย สุรุ่ยสุร่ายเกินความจำเป็นเห็นว่าความพอประมาณ คือ การมีปริมาณการผลิตและการบริโภคที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบรัว เห็นว่าความพอประมาณด้านการผลิต คือ แม้จะไม่ทำให้ร่ำรวยแต่หากผลิตให้เพียงพอก็อยู่ได้ ไม่เดือดร้อน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีการสร้างความพอประมาณในครอบครัวจากการเรียนรู้รายรับและรายจ่ายของครัวเรือนโดยจัดทำบัญชีครัวเรือน

2. ความมีเหตุผล

ภาพรวมของความมีเหตุผลด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.11 ดังนั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความมีเหตุผลระดับมาก โดยในด้านวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด คือ 4.21 เนื่องจาก คริสตชนในบ้านขุนแตะ มีสำนึกว่าพระเจ้ามองเห็นการกระทำของตนเองทุกเรื่องจึงไม่กล้าทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อีกทั้งเห็นว่าการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้ปฏิบัติต้องมีความศรัทธาและเชื่อว่าจะประสบความสำเร็จในชีวิตก่อนจึงจะนำไปปฏิบัติ

รองมา คือ ภาพรวมของความมีเหตุผลในด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.13 เนื่องจาก คริสตชนในบ้านขุนแตะ เห็นว่าทรัพยากรดินและทรัพยากรน้ำมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะกับการทำเกษตรกรรม อีกทั้งมีการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าของสิ่งที่มีอยู่

รองมา คือ ภาพรวมของความมีเหตุผลในด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 4.09 เนื่องจาก คริสตชนในบ้านขุนแตะนอกจากจะให้บุตรหลานเรียนโรงเรียนสามัญแล้วในครอบครัวมีการส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ อีกทั้งเป็นผู้ที่ยินดีดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

รองมา คือ ภาพรวมของความมีเหตุผลในด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.01 เนื่องจาก คริสตชนในบ้านขุนแตะมีความพึงพอใจอาชีพที่ทำอยู่ สมาชิกในครัวเรือนเห็นว่าไม่ควรเปลี่ยนอาชีพเพื่อให้ได้เงินมากขึ้น เห็นว่าไม่ควรออกไปทำงานนอกพื้นที่เพราะการอยู่ในชุมชนถึงแม้ได้เงินน้อยแต่ได้ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว มีการเรียนรู้ที่ทำให้ตนเป็นที่พึ่งของตนเองไม่ต้องต้องไปพึ่งพาผู้อื่น ทำอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ใช้ภูมิปัญญา และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และภายในชุมชนมีการรวมกลุ่มผลิต การจัดการตลาด

3. การมีภูมิคุ้มกัน

ภาพรวมของการมีภูมิคุ้มกัน ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.12 ดังนั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันระดับมาก โดยการมีภูมิคุ้มกันในด้านวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด คือ 4.27 เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะเห็นว่าความมั่นคงในวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมที่แข็งแรง อีกทั้งมีการเข้าร่วมการสรรเสริญพระเจ้าทุกวันอาทิตย์ รวมทั้งการเข้าร่วมปฏิบัติพันธกิจของศาสนจักรอยู่เสมอ ตลอดจนมีการปฏิบัติตามวาจาของพระเจ้า

รองมา คือ ภาพรวมของการมีภูมิคุ้มกันในด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.24 เนื่องจาก คริสตชนในบ้านขุนแตะมีน้ำมีเพียงพอในการทำเกษตรกรรม มีน้ำเพียงพอในการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน และมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

รองมา คือ ภาพรวมของการมีภูมิคุ้มกันในด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.01 เนื่องจาก คริสตชนในบ้านขุนแตะ มีข้าวเก็บไว้พอรับประทานในครัวเรือน มีการปลูกผักหรือผลไม้ไว้บริโภคเมื่อเหลือก็สามารถขายได้ มีการวางแผนระยะยาวที่เตรียมพร้อมรับกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด ถือว่าเป็นภูมิคุ้มกันตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีการมุ่งเน้นผลิตพืชเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นลำดับแรก เมื่อเหลือแล้วจึงขายและพัฒนาเพื่อการค้า สมาชิกในครัวเรือนมีบัตรประกันสุขภาพเมื่อเจ็บป่วย ช่วยให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล และมีความเชื่อว่าเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำให้สามารถหลุดพ้นจากความยากจนและพึ่งพาตนเองได้

รองมา คือ ภาพรวมของการมีภูมิคุ้มกันในด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 3.96 เนื่องจาก คริสตชนในบ้านขุนแตะเห็นว่าการสร้างครอบครัวให้อบอุ่นเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันเบื้องต้นในชุมชน ภายในชุมชนมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อรวบรวมเงินไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ในชุมชนไม่มีปัญหายาเสพติด อบายมุข สิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้น ในชุมชนไม่มีเรื่องขัดแย้งกัน ในชุมชนมีกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันในการไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้น ในชุมชนมีความเสมอภาคกัน มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน มีการช่วยเหลือกันภายในชุมชนและชุมชนอื่น ๆ และมีความสัมพันธ์ดี ในครอบครัว ในชุมชน และชุมชนอื่น ๆ

4. การมีความรู้

ภาพรวมของการมีความรู้ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.08 ดังนั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีความรู้ระดับมาก โดยมีความรู้ในด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด คือ 4.16 เนื่องจาก

คริสตชนในบ้านขุนแตะมีความรู้ด้านหลักการศาสนาคริสต์อยู่ในระดับดีแล้ว มีการรับความรู้หรือหาความรู้เพิ่มเติมเรื่องศาสนาได้เสมอ คณะกรรมการคริสตจักรมีการใช้เหตุผลหรือใช้เสียงส่วนมากในการตัดสินใจดำเนินงาน มีหลักเกณฑ์ที่ดีในการเลือกคณะกรรมการ มีการเคารพการตัดสินใจจากคณะกรรมการชุมชนเป็นสิ่งที่ดีแล้ว มีความเคารพการตัดสินใจจากคณะกรรมการชุมชนในการจัดกิจกรรมหรือดำเนินงานต่างๆ ซึ่งมีการพิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดี มีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงบ้าง อีกทั้งเห็นว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม รวมทั้งเห็นว่าในชุมชนมีบุคคลหรือหน่วยงานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนเห็นว่าการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้องปฏิบัติเป็นขั้นเป็นตอนไม่ควรก้าวกระโดด โดยเริ่มจากรับรู้ เข้าใจ คิดวิเคราะห์ เรียนรู้ นำไปปฏิบัติ และทบทวนแก้ไข

รองมา คือ ภาพรวมของมีความรู้ในด้านวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 4.27 เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะมีความรู้สึกเสียใจในสิ่งที่กระทำผิดและขออภัยโทษกับพระเจ้าโดยไม่คิดจะทำสิ่งนั้นอีก และมีการสร้างงานที่มุ่งใช้แรงงานในท้องถิ่นเป็นหลัก ไม่ใช่ใช้เทคโนโลยีแทนแรงงานอย่างเต็มที่

รองมา คือ ภาพรวมของมีความรู้ในด้านเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 4.05 เนื่องจาก คริสตชนในบ้านขุนแตะมีความรู้ในการปลูกพืชที่ท่านปลูกอยู่ มีการเพิ่มพูนความรู้ให้ตนเอง โดยการติดตามข่าวสาร ทำให้สามารถมีความรู้เท่าทันสถานการณ์ในการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมของตนเอง มีการเปิดรับข้อมูล เรียนรู้ และทดลองปฏิบัติอาชีพจริง โดยประเมินอยู่เสมอให้เหมาะสมกับตนเอง และเห็นว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาเศรษฐกิจได้

รองมา คือ ภาพรวมของมีความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 4.00 เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะมีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารฆ่าแมลงอย่าง รอบรู้รอบคอบ และระมัดระวัง สำหรับผู้ที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม มีความรู้เรื่องสมุนไพร มีการใช้เทคโนโลยีและกระบวนการผลิตที่ไม่เป็นอันตรายต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ มีการแสวงหาแนวทางในการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างคุ้มค่าและประหยัดเกิดประสิทธิผลสูงสุด

5. การมีคุณธรรม

ภาพรวมของการมีคุณธรรม ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.12 ดังนั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมระดับมาก โดยการมีคุณธรรมในด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด คือ 4.19

เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะเห็นว่าในชุมชนไม่มีผู้ที่ให้คนในชุมชนกู้เงินแล้วคิดดอกเบี้ยทำให้ผู้ที่ไปกู้เงินมีหนี้สินเพิ่มขึ้น อีกทั้งเห็นว่าควรพัฒนาความคิดที่ถูกต้องเที่ยงธรรม มั่นคงอยู่ในเหตุผล และพัฒนาองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยไม่ต้องเอาเปรียบผู้อื่น ตลอดจนเห็นว่านอกจากการใช้ความรู้ในด้านต่างๆ แล้ว ยังต้องมีความซื่อสัตย์ในการประกอบอาชีพด้วย

รองมา คือ ภาพรวมของการมีคุณธรรมในด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยคะแนน คือ 4.12 เนื่องจากในชุมชนของคริสตชนในบ้านขุนแตะมีผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานแล้วให้ความช่วยเหลือผู้อื่นที่มีฐานะด้อยกว่า และมีการกำหนดคุณค่าของมนุษย์ด้วยคุณความดี ไม่ใช่ทรัพย์สินเงินทอง

รองมา คือ ภาพรวมของการมีคุณธรรมในด้านวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยคะแนน คือ 4.09 เนื่องจากในชุมชนของคริสตชนในบ้านขุนแตะ มีการเพิ่มพูนคุณธรรมในครัวเรือน โดยหัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกถือปฏิบัติตามหลักการของศาสนาคริสต์และสืบทอดประเพณีอันดีงามในชุมชน มีการภาวนา โดยกล่าวว่า “พระนามของพระองค์จงเป็นที่สักการะ” มีการปฏิบัติศาสนกิจวันพระเจ้าและวันฉลองทุวันอาทิตย์ มีการบริจาคประจำสัปดาห์ มีสัจจะ มีความอดทน มีความบริสุทธิ์ใจไม่ว่าจะช่วยเหลือใครก็ตาม มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีการให้อภัยผู้อื่น และมีความปรองดอง จึงไม่มีเรื่องขัดแย้งกับใคร

รองมา คือ ภาพรวมของการมีคุณธรรมในด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยคะแนน คือ 4.08 เนื่องจากในชุมชนของคริสตชนในบ้านขุนแตะ มีการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยไม่ทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำของชุมชน มีการแยกขยะ เศษอาหาร ขยะมีพิษ และวัสดุที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ เห็นว่าการจัดการขยะ โดยไม่ใช้วิธีการเผา เป็นการลดมลภาวะทางอากาศ เห็นว่าการทำปุ๋ยหมัก และปุ๋ยอินทรีย์น้ำ เพื่อใช้ในการเกษตร ทำให้ดินและพืชมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น และช่วยรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม และเห็นว่าการนำพืชสมุนไพรมาผลิตสารไล่แมลง เพื่อทดแทนการใช้สารฆ่าแมลง ทำให้ลดมลภาวะทางอากาศ ดิน และแหล่งน้ำ ตลอดจนช่วยรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม

ความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงใน ภาพรวม

ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของคริสตชนในบ้านขุนแตะมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะมีความพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ของตนในปัจจุบัน เมื่อพบเห็นคนที่ยากจนกว่าตนจะรู้สึกสงสารแล้วนำมาเป็นกำลังใจให้ไม่ท้อแท้ในการดำเนินชีวิต มีสำนึกว่าพระเจ้ามองเห็นการกระทำของตนเองทุกเรื่องจึงไม่กล้าทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เห็นว่าการนำปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้ปฏิบัติต้องมีความศรัทธาและเชื่อว่าจะประสบความสำเร็จในชีวิต ก่อนจึงจะนำไปปฏิบัติ เห็นว่าความมั่นคงในวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมที่แข็งแรง มีการเข้าร่วมการสรรเสริญพระเจ้าทุกวันอาทิตย์ รวมทั้งการเข้าร่วมปฏิบัติพันธกิจของศาสนจักรอยู่เสมอ มีการปฏิบัติตามวาจาของพระเจ้า มีความรู้ด้านหลักการศาสนาคริสต์อยู่ในระดับดีแล้ว มีการรับความรู้หรือหาความรู้เพิ่มเติมเรื่องศาสนาได้เสมอจากการสอบถามคณะกรรมการคริสตจักรที่มีการใช้เหตุผลหรือใช้เสียงส่วนมากในการตัดสินใจดำเนินงานประกอบกับชาวบ้านมีหลักเกณฑ์ที่ดีในการเลือกคณะกรรมการ มีความเคารพการตัดสินใจจากคณะกรรมการชุมชนในการจัดกิจกรรมหรือดำเนินงานต่าง ๆ ซึ่งมีการพิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดี มีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งมีบุคคลหรือหน่วยงานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นขั้นเป็นตอนไม่ก้าวกระโดด โดยเริ่มจากรับรู้ เข้าใจ คิดวิเคราะห์ เรียนรู้ นำไปปฏิบัติ และทบทวนแก้ไข ประกอบกับมีการพัฒนาความคิดและองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ มั่นคงอยู่ในเหตุผลและคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ในการประกอบอาชีพและไม่เอาเปรียบผู้อื่น

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนาของคริสตชนในบ้านขุนแตะ

คริสตชนในบ้านขุนแตะมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีเหตุผลในด้านวัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงผูกพันกับสิ่งศักดิ์ มีความเชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างทุกอย่างในโลก และสร้างมนุษมาให้รักษาสิ่งที่พระเจ้าสร้างให้คงอยู่ตลอดไป จึงทำให้มีการให้ความรักกันในบรรดาพี่น้อง เคารพพ่อแม่ญาติผู้ใหญ่ แบ่งปันให้กันคนรอบข้าง มีการฟังความคิดเห็นของกันและกัน และอนุรักษ์สิ่งที่ดีงามในหมู่บ้าน

รวมถึงมีความพอประมาณในด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยการช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและ พอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ขยันหมั่นเพียร ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส คนยากจนขัดสน รวมทั้งมีความเชื่อว่าพระเจ้ายังสร้างธรรมชาติที่สวยงามให้อยู่บนโลกนี้ สร้างสิ่งแวดล้อม เป็นระบบนิเวศน์ เพื่อมนุษย์จะได้ใช้สิ่งแวดล้อมในการทำมาหากิน ใช้ธรรมชาติในการทำเกษตรกรรม และในการดำเนินชีวิต แต่มนุษย์ต้องมีจิตใต้สำนึก ในการดูแลรักษาธรรมชาติ

รวมทั้งภูมิคุ้มกันที่ดี ในด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม คือ มีการพึ่งตนเอง ทำอาชีพที่เหมาะสม กับความเป็นอยู่ของแต่ละคนตามความเป็นจริง แต่ละคน ช่วยเหลือ แบ่งปันเกื้อกูลกัน อีกทั้งไม่คดโกง ไม่โลภ ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ อีกทั้งมีความเชื่อว่าพระเจ้าให้ธรรมชาติมา และต้องช่วยกันรักษาสิ่งที่พระเจ้าสร้างให้คงอยู่ตลอดไป

อีกทั้งมีความรู้ในด้านสังคมและวัฒนธรรม คือ คริสตชนในบ้านขุนแตะปฏิบัติตามคำสอนที่ได้รับหรือได้เรียนรู้มา เพื่อประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต อีกทั้งมีการวางแผนในการดำเนินชีวิต อุปโภค บริโภค ของที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์

ตลอดจนมีคุณธรรมทางด้านสังคม โดยมีการดำเนินชีวิตโดยปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน ของพระเจ้า พอเพียงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ จึงทำให้ผู้คนอยู่อย่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรักปรองดองกัน ผู้ใหญ่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม มีศีลธรรม มีจริยธรรม ดังเห็นได้จากการไม่เบียดเบียนคนในสังคมเดียวกัน ช่วยเหลือ แบ่งปันผู้อื่นที่ขัดสนกว่า ให้อภัยซึ่งกันละกัน ไม่ฟุ่มเฟือย แนะนำสิ่งที่ดีให้กับคนในสังคมเดียวกัน ไม่เอาเปรียบหรือดูถูกคนในสังคมเดียวกัน รับผิดชอบร่วมกันในงานของส่วนรวม และมีน้ำใจเกื้อกูลกันรวมถึงการรับฟังผู้อื่น รู้จักให้อภัยผู้อื่น มีน้ำใจ และเสียสละ มีการวางตัวที่เหมาะสม ปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น

อภิปรายผลการศึกษา

วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

1. วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านสังคม

สมาชิกภายในครอบครัวของคริสตชนในบ้านขุนแตะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความสัมพันธ์ที่ดีกับญาติพี่น้อง มีการให้บุตรหลานเรียนรู้ด้านศาสนาคริสต์ และมีการไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ อีกทั้งเห็นความจำเป็นในการให้บุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนที่สอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โดยครอบครัวมีส่วนช่วยผลักดันให้เยาวชนเป็นคนดีได้ รวมทั้งมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน และเห็นความจำเป็นของการเข้าร่วมกลุ่ม เพื่อพัฒนาสังคมที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น มีการช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ปรียานุช พิบูลสราวุธ (2549: ระบบออนไลน์) คือ บุคคลแต่ละคนต้องการดำเนินชีวิตรวมกันเป็นสังคม เพื่อการพัฒนาตัวเอง แต่ละสังคมหรือแต่ละสถาบัน แม้เล็กน้อยที่สุดเช่น ครอบครัว จะต้องตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์อย่างขาดไม่ได้

อีกทั้งสอดคล้องกับคำสอนของศาสนาคริสต์ คือ เพื่อพัฒนาสังคมที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นนั้นเราต้องหันเหความประพฤติให้ดีงามทุกคนในสังคมต้องช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อกัน โดยเฉพาะด้านความประพฤติ การปฏิบัติ โดยยึดคุณธรรมเป็นหลัก และต้องร่วมกันขจัดอุปสรรคที่อาจทำให้คุณธรรมเสื่อมเสีย ทำนองเดียวกันบุคคลจะต้องรู้จักแยกแยะคุณธรรมเพื่อจรรโลงสังคมได้อย่างถูกต้อง โดยถือคุณธรรมฝ่ายจิตวิญญาณสำคัญกว่าฝ่ายวัตถุ ดังในสังคายนาวาติกันที่ 2 พระ

ธรรมนูญว่าด้วยพระศาสนาจักรในโลกสมัยนี้ ข้อ 25 วรรค 1 กล่าวไว้ว่า บุคคลในสังคมหรือในสถาบัน มิใช่มีอยู่เพื่อเป็นทาสของสังคมหรือสถาบันนั้น ๆ "บุคคลมนุษย์... ย่อมเป็นและต้องเป็นหัวใจของและจุดหมายของสถาบันสังคมหรือสถาบันสังคมทุกอย่าง"

2. วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจ

คริสตชนในบ้านขุนแตะ ส่วนใหญ่ มีอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม มีการปลูกข้าวไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน และมีอาชีพเสริม คือ รับจ้างทั่วไป เช่น ปลูกข้าว ปลูกถั่ว ปลูกหอม และปลูกกะหล่ำปลี เนื่องจากส่วนใหญ่มีรายจ่ายสูงกว่ารายได้ จึงต้องรับจ้างเพื่อให้มีรายได้เพียงพอมาใช้จ่ายในครอบครัว อีกทั้งส่วนใหญ่มีปลูกข้าว เลี้ยงหมูและไก่ เพื่อบริโภคในครัวเรือน เนื่องจากมีรายได้น้อยจึงต้องลดรายจ่ายด้วยการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในครัวเรือน เมื่อเหลือจากการบริโภคแล้วจึงขายเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว จะเห็นว่าชาวบ้านมีการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เป็นการช่วยลดความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียว ดังนั้นควรเสนอแนะและส่งเสริมให้เกษตรกรลดความเสี่ยงด้านการกระจายการผลิตและปรับปรุงทรัพยากรในพื้นที่ของตน ได้แก่ การปลูกข้าว ปลูกพืชสวนครัว ปลูกผลไม้ และเลี้ยงไก่พื้นเมือง อาจมีการเลี้ยงปลาดุกเพิ่มในบ่อดินที่สร้างเองง่าย ๆ จะทำให้เกษตรกรและสมาชิกในครัวเรือนมีข้าวและสัตว์เลี้ยงไว้บริโภคเพียงพอตลอดทั้งปี เมื่อเหลือจึงขายเป็นรายได้เก็บไว้ เป็นการเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย แก้ปัญหาที่รายจ่ายมากกว่ารายได้เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ กนก คติการ และ ไพฑูรย์ อรุณพันธ์ (2541) คือ เกษตรกรส่วนใหญ่ในอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนครจะทำการเกษตรเพื่อเป็นอาหารและขายแรงงานนอกภาคเกษตร เพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงอันเกิดจากรายได้ทางการเกษตรอย่างสิ้นเชิง จึงหารายได้นอกภาคเกษตรแทน โดยการประกอบอาชีพเกษตรเดิมมีเฉพาะการปลูกข้าว จึงมีความเสี่ยงอันเกิดจากรายได้ที่ผันผวนหรือแปรปรวนระดับหนึ่ง เมื่อมีการขุดสระส่งเสริมการเลี้ยงปลา ปลูกพืชสวนครัว ปลูกผลไม้ และเลี้ยงไก่พื้นเมือง แล้วความเสี่ยงลดลงได้ และโครงการขุดสระน้ำ ได้สร้างหลักประกัน ได้สร้างหลักประกันการมีอาหารบริโภคให้เกษตรกรเพียงพอตลอดปี ทั้งด้านคุณค่าและปริมาณ สามารถเก็บข้าวไว้บริโภคตลอดปี

3. วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะด้านวัฒนธรรม

คริสตชนในบ้านขุนแตะมีความเชื่อเรื่องพระเจ้าสร้างมนุษย์ขึ้นมา เนื่องจากความเชื่อนี้เป็นสิ่งที่ระบุไว้ในพระคัมภีร์และทำให้ตนเองยึดมั่นในการปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา ส่วนความเชื่อด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ได้แก่ มีความเชื่อเรื่องพระเจ้า มีความเชื่อ

เรื่องพระคัมภีร์ต่าง ๆ มีความเชื่อเรื่องการกลับฟื้นคืนชีพ มีความเชื่อเรื่องชีวิตนิรันดร มีความเชื่อเรื่องความรอดพ้น มีความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ มีความเชื่อเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับกระเจ้า มีความเชื่อเรื่องลิขิตที่พระเจ้ากำหนดไว้ มีความเชื่อเรื่องพระเยซูและศาสดาต่าง ๆ มีความเชื่อเรื่องทูตสวรรค์ ตลอดจนมีความเชื่อและปฏิบัติตามน้ำพระทัยของพระเจ้า มีความเชื่อว่ามนุษย์ได้รับการไถ่กู้จากพระเยซูคริสตเจ้า พระผู้เป็นเจ้าทรงเป็นพระบิดาและทรงรักมนุษย์ เป้าหมายชีวิตของมนุษย์ คือพระผู้เป็นเจ้า ต้องรักและชื่นชมพระองค์ตลอดไป ดังนั้นเมื่อกระทำสิ่งใดก็จะระลึกถึงพระเจ้าไม่กล้าทำสิ่งไม่ดีทำสิ่งผิดบาป ซึ่งความเชื่อต่างๆ เหล่านี้ถือเป็นคุณธรรมที่ช่วยให้คริสตชนในบ้านขุนแตะมีความระอายต่อบาปและดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของศาสนาซึ่งเป็นสิ่งช่วยให้วิถีการดำเนินชีวิตมีความสงบสุข ส่งผลดีทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนของศาสนาคริสต์ คือ มนุษย์ขึ้นอยู่กับพระเป็นเจ้า ผู้ทรงสร้างมนุษย์ตามพระฉายาลักษณ์ของพระองค์ มนุษย์ได้รับการไถ่กู้จากพระเยซูคริสตเจ้า พระผู้เป็นเจ้าทรงเป็นพระบิดา และทรงรักมนุษย์ เป้าหมายชีวิตของมนุษย์ คือพระผู้เป็นเจ้า กล่าวคือ รักและชื่นชมพระองค์ตลอดนิรันดร โลกนี้มีอยู่เพื่อมนุษย์ ศักดิ์ศรีของสตรีเท่าเทียมกับบุรุษ เพราะสังคมครอบครัวจะมีขึ้นไม่ได้ถ้าขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หน้าที่ตามธรรมชาติของสตรี คือ การเป็นมารดา สังคมจะต้องจัดระเบียบให้สตรีสามารถปฏิบัติหน้าที่มารดาได้อย่างสมบูรณ์ (สังคายนาวาติกันที่ 2 พระธรรมนูญว่าด้วยพระศาสนาจักรในโลกสมัยนี้ ข้อ 25 วรรค 1)

4. วิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะด้านสิ่งแวดล้อม

คริสตชนในบ้านขุนแตะมีการทำปุ๋ยหมัก และปุ๋ยอินทรีย์น้ำเพื่อใช้ในการเกษตร ช่วยให้ดินและพืชมีความอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งมีการนำพืชสมุนไพรมาผลิตสารไล่แมลงเพื่อทดแทนการใช้สารฆ่าแมลง ทำให้ลดมลภาวะและช่วยรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ จึงต้องรักษาสมดุลของสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ ดังนั้นคริสตชนในบ้านขุนตึงมีการจัดการขยะโดยไม่ใช้การเผาทำให้ลดภาวะอีกทั้งทำให้บ้านขุนแตะมีทรัพยากรน้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรดินที่อุดมสมบูรณ์มีสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนของศาสนาคริสต์ คือ ความเจริญรุ่งเรืองหรือการพัฒนาคุณประโยชน์ ทั้งฝ่ายจิตวิญญาณและฝ่ายวัตถุครอบครัวมนุษย์ในโลกนี้ มีสิทธิที่จะทำมาหากิน (ด้านเศรษฐกิจ) เพราะว่าพระผู้เป็นเจ้าทรงสร้างสรรพสิ่งมา เพื่อลูกของพระองค์จะได้ไม่อดอยาก การเกี่ยวข้องทางเศรษฐกิจของมนุษย์นั้นต้องยึดมั่นในศีลธรรม ต้องไม่ทำมาหากินเพื่อตนเองหรือเพราะครอบครัวของตนเองเท่านั้นแต่ต้องคำนึงถึงคนอื่นด้วย ซึ่งการกินดีอยู่ดีนี้ เกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรีของมนุษย์ที่เป็นลูกของพระเจ้า ทรัพยากรที่พระเจ้าให้แก่เรานั้น พระองค์ให้สำหรับมนุษย์

ทุกคนด้วย นั้นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ นั้น เราไม่ควรใช้อย่างสุรุ่ยสุร่าย เหมือนในสมัยปัจจุบัน เราต้องช่วยกันบำรุงรักษา เพื่อสำหรับทุกๆคน ทั้งในปัจจุบันละอนาคต

ความสอดคล้องของวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอประมาณ

คริสตชนในบ้านขุนแตะมีความความพอประมาณในภาพรวมสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะมีความพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ของตนในปัจจุบัน และเมื่อพบเห็นคนที่ยากจนกว่าตนจะรู้สึกสงสารแล้วนำมาเป็นกำลังใจให้ไม่ท้อแท้ในการดำเนินชีวิต อีกทั้งใช้วิธีการปลูกพืชโดยไม่เน้นเพียงเพื่อการเพาะปลูกพืชเพื่อให้ได้ผลผลิตมาก ๆ แต่คำนึงถึงดินและสภาพแวดล้อม อีกทั้งใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นที่หลากหลายอย่างพอประมาณ สร้างความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังเห็นได้จากการทำปุ๋ยหมัก และปุ๋ยอินทรีย์น้ำเพื่อใช้ในการเกษตร ช่วยให้ดินและพืชมีความอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งมีการนำพืชสมุนไพรมาผลิตสารไล่แมลง เพื่อทดแทนการใช้สารฆ่าแมลง ทำให้ลดมลภาวะและช่วยรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ จึงต้องรักษาสมดุลของสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ อีกทั้งมีการจัดการขยะโดยไม่ใช้การเผาทำให้ลดภาวะ ทำให้บ้านขุนแตะมีทรัพยากรน้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรดินที่อุดมสมบูรณ์มีสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนของศาสนาคริสต์ คือ มนุษย์นั้นต้องยึดมั่นในศีลธรรม ต้องไม่ทำมาหากินเพื่อตนเองหรือเพราะครอบครัวของตนเองเท่านั้นแต่ต้องคำนึงถึงคนอื่นด้วย การกินดีอยู่ดีนี้ เกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรีของมนุษย์ที่เป็นลูกของพระเจ้า ทรัพยากรที่พระเจ้าให้แก่เรานั้น พระองค์ให้สำหรับมนุษย์ทุกคนด้วย อีกทั้งวิถีชีวิตดังกล่าวมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณ คือ ไม่โลภและไม่กอบโกย นึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2500 ความว่า "...กล่าวโดยทั่วไปมนุษย์เราย่อมปรารถนาจะประสบแต่สิ่งที่ดีงามเจริญตาเจริญใจ จึงควรจะได้มีอุดมคติด้วยกันทั้งนั้น แต่หากควรเป็นไปในทางไม่ก่อความเบียดเบียนแก่ผู้อื่นโดยเพ่งเล็งถึงประโยชน์สุขของผู้อื่นหรือส่วนรวมด้วย..." (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ค: 134)

2. ความมีเหตุผล

คริสตชนในบ้านขุนแตะมีความมีเหตุผลในภาพรวมสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะ มีสำนึกว่าพระเจ้ามองเห็นการกระทำของตนเองทุกเรื่องจึงไม่กล้าทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อีกทั้งเห็นว่าการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้ปฏิบัติต้องมีความศรัทธาและเชื่อว่าจะประสบความสำเร็จในชีวิตก่อนจึงจะนำไปปฏิบัติ อีกทั้ง คริสตชนในบ้านขุนแตะ เห็นว่าทรัพยากรดินและทรัพยากรน้ำมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะกับการทำเกษตรกรรม อีกทั้งมีการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าของสิ่งที่มีอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนของศาสนาคริสต์ คือ บุคคลแต่ละคนต้องการดำเนินชีวิตรวมกันเป็นสังคม เพื่อการพัฒนาตัวเอง แต่ละสังคมหรือแต่ละสถาบัน แม้เล็กน้อยที่สุดเช่น ครอบครัว จะต้องตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์อย่างขาดไม่ได้ และวิถีชีวิตดังกล่าวมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความมีเหตุผล โดยแก่นแท้ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ หลักคิดเพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งการที่เราจะมีชีวิตอยู่บนโลกนี้ได้ เราต้องมีหลักคิดว่าเราจะดำรงชีวิตอย่างไร เพื่ออะไร และสุดท้ายเป้าหมายของชีวิตคืออะไร (ปรียานุช พิบูลสราวุธ, 2549: ระบบออนไลน์)

3. การมีภูมิคุ้มกัน

คริสตชนในบ้านขุนแตะมีภูมิคุ้มกันในภาพรวมสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น มีการประกอบศาสนกิจทางศาสนาเสมอ อีกทั้งมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ เพียงพอในการทำเกษตรกรรมและการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน และมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีสอดคล้องกับคำสอนของศาสนาคริสต์ คือ เมื่อชีวิตอยู่ในโลกนี้ต้องไม่กอบโกย ต้องไม่เที่ยวเตร่หาความสนุกสนานให้เต็มที่ เพราะว่าเมื่อตายไปแล้ว ก็จะไม่สามารถเอาไปได้ ไม่ปฏิเสธชีวิตในโลกหน้า เชื่อว่าชีวิตมีอยู่ไม่เฉพาะในโลกนี้เท่านั้น อีกทั้งชาวบ้านขุนแตะมีการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เป็นการช่วยลดความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียว วิถีชีวิตดังกล่าวมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ เตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้าน ต่าง ๆ ซึ่งการกระทำที่จะสามารถเรียกได้ว่า พอเพียงนั้น จึงมิใช่แต่จะคำนึงถึงเหตุการณ์และผลในปัจจุบันเท่านั้น แต่จำเป็นที่จะต้องคำนึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตภายใต้ข้อจำกัดของความรู้ที่มีอยู่ และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้พอเพียงที่จะสามารถพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ระดับของความพอประมาณต้องครอบคลุมมิติการจัดการความเสี่ยงเชิง

ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ระดับของความพอประมาณต้องครอบคลุมมิติการจัดการความเสี่ยงเชิงพลวัต จึงจะนับได้ว่าเป็นระดับพอเพียงที่สมบูรณ์ (อำพล เสนาณรงค์, 2546: 39-40)

4. การมีความรู้

คริสตชนในบ้านขุนแตะมีความรู้ในภาพรวมสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะมีความรู้ด้านหลักการศาสนาคริสต์อยู่ในระดับดีแล้ว มีการรับความรู้หรือหาความรู้เพิ่มเติมเรื่องศาสนาได้เสมอ อีกทั้งมีการส่งเสรมให้บุตรหลานเรียนรู้ด้านศาสนาคริสต์ และมีการไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ อีกทั้งเห็นความจำเป็นในการให้บุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนที่สอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการคริสตจักรมีการใช้เหตุผลหรือใช้เสียงส่วนมากในการตัดสินใจดำเนินงาน มีหลักเกณฑ์ที่ดีในการเลือกคณะกรรมการ มีการเคารพการตัดสินใจจากคณะกรรมการชุมชนเป็นสิ่งที่ดีแล้ว มีความเคารพการตัดสินใจจากคณะกรรมการชุมชนในการจัดกิจกรรมหรือดำเนินงานต่าง ๆ ซึ่งมีการพิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดี มีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงบ้าง อีกทั้งเห็นว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม รวมทั้งเห็นว่าในชุมชนมีบุคคลหรือหน่วยงานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนเห็นว่าการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้องปฏิบัติเป็นขั้นเป็นตอนไม่ควรก้าวกระโดด โดยเริ่มจากรับรู้ เข้าใจ คิดวิเคราะห์ เรียนรู้ นำไปปฏิบัติ และทบทวนแก้ไข อีกทั้งคริสตชนในบ้านขุนแตะมีความรู้สึกเสียใจในสิ่งที่กระทำผิดและขออภัยโทษกับพระเจ้าโดยไม่คิดจะทำสิ่งนั้นอีก และมีการสร้างงานที่มุ่งใช้แรงงานในท้องถิ่นเป็นหลัก ไม่ใช่ใช้เทคโนโลยีแทนแรงงานอย่างเต็มที่ ซึ่งมีสอดคล้องกับคำสอนของศาสนาคริสต์ คือ คำสอนของศาสนจักร กล่าวว่า "เป้าหมายของการทำงานของมนุษย์มิใช่สร้างความเจริญด้านวัตถุแต่อย่างเดียว แต่ต้องให้ฝ่ายจิตวิญญาณของมนุษย์เจริญเติบโตควบคู่ไปด้วยกัน ดังเช่นในการวางแผนหรือจัดระบบการทำงานของมนุษย์ นอกจากจะกำจัดอุปสรรคต่างๆที่นำภัยต่อความเจริญแล้ว ยังต้องทุ่มเทและสนับสนุนให้มนุษย์เจริญยิ่งขึ้นในด้านจริยธรรมและวิญญาณ" หรือในคำสอนที่กล่าวว่า "ประชาคม การเมือง และอำนาจในบ้านเมืองนั้น ตั้งรากฐานอยู่บนธรรมชาติมนุษย์ ดังนั้นจึงมาจากระเบียบที่พระผู้เป็นเจ้าทรงกำหนดไว้แล้ว" (เรื่องเดียวกัน ข้อ 74 วรรค 3) ฉะนั้น สมาชิกในสังคมต้องเคารพเชื่อฟังผู้ได้รับอำนาจอย่างชอบธรรม (เทียบ รม.13:1-3)

วิถีชีวิตดังกล่าวมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีทัศนคติที่ดี เชื่อในกรรม เชื่อในเหตุและผล เข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิเคราะห์ เข้าใจ และใช้ประโยชน์กระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้น ขวนขวายหาความรู้ ข้อมูล

แลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เสมอ และใช้สติคุมจิตให้เกิดภูมิปัญญาในการตัดสินใจใด ๆ (ธันวา จิตต์สงวน, 2547) และควรมีความรู้ในวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ครอบคลุมเนื้อหาของเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปใช้ในโอกาสและเวลาต่าง ๆ อีกทั้งมีความสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้น มาพิจารณาให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน และมีสติ ในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้นไปใช้ในทางปฏิบัติ เพราะในความเป็นจริงแล้วสถานการณ์เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นการนำความรู้และความรอบคอบมาใช้ จึงต้องอาศัยความระมัดระวังให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย (อำพล เสนาณรงค์, 2546: 39-40)

อีกทั้งควรมีการพัฒนาเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับระบบนิเวศน์ โดยการนำปุ๋ยมูลสัตว์และปุ๋ยชีวภาพมาใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เช่น ใช้กระเทียม หอม ยาฉุน เหล้า ตะไคร้หอม ข่า ขมิ้น สาบเสือ สะเดา เปลือกมังคุด หมักรวมกัน ใช้เป็นยาฆ่าแมลงไม่อันตรายต่อคนและพืช และเพื่อให้สิ่งแวดล้อมเกิดความสมดุล อีกทั้งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการพอประมาณและเงื่อนไขของการมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

5. การมีคุณธรรม

คริสตชนในบ้านขุนแตะมีคุณธรรมในภาพรวมสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากคริสตชนในบ้านขุนแตะเห็นว่าในชุมชนไม่มีผู้ที่ให้คนในชุมชนกู้เงินแล้วคิดดอกเบี้ยทำให้ผู้ที่ไปกู้เงินมีหนี้สินเพิ่มขึ้น อีกทั้งเห็นว่าควรพัฒนาความคิดที่ถูกต้องเที่ยงธรรมมั่นคงอยู่ในเหตุผล และพัฒนาองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยไม่ต้องเอาเปรียบผู้อื่น ตลอดจนเห็นว่านอกจากการใช้ความรู้ในด้านต่าง ๆ แล้ว ยังต้องมีความซื่อสัตย์ในการประกอบอาชีพด้วย อีกทั้งในชุมชนของคริสตชนในบ้านขุนแตะมีผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานแล้วให้ความช่วยเหลือผู้อื่นที่มีฐานะด้อยกว่า และมีการกำหนดคุณค่าของมนุษย์ด้วยคุณความดี ไม่ใช่ทรัพย์สินเงินทอง ซึ่งสอดคล้องกับที่ศาสนจักรให้คำสอนไว้ว่า “ศักดิ์ศรีของสตรีเท่าเทียมกับบุรุษ เพราะสังคมครอบครัวจะมีขึ้นไม่ได้ถ้าขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง” “ในส่วนที่แตกต่างกันนั้น ถือเป็นแผนการของพระเป็นเจ้าที่ทรงต้องการให้มนุษย์พึ่งพาอาศัยกัน และแสดงเมตตาจิตต่อกัน”

ดังนั้นควรใช้คุณธรรมของศาสนาคริสต์สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับเยาวชนรุ่นหลังของคริสตชนในบ้านขุนแตะให้มีความระอายต่อบาปและดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของศาสนา มีความเชื่อว่ามนุษย์ได้รับการไถ่กู้จากพระเยซูคริสตเจ้า พระผู้เป็นเจ้าทรงเป็นพระบิดา และทรงรักมนุษย์ เป้าหมายชีวิตของมนุษย์ คือพระผู้เป็นเจ้า ต้องรักและชื่นชมพระองค์

ตลอดไป ดังนั้นเมื่อกระทำสิ่งใดก็จะระลึกถึงพระเจ้าไม่กล้าทำสิ่งไม่ดีทำสิ่งผิดบาป ซึ่งความเชื่อต่างๆ เหล่านี้ถือเป็นคุณธรรมที่ช่วยให้คริสตชนในบ้านขุนแตะมีความระอายต่อบาปและดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของศาสนาซึ่งเป็นสิ่งช่วยให้วิถีการดำเนินชีวิตมีความสงบสุข ส่งผลดีทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น อีกทั้งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันทางสังคม และในเงื่อนไขของการมีคุณธรรม

ชุมชนคริสตชนบ้านขุนแตะมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการเป็นชุมชนเข้มแข็ง ตามที่แนวทางพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547ข: 21-22) กล่าวว่าชุมชนจะต้องมีจิตสำนึกสาธารณะ มีความเอื้ออารี มีผู้นำที่ดี มีคุณธรรม เมตตาธรรม รู้จักวิเคราะห์ข้อมูลของตนเอง มีกระบวนการเรียนรู้ พัฒนากิจกรรมบนพื้นฐานของศักยภาพชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุล และมีกระบวนการพัฒนาและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นชุมชนที่เข้มแข็งจึงเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งด้านความคิดที่อยู่บนพื้นฐานของการคิดที่จะพึ่งตนเองให้ได้ก่อนในเบื้องต้น คิดที่จะแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน ตลอดจนตั้งอยู่บนเหตุผล และความสมดุลของแต่ละชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเพื่อพัฒนาคริสตชนในบ้านขุนแตะ

1. ควรใช้คุณธรรมของศาสนาคริสต์สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับเยาวชนรุนหลังของคริสตชนในบ้านขุนแตะให้มีความระอายต่อบาปและดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของศาสนา มีความเชื่อว่ามนุษย์ได้รับการไถ่กู้จากพระเยซูคริสตเจ้า พระผู้เป็นเจ้าทรงเป็นพระบิดา และทรงรักมนุษย์ เป้าหมายชีวิตของมนุษย์ คือพระผู้เป็นเจ้า ต้องรักและชื่นชมพระองค์ตลอดไป ดังนั้นเมื่อกระทำสิ่งใดก็จะระลึกถึงพระเจ้าไม่กล้าทำสิ่งไม่ดีทำสิ่งผิดบาป ซึ่งความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นคุณธรรมที่ช่วยให้คริสตชนในบ้านขุนแตะมีความระอายต่อบาปและดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของศาสนาซึ่งเป็นสิ่งช่วยให้วิถีการดำเนินชีวิตมีความสงบสุข ส่งผลดีทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น อีกทั้งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันทางสังคม ตลอดจนส่งเสริมและหาวิธีการให้เยาวชนและชาวบ้านในชุมชนบ้านขุนแตะมีการดำเนินชีวิตโดยปฏิบัติตามหลักธรรม คำสอนของศาสนาคริสตร์ พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ เพื่อทำให้ผู้คนอยู่อย่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรักปรองดองให้อภัยกัน และมีน้ำใจเกื้อกูลกัน

2. ควรเสนอแนะและส่งเสริมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้เกษตรกรลดความเสี่ยงด้านการกระจายการผลิตและปรับปรุงทรัพยากรในพื้นที่ของตน ได้แก่ การปลูกข้าว ปลูกพืชสวนครัว ปลูกผลไม้ และเลี้ยงไก่พื้นเมือง อาจมีการเลี้ยงปลาดุกเพิ่มในบ่อดินที่สร้างเองง่าย ๆ จะทำให้เกษตรกรและสมาชิกในครัวเรือนมีข้าวและสัตว์เลี้ยงไว้บริโภคเพียงพอตลอดทั้งปี เมื่อเหลือจึงขายเป็นรายได้เก็บไว้ เป็นการเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย แก้ปัญหาที่รายจ่ายมากกว่ารายได้ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนให้ดีขึ้น รวมทั้งปลูกจิตสำนึกในการดูแลรักษาธรรมชาติ มีการช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกัน พอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ขยันหมั่นเพียร ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส คนยากจนขัดสน อีกทั้งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการพอประมาณและการมีภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจ

3. ควรมีการพัฒนาเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับระบบนิเวศน์ และส่งเสริมให้ชาวบ้านขุนแตะปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาคริสตร์ที่ได้เรียนรู้มา เพื่อประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต อีกทั้งมีการวางแผนในการดำเนินชีวิต อุปโภค บริโภค ของที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์โดยการนำปุ๋ยมูลสัตว์และปุ๋ยชีวภาพมาใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เช่น ใช้กระเทียม หอม ยาฉุน เหล้า ตะไคร้หอม ข่า ขมิ้น สาบเสือ สะเดา เปลือกมังคุด หมักรวมกัน ใช้เป็นยาฆ่าแมลงไม่อันตรายต่อคนและพืช และเพื่อให้สิ่งแวดล้อมเกิดความสมดุล อีกทั้งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการพอประมาณและเงื่อนไขของการมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. นักวิจัยควรใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อร่วมกันเสนอแนวทางการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. ควรมีการวิจัยวิถีชีวิตของคริสตชนที่อยู่ในชุมชนอื่น ๆ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกับวิถีชีวิตของคริสตชนในบ้านขุนแตะที่เป็นชาวปกาเกอะญอ

บรรณานุกรม

กนก คติการ และ ไพฑูรย์ อรุณพันธ์. 2541. "การวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้แบบจำลองการลดความเสี่ยงของครัวเรือนเกษตร: กรณีศึกษาในอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร". **วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์** 16, 3: 104-130.

กังสดาล อยู่เย็น. 2544. **พลวัตชุมชนบ้านเปร็ดในภาคใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

"ข้อมูลพื้นฐานของบ้านขุนแตะ". ม.ป.ป. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.chiangmai.go.th/project/kuntae/ kuntae_data.html/ (10 กันยายน 2553).

คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเศรษฐศาสตร์. 2546. **เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ความหมายของนักเศรษฐศาสตร์.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. 2547ก. **การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

_____. 2547ข. **นานาคำถามเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

_____. 2547ค. **ประมวลคำในพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชตั้งแต่พุทธศักราช 2493-2542 ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจพอเพียง, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

จงดี วงศ์จอมพร. 2553. ผู้นำศาสนา. สัมภาษณ์. 15 ตุลาคม

จริยา วงศ์ประสิทธิ์. 2544. **การวิเคราะห์ผลการดำเนินการเกษตรผสมผสาน ตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงบนพื้นที่ธรณีสัณฐาน 3 รูปแบบ.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย มหิดล. อ้างถึงใน สิน พันธุ์พินิจ. 2545. **กลยุทธ์การส่งเสริมการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกรรายย่อย ภาคตะวันตกของประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์. 2545. **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนและชุมชนด้วยโครงงานอาชีพ.** เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ทรงชัย ติยานนท์. 2541. "การศึกษาทัศนะของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง". [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มาhttp://thesis.tiac.or.th (5 กันยายน 2551).

ทองบูรณ์ พิทักษ์ดำรงสุข. 2553. ผู้นำศาสนา. สัมภาษณ์. 18 ตุลาคม

ธันวา จิตต์สงวน. 2547. **การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับบจุลภาค.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

บาทหลวงวีระ อาภรณ์รัตน์. 2542. **คำสอนพระศาสนจักรคาทอลิก (Catechism of the Catholic Church) ภาค 2.** กรุงเทพฯ: แผนกคริสตศาสนธรรม อัครสังฆมณฑล.

บุญเสริม บุญเจริญผล. 2543. แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง. **วารสารศรีปทุมปริทัศน์.** 1, 1: 39

ประทีป พรมสิทธิ์. 2544. "การศึกษาวิเคราะห์ เชิงปรัชญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง". [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://thesis.tiac.or.th/(5 กันยายน 2551).

ประวิทย์ นิกรอวยชัย. 2553. ผู้นำศาสนา. สัมภาษณ์. 13 ตุลาคม.

ประเสริฐ สงวนไพรวัลย์. 2553. ผู้ใหญ่บ้าน. สัมภาษณ์. 14 ตุลาคม.

ปรียานุช พิบูลสราวุธ. 2549. "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ". [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.sufficiencyeconomy.org/userfiles/imagesfiles/Drive.pdf (18 สิงหาคม 2551).

พิกุลทอง เกษมสันต์, ศุภลักษณ์ จันทร์เจริญ และ ไพฑูรย์ พัชรอาภา. 2546. **การศึกษาทัศนะของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: ศึกษาเฉพาะกรณีเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนจาก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ในโครงการรวมน้ำ+ใจ ถวายในหลวง.** กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

พงษ์ชัย ชูลีกรเมตตา. 2553. ผู้นำศาสนา. สัมภาษณ์. 17 ตุลาคม

ภาคินวัฒนช์ สุทธิผุย. 2549. **เศรษฐกิจพอเพียงกับวิถีชีวิตของมุสลิมในบ้านหัวฝาย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่.** เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม กลุ่มศึกษาปัญหาสังคม. ม.ป.ป. "บ้านขุนแตะ". [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.sri.cmu.ac.th/~localdevelop/index/ (10 กันยายน 2553).

โรแบต์ โกสเต. 2539. **คำสอนของคริสตชน และความสอดคล้องในด้านสังคม.** กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน). 2548. "การจัดการพื้นที่". [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www2.hrdi.or.th/sites/default/files/file_content/plan_sta/phin_Plan2.pdf/ (10 กันยายน 2553).

สิน พันธุ์พินิจ. 2545. **กลยุทธ์การส่งเสริมการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกรรายย่อย ภาคตะวันตกของประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

_____. 2547. **การวิจัยทางสังคมศาสตร์.** กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

สิน พันธุ์พินิจ และ บำเพ็ญ เขียวหวาน. 2542. **การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร ตามโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรภาคกลางของประเทศไทย.** รายงานการวิจัย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อ้างถึงใน สิน พันธุ์พินิจ. 2545. **กลยุทธ์การส่งเสริมการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกรรายย่อย ภาคตะวันตกของประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุภลักษณ์ เรือนชมภู. 2551. **เศรษฐกิจพอเพียงกับวิถีชีวิตชนเผ่าปะหล่องบ้านนอแล อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่.** เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

เสรี พงศ์พิศ. 2545. **ศาสนาคริสต์คาทอลิก กับสังคมไทย สี่ศตวรรษแห่งคุณค่าและบทเรียน.** กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.

สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. 2551. "โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านขุนแตะ ต.ดอยแก้ว อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่". [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.chiangmai.go.th/ project/kuntae.html/ (10 กันยายน 2553).

หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 32. ม.ป.ป. "ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรธรรมชาติ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง". [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.mdu32.com/ center.htm/ (10 กันยายน 2553).

อมรา อารีย์. 2550. **วิถีชีวิตมุสลิมกับเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านปิงหลวง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่.** เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

อภิชัย พันธเสน, สรวิชญ์ เปรมชัน และ พิเชษฐ เกียรติเดชปัญญา. 2545. **การวิเคราะห์อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง.** รายงานฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อรสุดา เจริญรัถ. 2542. "การเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย". [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://thesis.tiac.or.th/ (5 กันยายน 2551).

_____. 2546. **เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อำพล เสนาณรงค์. 2546. "ทิศทางการพัฒนาชนบทตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง". น. 39-40. ใน **วรรณกรรมปริทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ □□□

แบบสัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรื่อง วิถีชีวิตคริสตชนกับเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านขุนแตะ

อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง:

การวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตคริสตชนกับเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านขุนแตะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของคริสตชนบ้านขุนแตะ และความสอดคล้องของวิถีชีวิตกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ข้อมูลที่ได้รับจะถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพียงต่อไป และถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ข้อมูลที่ตอบในแบบสัมภาษณ์นี้ ถือเป็นข้อมูลส่วนตัวและไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ เฉพาะข้อมูลที่ได้มีการวิเคราะห์ตามหลักสถิติที่ถูกต้องจะนำมาอ้างอิงเพื่อประโยชน์ทางวิชาการและปรับใช้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้เท่านั้น

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย มา ณ โอกาสนี้

นายชาญชัย เต็มอรุณรุ้ง
นักศึกษาระดับปริญญาโท
สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

วันที่สัมภาษณ์ ...../...../..... ผู้เก็บข้อมูล .....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชนคริสตชนบ้านขุนแตะ

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

2. บ้านเลขที่ .....หมู่ 5 บ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

3. เพศ

☐ 1. ชาย ☐ 2. หญิง

4. อายุ.....ปี

5. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ 1. ไม่ได้เรียนหนังสือ ☐ 5. อนุปริญญา หรือ ปวส

☐ 2. ประถมศึกษา ☐ 6. ปริญญาตรี

☐ 3. มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ 7. สูงกว่าปริญญาตรี

☐ 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย ☐ 8. อื่นๆ (ระบุ).....

6. ชนเผ่า

☐ 1. กะเหรี่ยง (ปกาเกอะญอ) ☐ 3. อีก้อ (อาข่า)

☐ 2. ม้ง (แม้ว) ☐ 4. มูเซอ (ลาฮู)

7. สถานภาพการสมรส

☐ 1. โสด ☐ 3. หม้าย/หย่าร้าง

☐ 2. สมรส

8. สถานภาพในครอบครัว (ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครอบครัว)

☐ 1. หัวหน้าครอบครัว ☐ 4. บุตร/หลาน

☐ 2. พ่อ/แม่ ☐ 5. เขย/สะใภ้

☐ 3. สามี/ ภรรยา ☐ 6. อื่น ๆ (ระบุ).....

9. จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน

☐ 1. เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี.....คน ☐ 3. ผู้สูงวัย อายุ 60 ปี ขึ้นไป.....คน

☐ 2. วัยแรงงานอายุ 16-59 ปี.....คน

10. การตั้งถิ่นฐาน (ตอบข้อ 1 ข้ามไปทำข้อ 12)

☐ 1. อาศัยอยู่ตั้งแต่เกิด ☐ 2. ย้ายเข้ามาอยู่

11. กรณีย้ายเข้ามาอยู่ ถิ่นฐานเดิม คือ.....จำนวนปีที่ย้ายเข้ามา.....ปี

12. ลักษณะบ้านเรือน

☐ 1. ลักษณะชั่วคราว (บ้านไม้ฟาก มุงจาก)

☐ 2. ลักษณะกึ่งถาวร (บ้านไม้ มุงจาก/สังกะสี)

☐ 3. ลักษณะถาวร (บ้านไม้/ปูนมุงกระเบื้อง)

13. ขนาดการถือครองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน (ตอบข้อ 2 ข้ามไปทำตอนที่ 2)

☐ 1. เป็นเจ้าของ จำนวน.....ไร่.....ตารางวา การใช้ประโยชน์ .....ไร่

☐ 2. เช่า จำนวน.....ไร่.....ตารางวา การใช้ประโยชน์ .....ไร่

14. เอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่ถือครอง

☐ 1. โฉนด

☐ 2. น.ส.3/ น.ส.3 ก

☐ 3. ส.ค. 1

☐ 4. ที่จับจองไม่มีเอกสารสิทธิ์

☐ 5. ที่สาธารณประโยชน์

☐ 6. อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 ข้อมูลวิถีชีวิตของชุมชนคริสตชนบ้านขุนแตะ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 2.1 วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ

1. การประกอบอาชีพ

1.1 อาชีพหลัก

☐ 1. เกษตรกร ☐ 6. ธุรกิจส่วนตัว / อาชีพอิสระ

☐ 2. ภิกษุ / สามเณร / นักบวช ☐ 7. รับจ้างทั่วไป

☐ 3. รับราชการ ☐ 8. นักเรียน / นักศึกษา

☐ 4. พนักงานรัฐวิสาหกิจ/บริษัทเอกชน ☐ 9. อื่น ๆ (ระบุ).....

☐ 5. ค้าขาย

1.2 อาชีพเสริม / อาชีพรอง

☐ 1. เกษตรกร ☐ 5. ธุรกิจส่วนตัว / อาชีพอิสระ

☐ 2. รับจ้างทั่วไป ☐ 6. รับราชการ

☐ 3. นักเรียน / นักศึกษา ☐ 7. ค้าขาย

☐ 4. พนักงานรัฐวิสาหกิจ/บริษัทเอกชน ☐ 8. อื่น ๆ (ระบุ).....

2. การผลิตและการบริโภค

2.1 พืชที่เพาะปลูก คือ .....

2.2 การใช้ประโยชน์พืชที่ปลูก

☐ 1. เพื่อบริโภคในครัวเรือน ☐ 3. บริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย

☐ 2. เพื่อจำหน่าย ☐ 4. อื่น ๆ (ระบุ).....

2.3 สัตว์เลี้ยง

☐ 1. หมู จำนวน.....ตัว ☐ 2. ไก่ จำนวน.....ตัว

☐ 3. ปลา จำนวน.....ตัว ☐ 4. ม้า จำนวน.....ตัว

☐ 5. อื่น ๆ.....จำนวน.....ตัว

2.4 การใช้ประโยชน์สัตว์เลี้ยง

☐ 1. เพื่อบริโภคในครัวเรือน ☐ 4. บริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย

☐ 2. เพื่อจำหน่าย ☐ 5. อื่น ๆ (ระบุ).....

☐ 3. เพื่อใช้งาน

3. รายได้ภายในครัวเรือน

3.1 รายได้ของท่าน จำนวน.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

3.2 รายได้ของสามี/ภรรยา จำนวน.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

3.3 รายได้ของบุตรหลาน จำนวน.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

3.4 รวมรายได้ทั้งหมด จำนวน.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

4. รายจ่ายภายในครัวเรือน

4.1 รายจ่ายประจำของครัวเรือน

☐ 1. ค่าน้ำ จำนวน.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

☐ 2. ค่าไฟฟ้า จำนวน.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

☐ 3. ค่าโทรศัพท์ จำนวน.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

☐ 4. ค่าจ้างแรงงาน จำนวน.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

☐ 5. ค่าเช่าที่อยู่อาศัย จำนวน.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

☐ 6. ค่าเช่าที่ทำกิน จำนวน.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

☐ 7. ค่าอาหาร จำนวน.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

☐ 8. ค่าการศึกษาบุตร จำนวน.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

☐ 9. ค่าเครื่องนุ่งห่ม จำนวน.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

☐ 10. ค่าผ่อนหนี้สิน จำนวน.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

☐ 11. อื่นๆ..... จำนวน.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

4.2 รวมรายจ่ายครัวเรือน จำนวน.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

5. เงินออม

5.1 การออมเงิน จำนวน.....บาท/เดือน.....บาท/ปี

2.2 สถานที่เก็บเงินออม

☐ 1. เก็บไว้เอง ☐ 4. ฝากธนาคารชุมชน

☐ 2. ฝากธนาคาร ☐ 5. อื่น ๆ (ระบุ).....

☐ 3. ฝากในรูปแบบประกันชีวิต

6. หนี้สิน

6.1 หนี้สินของครัวเรือน (ตอบข้อ 1 ข้ามไปทำ ข้อ 7)

☐ 1. ไม่มีหนี้ ☐ 2. มีหนี้สิน

6.2 หนี้สินของครัวเรือน จำนวน.....บาท

6.3 ที่มาของหนี้สิน

☐ 1. ธ.ก.ส.
☐ 2. กองทุนหมู่บ้าน
☐ 3. ธนาคาร
☐ 4. ธนาคารชุมชน
☐ 5. หนี้นอกระบบ/เพื่อนบ้าน
☐ 6. อื่น ๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2.2 วิถีชีวิตด้านสังคม

	เรื่อง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
1	สมาชิกในครอบครัวท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน					
2	ครอบครัวท่านช่วยผลักดันให้เยาวชนเป็นคนดีได้					
3	ครอบครัวท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับญาติพี่น้อง					
4	ครอบครัวท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน					
5	ท่านเห็นความจำเป็นของการเข้าร่วมกลุ่ม					
6	ท่านเห็นความจำเป็นในการส่งลูกเรียนโรงเรียนสามัญ					
7	การส่งลูกไปโรงเรียนสอนศาสนาในชุมชนทำให้ลูกมีเพื่อนมากขึ้น					
8	ท่านไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์					

ตอนที่ 2.3 วิถีชีวิตด้านวัฒนธรรมและความเชื่อ

	เรื่อง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
9	ท่านมีความเชื่อเรื่องพระเจ้า					
10	ท่านมีความเชื่อเรื่องลิขิตที่พระเจ้ากำหนดไว้					
11	ท่านมีความเชื่อเรื่องพระคัมภีร์ต่างๆ					
12	ท่านมีความเชื่อเรื่องพระเยซู และศาสดาต่างๆ					
13	ท่านมีความเชื่อและปฏิบัติตามน้ำพระทัยของพระเจ้า					
14	ท่านมีความเชื่อเรื่องการกลับคืนชีพ					
15	ท่านมีความเชื่อเรื่องชีวิตนิรันดร					
16	ท่านมีความเชื่อว่าพระเจ้าสร้างมนุษย์อย่างมีวัตถุประสงค์					
17	ท่านมีความเชื่อเรื่องทูตสวรรค์					
18	ท่านมีความเชื่อเรื่องความรอดพ้น					
19	ท่านคิดว่าสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับมนุษย์					
20	ท่านมีความเชื่อเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า					

<u>วิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม</u>

	เรื่อง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
21	สภาพภูมิประเทศของชุมชนเหมาะสมในการดำรงชีวิต					
22	ทรัพยากรดินของชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์					
23	ทรัพยากรน้ำของชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์					
24	การที่ชุมชนจัดการขยะโดยไม่ใช้วิธีการเผาทำให้ลดมลภาวะ					
25	การที่ชุมชนทำปุ๋ยหมัก และปุ๋ยอินทรีย์น้ำเพื่อใช้ในการเกษตรช่วยให้ดินและพืชมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้นมากกว่าการใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียว					
26	การที่ชุมชนนำพืชสมุนไพรมาผลิตสารไล่แมลง เพื่อทดแทนการใช้สารฆ่าแมลง ทำให้ลดมลภาวะ และช่วยรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม					

ตอนที่ 3 ข้อมูลวิถีชีวิตของชุมชนคริสตชนบ้านขุนแตะ ที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 องค์ประกอบ และ 2 เงื่อนไข

3 องค์ประกอบ 2 เงื่อนไข	วิถีชีวิต		เรื่อง	เห็นด้วยที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
พอประมาณ	เศรษฐกิจ	34	ท่านเข้าใจเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้ประชาชนคนไทย ยึดปรัชญา "เศรษฐกิจพอเพียง" ในการดำรงชีวิต					
พอประมาณ	เศรษฐกิจ	35	ท่านทำอาชีพนี้แล้วมีเวลาพักผ่อน สามารถมีเวลาให้กับครอบครัวได้					
พอประมาณ	เศรษฐกิจ	36	คนในครัวเรือนของท่าน ออกไปทำงานนอกพื้นที่มากขึ้นกว่าในอดีต					
พอประมาณ	เศรษฐกิจ	37	ท่านต้องจ้างแรงงานช่วยในการผลิตมากขึ้นกว่าในอดีต					
พอประมาณ	เศรษฐกิจ	38	ท่านมีความต้องการขยายที่พักอาศัยเพิ่มเติม					
พอประมาณ	เศรษฐกิจ	39	ท่านมีการหาปัจจัยยังชีพด้วยกำลังแรงงานขนองตนเอง					
พอประมาณ	เศรษฐกิจ		ท่านเห็นว่าในการประกอบอาชีพควรจะมีความซื่อสัตย์ถึงแม้ว่าจะได้ผลตอบแทนน้อย มากกกว่าจะคดโกงเพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูง					
พอประมาณ	เศรษฐกิจ	40	ท่านมีรายจ่ายครัวเรือนที่เพียงพอกับรายรับที่ได้มา					
พอประมาณ	เศรษฐกิจ	41	ท่านมีความต้องการที่จะซื้อรถเพิ่มเพื่อให้มีรถเหมือนเพื่อนบ้าน					
พอประมาณ	เศรษฐกิจ	42	ท่านมีการชำระหนี้ต่างๆ ของครัวเรือนได้อย่างสะดวก (คล่อง)					
พอประมาณ	เศรษฐกิจ	43	ในชุมชนมีผู้ที่ท่านเห็นว่าฟุ่มเฟือย สุรุ่ยสุร่ายเกินความจำเป็นหรือไม่ (เพราะเหตุใด)					

3 องค์ประกอบ 2 เงื่อนไข	วิถีชีวิต		เรื่อง	เห็นด้วยที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
พอประมาณ	เศรษฐกิจ	44	ท่านคิดว่าความพอประมาณ คือ การมีปริมาณการผลิตและการบริโภคที่เพียงพอสำหรับตัวเองและครอบครัว					
พอประมาณ	เศรษฐกิจ	45	ท่านคิดว่าความพอประมาณด้านการผลิต คือ แม้จะไม่ทำให้ร่ำรวยแต่หากผลิตให้เพียงพอก็อยู่ได้ ไม่เดือดร้อน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น					
พอประมาณ	เศรษฐกิจ	46	ท่านสร้างความพอประมาณในครัวเรือนจากการเรียนรู้รายรับ รายจ่ายของครัวเรือน โดยจัดทำบัญชีครัวเรือน					
พอประมาณ	สังคม	47	ในชุมชนมีผู้ประกอบอาชีพด้วยความสุจริต มีความยุติธรรม ไม่เอาเปรียบกัน					
พอประมาณ	สังคม	48	การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต สามารถมีของหรูหราได้ มีมากได้แต่ต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น					
พอประมาณ	สังคม	49	ท่านมีความพอเพียงโดยการพอประมาณเหมาะแก่กาละและโอกาส					
พอประมาณ	สังคม	50	การพอเพียงของท่านคือการไม่ฟุ่มเฟือย					
พอประมาณ	วัฒนธรรม	51	ท่านพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้					
พอประมาณ	วัฒนธรรม	52	เมื่อพบเห็นคนที่ยากจนกว่า ท่านรู้สึกสงสารและยิ่งเป็นกำลังใจให้ท่านไม่ท้อแท้ในการดำเนินชีวิต					
พอประมาณ	สิ่งแวดล้อม	53	ท่านใช้วิธีการปลูกพืชโดยไม่เน้นการเพาะปลูกพืชเพื่อให้ได้ผลผลิตมากๆ แต่คำนึงถึงดินและสภาพแวดล้อม					
พอประมาณ	สิ่งแวดล้อม	54	ท่านใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องที่ที่หลากหลายอย่างพอประมาณ สร้างความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม					

3 องค์ประกอบ 2 เงื่อนไข	วิถีชีวิต	เรื่อง	เห็นด้วยที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
มีเหตุผล	เศรษฐกิจ	55 ท่านพึงพอใจอาชีพที่ทำอยู่					
มีเหตุผล	เศรษฐกิจ	56 ท่านและครอบครัวเห็นว่าควรเปลี่ยนอาชีพเพื่อให้มีเงินมากขึ้น					
มีเหตุผล	เศรษฐกิจ	57 ท่านเห็นว่าไม่ควรออกไปทำงานนอกพื้นที่เพราะการอยู่ในชุมชนถึงได้เงินน้อยแต่ได้ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว					
มีเหตุผล	เศรษฐกิจ	58 ท่านมีการเรียนรู้ที่จะทำให้ตนเป็นที่พึ่งของตนเอง ไม่พึ่งพาคนอื่น					
มีเหตุผล	เศรษฐกิจ	59 ท่านมีเหตุผลด้านการผลิต รู้จักทำเป็นขั้นตอน ใช้ภูมิปัญญา เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม					
มีเหตุผล	เศรษฐกิจ	60 ชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่มผลิต การจัดการตลาด เพื่อรวมพลังในการวางแผนระดับชุมชน เพื่อเกื้อกูลกันในการใช้ทรัพยากรและสร้างกำลังต่อรองจากภายนอก					
มีเหตุผล	สังคม	61 นอกจากส่งลูกเรียนโรงเรียนสามัญแล้วครอบครัวท่านมีการส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านอื่นๆ อีก					
มีเหตุผล	สังคม	62 ท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ยินดีดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
มีเหตุผล	วัฒนธรรม	63 ท่านมีสำนึกว่าพระเจ้ามองเห็นการกระทำของตนทุกเรื่องจึงไม่กล้าทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง					
มีเหตุผล	วัฒนธรรม	64 ท่านคิดว่าการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาในชีวิตประจำวัน ผู้ปฏิบัติต้องมีความศรัทธาและเชื่อว่าจะประสบความสำเร็จในชีวิตก่อนจึงจะนำไปปฏิบัติ					

3 องค์ประกอบ 2 เงื่อนไข	วิถีชีวิต		เรื่อง	เห็นด้วยที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
มีเหตุผล	สิ่งแวดล้อม	65	ทรัพยากรดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะกับการทำเกษตรกรรม					
มีเหตุผล	สิ่งแวดล้อม	66	ทรัพยากรน้ำมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะกับการทำเกษตรกรรม					
มีเหตุผล	สิ่งแวดล้อม	67	ท่านมีการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ เพิ่มคุณค่า มูลค่าของสิ่งที่มีอยู่					
มีภูมิคุ้มกัน	เศรษฐกิจ	68	ท่านมีข้าวซื้อเก็บไว้พอกินในครัวเรือน					
มีภูมิคุ้มกัน	เศรษฐกิจ	69	ท่านมีการปลูกผัก ผลไม้ ไว้บริโภคเมื่อเหลือจึงขาย					
มีภูมิคุ้มกัน	เศรษฐกิจ	70	ท่านมีการวางแผนระยะยาวที่เตรียมพร้อมกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดถือว่าเป็นภูมิคุ้มกันตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง					
มีภูมิคุ้มกัน	เศรษฐกิจ	71	ท่านมุ่งเน้นผลิตพืชให้พอเพียงกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นลำดับแรก เมื่อเหลือจึงขายและพัฒนาเพื่อการค้า					
มีภูมิคุ้มกัน	เศรษฐกิจ	72	ท่านและสมาชิกในครอบครัวมีบัตรประกันสุขภาพเมื่อเจ็บป่วยช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล					
มีภูมิคุ้มกัน	เศรษฐกิจ	73	ท่านคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงทำให้สามารถหลุดพ้นจากความยากจนและพึ่งตนเองได้					
มีภูมิคุ้มกัน	สังคม	74	ท่านคิดว่าการสร้างครอบครัวให้อบอุ่นเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันเบื้องต้นในสังคมชุมชนของท่าน					

3 องค์ประกอบ 2 เงื่อนไข	วิถีชีวิต	เรื่อง	เห็นด้วยที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
มีภูมิคุ้มกัน	สังคม	75 ชุมชนมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อรวบรวมเงินที่บริจาคมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม					
มีภูมิคุ้มกัน	สังคม	76 ชุมชนมีปัญหายาเสพย์ติด อบายมุข หรือสิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้น					
มีภูมิคุ้มกัน	สังคม	77 ในชุมชนมีเรื่องขัดแย้งกัน					
มีภูมิคุ้มกัน	สังคม	78 ชุมชนมีกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันในการไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้น					
มีภูมิคุ้มกัน	สังคม	79 ในชุมชนมีความเสมอภาคกัน					
มีภูมิคุ้มกัน	สังคม	80 ท่านมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชน					
มีภูมิคุ้มกัน	สังคม	81 มีการช่วยเหลือกันภายในชุมชน หรือกับชุมชนอื่น					
มีภูมิคุ้มกัน	สังคม	82 ชุมชนท่านและชุมชนอื่นๆ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทั้งภายในครอบครัว ภายในชุมชนและกับชุมชนอื่นๆ					
มีภูมิคุ้มกัน	วัฒนธรรม	83 ความมั่นคงในวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่นถือว่าเป็นภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมที่แข็งแรง					
มีภูมิคุ้มกัน	วัฒนธรรม	84 ท่านเข้าร่วมสรรเสริญพระเจ้าทุกวันอาทิตย์					
มีภูมิคุ้มกัน	วัฒนธรรม	85 ท่านร่วมปฏิบัติพันธกิจของศาสนจักรอยู่เสมอ					
มีภูมิคุ้มกัน	วัฒนธรรม	86 ท่านปฏิบัติตามพระวาจาของพระเจ้า					
มีภูมิคุ้มกัน	สิ่งแวดล้อม	87 มีน้ำพอใช้ในการเกษตร					
มีภูมิคุ้มกัน	สิ่งแวดล้อม	88 ท่านมีน้ำไว้พอใช้อุปโภคในครัวเรือน					
มีภูมิคุ้มกัน	สิ่งแวดล้อม	89 ท่านมีน้ำไว้เพียงพอสำหรับบริโภคในครัวเรือน					

3 องค์ประกอบ 2 เงื่อนไข	วิถีชีวิต	เรื่อง	เห็นด้วยที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
มีภูมิคุ้มกัน	สิ่งแวดล้อม	90 ท่านมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ					
ความรู้	เศรษฐกิจ	91 ท่านมีความรู้ในเรื่องการปลูกพืชที่ท่านปลูกอยู่					
ความรู้	เศรษฐกิจ	92 ท่านมีการเพิ่มพูนความรู้ให้ตนเองโดยการติดตามข่าวสาร ทำให้ท่านปรับตัวมีความรู้เท่าทันสถานการณ์ในการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมของตนเอง					
ความรู้	เศรษฐกิจ	93 ท่านเปิดรับข้อมูล เรียนรู้และทดลองจากการปฏิบัติจริงอย่างเหมาะสมกับตัวเอง โดยมีการประเมินอยู่ตลอดเวลา					
ความรู้	เศรษฐกิจ	94 ท่านคิดว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาเศรษฐกิจได้					
ความรู้	สังคม	95 ท่านคิดว่าตนและครอบครัวมีความรู้ด้านหลักการคริสต์ศาสนาอยู่ในระดับดีแล้ว					
ความรู้	สังคม	96 ท่านและครอบครัวมีการรับรู้หรือหาความรู้เพิ่มเติมเรื่องศาสนาได้เสมอ					
ความรู้	สังคม	97 คณะกรรมการคริสตจักรมีการใช้เหตุผลหรือใช้เสียงส่วนมากในการตัดสินใจดำเนินการต่างๆ					
ความรู้	สังคม	98 ชุมชนมีหลักเกณฑ์ที่ดีในการเลือกคณะกรรมการมา					
ความรู้	สังคม	99 การเคารพการตัดสินใจของคณะกรรมการชุมชนท่านเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีแล้ว					
ความรู้	สังคม	100 ท่านและคนอื่นที่อยู่ในชุมชนมีความเคารพการตัดสินใจจากคณะกรรมการชุมชนในการจัดกิจกรรมหรือดำเนินงานต่างๆ					
ความรู้	สังคม	101 ท่านได้ศึกษาหาความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงบ้าง					

3 องค์ประกอบ 2 เงื่อนไข	วิถีชีวิต	เรื่อง	เห็นด้วยที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
ความรู้	สังคม	102 ท่านคิดว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันภายใต้เงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม					
ความรู้	สังคม	103 ในชุมชนของท่านมีบุคคลหรือหน่วยงานที่ให้ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
ความรู้	สังคม	104 การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงต้องทำเป็นขั้นเป็นตอนไม่ควรก้าวกระโดด โดยเริ่มจากรับรู้ เข้าใจ คิดวิเคราะห์ เรียนรู้ นำไปปฏิบัติ และทบทวนแก้ไข					
ความรู้	วัฒนธรรม	105 เมื่อรู้ว่ากระทำสิ่งที่ผิดท่านจะเสียใจในสิ่งนั้น โดยจะสารภาพและขออภัยโทษกับพระเจ้าโดยไม่คิดจะทำสิ่งนั้นอีก					
ความรู้	วัฒนธรรม	106 ท่านสร้างงานที่มุ่งใช้แรงงานในท้องถิ่นเป็นหลัก ไม่ใช่ใช้เทคโนโลยีแทนแรงงานอย่างเต็มที่					
ความรู้	สิ่งแวดล้อม	107 ถ้าท่านอยู่ในภาคการเกษตรท่านมีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารฆ่าแมลงอย่างรอบรู้ รอบคอบและระมัดระวัง					
ความรู้	สิ่งแวดล้อม	108 ท่านมีความรู้เรื่องสมุนไพร					
ความรู้	สิ่งแวดล้อม	109 ท่านใช้เทคโนโลยีและกระบวนการผลิตที่ไม่เป็นอันตรายต่อทรัพยากรที่มีอยู่และสิ่งแวดล้อม					

3 องค์ประกอบ 2 เงื่อนไข	วิถีชีวิต	เรื่อง	เห็นด้วยที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
ความรู้	สิ่งแวดล้อม	110 ท่านแสวงหาแนวทางในการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างคุ้มค่าและประหยัดเกิดประสิทธิผลสูงสุด					
คุณธรรม	เศรษฐกิจ	111 ท่านเห็นว่าในชุมชนมีผู้ที่ให้คนในชุมชนกู้เงินแล้วคิดดอกเบี้ยทำให้ผู้ที่ไปกู้เงินมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น					
คุณธรรม	เศรษฐกิจ	112 ท่านเห็นว่าควรมีการพัฒนาความคิดที่ถูกต้องเที่ยงธรรม มั่นคงอยู่ในเหตุผลและพัฒนาองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องไม่เอาเปรียบคนอื่น					
คุณธรรม	เศรษฐกิจ	113 ท่านคิดว่านอกจากการใช้ความรู้ในด้านต่างๆ แล้ว ยังต้องมีความซื่อสัตย์ในการประกอบอาชีพด้วย					
คุณธรรม	สังคม	114 ในชุมชนมีผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานแล้วให้ความช่วยเหลือผู้อื่นที่มีฐานะด้อยกว่า					
คุณธรรม	สังคม	115 ท่านมีการกำหนดคุณค่าของมนุษย์ด้วยคุณความดี ไม่ใช่ทรัพย์สินเงินทอง					
คุณธรรม	วัฒนธรรม	116 ท่านมีการเพิ่มพูนคุณธรรมในครัวเรือน โดยหัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกถือปฏิบัติตามหลักคริสต์ศาสนาและสืบทอดประเพณีอันดีงามในชุมชน					
คุณธรรม	วัฒนธรรม	117 ท่านมีการภาวนา โดยกล่าวว่า "พระนามของพระองค์จงเป็นที่สักการะ"					
คุณธรรม	วัฒนธรรม	118 ท่านมีการปฏิบัติศาสนกิจ วันพระเจ้าและวันฉลองทุกวันอาทิตย์					
คุณธรรม	วัฒนธรรม	119 ท่านมีการบริจาคประจำสัปดาห์					
คุณธรรม	วัฒนธรรม	120 ท่านมีสัจจะ					
คุณธรรม	วัฒนธรรม	121 ท่านมีความอดทน					

3 องค์ประกอบ 2 เงื่อนไข	วิถีชีวิต	เรื่อง	เห็นด้วยที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
คุณธรรม	วัฒนธรรม	122 ท่านมีความบริสุทธิ์ใจไม่ว่าจะช่วยเหลือใครก็ตาม					
คุณธรรม	วัฒนธรรม	123 ท่านมีความอ่อนน้อมถ่อมตน					
คุณธรรม	วัฒนธรรม	124 ท่านมีการให้อภัยผู้อื่น					
คุณธรรม	วัฒนธรรม	125 ท่านมีความปรองดอง จึงไม่มีเรื่องขัดแย้งกับใคร					
คุณธรรม	วัฒนธรรม	126 ท่านมีความเชื่อเรื่องความเสมอภาคและความแตกต่างของบุคคล					
คุณธรรม	วัฒนธรรม	127 ท่านมีการดำรงตนอยู่ในแนวทางที่ศาสนากำหนด					
คุณธรรม	วัฒนธรรม	128 ท่านมีการปฏิบัติตนเพื่อสังคมส่วนรวมเสมอ					
คุณธรรม	วัฒนธรรม	129 ในชุมชนมีผู้มีความยุติธรรมในการชั่ง ตวง วัด					
คุณธรรม	สิ่งแวดล้อม	130 ท่านรักษาสิ่งแวดล้อมด้วยการไม่ทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำของชุมชน					
คุณธรรม	สิ่งแวดล้อม	131 ท่านมีการแยกขยะ เศษอาหาร ขยะมีพิษ และขยะที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้					
คุณธรรม	สิ่งแวดล้อม	132 ท่านเห็นว่าจัดการขยะโดยไม่ใช้วิธีการเผาทำให้ลดมลภาวะ					
คุณธรรม	สิ่งแวดล้อม	133 ท่านเห็นว่าการทำปุ๋ยหมัก และปุ๋ยอินทรีย์น้ำเพื่อใช้ในการเกษตรทำให้ดินและพืชมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น และช่วยรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม					
คุณธรรม	สิ่งแวดล้อม	134 ท่านเห็นว่าการนำพืชสมุนไพรมาผลิตสารไล่แมลง เพื่อทดแทนการใช้สารฆ่าแมลง ทำให้ลดมลภาวะ และช่วยรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม					

ภาคผนวก ข

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายชาญชัย เต็มอรุณรุ้ง	
เกิดเมื่อ	16 เมษายน 2516	
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2535	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
	พ.ศ. 2530	ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยแสงธรรม จังหวัดนครปฐม
	พ.ศ. 2534	ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทววิทยา มหาวิทยาลัยแสงธรรม จังหวัดนครปฐม
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2544	ปลัดวัดอัสสัมชัญแม่งอน อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2546	ช่วยงานด้านศาสนา ดูแลพิธีกรรมและศีลศักดิ์สิทธิ์ สังฆมณฑลเชียงใหม่
	พ.ศ. 2552	เจ้าอาวาส ไมเกิ้ล การิกอยส์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2553	ประธานมูลนิธิการุณยานุเคราะห์